

Η ΒΕΡΟΙΑΣ

28

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΙΣΤΡΑΦΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

32128

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Η
ΤΟΥΡΚΟΜΑΧΟΣ ΕΛΛΑΣ,
ΠΟΙΗΜΑ ΕΠΙΚΟΝ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Ο ΚΟΡΑΗΣ».

—
1873.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΟΙΝΗ Δ ΕΠΙΚΟΛ

ΤΟΥΤΟΥ ΤΟΥΤΟΥΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΔΩΡΕΑ
ΝΙΚ, ΔΙΑ ΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΙΑΝΗΘΑ ΜΕ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθμός Εισαγωγής: 32128

Ημερ/νία Εισαγωγής: 6-6-78

Ταξινομικός Αριθμός: 090

GRVER-00668

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΠΟΙΗΣΑΣ τὴν Τουρκομάχον Ἑλλάδα εἰς Ἄσματα δώδεκα, ἐξ ὧν σπεύδω νὰ δημοσιεύσω τὰ πρῶτα τέσσαρα, πρὶν ὁ εἰς τὰς Βουλὰς μηχανουργούμενος τυποκτόνος Νόμος φθάσῃ ἐπεκτείνειν τὴν κοπίδα τοῦ καὶ κατ' αὐτῶν, προσθέμην δύο σκοποὺς, νὰ διαιωνίσω τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ νὰ δώσω εἰς τὸ ἔθνος μου Ἐποποιάν. Ἴσως ἀπέτυχον· ἀλλ' ὁ διαλογισμός μου ὑπῆρξεν αὐτός.

Προλαμβάνων τὰς ἐπικρίσεις Ζωίλων τινῶν κακιζόντων πᾶν φιλογολικὸν ἔργον, ἀναγκάζομαι νὰ εἶπω τινὰ περὶ τοῦ Ποιήματος τούτου.

Ἐγραψα βιβλίον Ὀμηρικὴν καὶ οὐχὶ Θουκυδίδειον. Ἐπομένως οὐδενὸς φόγου βέλος φθάνει με ἂν τυχὼν ἢ ὀνομά τι, ἢ μάχην τινά, ἢ ἄλλην λεπτομέρειαν παρλείψω. Πλὴν εἰρήσθω ἐν παρόδῳ· καὶ τοι δυνάμενος ν' ἀπομακρυνθῶ πολὺ καὶ πολυλάκις τῶν διατρεφάντων, ἐπεμελήθην ὅμως νὰ παραμείνω εἰς αὐτά. Ἡ μετὰ τοῦ Παλάσκα καὶ Νούτσου ἔρις τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ τὸ πανόραμα τῆς Κορίνθου εἰς τὸ πρῶτον Ἄσμα, τὸ ἐπὶ τῶν Ψαρῶν ναυτικὸν συνέδριον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ πυρπόλησις τῆς Ὀθωμανικῆς ναυαρχίδος εἰς τὸ δεῦτερον, τὸ κατὰ τὰς Ἰστιάς πολεμικὸν συμβούλιον τοῦ Κολοκοτρώνου, Ὑψηλάντου, Μαυρομιχάλου καὶ Κρεββάτᾶ καὶ κατὰ τοῦ Δράμαλι στρατολογία εἰς τὸ τρίτον, αἱ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν πεζομαχίαι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ δημηγορία τοῦ Κολοκοτρώνου εἰς τὸ τέταρτον, ὅλα ταῦτα εἰσὶν ἱστορικά· καὶ τὰ τέσσαρα ἐπεισβόδια μου αὐτὰ, ἡ φρενοβλάβεια τῆς αἰχμαλωτίδος Χίας, ἡ σφαγὴ τοῦ δεσμώτου Κιαμὴλ-Βεν, ἡ αὐτοκτονία τοῦ φρουράρχου Ἀχιλλεύς καὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ μεταμελουμένου Ὀδυσσεύς, στήνεται εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Ποῖος ὁ ἥρωις τοῦ Ποιήματος; ὁ Ὀδυσσεύς; ὁ Βότζαρης; ὁ Κολοκοτρώνης; ὁ Μαυρομιχάλης; ὁ Μιαούλης; ὁ Κανάρης; ὁ Ὑψηλάντης; ὁ Μαυροκορδάτος; Οὐδεὶς αὐτῶν· ἀλλ' ἡ με-

γάλη και ἀρχαία Ἑλλάς, ἡ πρὸ αἰώνων τὰφείσα και σήμερον ἀναστηθεῖσα, ἡ κατὰ τυράννων ὑπὲρ ἐλευθερίας εἰς τὴν παλαιστραν καταβάσα και βαρβάρους ὑπὲρ φῶτων καταπολεμήσασα. Τοιοῦτον ὅμως ἀφηρημένον πρόσωπον ἔχει ἐνδιαφέρον τι; Ἐρωτήσατε τὸν Βύρωνα, τὸν Ἀστιγγα, τὸν Φαβιέρον, τὸν Νορμάννον, τὸν Σανταρόζαν και ἄλλους τόσους Φιλέλληνας τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας και Ἰταλίας, οὔτινες δι' αὐτὸ τὸ ἄσφατον πρόσωπον καταλιπόντες γονεῖς, πλοῦτον και πατρίδα ἤλθον νὰ μοχθήσωσι και ν' ἀποθάνωσιν. Ἐρωτήσατε ὑμᾶς αὐτοὺς, ὦ Ἕλληνες ἤδη γηραιοὶ και τότε νέοι! μάρτυρες, οὔτινες οἱ μὲν ἡγεμονείας πολυταλάντους τῆς Δακίας και Μολδαβίας, οἱ δὲ θησαυροὺς ἐμπορικοῦ βίου, οἱ δὲ ἀναπαύσεις τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης ἀφέντες, οἱ δὲ κτήματα και πλοῖα θυσιάσαντες, δι' αὐτὸ τὸ ἄβυλον πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος ἐδυστυχῆσατε!

Ἡ πότνια Ἑλλάς διὰ μικρῶν πράττουσα μεγάλα και μετὰ σχεδίου βαίνουσα πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπελευθέρωσιν διὰ τοῦ Ὀδυσσεως, Βότζαρη και Καραΐσκου, διὰ τοῦ Μικαύλου, Κανάρου και Σαχτούρου, διὰ τοῦ Κολοκοτρώνου, Μαυρομυχάλου και Ζαήμου, διὰ τοῦ Ὑψηλάντου, Μαυροκορδάτου και Νέγρου, ἰδοὺ ὁ ἥρως τοῦ Ποιήματος. Ἀλλ' ἐγγραφή ἄλλη τοιαύτη Ἐποποιία; Και τί πρὸς τοῦτο; Κατ' αἰῶνας και τόπους οἱ μὲν ποιηταὶ πλάττουσιν, οἱ δὲ διδάσκαλοι και σχολιασταὶ ἀρουνται ἀπὸ τούτων καλλονὰς, ἀναλύουσιν αὐτάς και συνθέτουσι κανόνας.

Διατί μετεχειρίσθην τὸν δεκασύλλαβον στίχον και οὐχὶ τὸν δεκαπεντασύλλαβον; διότι αὐτὸς ἀποβαίνει βαρὺς και μονότονος, ἐν ᾧ ἐκεῖνος γοργὸς ὦν και μελωδικὸς ἔχει τι φοβόληπτότερον και ἀρμодиώτερον ἄδεται. Διὰ τοῦ ψάλματος ἡ τοῦ Ὀμήρου Ἰλιάς και ἡ τοῦ Τάσσου Ἀπελευθερωθεῖσα Ἱερουσαλήμ ἀπεθανατίσθησαν.

Ὁ φίλος μου Τριαντάφυλλος Πατσούρας, ὅστις, ἐν παρενθέσει, τοσοῦτον κατεκρίθη και κατ' ἐμὲ ἄλλο ἀμάρτημα δὲν ἐπραξεν, εἰμὴ ὅτι γεννηθεὶς ἐτερόχθων ἤρπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἀπλήστου Αὐτοχθονισμοῦ ὑπούργημα τι, θεωρῶν αὐτὸ σκόπιμον εἰς τινὰς κοινοφελεῖς ιδέας του, μὲ παρεκίνησε πολλάκις νὰ γράψω τὴν Αὐτοχθονισμὸν ΕΛΛΑΔΑ εἰς τὴν δημώδη διάλεκτον. Ἀλλὰ μετὰ πολυετὴ μόχθον ὀλίγων ἡμῶν

ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπανεκτῆσε τὰ τέσσαρα σχεδὸν πέμ-
πτα τῶν λέξεων τῆς, προσέθη θαυμασίως εἰς σύνταξιν ποικιλι-
τέραν, εἰς περιόδους μακροτέρας, καὶ μετ' ὀλίγον καθίσταται
ἡ ἀρχαία ἐκείνη φωνὴ Αἰολοδορικὴ καὶ Ἰωνικὴ μὲν εἰς τὴν
ποίησιν, Ἀττικὴ δὲ εἰς τὸν πεζὸν λόγον. Ὁ λαὸς ἐτι τῆς ἐ-
λευθέρως Ἑλλάδος ἀκολουθήσας ἡμᾶς τοὺς λογίους, ὁμιλεῖ
σήμερον ὥς ἡμεῖς καὶ τὰ γραφόμενα ἡμῶν ἐννοεῖ. Ἐπρεπε
λοιπὸν διὰ πρόσκαιρον δημοτικότητα τοῦ Ποιήματός μου νὰ
ἐγκαταλείψω ἡμιτελῆ τοσοῦτον ἐνδοξον ἐπιχείρησιν; οὐδὲν
ἔθνος, λέγει ὁ σοφὸς Ἀμπέρως, ἀπεπειράθη πώποτε τὴν ἐπα-
νόρθωσιν τῆς γλώσσης του καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς προπατορι-
κῆς του διαλέκτου. Ἀπέκειτο δὲ τὸ ἔργον τοῦτο εἰς μόνην τὴν
ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα.» Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ Ποιήματος.

Ἀλλὰ μετὰ ποίας, ὦ Ἕλληνες, ἀθυρίας, ἐν ᾧ ἐξυμνῶ τὴν
δόξαν τῆς παρελθούσης γενεᾶς, βλέπω τὴν καταισχύνῃ τῆς
παρούσης!

Ἐξακόσιαι χιλιάδες ψυχῶν ἦτον ὅλος ὁ πληθυσμὸς ἡμῶν
τότε· ἐν ἑκατομύριον καὶ διακόσιαι χιλιάδες εἴμεθα σήμερον.
Δύο ἢ τρεῖς λογίους εἶχομεν τότε· ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους ἔχα-
μεν σήμερον. Δύο ἢ τρεῖς ἔμποροι ὁμογενεῖς κατῴκουν τότε
εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὑπὲρ τοὺς διακοσίους μεγαλέμποροι στολί-
ζουσι σήμερον τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἑρμούπολιν, τὰς Πάτρας, τὴν
Ναυπλίαν καὶ τὰς Καλάμας (1). Δέκα μόλις κτηριάτιες εἶχε
τότε ἡ Ἑλλάς· δεκακισχιλίους σήμερον αὐτὴ ἀριθμεῖ. Ἐννέα χι-
λιάδες ναυτῶν ἐπέβαινον τότε εἰς ἑκατὸν πεντήκοντα πλοῖα·
τεσσαράκοντα πέντε χιλιάδες εἰς τετρακισχίλια σκάφη δια-
πλέουσι σήμερον τὰ πελάγη. Ἀλλὰ διατί τότε ὑπῆρχομεν με-
γάλοι, καὶ σήμερον κατέστημεν μικροί; Διότι τότε ἡ ἐλευθε-
ρία μᾶς συνέδεε καὶ μᾶς ἀνύψωνεν, ἐν ᾧ σήμερον ἡ τυραννία
μᾶς διαρρεῖ καὶ μᾶς διαφθείρει. Αὐτὴ βραβεύει διὰ τῶν ὑπουρ-
γημάτων τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς ἀμαθεῖς, καὶ τιμωρεῖ διὰ τῆς
ἐγκαταλείψεως τοὺς τιμίους καὶ τοὺς πεπαιδευμένους. Ὑλῃ

(1) Ἐκτὸς τούτων, τετρακόσιαι περίπου ἄλλοι διαμείνοντες εἰς Ἀσυνδινόν,
Μασσαλιαν, Τεργίστην, Λιθόρνον, Βιέννην, Πίσταν, Πετρούπολιν, Μόσχαν
Ὀδυσσόν, Κωνσταντινούπολιν, Ἀλεξάνδρειαν καὶ Σμύρνην, καὶ κατέχοντες κι-
φάλαια χιλίων πεντακοσίων ἑκατομυρίων δραχμῶν, εἰσι πρεθυμῶτατοι πάν-
τες εἰς πᾶσαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συνδρεμὴν, Ὁ φιλοτιμώτατος Γεώργιος Ζάα

πρὸς ἀνέγερσιν μεγαλοπρεπεστάτης οἰκοδομῆς ὑπάρχει ἔτοιμος· ξυλική, λίθοι, ἄσβεστος, ἄμμος, ὅλα πρὸ ποδῶν ἡμῶν ἀπὸ δεκαπέντε ἤδη ἐνιαυτῶν κεῖνται· ἀλλὰ χεῖρ τις ἀναμιγνύει τὰς σανίδας μετὰ τῆς τιτάνου, τὰ μάρμαρα μετὰ τῆς ἄμμου, καὶ φέρει τὴν παρούσαν πυργοποιίαν.

Βασιλεῦ! πρὸς σέ ἤδη ἀποτείνω τὸν λόγον· ἱκετεύω δὲ τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πειθῶ εἰς τὴν γλῶσσάν μου καὶ νὰ μὴ ἐκφύγῃ ἀπὸ τῶν χειλέων μου φράσις δυναμένη νὰ σέ παροργίσῃ· διότι θέλω πρὸ παντός τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους μου, τοῦτο δὲ σὺ μόνος δύνασαι νὰ πράξῃς.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἑπτὰ πρῶν καὶ νῦν Ὑπουργῶν τῆς Οἰκονομίας, τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ Ἀνδρέου Μεταξᾶ, τοῦ Νικολάου Πονηροπούλου, τοῦ Ζηνοβίου Βάλλου, τοῦ Βασιλείου Χριστακοπούλου, τοῦ Λυκούργου Κρεσεντίτου καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀναστασίου Λόντου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ὄλων τῶν Βουλευτῶν καὶ Γερουσιαστῶν, ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀπὸ τῶν προσόδων εἴκοσι κατ' ἔτος ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἐξ ὧν τὰ ὀκτὼ κλέπτονται δι' ἑλλειψιν Κυβερνήσεως· ἔχει ἐτι ἀπὸ τῶν δημοτικῶν φόρων πέντε κατ' ἔτος ἑκατομμύρια, τὰ ὅποια δεκαπέντε ἤδη ἐνιαυτοὺς κλέπτονται καὶ αὐτὰ δι' ἑλλειψιν Κυβερνήσεως· ἔχει ἐτι ἐλαιῶνας, σταφιδῶνας, κήπους καὶ μύλους ἐθνικοὺς ἀξίας ἑκατὸν ἑκατομμυρίων. οἳτινες ἐπὶ δεκαετὶ πιστώσει πωλούμενοι ἐδύναντο νὰ δώσωσιν ἐτήσιον εἰσόδημα ὀκτὼ ἢ καὶ δέκα ἑκατομμυρίων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ κεφάλαια μένουσι νεκρὰ δι' ἑλλειψιν Κυβερνήσεως. Διὰ τριάκοντα πέντε ἢ τριάκοντα μόνον ἑκατομμυρίων κατ' ἔτος εἰσπραττομένων ἡ Ἑλλὰς ἐδύνατο νὰ ἔχῃ σταθερῶς εἴκοσι χιλιάδας τακτικοῦ στρατοῦ καὶ νὰ ναυπηγῇ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν πέντε πολεμικὰ πλοῖα, ὥστε ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ τάξις νὰ στερεωθῶσι διὰ παντός ἐν αὐτῇ καὶ τότε πολὺς χρυσὸς ἤθελεν εἰσρεύσει ἀπὸ

ρίφης τρέφει τὰ εὐγενέστερα αἰσθήματα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του. Ὁ σεβασμιος Ἰωάννης Διανειστάσης, οἱ καλοὶ ἀδελφοὶ Μιχαὴλ καὶ Κωνσταντῖνος Τσιτσάι, ὁ γενναῖος Στέφανος Τσιτσάινος καὶ ὁ ἀγαθὸς Παντῆς Βάλλης, πολλὰκις εἰς ἐμὲ ἀνοιγάντες τὴν καρδίαν των, ἐξέφρασαν τὴν ἀφραιφνεστέραν ἀγάπην ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς. Τί δὲν ἐδύνατο ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ πράξῃ δι' αὐτῶν καὶ ἄλλων τσεσούτων φιλογενῶν ἀνδρῶν; Ἀλλ' οὐδὲ ἀνέζησιν γνωρίζει.

τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ οἱ γεοπάνοι καὶ θαλασσινοὶ αὐτῆς δανειζόμενοι πρὸς πέντε ταῖς ἑκατὸν ἤθελον ἐκ φυτειῶν καὶ πλοίων καλύψει τὰς γαίας καὶ θαλάσσας τῆς. Διὰ τριάκοντα πέντε ἢ τριάκοντα μόνον ἑκατομμυρίων ἡ Ἑλλάς ἐδύνατο ν' ἀποζημιώσει τοὺς παλαιούς ἀγωνιστάς, ν' αὐξήσει τὰς συντάξεις τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν, νὰ μισθοδοτήσει τὸν πενηντεύοντα Κλήρον, νὰ κατασκευάσῃ ὁδοὺς, γεφύρας καὶ διώρυγας, νὰ διπλασιάσῃ τοὺς μισθοὺς τῶν πολιτικῶν, τῶν πολεμικῶν, τῶν δικαστῶν καὶ τῶν διδασκάλων καὶ νὰ στέλλῃ κατ' ἔτος ἑκατὸν παιδάς τῆς εἰς τὴν σοφὴν Εὐρώπην· καὶ τότε αὐτῇ, γενομένη τύπος εὐνόμου, εὐτυχοῦς καὶ προοδευτικοῦ Κράτους, ἤθελεν εἰς μὲν τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ὀθωμανικὴν Ἑλλάδα φέρεи τὸν κνισμὸν τῆς μεθ' ἡμῶν συνενώσεώς των, εἰς δὲ τοὺς Βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης ἐμβάλει τὴν ιδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Εἰς τί ἐπταίσαμεν, ὦ Βασιλεῦ, καὶ δὲν παραδίδεις τὰς λεπτομερείας τῆς Κυβερνήσεώς σου καὶ δὲν ἐμπιστεύεσαι ὁλοκλήρως ἐπὶ τινας ἐνιαυτοὺς εἰς ἑπτὰ διὰ τὰ φῶτα καὶ τὴν ἱκανότητά των διακεκριμένους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους ἤθελες ἐγκρίνει, καὶ οἵτινες ἀνοίγοντες αὐλάκας ἐθνικῆς εὐπορίας ἤθελον δώσῃ ἐργασίαν εἰς τὰς χεῖρας, ἀναπτέρωσιν εἰς τοὺς νόας καὶ στάδιον εἰς τὴν νεολαίαν, ὥστε ν' ἀναλάβῃ ζωὴ, ἐλπίς καὶ χαρὰ μεταξὺ τῶν ζώντων νεκρῶν ἡμῶν; Ἔως πότε νὰ ἔχωμεν Κυβερνήσιν χωρὶς ἐπινοήσεως, ταμεῖα χωρὶς χρημάτων, ναύσταθμα χωρὶς πλοίων, φρούρια χωρὶς παλεμεφοδίων, στρατῶνας χωρὶς στρατοῦ, Κράτος ληστευόμενον, Ὑπουργοὺς Γεωργαντάδας, Νομάρχας Καστανάδας καὶ Συμβούλους συνταγματικῆς ἤτοι ἐπιστημονικῆς Βασιλείας ἀξιωματικούς τοῦ Ὀδυσσεύς, τοῦ Κολοκοτρώνου καὶ τοῦ Καραϊσκού; Ἔως πότε νὰ ἐξαπατῶμεν τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὴν Γαλλίαν τρώγοντες τὰ δάνειά των; Ἔως πότε οἱ μεγάλοι τῆς Ἑλλάδος ἀγωνισταὶ ζῶντες νὰ ζητεῦσιν καὶ ἀποθνήσκοντες νὰ θάπτωνται δι' ἐλέους; Ἔως πότε διὰ τὴν ληστείαν ὁ γεοῦχος νὰ μὴ ἔχῃ κτῆμα, ὁ κεφαλαιοῦχος νὰ μὴ ἔχῃ χρήμα; Ἔως πότε ὅλοι νὰ κλαίωμεν; Εἰς τί ὠφελεῖ τὸν Θρόνον ἡ πένια τοῦ ἔθνους; Εἰς τί τὸν Βασιλέα ἡ κατασχὺν τῶν βασιλευμένων; Δὲν ἐδόθη, Βασιλεῦ, εἰς πάντα ἡ ἐπιστήμη τοῦ κυβερνῆν. Οἱ περινούστεροι Ἀνακτεῖς ἔχουσιν Ὑπουργοὺς ἐγνωσμένης

ικανότητος καὶ παιδείας. Ὑπὸ τοιούτων περιστοιχίζονται ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Νικόλαος, οἱ νῦν Μονάρχαι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας, ὁ ἀδελφός σου αὐτός. Τί λέγω; Καὶ ὁ Σουλτάνος Μεζίτης ἐκλέγει νοήμονας καὶ λογίους Ὑπουργούς, τὸν Ῥεσίτην, τὸν Ἀλῆν καὶ τὸν Φοάτην.

Ἡ ἐπιθυμία τῆς εἰ δυνατόν συγκεντρώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Γραφῆως, τοῦ Ὑπουργικοῦ Παρέδρου, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ εἰς τὰς βασιλικὰς σου χεῖρας δεικνύει μὲν τὸν ἀπεριόριστον πρὸς τὴν δικαιοσύνην ζῆλόν σου, ἀλλὰ παραλύει κατὰ κράτος τὴν Κυβέρνησιν.

Ἡ ἐπὶ τῶν ὑπουργικῶν ἑδρῶν ἀνύψωσις ἀνθρώπων μικρονόων καὶ ἀγραμμάτων, παραχωροῦντων εἰς τὴν Μεγαλειότητά σου τὰς λεπτομερείας τῆς Κυβερνήσεως, ἐπιφέρει τὴν μεγάλην δυστυχίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐκθέτει καὶ τὴν Βασιλείαν εἰς κίνδυνον; Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Συνέλευσιν ἀφῆρεσεν ἀπ' αὐτῆς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς χεῖρας Ὑπουργῶν ὑπευθύνων. Εἰς μάτην Βασιλικὸν Διάγγελμα ἐξητέϊτο παρ' ἐκείνης τὴν παραδοχὴν ἄρθρου ἔχοντος οὕτως. α' Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν Βασιλέα, ὅστις ἐνεργεῖ αὐτὴν διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων ὑπευθύνων Ὑπουργῶν. β' Ἡ ἐθνικὴ Σύνοδος ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀκόλουθον σύνταξιν. α' Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει μὲν εἰς τὸν Βασιλέα, ἐνεργεῖται δ' ἐπὶ τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων ὑπευθύνων Ὑπουργῶν. β

Τῆς Κυβερνήσεως ὅμως ἀποσπωμένης ἀπὸ τῶν Ὑπουργῶν, ὡς τοῦτο γίνεται σήμερον, δὲν ἀκυροῦται τὸ μεταξὺ Ἑθνους καὶ Βασιλείας Συμβόλαιον; δὲν κινδυνεύει νὰ παύσῃ, ὃ μὴ γένοιτο, τὸ καθῆκον τῆς ὑπακοῆς;

Μήπως δὲ τὸ Σύνταγμα καὶ εἰς τὰς ἄλλας βάσεις του δὲν ἀνετράπη;

Αὐτὸ καθιερώνει τέσσαρας ἐξουσίας ἀνεξαρτήτους τὴν μίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης, τὴν ἐκτελεστικὴν τοῦ λαοῦ, τὴν νομοθετικὴν τῶν Βουλῶν, τὴν ἐκτελεστικὴν τῶν Ὑπουργῶν καὶ τὴν δικαστικὴν.

Ἀλλὰ σήμερον ὁ λαὸς δὲν ἐκλέγει, τῶν Ὑπουργῶν ὑποκλεπτόντων εἰς τὰς Ἐπαρχίας διὰ τῶν Δημάρχων τὰς κάλ-

τας και νοθεύοντων εις την Πρωτεύουσαν δια των εξελέγξεων τας εκλογάς.

Ἀλλὰ σήμερον οὐδὲ Βουλὴ, οὐδὲ Γερουσία ὑπάρχουσιν ἀνεξάρτητοι, τῶν Ὑπουργῶν ἀγοραζόντων τὰς βουλευτικὰς ψήφους.

Ἀλλὰ σήμερον οὐδὲ Ὑπουργοί, οὐδὲ Δικασταὶ μένουσιν ἀνεξάρτητοι, τῶν Βουλευτῶν καὶ τῶν Γερουσιαστῶν ἀναμιγνυομένων εἰς τὰ ὑπουργικὰ Γραφεῖα καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Δικαστήρια.

Μὴ οὖσης λοιπὸν Κυβερνήσεως, μὴ ὄντος Συντάγματος, ἀλλὰ τῶν πάντων ὄντων εἰς κυκεῶνα, εἰς διαφθοράν καὶ εἰς ὀπισθοδρόμησιν, ἡ μὲν Ἀγγλία εὕρισκε πρόφασιν εὐλογοφανῆ νὰ ἐγκολποῦται τὴν Τουρκίαν καὶ ν' ἀποσκυβαλίσῃ τὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ μεγαλόφρων Καῖσαρ τῶν Ῥωσσιῶν εἰς μάτην προάγει τὴν Ἑλληνικὴν ναυτιλίαν διὰ γενναίας Συνθήκης καὶ συνδέει πνευματικῶς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα μετὰ τῆς δούλης. Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος οὔτε παρὸν, οὔτε μέλλον ἔχει.

Αὐτὰ, Βασιλεῦ, ἐσπευσα νὰ ἐκφράσω πρὸς τὴν Μεγαλειότητά σου πρὶν ὁ νέος περὶ Τύπου Νόμος, ὅστις ἐσχεδιάσθη πρὸς παγίωσιν αὐλικῆς Κυβερνήσεως καὶ πρὸς πλήρη κατάργησιν τοῦ συνταγματικοῦ Χάρτου, ἀποπνίξῃ πᾶσαν φωνὴν ἐλευθέραν καὶ διὰ τῆς προφυλακίσεως πολιτῶν πάσης τάξεως καὶ διὰ τῆς φυλακίσεως παντὸς γράφοντος κατὰ τοῦ ἐνεστώτος συστήματος· συμφέρει δὲ τοιαῦται ἀλήθειαι νὰ διαμένωσιν ἐγγράφοι, ὥστε ὅσαι μὲν διαφεύγουσι τὴν σύνεσιν τῆς Μεγαλειότητός σου νὰ καθυποβληθῶσιν εἰς αὐτὴν, τὸ ἔθνος δὲ νὰ μένῃ ἐν παντὶ καιρῷ ἐκτὸς πάσης εὐθύνης, οἱ δὲ Πρέσβεις τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων νὰ μὴ ἀπατῶνται καὶ νὰ μὴ ἀπατῶσι τὰς Κυβερνήσεις τῶν παριστάνοντες ὅτι στερεῖται ἡ Ἑλλὰς χρημάτων, ἀνδρῶν καὶ νόμων, ἐπειμὴ καὶ νόμοι καὶ ἄνδρες καὶ χρήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ὅλα μένουσιν ἐν ἀχρηστίᾳ.

Οἱ πατέρες τοῦ Συντάγματος δὲν ἐνόησαμεν οὔτε τοιαύτην Βουλὴν διοριζομένην ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν, οὔτε τοιαύτην Γερουσίαν νοθευομένην διὰ συνεχῶν προσθέσεων μελῶν φαύλων, οὔτε τοιοῦτον Ὑπουργεῖον ἀνίκανον, ἀμαθὲς καὶ ἀπογεγυμνωμένον πάσης ἐνεργείας του· οὐδὲ φενακίζομεθα εὐκόλως, οὐδὲ πτοοῦμεθα οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λαιμητόμον αὐτὴν

πορευόμεθα, πορευόμενοι δὲ ἀνεγείρομεν διὰ τῶν ποδῶν κόνιν
 ἱερὰν μαρτύρων, κόνιν, ἥτις ὡς Αἴτνης τέφρα θέλει ἐπαναπέσει
 θερμὴ καὶ γόνιμος εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν νέων.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

ΟΤΕ ἡ Ἑλλάς, ἀρχομένου τοῦ 1821 ἔτους, ἀπέτειε τὸν ζυγὸν καὶ κατὰ γῆν μὲν ἐξεπόρθει τὰ φρούρια τῶν Ὀθωμανῶν, κατὰ θάλασσαν δὲ προηλείφето εἰς τὰς ἐνδόξους τῆς ναυμαχίας διὰ τῆς εἰς Ἐρεσσὸν πυροπολήσεως τοῦ Τουρκικοῦ δικρότου, ὁ Σουλτάνος Μαχμούτης, ἐξαντλούμενος εἰς τὴν παρὰ τῶν Ὑψηλάντων καὶ Σούτσων γενομένην ἀναστάτωσιν τῆς Βλαχίας καὶ Μαλδαυίας καὶ εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆτῆς Ἡπειροῦ πόλεμον, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐνεργήσῃ γενικὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκστρατείαν. Ἀλλὰ τὸ ἐπερχόμενον ἔτος, ἀποσθεσθείσης ἤδη τῆς ἀνταρσίας τῶν παραδουναβείων Ἡγεμονιῶν καὶ καταστραφέντος τοῦ Ἀλῆ, ὅπλισας στόλον τριπλοῦν ἀπὸ τῶν νεώρων τοῦ Βυζαντίου, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀλγερίας ὑπὸ τὴν ναυαρχίαν τοῦ Κάραλη καὶ συγκεντρώσας ἅμα ὀγδοήκοντα χιλιάδας στρατοῦ ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Χουρσίτου, ἐπληρώθη φοβερὸς κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ περιφανεστέρα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐποχὴ, ἐντεῦθεν καὶ ἡ παρούσα Ἐποποιΐα.

Καὶ ὁ μὲν Κάραλης ἐκπλεύσας τοῦ Βοσπόρου, κατέσφαξεν εἰς τὴν Χίον λαὸν ἀσπλιν καὶ ἀθῶον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εἰς νυκτερινὴν συνευωχίαν μετὰ τῶν πρωτίστων ἀξιωματικῶν τῆς ναυσταλίας ἀπωλέσθη ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἐμπροσθείσης αὐτάνδρου ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρου, καὶ ἀκέφαλος ὁ στόλος ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλου διωκόμενος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅθεν πάλιν αὐτὸς, ναυαρχοῦντος τοῦ Ἀβδουλλάχου, ἰσχυρότερος ἐξελθὼν ἐτράπη πρῶτον εἰς φυγὴν ἐν τῷ Ἀργολικῷ κόλπῳ καὶ ἀπέβαλεν ἔπειτα τὴν ὑποναυαρχίδα μετ' ἄλλων τριῶν πλοίων κατὰ τὴν Τένεδον. Ὁ δὲ Χουρσίτης, διὰ τὴν συμβῆσαν γενικὴν ἔριν τῶν Ἑλλήνων στρατιωτικῶν μετὰ τῶν πολιτικῶν καὶ ἰδίαν τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου μετὰ τῆς ἐν Κορίνθῳ Ἀρχῆς, εὐρών τὰς Θερμοπύλας ἀνοικτάς, ἐπέδραμεν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα· καὶ τριάκοντα μὲν χιλιάδας στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ὁμέρ-Βεϊῶνιν ἀπέστειλε

κατὰ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας πρὸς ἐκπολιόρκησιν τοῦ Μεσολογγίου, τριάκοντα δὲ ἄλλας ὑπὸ τὸν Δράμαλιν ἐπεμψε κατὰ τῆς Πελοποννήσου, εἰκοσι δὲ κρατήσας αὐτὸς ἐδ' ἑοῦ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Ἀττικὴν. Ἐξαίφνης ὁ μεγάλθυμος Ὀδυσσεὺς μετὰ μικρᾶς, ἀλλὰ γενναίας στρατιᾶς ἀναφαίνεται ἀπέναντι τοῦ Χουρσίτου, τὸν ἀναχαιτίζει καὶ κόπτει πᾶσαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Δράμαλι συγκοινωνίαν. Οἱ Πελοποννήσιοι τότε, στρατηγούντος τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου, πολέμουσι τὸν Δράμαλιν μεμονωμένον καὶ τὸν νικῶσι κατὰ κράτος· πολλοὶ δὲ τούτων τρέχουσι πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου, ὅθεν ὁ Μάρκος Βότζαρης, ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἡρωικῆς πόλεως ὑπέρμαχοι, ἐρρωμένεστεροι γενόμενοι, ἀποδιώκουσι μετὰ πολλῆς φθορᾶς τὸν Ὁμέρ Βριώνην. Ἐν τούτοις ὁ Ὀδυσσεὺς, ἐξώσας τὸν Χουρσίτην ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, προφθάνει τὸν Ὁμέρ-Βριώνην αὐτὸν διαπερῶντα τὸν Ἀχελῷον καὶ μετὰ τοῦ Γεωργίου Καραϊσκού καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος τὸν καταθραύει. Διαβὰς ἔπειτα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ μετὰ τῶν στρατηγῶν τῆς Ἀχαΐας περιζώσας τὰ ἐν Ἀκράτῃ λείψανα τοῦ Δραμαλικοῦ στρατοῦ, συναπελαύνει καὶ ταῦτα ἐκ τῆς Χερσονήσου. Καὶ τότε οἱ Ἕλληνες, τροπαιοῦχοι πανταχοῦ καὶ πορθηταὶ τοῦ Παλαμῆδιου καὶ τῆς Ἀκροκορίνθου, συγκροτοῦσιν εἰς Ἄστρος τὴν δευτέραν ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ὅπου οἱ στρατηγοὶ συμφιλιοῦνται μετὰ τῶν προκρίτων· ὁ δὲ Χουρσίτης, ζήτων νὰ προλάβῃ τὴν ὀργὴν τοῦ αἰμοβόρου κυρίου του, πίνει τὸ κώνειον εἰς τὴν Ἀρίσσαν καὶ ἀποθνήσκει· ἀλλ' ἀπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης χιλιάρχος φθάνει δρομαῖος, ἐλθάπτει τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν του καὶ τὴν φέρει ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου πρὸς τὸν Σουλτάνον. Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἐνδοξαστέρα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως περίοδος, ἐνταῦθα καὶ τὸ προκείμενόν Ποίημα.

ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΜΑΧΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Σουλτάνος Μαχμούτης ἐτοιμάζει μεγάλην διὰ γῆς καὶ θαλάσσης ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐν Κορίνθῳ τῶν Ἑλλήνων Κυβέρνησις, ἀπερισκέπτως καὶ ἀδίκως φερομένη, ἀποστέλλει τὸν Χρῆστον Παλάσκαν καὶ τὸν Ἀλέξιον Νοῦτσον νὰ ἐξώσωσι τῆς στραταρχίας τὸν εἰς Δρακοσπήλαιον πρὸ τῶν Θερμοπυλῶν στρατοπεδεύοντα Ὀδυσσεά υἱὸν τοῦ Ἀνδρονύτσου, νὰ παραλάβωσιν αὐτοὶ τὴν ἀρχηγίαν καὶ νὰ τὸν παραδώσωσι δέσμιον εἰς τὰ Δικαστήρια. Ὁ βίαιος καὶ ὀργίλος νικητὴς τῆς Γραβίας προλαμβάνων τοὺς φονεῖαι ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα μεταμεληθεὶς παραιτεῖται τῆς στρατηγίας, ἡ δὲ στρατιὰ του διαλύεται καὶ καταλείπει τὴν εἰσοδὸν ἐλευθέραν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Τότε τὸ Ἐκτελεστικὸν Σώμα καταδικάζει τὸν Ὀδυσσεά εἰς κεφαλικὴν ποινὴν· ἀλλ' ἡ Βουλὴ καὶ ἡ στρατιωτικὴ μερὶς προστατεύουσιν αὐτόν. Οὕτως ἡ Ἑλλὰς διαιρεῖται εἰς δύο φατρίας, καὶ ἡ Κυβέρνησις παραιτοῦσα τὴν ἔδραν τῆς φεύγει πρὸς τὸ Ἄργος ἐν μέσῳ τῶν πατριωτικῶν κατακραυγῶν τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλου.

ΜΑΚΡΟΥΣ αἰῶνας παρῆδες, Μοῦσα,
Τὸν Ἑλικῶνα σιωπῆλόν
Καὶ δὲν ἀκούσθης καλλιφωνοῦσα
Κάνεν κελάδηλα ὑψηλόν.
Ἀηδονόστομος καθὼς πάλαι
Τὴν Τουρκομάχον Ἑλλάδα ψάλει
Ἦτις εἰς δάφνας τοῦ Μαρθῶνος,
Τῆς Σαλαμῖνος, τῶν Πλαταιῶν
Ἐνωσεν ἄλλας νέου ἀγῶνος
Ἐνδοξοτέρας τῶν παλαιῶν.

²Εχαιοκρότησεν ἡ γῆ ὅλη·

Στρατοὶ τὴν δίκελλαν ζευγητῶν,

Τὴν κώπην λέμβων ἔφυγαν στόλοι

Καὶ εἰς ἐδίωξεν ἑκατόν·

Κόσμον ἐσάλυσεν Ἐπαργία,

Καὶ ἡ Νειλόρρυτος Βασιλεία

Καὶ δύο ἄλλα ἡγεμονεῖται

Κατὰ τοῦ "Ιστρου τὰς ἐκβολὰς

Πάντοτε δοῦλαι, τότε θρασεῖαι,

Ἀζύκτους ὄρθωσαν κεφαλὰς (1).

Ὅλτῳ ἱστόρησε μυριάδας

Ἐπιδραμόντων Τουρκοληστῶν

Καὶ τρεῖς κυκλώσαντας τὰς Κυκλάδας

Στόλους εἰς ἓνα ἐνιαυτόν,

Τὸν ἑκατόσκαφον τῆς Τουρκίας,

Τοὺς τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀλγερίας,

Καὶ ὅλους τρέξαντας θαρρόαλέως

Ἄρα εἰς σύγκρουσιν δυστυχῆ

Μετὰ τοῦ "Αρεως Ὀδυσσέως

Ἡ ἐν Κορίνθῳ ἦλθεν Ἀρχή (2).

Ἐν μέσῳ τότε ἀνδρίας τόσης

Εἶπε καὶ πόσας πασιφανεῖς

Πληγὰς ἐπέφερε καὶ κακώσεις

Ἡ Ἔρις, πόλεων Ἐριννύς·

Ἄν δὲ εἰς δόξης καὶ φώτων χρόνους

Αὕτῃ κατέστρεψε τοὺς προγόνους,

"Αν ἡ λοξόφθαλμος πυροβόλον

Σπείρη καὶ σήμερον ἀστραπὴν,

Τὰς φρένας ῥύθμισε ἡμῶν ὅλων

Καὶ εἰρηναίαν χῦσε μολπὴν.

Καὶ σὺ Ὁρησκεία, ἥτις ὑψόνεις
 Τοὺς θεοπνεύστους Δαυὶδ τῆς γῆς,
 Ἐπὶ δακτύλους δύο σταυρόνεις
 Καὶ τὴν ὑψήλιον εὐλογεῖς
 Καὶ δύο πέμπεις δυνάμεις θείας,
 Σοφίας πνεῦμα, φῶς ἀληθείας,
 Τὰς ἱεράς σου βάλε παλάμας
 Εἰς τὴν ῥιγῶσάν μου κεφαλὴν,
 Ὅστε πᾶν ἔπος μου ὡς ἀδάμας
 Νὰ διαλάμψη χρόνον πολύν.

Ἐστελλεν ἤδη δόξης ἀκτῖνας
 Εἰς τὸ Αἰγαῖον ὁ οὐρανός·
 Τὸ Μεσολόγγιον, τὰς Ἀθήνας
 Δὲν κατεπάτει Ὀθωμανός·
 Ἡ Πελοπόννησος τὰς μεγάλας
 Ἐδρεπε νίκας Βαλτέζης, Ἀλάς·
 Εἰς τῆς Τριπόλεως τὰς πλατείας
 Ἐλικοδρόμει αἵματος ῥοῦς
 Αἱ Πάτραι μόνον καὶ τῆς Ναυπλίας
 Τὰ κλεῖθρα ἦσαν εἰς τοὺς ἐχθρούς.

Ἄλλ' ὁ κατάμακρὰν τοῦ ἡλίου
 Εἰς ζώνας πάντοτε σκοτεινάς
 Καὶ παγετώδεις τῆς ὑδρογείου
 Περιστροφόμενος Σατανᾶς
 Ἐξαίφνης στέκει δρόμον ἀλλάζει
 Καὶ μαύρην ἐνέδραν σχεδιάζει
 Καὶ ὡς ἀτμόπλοιοι ὅταν φεύγῃ
 Σχίζει τὸν μέγαν ὠκεανόν,
 Ἀπὸ τὸ στόμα του ἐξερεύγει
 Ὁ τρέχων Αἰμίμων μαῦρον καπνόν,

Κινῶν τὰ νέφη καὶ τοὺς ἀέρας
 Εἰς Θερμοπύλας φθάνει αὐτός,
 Πύλας Ἑλλάδος τῆς ἐλευθέρας,
 Καὶ ἀμφιστέχει ἐντὸς κ' ἐκτός.
 Οὐρανούψηλον κάραν κλίνει
 Καὶ τηλεσκόπον βλέμμα ἐκτείνει
 Μέχρι τοῦ Αἴμου καὶ Ταυγέτου,
 Καὶ ὅπου ὄμμα ἐπιπλανᾷ
 Αἵματοβάφουν αἱ φονικαὶ του
 Ἀχτῖνες πέλαγος καὶ βουνά.

Φαίνονται κάτω του πτεροφόρα
 Πλοῖα Ἑλλήνων εἰς Ἑρεσσόν,
 Ὅπου πυρπόλος ἔκαιε πρῶρα
 Δίκροτον, κῆτος τῶν θαλασσῶν (3)
 Οἱ Μουσουλμάνοι κατεστραμμένοι
 Νικᾷ ἡ Πίστις τί περιμένει;
 Ὀδόντας τρίζει καὶ συγχινοῦνται
 Αἱ σιαγόνες του βροντεραί,
 Καθὼς βαρύκροται συγκτυποῦνται
 Δύο μεγάλων στρατῶν πλευραί.

Εἰς Δρακοσπήλαιον τὸ κρημνῶδες,
 Τὸ βλέπον πέραν Θερμοπυλῶν,
 Ἐκράτει μήνυμα ταραχῶδες
 Τὸν Ὀδυσσεῖα σιωπηλόν (4).
 Κ' ἐσκήνουν γύρω του οἱ Φθιώται,
 Οἱ τῆς Εὐβοίας ἑσπεῖσθαι,
 Καὶ οἱ νεμόμενοι τὴν Δωρίδα
 Καὶ τὸν δαφνόσκιον Παρνασσόν,
 Τὴν πολυέγγελον Κοπαῖδα
 Καὶ τὸν καλλιῆροον Εἰλισσόν,

Ὁ Δαίμων ἔρχεται σιγαλῆος·

Ἄν καὶ τὴν Οἴτην ὑπερτερῇ,

Πλησίον στέκει τοῦ Ὀδυσσεώς

Καὶ ἀθεώρητος θεωρεῖ·

Κρυπτός εἰς βάλτου δυσώδη πάχνην,

Φυσᾷ ἐπάνω του λεπτὴν ἄχνην·

Ὁ ἀρχιστράτηγος φλόγας πνέει

Καὶ χύνει βρύχημα φοβερόν

Ὡς λέων, ὅστις ῥιγᾷ καὶ καίει

Τὴν λόγχην ἔχων εἰς τὸ πλευρόν.

Ὅμμα ὑψώνει ἀγριωμένον

Εἰς τῶν πλατάνων τὰς κορυφάς,

Καὶ τῶν ἐπάνω του πλανωμένων

Ὅρνέων βλέπει τὰς συστροφάς·

Ματαίως παῖδες ἐκεῖ τῆς Φθίας

Παίζουσιν τὸν δίσκον ἀπὸ πρωΐας

Καὶ οἱ ποιμένες εἰς τοὺς λειμῶνας

Φέρουν τοὺς βόας ἀγεληδόν,

Ὅπου ἀκούεται εἰς ῥοδῶνας

Ἡ καλλικέλαδος ἀηδών.

«Δὲν ἦλθαν, Γούρας,· κράζει ἀσθμαίνων·

Τοὺς περιμένω περιχαρής...»

Ὁ ταυροκέφαλος καὶ προβαίνων

Γούρας ἐστάθη πύργος βαρὺς,

Καὶ ὀπισθὲν του εἵκοσιν ἄλλοι

Τοῦ στρατοπέδου ἦλθαν μεγάλοι·

Ὁ λασιόστηθος Διοβουνιώτης,

Ὅστις τὴν μάχην Βασιλικῶν

Ἐχειραγώγησε καὶ τῆς πρώτης

Ἐγένεν αἵτιος τῶν νικῶν (5).

Ὁ Κριζώτης, ὅστις μεγάλην

Ἄρκτον, βασίλισσαν τῶν βουνῶν,

Εἰς τὴν χαλκίνην αὐτοῦ ἀγκάλην

Ἐπνίξεν ἐτι παιδίον ὦν.

Ὁ Γάτσος, ὅστις πεντακοσίους

Ἀτρόμους ἔφερεν Ὀλυμπίους·

Ὁ Εὐμορφοπούλος ἐξ Ἰθάκης,

Ὅπου Δρακούλης εἶδε τὸ φῶς.

Ὁ τοῦ γενναίου Σούτσου τῆς Θράκης (6)

Εἰς Δραγατσάνιον ἀδελφός.

Ὁ τὸν Ἀνδρουτσον ἀκολουθήσας

Εἰς τῶν θηρίων τὰς φωλεάς

Καὶ εἰς ἀπάτητα δάση ζήσας

Πολεμοχάρμης Πανοριᾶς·

Ὁ Σκαλτσοδήμος καὶ ὁ Σαφάκας·

Ὁ Κοντογιάννης χρυσίνας πλάκας

Καὶ σπάθαν φέρων εἰς τὴν πλευράν του,

Ὅπου ὑπῆρχεν ἐπιγραφή·

«Τὴν σπάθαν ἔχει τιμὴν χαρὰν του

Ὅστις τὸν τύραννον ἀψηφεῖ»

Ὁ Κάρπος φίλος τοῦ Ὀδυσσέως

Καὶ εἰς τοῦ Ἑβρου τὰς ἐκροάς

Βλαστήσας ὅπου λύρα Ὀρφῆως

Ἐθελγεν ὅλας τὰς ἀκοάς,

Τὰς πέτρας ἄρμοζεν εἰς μνημεῖα

Καὶ κατεπράυνε τὰ θηρία·

Καὶ ὁ Βελένζας ὁ ἀγαπήσας

Τότε τοῦ Ἀρεως τὴν βοήν,

Καὶ τοῦ Πειρίθου ὕστερον ζήσας

Καὶ τοῦ Ἰάσονος τὴν ζωήν.

Καὶ ὁ Λελοῦδας ἐκ τῆς Ζακύνθου
 Ἦτις, Ἑλλάδος νῆσος καλὴ,
 Εἰς τὰ πελάγη ὡς ὑακύνθου
 Ἦραϊον ἄνθος μυροβολεῖ.
 Καὶ ὁ ταχύπους Κλίμακας νέους
 Δικχοσίους φέρων Θηβαίους·
 Καὶ μετὰ τούτους Χρῆστος Σουλιώτης,
 Λεπενωτάκης καὶ Πατακᾶς,
 Κομποδαδίτης ὁ Λαμιώτης
 Καὶ Ἱεράσιμος ὁ Φωκᾶς (7).

Καθὼς ὁπόταν οἱ τῶν ὀρέων
 Μεγαλοπτέρυγοι ἀέτοι,
 Τῶν μακρονύχων ἄλλων ὀρέων
 Οἱ προστώτες καὶ δυνατοί,
 Εἰς πεδιάδα βροντοχυθῶσιν
 Ἀναζητοῦντες βορὰν καὶ βροῶσιν
 Ὅλοι συνάμα φθάνουν ῥαγδαίοι
 Καί εἰς εἰς ἄλλου στέκουν πλευρὰν,
 Οὕτω βαρύναντες οἱ γενναῖοι
 Τοποθετοῦνται κατὰ σειράν.

«Ἦλθαν!» ἀκούεται πανταχόθεν·
 «Ἦλθαν!» ἀντήχησεν ὁ αἶθρ·
 Καὶ ὁ Παλάσκας βαίνει μακρόθεν...
 Βαίνει ὁ Νοῦτσος, γέρον ἀνὴρ...
 Αὐτὸς ἀπάθεια καὶ γλυκύτης·
 Ἐκεῖνος ἐξαψὶς καὶ δριμύτης·
 Τοῦ Ὀδυσσεὺς τὴν στρατηγίαν
 Εἰς τούτους δίδει ἄφρων Ἀρχή,
 Καὶ ἀναδέχονται ἀδικίαν
 Καὶ ἅμα ἔργον οὗτοι τραχέ.

Τοῦ Ὀδυσσεώς χύνει τὸ στόμα

Χιλιοκέρανον τὴν κραυγὴν·

«Πλθετε!.. κράζει καὶ στρέφει ὄμμα,

Ὅμμα σκορπίζον φλόγα γοργήν.

Ἢ τῆς Κορίνθου Ἀρχὴ τί θέλει;..

Εἰς τὸν στρατὸν μου πρὸς τί σᾶς στέλλει;..

Θρασεῖς, σταθῆτε κ' αἰτνοκρατῆρα

Μὴν πλησιάζετε φοβερὸν!...

Εἰς βαρυπάλαμον ἐγὼ χεῖρα

Βαστάζω σίδηρον κοπτερόν...

Λέγει, καὶ ρίπτει τὴν δεξιάν του

Εἰς τῆς μαχαίρας του τὴν λαβὴν

Αὐτὴν ἐκρέμα εἰς τὴν πλευράν του

Ὡς τῶν νικῶν τοῦ ἀνταμοιβήν.

Ἦτον ἡ θήκη ἀδαμαντίνη·

Ἢ Μοσκοβίτις Αἰκατερίνη

Εἰς τὸν Ἀνδρουτσον τὴν εἶχε δώσει,

Καὶ ἀπὸ χεῖρας Ὀθωμανῶν

Εἶχε τὴν δράξει, μ' αὐτὴν τὸν ζῶσει

Ὁ Ἱεράρχης τῶν Ἀθηνῶν (8)

Ὁ πολιότριχος Νοῦτσος λέγει·

«Νὰ μᾶς ἀκούσης δίχως ὀργήν,

Ἄν ἔρως δόξης ἄγνός σε φλέγη

Καὶ ἂν πατρίδος τρέφης στοργήν

Φρικώδης μάστιξ ἡ τυραννία!

Φρικωδεστέρα ἡ ἀναρχία!

Εἰς τὴν παλάμην τοῦ Πλάστου μόνην

Ἄν δὲν ὑπεῖκεν ὁ οὐρανός,

Ἦθελε πέσει σπαρεῖς εἰς κόνιν

Ἦ γένει Τάρταρος σκοτεινός.

α Μετὰ τοσαύτας ἔλαβε μίαν
 Ἡ ἀποστάτις Ἑλλάς Ἀρχήν,
 Στηριζομένην εἰς τὴν τελείαν
 Τῶν πολιτῶν τῆς παραδοχῆν.
 Εἰς ταύτην μόνος σὺ ἀντιπράττεις·
 Καὶ τὰς θελήσεις σου ἀντιτάττεις.
 Πέρυσιν ὅμως εἶδες ὁποῖα
 Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅλην δεινὰ
 Ἡ πολυκέφαλος ἀναρχία
 Ἐφερεν ἴδια καὶ κοινά.

α Εἰς τὴν μεγάλην τῆς Ἀλαμάνας
 Γέφυραν ταύτην καταντικρὺ
 Ἦλθε Βριώνης ποδομιάνας
 Τὰς Θερμοπούλας, ὅπου νεκροὶ
 Κεῖνται οἱ παῖδες τῆς πάλαι Σπάρτης,
 Καὶ ὁ Διάκος ὁ πρωτομάρτυς,
 Αἰχμωλωτίσθη, ὠλοκαυτώθη
 Ὁ βελοπέραστος ὡς κριὸς
 Καὶ ἀπὸ αἵμα ἐπορφυρώθη
 Ὁ ἐλαιόρροος Σπερχεῖος (9)

α Ἐγὼ ἐκεῖνον δὲν διεδέχθην;
 Ὁ τοῦ Ἀνδρούτσου εἶπεν υἱός.
 Ἐγὼ στρατάρχης ἀφ' οὗ ἐκλέχθην,
 Μὴν μ' ἐλοξόβλεψεν ὁ Θεός;
 Ἐν ᾧ ἐσύντριβεν ἀποστάτις
 Ἡ Πελοπόννησος τὰ δεσμά της,
 Τοὺς εἰς τὰς μάχας ἀσυνειθίστους
 Ἐδῶ ἐγύμνασα γεωργούς
 Καὶ στρατευμάτων πολλοὺς ἀρίστους
 Ἐδῶ ἀνέδειξα ὁδηγούς.

« Δόξα εἰς τούτους τοὺς ἀνικήτους!

Ἐδῶ εἰς μάχας κ' ἐκεῖ πετῶν,

Ἔσφαζα Τούρκους ἀναριθμήτους

Καὶ τὸν Βριώνην τρέψας αὐτόν·

Αὐτὸς μὲ ἤρπεν εἰς τὴν Γραβίαν·

Καθεὶς αἰσθάνθη τότε δειλίαν·

Ἐγὼ πλησίον ἐκεῖ τῆς Μάνδρας

Ὅλους ἐκάλεσχα εἰς χορόν,

Καὶ τοὺς ἐλθόντας ἑκατὸν ἄνδρας

Ἀπὸ τὰ δάκτυλα τῶν χειρῶν

« Σφικτοβαστάζων καὶ σφικτοσύρων

Ἄνοιξα πόλεμον φοβερόν·

Γίγας Δερβίσης τὴν φρίκην σπεύρων

Ἴππον ἐδίωκε φλογερόν·

— Ποῦ τρέχεις, Τοῦρκε; — Τρέχω νὰ σφάζω,

Εἰς τοὺς Ναοὺς σας « Ἀλλὰχ! » νὰ κράξω.

— Ἦμεῖς δὲν ἔχομεν τοῦ Προφήτου

Μιναροπύργωμα ὑψηλόν.

Μόλυβδον ἔχω νὰ ἤ φωνή του! —

Καὶ ὁ Δερβίσης πίπτει λαλῶν·

« Καὶ σφίγγων σπάθην εἰς τοὺς ὀδόντας,

Τοὺς ἀτρομήτους μου ἑκατὸν

Ἔφερα σφάζοντας καὶ νικῶντας

Εἰς χιλιάδων ὀκτῶ στρατόν.

Εἰς τὴν πολύκροτον ἑξοδὸν μοο

Μὲ εἶδες; ἔτυχες πρὸ ποδῶν μου;

Ὅκτακοσίους σφάξας καὶ θύσας

Ἐνυκτοπέρασα τοὺς ἐχθρούς;

Καὶ ὁ στρατὸς τῶν μὲν ἐξυπνήσας

Ἐλάβεν ὕπνους δύο πικροὺς (10) »

«Εἰς τὴν Γραβίαν ἐγὼ ἐστάθην,
 Ἐγὼ τοὺς Τούρκους ξιφοκοπῶν.
 Εἶπε Παλάσκας δις εἰς τὴν σπάθην
 Τὴν σιδηρὰν τοῦ χεῖρα κτυπῶν.
 Σ' ἔσωσα τότε, καθὼς ἐκείνων
 Τῶν καλλιπύργων Ἰωαννίνων
 Τὰς κλεῖς ὁ Νοῦτσος κρατῶν εἰς ζώνην
 Ἄστεγον παιῖδα καὶ ὄρφανόν
 Σὲ εἶχε σώσει ἀπὸ ἀγχόνῃ·
 Πλὴν ὅλα φαίνεσαι λησμονῶν»

«Καὶ τῆς πατρίδος ἀπεσταλμένους
 Ἡμᾶς ὑβρίζεις καὶ ἀπειλεῖς,
 Καὶ τὴν κατάραν σύρεις τοῦ Γένους
 Κατὰ τῆς νέας σου κεφαλῆς...»
 «Τοῦ Γένους! εἶπεν ἐκεῖνος· φεύγω
 Καὶ πρὸς τὰς χώρας τῶν Φράγκων ζεύγω·
 Τὸ Γένος σώσετε σεῖς οἱ νάνοι,
 Σεῖς τῶν τριόδων οἱ στρατηγοί.
 Διὰ σᾶς ἄνθη αὐτὴ βλαστάνει,
 Δι' ἐμὲ βάτους ἡ μαύρη γῆ.

«Τὰς Θερμοπύλας δὲν κλείω πλέον.
 Τούρκων ἀκράτητος ποταμὸς
 Ἄς πλημμυρήσῃ βορβορορέων
 Ὅπου καλύβη, ὅπου δρυμός.
 Οἱ δύο θέλετε σεῖς μεγάλοι
 Στρατάρχαι πρόχωμα παρεμβάλει,
 Καὶ εἰς τὴν Κόρινθον οἱ κρατοῦντες
 Ἀντὶ ῥομφαίας χηνὸς πτερόν
 Καὶ εἰς τὸν χάρτην νομοθετοῦντες
 Ἀναχαιτίσετε τὸν ἐχθρὸν!

αΤὰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας,
 Χουρσίτη, φέρε τῶν Ἀλβανῶν
 Ν' ἀλατοσπίρης τὰς πεδιάδας
 Τῆς Λεβανδίας, τῶν Ἀθηνῶν,
 Καὶ εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ζῶσι
 Κακοὶ κηφῆνες τοῦ ἔθνους τόσοι,
 Κωλῆται, Νέγραι, Μαυροκορδάτοι,
 Φθάσε καὶ χύσε πυρκαϊᾶς!
 Καταραμένη, ἀλλὰ φιλτάτη,
 Σ' ἀφίνω... φεύγω, φεύγω, Ἑλλάς!..

αφευγε! ἀντειπεν ὁ τολμητίας
 Παλάσκακας, φευγε! ἂν νὰ σωθῇ
 Ἀπὸ τῆς μόνης σου στρατηγίας
 Τὸ ἔθνος ἔμεινεν, ἄς χαθῇ!
 Ἔχει τὸ ἔθνος σιδηρακάρδους
 Λέοντας ἄλλους καὶ λεοπάρδους·
 Ἔχει Μισαούλην εἰς τὴν μεγάλην
 Θάλασσαν· ἔχει κατὰ ξηρὰν
 Βότζαρην Μάρκον, Μαυρομιχάλην,
 Κολοκοτρώνην, Νικηταρᾶν. »

Αὐτὸς ὁ λόγος σφόδρα ταράττει
 "Ολοὺς τοὺς γύρω πολεμιστάς"
 "Ὁ τοῦ Ἀνδρούτσου υἱὸς φρυάττει
 Καὶ βροντοκράζει ἐξαναστάς.
 αὐτὸν Ὀδυσσεά περιφρονεῖτε!
 Λοιπὸν ἀνάγκη νὰ αἰσθανθῇτε
 Πόσον ἡ σπάθη αὐτὴ βαρύνει
 Καὶ ποῖον φέρει δρεπανισμόν...
 Χεῖμαρρος αἵματος θέλει πλύνει
 Πάσης σας ὕβρεως σταλαγμόν.."

ἌΚεντᾶτε λέοντα εἰς τὰ δάση!...

Τρέμετε, μύρμηκες, μὴν αὐτὸς
Μὴν σᾶς πᾶτήσῃ καὶ σᾶς συνθλάσῃ,

Μὴν σκορπισθῇτε κονιορτός..»

Χάλυψ κτυπώμενος διὰ σφύρας,
Τὸ πρόσωπόν του σπείρει σπινθῆρας.

Ἐκεῖ καὶ πάραυτα καὶ μεγάλην

Στρατοῦ συνάθροισιν συγκαλεῖ,

Καὶ ἀπὸ μίαν ἄκραν εἰς ἄλλην

Συσσωματοῦνται λόγοι πολλοί.

Καθὼς φυγόντα εἰς τοὺς δρυμῶνας

Τὸν ἀνθρωπόφωνον ψιττακὸν

Εἰς τὰς ἐνάθρους φωνὰς του μόνας

Ὡς τοῦ ἀνθρώπου οἰκιακὸν

Τὸ πτεροφόρον διώκει γένος,

Οὕτω καὶ Νοῦτσος ὁ ἐγνωσμένος

Ὡς πρῶην πρόκριτος τῆς Τουρκίας

Κ' ἐνδυμα φέρων Ἀσιανὸν

Ὅλας ἀνάπτει τὰς ὑποφίας,

Ὅλα τὰ μίσση τῶν ὀρεινῶν.

Ἀλλὰ τὸ μάχιμον μόλις πληθός

Βλέπει τὸν φίλον του στρατηγόν,

Καρὰν αἰσθάνεται εἰς τὸ στῆθος

Καὶ τὴν ἐκχύνει μετὰ κραυγῶν.

Ὅλοι συνάμα τὸν χαιρετῶσι

Καὶ ἡ φωνὴ των ὑψοῦται τόση,

Ὅστε ὁ ἄνω ἀὴρ συνθλάται

Καί, ὡς νὰ εἶχαν λάβει πληγὴν,

Δύο μαυρόπτεροι νεφοβάται

Κόρακες φέρονται εἰς τὴν γῆν,

Καὶ εἰς τοὺς πόδας τῶν παναθλίων

Παλάσκα, Νούτσου ὡς οἶωνοι

Καὶ ὡς εἰδήσεων ἀπαισίων

Ἄγγελοι ρίπτονται μελανοί...

Ἐν ᾧ ἡ τύχη των ἀμφιρρέπει,

Τὸν Ὀδυσσεά καθεὶς προσβλέπει·

Αὐτὸς εἰς δένδρον ἀναβιβάζει

Τὸν Καραμάνδαν τὸν Κυνηγόν,

Ὅστις λιγύφθογγος κήρυξ κράζει·

Ἄκροασθῆτε τὸν στρατηγόν !»

Καὶ τότε λέγει· «Συστρατιῶται !

Οἱ Τουρκοπρόκριτοι τοῦ λαοῦ,

Οἱ ἀπ' αἰώνων τριῶν προδόται

Καὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ Θεοῦ,

Αὐτοὶ τῶν Τούρκων οἱ δορυφόροι

Ὅσοι σᾶς ἐσφαζαν εἰς τὰ ὄρη,

Ὅσοι μεγάλων μικρῶν τυράννων

Πόδας ἐφίλουν καὶ ποδιάς,

Αὐτοὶ τὸν τόπον τῶν Μουσουλμάνων

Ἐλαβαν τώρα διὰ μιᾶς.

Ἄν ᾧ ἐκράτουν τὴν πεδιάδα

Οἱ προεστῶτες ὑπὸ ζυγόν,

Εἰς τὴν βουνώδη ἐξῆ Ἑλλάδα

Ὁ στρατιώτης Ἑλλήν φυγών

Καὶ μὲ τὸ στόμα τῶν πυροβόλων

Διεμαρτύρετο ὑπὲρ ὧλων·

Πλὴν νέαν ἄρπασαν ἐξουσίαν

Καὶ ἡμᾶς πάλιν τοὺς ὄρεινους

Μάχονται μ' ὅσην ἡμεῖς ἀνδρίαν

Τοὺς ποθητούς των Ὀθωμανούς.

Καὶ τοὺς στρατάρχας τῆς Ἐξουσίας
 Σύρου, ἀπάγουν εἰς τὴν σφαγὴν,
 Ἄλλ' ὁ Παλάσκας πρὸ τῆς θυσίας
 Ἀφίνει λέοντος ὠρυγὴν
 Καὶ κράζει· «Πίνεις, υἱὲ Ἀνδρούτσου,
 Ἐμοῦ τὸ αἷμα καὶ τὸ τοῦ Νούτσου!
 Πλὴν τοῦτο θέλει σὲ φέρει πόνον,
 Πόνον ἀγχόνης εἰς τὸν λαιμόν.
 Καταδικάζεις ἡμᾶς εἰς φόνον!
 Καὶ σὺ κατόπιν φθάνεις ἡμῶν(12).

Αἰδοῦνται ὅλοι τὸν Ὀδυσσεύα
 Καὶ περιμένουν σιωπηλοί.
 Ἀνοιξας μόνος χεῖλη γενναῖα
 Ὁ Κάρπος τότε αὐτὰ λαλεῖ·
 «Μὴ τῆς πατρίδος ἀντάρτης γίνης·
 Μὴ τὰς ἀγνάς σου γεῖρας μολύνῃς·
 Τῶν Μουσουλμάνων γνωστὰ τὰ μίσση·
 Δὲν σὲ βαστάζει αὐτῶν ἡ γῆ,
 Ἄν καὶ τὸ Γένος σου σὲ μισήσῃ,
 Διὰ σὲ ποῖα καταφυγή;

«Τὸν ὠχροπρόσωπον κάμψε Φθόνον
 Καὶ παραχώρησε τὴν Ἀρχήν·
 Μισῶν ὁ Ἕλλην εἰς πάντα χρόνον
 Ἐφάνη πᾶσαν ὑπεροχήν.
 Τοὺς ἥρωάς του διώκει ζῶντας,
 Καὶ τοὺς δοξάζει ἀποθανόντας·
 Ζῶν ἔχεις γέρας τοὺς συκοφάντας,
 Τὰ δεσμοπτήρια, τὴν φυγὴν,
 Πλὴν Μουσωλεῖα καὶ ἀνδριάντας
 Ὅπόταν κλίνῃ λάβῃς τὴν γῆν.

α' Ἀλλ' εἰς τοὺς λόγους μου σὺ κωφαίνεις·

Ἄκουσε φίλον καὶ ἀδελφόν,
Καὶ τόσας δάφνας σου μὴν μαραίνης·

Ἀπομακρύνσου εἰς τὸ κρυφόν
Τῆς Λυκωρείας ἄντρον προσκαίρως

α' Ἔως οὗ φύγη αὐτὸ τὸ θέρος..»

α' Λύσσα! ἐκδίκησις! ἀνταρσία!..

Ἐκεῖνος κράζει μονολογεῖ·

Οἶκτος! συγχώρησις! πειθαρχία!..

Τέλεισις φόνου!... ἀποφυγή!..

Οὕτω βουνόκυπτος καταβαλὼν

Θολῶν ὑδάτων κατακλυσμῶς,

Ἄν εὖρῃ βράχον ἐρριζωμένον,

Ὅστις ἐμπρός του σταθῇ φραγμῶς

Στέκεται, φεύγει καὶ πάλιν μένει·

Πλὴν μετ' ὀλίγον τὸν ἀναβαίνει,

Καὶ τὸ πλατὺ τοῦ ἀπλόνων σῶμα

Πέραν καὶ πέραν τὸν πλημμυρεῖ

Καὶ πίπτει, ὅπου τὸ χάσκον στόμα

Τῆς καταβόθρας τὸν καρτερεῖ.

Τότε ὠμίλησε θαρράλῶς

Καὶ ὁ λευκόφρυς Πανοριᾶς,

Ὅστις ὠρθώθη ὡς κολοσσαῖος

Καὶ μαρμαρόστηθος ἀνδριάς·

α' Γιέ μου εἶπε, λόγους γερόντων

Εἰς τὴν ζωὴν των πολλὰ ἰδόντων

Ὅς μαργαρίτας νὰ ἔχῃς πρέπει·

Πονεῖ ὁ δύων μου ὀφθαλμὸς

Ἄλλοιόν σήμερον νὰ σὲ βλέπῃ·

Ποῦ ὁ γνωστός σου ἡρωϊσμός;

αλάβε τὸ βᾶδισμα τοῦ πατρός σου·

Ἀπὸ τὰς Θήβας ὡς αἰτός·

Καθὼς ἀκούσθη σάλπισμα ῥώσσου,

Εἰς τὴν Βοστίτταν ἦλθεν αὐτός.

Τοὺς τόπους ἠύραμεν τουρκισμένους·

Οἱ λόγγοι μόνον ἦσαν τοῦ Γένους·

—Εἰς τὸν Σουλτάνον αὐχένα κλῖνε!

Φωνὴ τὸν φθάνει Τούρκων πολλῶν

—Ὁ σίδηρός μου Σουλτάνος εἶναι!

Κράζει ἐκεῖνος πυροβολῶν·

αὐτοῦρκοι καὶ τοῦρκοι τότε κινοῦνται

Κ' ἐντὸς μᾶς κλείουν μικρῆς Μονῆς

Μετὰ τὴν μάχην ὅλοι μετροῦνται·

Χίλιοι λείπουν· Ἕλληνα κανείς·

Πῶ! πῶ! παράλλαξε τοὺς ἀνθρώπους

Φεύγων ὁ Χρόνος, φεύγων πτερόπους!

Ποῦ τῶρα βλέπεις ψυχὰς μεγάλας;

Ποῦ Κατσαντῶνα οἱ ἀδελφοί;

Ποῦ Νικοτσάρας; ποῦ Βουκοβάλας;

Ποῦ τοῦ Ὀλύμπου ἡ κορυφή;

αὐτεῖνοι ὄντως ἦσαν μεγάλοι

Ἐκεῖνοι αἶμα Ἑλληνικόν·

Ποτὲ δὲν ἔχυσαν, ἦσαν ἄλλοι

Καὶ ἦθος εἶχαν ἡρωϊκόν·

Ὁ ἀρχιστράτηγος δυσωπεῖται·

αὐτρεῖε! σπεύσετε! μὴν ἀργῆτε!

Κράζει ἀφίνω τὴν στρατηγίαν·

Τοὺς ἀπολύω τοὺς συγχωρῶ·

Δὲν θέλω αἶμα· δὲν θέλω βίαν·

Εἰς τὴν πατρίδα ὑποχωρῶ·

Ὅμοίως ὅταν ἀγριωμένα

Νέφη πλακώσωσι τὰ βουνά
Μένουν τὰ ποίμνια φοβισμένα,

Μένουν ἀκέλαδα τὰ πτηνά·
Πλὴν ἅμα νότος γλυκὺς φυσήσῃ
Καὶ τοὺς πυκνοὺς τῶν ἀτμῶν σκορπίσῃ·
Φαιδρὸς ὁ ἥλιος λάμπει πάλιν,

Ποιμένος πάλιν ἤχει αὐλὸς,
Καὶ μετὰ τόσῃν οὐρανοζάλῃν
Ψάλλει ὁ χαίρων κορυθαλός.

Ἐκπυρσοκρότημ' αὖ φρικαλέον !

Βολίδων ἔφθασαν κυριγμοί !
Παλάσκας, Νοῦτσος δὲν ζῶσι πλέον !.

Κ' ἐχύθη ἅμα νίτρου ὅσμη,
Καὶ εἰς τὸ γεῖτον ἐξαίφνης ὄρος
Ὁρθὸς ἐδείχθη ὁ Ἑωσφόρος.
Ὡς δὲ εἰς ὥραν μεσημερίου

Καὶ εἰς ἀνέφελον οὐρανόν
Νὰ ἦλθεν ἐκλειψίς τοῦ ἡλίου,
Σκότος κατέβη νυκτερινόν.

Ὅμμα ὑφόνουν οἱ ζευγηλάται

Εἰς τὸν αἰθέρα, εἰς τὰ βουνά·
Πλὴν οὐδὲ νέφος τι νὰ πλανᾶται,

Οὐδὲ οὐρανὸν βλέπουν τινά,
Καὶ πόθεν ἦλθε σκοτία τόση
Καρδιοτρόμητοι ἐρωτῶσι...
Γελαῖ τὸ στόμα τοῦ Θεηλάτου

Χάσκον ὡς ἐάραθρον ἀνοικτόν,
Καὶ κάτω πίπτει τὸ κάγχασμά του
Εἰς καταρράκτου κράτον φρικτόν.

Θερμὰ ὁ Κάρπος δάκρυα χύνει
 Καὶ κράζει· Στάσου! εἰς τὰ βουνὰ
 Ἐρημος φίλων δὲν θέλεις μείνει·
 Θέλομεν σπήλαια σκοτεινὰ,
 Κρημνοὺς ἀβάτους, ἄγρια δάση,
 Ὡς στρατηγέ μου, ὁμοῦ μοιράσει·
 Ἄς ἦναι στέγη μου τῆς ἐλάτης
 Ὅ γηραλέος αὐτὸς κορμός,
 Καὶ ἡ θανή μου τῆς πιστοτάτης
 Πρὸς σὲ φιλίας μου σφραγισμός.»

Φεύγουν οἱ δύο μεμονωμένοι,
 Καὶ κλίνων μέτωπόν σκυθρωπὸν
 Ὁ ἀρχιστράτηγος διαβαίνει
 Τὸν χρυσορρέυματον Ἀσωπὸν·
 Φεύγει ἀκέφαλον μετ' ἐκείνον
 Ὅλον τὸ στράτευμα τῶν Ἑλλήνων·
 Αἱ Θερμοπύλαι, ὠχυρωμέναι
 Καὶ ὅπλοφρούρηται πρὸ μικροῦ,
 Ὡς σιδηρόθυραι ἀνοιγμέναι
 Μένουν ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ.

Καὶ ἡ ταχύπτερος εὐθὺς Φήμη,
 Ὅτις εἰς ἔθνεα ἑκατὸν
 Νὰ διασπείρῃ τρέχει προθύμῃ
 Ὅ,τι ἀθέμιτον θεμιτὸν,
 Εἰς τῆς Κορίνθου τὰ χεῖλη φθάνει
 Καὶ διηγεῖται καὶ προσαυξάνει·
 Εἰς τῆς Κορίνθου στέκει τὰς στήλας,
 Ὅπου συγκάθηνται οἱ πολλοί,
 Καὶ ὅσους φόνους εἰς Θερμοπύλας
 Εἶδε δὲν εἶδε διαλαλεῖ.

Ἐκεῖ πλησίον εἰς τὸ ἀρχαῖον
 Θέατρον, ὅπου φαῖδροι λαοὶ
 Εἶδαν Φλαμίνιον τὸν Ῥωμαῖον
 Εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐλεῇ
 Τὴν πατριὸν τῆς ἐλευθερίας,
 Αὐτὴν εἰς μόνην τὴν ἀνδρίαν
 Ἀναζητοῦντες οἱ ἐγγονοὶ τῶν
 Ἐκεῖ καθίδρυσαν τὴν Ἀρχήν,
 Μακρὰν δὲ τότε τῶν ἀνικητῶν
 Ὅπλων τῶν εἶχαν ἀνακωχὴν.

Ἢ μετὰ χρόνους ἐπανελθοῦσα
 Βουλὴ τῆς Σπάρτης, τῶν Ἀθηναίων
 Ἐκεῖ συνόδους κλεινὰς κροτοῦσα
 Συμφέρον εἶχεν ἓν, τὸ κοινόν,
 Καὶ τὰ ψηφίσματα καὶ τοὺς νόμους
 Αὐτοσχεδιάζεν εἰς τοὺς δόμους,
 Ὅπου ὁ Παῦλος βίον λαθραῖον
 Ἐζῆσε δύο ἐνιαυτοὺς
 Τὸν διωκόμενον Ναζωραῖον
 Θεὸν κηρύττων εἰς τοὺς θνητοὺς.

Πρῶτός τῆς ἔδρευεν ὁ τὸ σῶμα
 Μικρὸς μὲν, μέγας δὲ τὴν ψυχὴν
 Ἐχων ἀλήθειαν εἰς τὸ στόμα
 Καὶ εἰς τὰ στέρνα του ἀνοχὴν,
 Ὁ Ὑψηλάντης ἀνὴρ ἀρχαῖος
 Φωκίων Ἕλληνας Κᾶτων Ῥωμαῖος
 Εἰς τὴν πατρίδα νὰ μεταδώσῃ
 Ἐὰν ἐδύνατο τὴν ζῶν,
 Εἰς ταύτην ἤθελεν ἐκκενώσει
 Καὶ τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ πνοήν.

Ὁ κρύπτων Αἴτην παθῶν ἀκράτων
 Ὑπὸ μειδίαμα χαρωπὸν
 Καὶ διὰ φήμην τὰ πάντα πράττων
 Μαυροκορδάτος ἦτον ἀπών·
 Προσπιστὴν του καὶ συνεταῖρον
 Τὸν Μάρκον Βότζαρην περιφέρων,
 Κατέκτα πρῶτον τὴν Θεσπρωτίαν·
 Ἀλλ' εἰς τὴν Πέταν καταστραφεῖς
 Διὰ τοῦ Γώγου τὴν προδοσίαν,
 Ὅδὸν ἐζήτει ἐπιστροφῆς.

Ἀντὶ ἐκείνου Πρόεδρος ἦτον
 Τῆς Κυβερνήσεως πολὺς
 Ὁ ἐνδοξότερος τῶν προκρίτων
 Θάνατος, ὁ ἄριστος Ἀχαιοῖς.
 Ἀλλ' ἐπροτέρει πολὺ τὸ μέλλον
 Δεσπότην μόνον τὸν Νόμον θέλων·
 Τὸ δόγμα τοῦτο ὑπερβαρύνων,
 Ἦτον βραχίων του δεξιὸς
 Ὁ Νέγρης, ὅστις βρόχους ἐκτείνων
 Ἐβaine πάντοτε σκολιός.

Καὶ ὁ Κωλέττης εἶχε καθήσει
 Ὁ τελευταῖος ὅλων αὐτῶν,
 Πρῶτος νὰ μείνῃ καὶ νὰ κρημνίσῃ
 Ἐκτότε σύμπαντας μελετῶν·
 Τὰς ὑπονόμους ὁ Νέγρης σκάπτει,
 Καὶ ὁ Κωλέττης τὸ πῦρ ἀνάπτει·
 Ἡ Ἐξουσία τὸν Ὀδυσσεά
 Εἰς καταδίωξιν ἐθνικὴν
 Καταδικάζει, καὶ ὡς φονέα
 Εἰς τιμωρίαν κεφαλικὴν.

Πλὴν μόλις ἔχυσεν εἰς τὰ ὄρη
 ῥόδα καλλιχρυσά ἢ αὐγὴ,
 ὅλοι συνῆλθαν οἱ βουλευφόροι,
 τούτων δὲ πρῶτοι καὶ ὀδηγοὶ
 οἱ δαφνηφόροι παῖδες τῆς φήμης
 ἄνδρες αἰετὸς ἰσχυροῦς,
 οἱ ἐπιδείξαντες ψυχῆς ῥώμην
 γαζῆς, καίρης, βενιαμὴν,
 καὶ ὁ φωτίλας, ὅστις τὴν γνώμην
 ἀνὰ κραδάνθη οὐδὲ στιγμὴν (13).

Ὁ γιγαντόσωμος, εὐρυπλάτης
 Καὶ βαθυγένειος Γερμανὸς,
 Ὁ εἰς τὴν Λαύραν πρωταποστάτης
 Καὶ εἰς τὸ βῆμα ῥήτωρ δεινός·
 Ὁ Κοπανίτσας, ἄτρομος γέρων,
 Ὅστις εἰς τρέμοντας πύδας φέρων
 Ῥηγούλου Ἑλλήνος ἀλυσίδα
 Ἀπὸ τὰ βάθη μαύρων εἰρκτῶν
 Ὅμματα κλαίοντα τὴν πατρίδα
 Ὑψωσεν ἕνα ἐνιαυτόν·

Ὁ ἔλκων δέκα αἰώνων γένος
 Ἀπὸ τῆς Σπάρτης τοὺς οἰκιστὰς
 Καὶ εἰς τοὺς Τούρκους προγνωρισμένους
 Μεγαλεπίβολος Κρεββατᾶς·
 Ὁ Μοναρχίδης ἀνὴρ γενναῖος,
 Καὶ οἱ Τομπάζαι δίδυμον κλέος,
 Καὶ Σκανδαλίδης ὁ ἐλληνίζων
 Καρδίαν, φρόνημα καὶ γραφὴν
 Καὶ τὰ ψηφίσματα καλλωπίζων
 Εἰς ἀργαιτύπου λόγου ὑφὴν.

ἄφρωνοι κάθονται, καὶ πλανᾶται.

Εἰς τὰς μορφάς των λύπης σκιά·

Ὁ Νέγρης κράζεται κ' ἐρωτᾶται

Πρὶν ἔδραν λάβῃ, φωνῇ μιᾷ,

Ποῖος ὠθήσας τὸν Ὀδυσσεά

Εἰς ἔργα μαῦρα καὶ ἀπεικταῖα

Μαύρην ἐπέφερε τρικυμίαν,

Ἥτις τὸ Κράτος ἐπαπειλεῖ·

Σιδηροπρόσωπον παρρησίαν

Ὁ Νέγρης ἔχων αὐτὰ λαλεῖ·

Ἄ· Όταν ἡ πόλις ἐκάη αὕτη

Ἐπὶ πολέμου Ῥωμαϊκοῦ,

Ἐρρέυσσε τότε ὕλη τοσαύτη

Χρυσοῦ, ἀργύρου τε καὶ χαλκοῦ,

Ὅστε προέκυψε πλάσις ἄλλου

Πρωτοφανέντος λαμπροῦ μετάλλου.

Λαοῦ, προκρίτων, μαχαιροφόρων

Εἰς ἓν ἅς βεύση καὶ ἡ τριάς,

Ὅστε νὰ λάμψῃ ἐκ διαφορῶν

Τριῶν στοιχείων εἰς ἀνδριάς.

Ἄ· Τὸ κράμα σήμερον ἐνεργεῖται·

Ἄλλ' εἰς τὴν ὄρασιν φοβερά·

Ἐπάνω, κάτω, γύρω κινεῖται

Ἡ τῆς καμίνου πολλὴ πυρά.

Τὴν ἐξουσίαν οὐδὲν ταραττεῖ,

Καὶ τὴν Μονάδα τοῦ ἐθνους πλάττει,

Ἐθνους διδάξαντος τὴν Εὐρώπην

Κ' ἔχοντος μέγαν προορισμὸν

Ἄν ἐνωμένον τρέξῃ κατόπιν

Τῶν φώτων πάλιν καὶ τῶν θεσμῶν.

α'Εδῶ τὸ πάλαι ἦλθε τὸ πρῶτον
 Ὅ εἰς τὴν Δύσιν ἀποσταλῆς
 Διὰ τοῦ Παύλου λύχνος τῶν φώτων
 Ἀπὸ τῆς γραΐας Ἀνατολῆς
 Ἐδῶ καὶ τῶρα φωνὴν ἀγίαν
 Ἡ ἐπιστρέφουσα εἰς Ἀσίαν
 Ἐλευθερία ὕψωσε πάλιν,
 Καὶ τὴν ἐπάνω διπλῆς ἀκτῆς
 Κόρινθον ἔλαβεν ὡς μεγάλην
 Θαλασσοσκόπον ἔδραν αὐτῆς.

«Πλὴν εὐνομίας πᾶσα ιδέα
 Ἡρε διώκτην τῆς τολμῆρον
 Τὸν βαρυτράχλον Ὀδυσσεά·
 Ἡμεῖς δὲ δράζαντες τὸν καιρὸν
 Ἄλλους ἐστείλαμεν στρατηγέτας,
 Τοῦ πολιτεύματος ὑπηρέτας·
 Αὐτὸς ὀρθούμενος ἀποστάτης
 Τοὺς ἐθυσίασεν.... ἡ Βουλὴ
 Ὑπὲρ ἀξίου ποινῆς ἰσχύτης
 Ἐγκληματίου πῶς ὀμιλεῖ;...»

Ὁ Ὑψηλάντης φωνὴν προτάσσει
 Κατὰ τοῦ Νέγρη βαρυπαθῆ·
 «Βαβαί, πατρίς μου! ποῦ θέλεις φθάσει;
 Ποῦ συρομένη θέλεις σταθῆ;
 Ἄνδρας γενναίους διὰ τῆς βίας
 Ἐκτραχηλίζετε εἰς κακίας,
 Τῆς Ἐξουσίας πανοῦργα μέλη!
 Εἰς σᾶς νὰ πέση τοὺς δύο τρεῖς
 Ὅσον ἀδίκως δάκρυον μέλλει
 Νὰ χύσῃ σήμερον ἡ πατρίς!

«Πόσον ὁ Τοῦρκος νὰ χαίρῃ πρέπει
 Καὶ νὰ ἐλπίζῃ καὶ νὰ θαρρῇ
 Διηρημένους ὅταν μᾶς βλέπῃ!
 Πλὴν ποῖος Δαίμων μᾶς διαίρει,
 Καὶ πᾶσα σήμερον Ἐπαρχία
 Δύο ἐγκλείει ἐχθρὰ στοιχεῖα,
 Ὡστε τῆς ὅλης Ἑλλάδος μένει
 Σιδηροδέσμιος ἡ ὁρμὴ,
 Καὶ ἀπὸ τέκνα πολεμουμένη
 Τὸν τύραννόν της δὲν πολεμεῖ;

«Εἰς ὅλας, Νέγρη, τὰς Ἐπαρχίας
 Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς
 Ἄνοιξες δύο στρατολογίας,
 Δύο ἀντέταξες στρατιάς·
 Τῶν ὀπλοφόρων εἶναι ἡ μία,
 Καὶ τῶν Προκρίτων ἡ ἐναντία·
 Αὕτῃ τὸν Θάνον ἔχει προστάτην
 Καὶ σὲ, ὦ Νέγρη, σὲ ὁδηγόν·
 Ἐκεῖνη ἔχει τὸν στρατηλάτην
 Κολοκοτρώνην χειραγωγόν.

«Ὁ Τοῦρκος ὅμως θέλει προφθάσει
 Καὶ εἰς ἀλάστορας σπαραγμοὺς
 Θέλει μᾶς εὖρει καὶ μᾶς δαμάσει..
 Ἄνοιξε τάλαινα, ὀφθαλμούς!..
 Ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους,
 Χρόνους ἐρίδων σου ἀπευκταίους,
 Μέχρι τῆς σήμερον ἐσπαράχθης,
 Μ' αὐτὰς τὰς χεῖράς σου, ὦ Ἑλλάς,
 Καὶ εἰς παντοίας καθυπετάχθης,
 Ῥωμαίων, Φράγκων, Τούρκων φυλάς!

Ἄλλ' ἔρχεται τις καὶ ἀνορθοῦνται

Ὅλοι συνάμα οἱ βουλευταί,

Καὶ ψιθυρίζοντες συνωθοῦνται

Οἱ πολυάριθμοι θεαταί·

Ἦρως γενάρχης δέκα ἡρώων,

Ὡς ὁ μαρμαρίνος λαοκόων

Ἵπὸ γαλήνην αὐτὸς προσώπου

Νὰ κρύψῃ σάλον καὶ σπαραγμὸν

Χιλιοπλήγου ζητεῖ ἀνθρώπου·

Τῆς Σπάρτης εἶναι ὁ Ἡγεμὼν(14).

Ὁ γέρον Πέτρος Μαυρομυχάλης

Ὅρθην ἀκόμη καὶ ὑψηλὴν

Φέρει ἐπάνω πλάτης μεγάλης

Τὴν λευκανθεῖσάν του κεφαλὴν.

Νεφελογεῖτων καὶ ἀσπροχάιτης

Ὅμοιος στέκει ὁ Ταῦγέτης,

Ἐπάνωθ' ἐκ τοῦ ὑψικράκτην

Ἀκούων πάντοτε κεραυνὸν

Καὶ κάτωθ' ἐκ τοῦ καταρράκτην

Καὶ τὸν Βορέαν καταφρονῶν.

αὐτῶν Μουσουλμάνων νὰ περιπτύξω

Ἰθὲλα, λέγει, τὸν Κολοσσόν,

Εἰς τὰς ἀγκάλας μου νὰ τὸν πνίξω,

Καὶ δίχως χεῖρας χαμαὶ πεσῶν

Ἄς ἐσφαζόμεν καθὼς ἐκεῖνος

Ὁ πολεμάρχης τῆς Σαλαμίνος!

Τὸν Κυριακούλην χεῖρα μου μίαν

Ἐτεῖνα μέχρι τῶν Θεσπρωτῶν,...

Καὶ εἰς τὴν Εὐβοίαν τὸν Ἥλιαν·

Πλὴν στερημένος μένω αὐτῶν..

α' Ακούσετέ με, καὶ ἂν δὲν χύσῃ
 Τὸ βλέφαρόν σας δάκρυ πικρὸν,
 Εἰς ποίον πένθος θέλει δακρύσει;..

Μετὰ περίπλουν, φίλοι, μακρὸν
 Ὁ φιλοπόλεμος Κυριακούλης
 Εἰς τῆς Ἑπείρου ἀκόμη δούλης
 Φθάσας τὰ Σύβοτα τρισχιλίους
 Ἡῦρε προβαίνοντας Ἀλβανούς,
 Αὐτὸς δὲ μόνον τριακοσίους
 Τῆς Σπάρτης εἶχε παῖδας κλεινοῦς,

α Νίκη χρυσόπτερος τῶν Ἑλλήνων
 Ἔστεφεν ἤδη τὸν στρατηγὸν,
 Ὅταν ἐκεῖνος βλέμμα ἐκτείνων
 Εἶδεν ἐν μέσῳ καπνοῦ, φλογῶν
 Τὸν Κεαγιαβέν τῆς Βαλτέζης..
 —Τὸν νικητὴν σου λοιπὸν ἐμπαίζεις,
 Ἄπιστε! κράζει· σὲ εἶχα σώσει
 Εἰς τῆς Τριπόλεως τὰς σφαγάς,
 Καὶ σὺ νὰ ζήσης εἶχες ὁμώσει
 Ἑλλήνων φίλος, Τούρκων φυγάς.

α —Τοὺς ὄρκους ἔλυσεν ὁ Προφήτης
 Ὁ Τούρκος ἔκραξε· πρὸ πολλοῦ
 Ἐγὼ σ' ἐζήτουν, ἂν δὲν μ' ἐζήτεις.—
 Καὶ ἀναστήματος ὕψηλοῦ
 Ὡς δύο γίγαντες μονομάχοι,
 Ὁ εἰς τὸν ἄλλον φθάνουν ἐν τάχει.
 Ἀντικτυποῦνται οἱ δύο ἅμα
 Καὶ ἀντιδίδουν πῦρ εἰς τὸ πῦρ,
 Καὶ τῆς ζωῆς των σπᾶται τὸ ράμμα
 Ὡς νὰ τὸ ἐκλωσε μία χεὶρ (15)

α Νεκρὸς ἐπάνω τῆς Θεσπρωτίδος

Ὁ Κυριακούλης ἔκειτο γῆς

Ὡς Σπαρτιάτης ἐπὶ ἀσπίδος,

Ὅταν ὁμοία αἰμοσταγῆς

Καὶ τὸν Ἥλιον μου ἤρε μοῖρα

Εἰς τῆς Εὐβοίας τὰ μαῦρα Στύρα·

Ἐν ᾧ τὸν τύραννον τῆς Καρύστου

Αὐτὸς διώκει, ὁ Καλαγᾶς

Λεοντοκάρδιος συγγενῆς του

Κλονεῖται δύο λαβῶν πληγᾶς·

α' Ἐντὸς ἐρήμου γείτονος μύλου

Τὸν τραυματίαν φέρει αὐτὸς,

Καὶ προστατεύων τὸ σῶμα φίλου

Ἐξω πετάει ὡς ἀετός.

Δώδεκα τρέποντες στρατὸν ἓνα,

Κρατοῦντες ξίφη θρυμματισμένα

Ἐκπνέουν γύρω του Σπαρτιάται·

Εἰς τὸν βουβῶνα λαβῶν πληγὴν,

Καὶ ὁ υἱὸς του τέλος κοιμᾶται

Ἄλυτον ὕπνον εἰς ξένην γῆν...

α' Ὅταν, υἱέ μου, εἰς τῶν ἀνέμων

Τὴν ταραχώδη ἐγὼ πνοὴν,

Ὅταν, υἱέ μου, εἰς τῶν πολέμων

Τὴν αἱματώδη ἐγὼ βοὴν

Τὸ λάλημά σου ἀκούω μόνον,

Βαθὴν αἰσθάνομαι, βαθὴν πόνον..

Καὶ χύνων δάκρυ θερμὸν ἐπάνω

Εἰς τὴν σφαγὴν σου, τὴν εὐλογῶ...

Καθὼς ἀπέθανες, ν' ἀποθάνω

(51) Ὅταν, υἱέ μου, εἰς τῶν ἀνέμων ἡ ταραχώδη ἐγὼ πνοὴν, Ὅταν, υἱέ μου, εἰς τῶν πολέμων ἡ αἱματώδη ἐγὼ βοὴν, Τὸ λάλημά σου ἀκούω μόνον, Βαθὴν αἰσθάνομαι, βαθὴν πόνον.. Καὶ χύνων δάκρυ θερμὸν ἐπάνω Εἰς τὴν σφαγὴν σου, τὴν εὐλογῶ... Καθὼς ἀπέθανες, ν' ἀποθάνω Ὅταν, υἱέ μου, εἰς τῶν ἀνέμων ἡ ταραχώδη ἐγὼ πνοὴν, Ὅταν, υἱέ μου, εἰς τῶν πολέμων ἡ αἱματώδη ἐγὼ βοὴν, Τὸ λάλημά σου ἀκούω μόνον, Βαθὴν αἰσθάνομαι, βαθὴν πόνον.. Καὶ χύνων δάκρυ θερμὸν ἐπάνω Εἰς τὴν σφαγὴν σου, τὴν εὐλογῶ... Καθὼς ἀπέθανες, ν' ἀποθάνω

Ἵπὲρ πατρίδος εἶθε κ' ἐγώ!..

«Οὕτως ἡ τάλαινα Ἑλλάς κλαίει
 Δύω της τώρα παιῖδας καλοῦς·
 Εἰς μάτην ὅμως τὸ αἶμα ῥέει,
 Ἄφ' οὗ τῆς Ἐριδος τοὺς δαυλοῦς
 ῥέον δὲν δύναται νὰ ἀποσβύσῃ,
 Ἄφ' οὗ νικάτορας ν' ἀφοπλίσῃ
 Ἀρχὴ ζυλότυπος δὲν διστάζει.
 Ἀφοῦ τοὺς λέοντας Ὀδυσσεῖς
 Εἰς ἀπραξίαν καταδικάζει,
 Καὶ σιωπᾶτε, πατέρες, σεῖς! »

Πολλοὶ συγχρόνως θρασυστομοῦσι
 Καὶ κατὰ Θάνου ἀγορευταί·
 Τέλος τὰ βάθρα τῶν παραιτοῦσι
 Βαριθυμοῦντες οἱ Βουλευταί·
 Ὁ Ὑψηλάντης καὶ ὁ Νικήτας,
 Μετὰ τὰς δύο τῶν Τούρκων ἡττας
 Εἰς τὴν Μαρίναν, εἰς τὴν Σπηλίδα,
 Ἐπανελθόντες δίχως καρπὸν
 Τροχίζουν γλώσσαν, κινῶν γραφίδα
 Πρὸς ἓνα μόνον ἄμα σκοπόν·

Καταμηνύουν καὶ ὡς δολίαν
 Καὶ ὡς ζηλότυπον τὴν Ἀρχὴν,
 Ὅστις καθεῖλεν εἰς Θεσσαλίαν
 Τὴν ὀπλοφόρον αὐτῶν ἰσχύν.
 Ὅ εἰς τὰς Πάτρας στρατοπεδεύων,
 Ἀλλὰ τὴν Κόρινθον ἐποπτεύων
 Φρουριοπόρθης Κολοκοτρώνης
 Ἐχθρὸς κηρύττεται τῆς Ἀρχῆς
 Ὅς πρωταιτίου τῶν δεινῶν μόνης,
 Καὶ κατ' ἐκείνης βαίνει ταχύς.

Τούς ἀντιπάλους της φοβουμένη
 Καὶ εἰς ἐφόδους Ὀθωμανῶν
 Ἡ Ἐξουσία ἐκτεθειμένη,
 Τὴν διαφύλαξιν τῶν Στενῶν
 Εἰς Παλαμῆδην ἐνεπιστεύθη
 Καὶ εἰς τὸ Ἄργος ἐφυγαδεύθη.
 Ἐν ᾧ τὰ πάντα οὕτω κυμαίνουσι,
 Τὸν Ὀδυσσεύα εἰς Πάριον
 Εἶδαν βουκόλοι, ὅσοι ποιμαίνουσι
 Εἰς τὰ καθίσματα τῶν Μουσῶν.

Ἐκεῖ πλησίον τῆς Κασταλίας,
 Ἐν μέσῳ μύρτων καὶ ῥοδιῶν,
 Εὐροῦσα πάλαι τῆς Ἰωνίας
 Τὸν τυφλωθέντα Ἐποποιὸν
 Βρέφος ἀμῆτορ καὶ εἰς τὰ ὄρη
 Τῆς Μνημοσύνης ἡ πρώτη κόρη
 Μὲ μελικήρου ξανθοῦ σταγόνας
 Ἐθρεψε, καὶ ἔκτοτε μελωδεῖ
 Αὐτοῦ εἰς ἅπαντας τοὺς αἰῶνας
 Γλυκίων μέλιτος ἡ αὐδή.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ Α'. ΑΣΜΑΤΟΣ.

Βουλαια δὲν ἐννοῶ τὴν ἐπὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου γενομένην ἀναστάτωσιν τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ἀλλὰ τὴν μετὰ ταῦτα ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν προκύψασαν μεταρρυθμίσιν τοῦ πολιτεύματος αὐτῶν.

Ἄν ὅμως σήμερον ἀκούσης ὀλίγους τινὰς τῶν φιλελευθέρων Βλάχων καὶ Μολδαβῶν, τὸ στόμα των γέμει ἐχθροπαθείας καὶ ὕβρεως κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Ἑλλάς, ἂν κατὰ τὴν βαρυτάτην δουλείαν τῆς ὠφελήθη χρηματικῶς παρὰ τῶν δύο Ἡγεμονειῶν, καὶ τότε καὶ ὕστερον ἀπέδωκεν εἰς αὐτάς τὸ δάνειον μετὰ τόκου. Οἱ μὲν Ἕλληνες Ἡγεμόνες τὰς ἐπρόκεισαν διὰ Κώδικος νόμων, διὰ πολλῶν ἐκπεδευτηρίων καὶ ἄλλων κοινοφελῶν καταστημάτων ὁ Ἑλληνικὸς δὲ ἀγὼν, ἐξασθενίσας τὸν Σουλτάνον καὶ γενόμενος ἐπὶ τέλους παραίτιος τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας Ῥωσικοῦ πολέμου, ἔφερεν εἰς τοὺς κόλπους των ἐλευθερίαν ἐμπορίου καὶ θεσμοτικὸν διοργανισμόν ἐπιτοπίου κυβερνήσεως.

Οἱ Ἕλληνες θεωροῦμεν τοὺς Βλάχους καὶ Μολδαβοὺς ὡς ἀδελφοὺς, οἵτινες συμμετέσχον τῆς δόξης ἡμῶν ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, συμμετέσχον τῆς δουλοσύνης ἡμῶν ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγόν, συμμετέσχον τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν εἰς τὴν αὐγὴν τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας καὶ συμμεθέξουσι τῆς εὐδαιμονίας ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἀνέγερσιν τοῦ Σταυροῦ.

Οὐδὲ λησμονοῦμεν ὅτι κατὰ τὰ 1824 οἱ μὲν Βασιῶνοι καὶ Σολομῶντες ἐστρατήγουν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ Σιρβῆαι καὶ Βιθαίσκοι, νεανίαι τότε ὄντες, ἔτρεχον ὑπὸ τὰς Ἑλληνικὰς σημαίας, οἱ δὲ Φιλιππέσκοι, Κορνέσκοι, Βουζουγιάνοι καὶ Γολέσκοι γενναίως ἐθεραύπευσαν τὴν πείναν καὶ τὴν γυμνότητα τῶν ἀπὸ Τραπεζανίας διαβαινόντων Ἱερολογιτῶν. Οὐδὲ λησμονοῦμεν ὅτι μετέπειτα οἱ μεγαλόφρονες ἀδελφοὶ καὶ Ἡγεμόνες Γρηγόριος καὶ Ἀλέξανδρος Γίκαϊ, ὁ μὲν ἀπελύτρωσε τὴν ζωὴν καὶ τὰ κτήματα πολλῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ ἠσπάσθη πρῶτος ὡς μητέρα τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ πρόκριτοι τῶν δύο Δακικῶν χωρῶν, περιηγούμενοι τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπην, πῶς δὲν ἐπισκέπτονται καὶ τὰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ συγγενεῖς αὐτῶν ζῶσι καὶ ὁμόθησκοι αὐτῶν τοὺς ἀγαπῶσι; Θέλουσι νὰ καταστῶσιν αὐτόνομοι; ἂς συνεργήσωσι μεθ' ἡμῶν νὰ σχισθῶσιν αἱ μετὰ τῆς Τουρκίας συνθηκολογήσαι αὐτῶν; ἂς συμπράξωσι μεθ' ἡμῶν ν' ἀναστηθῇ Αὐτοκρατορία Βυζαντινὴ συμπεριλαμβάνουσα καὶ αὐτοῦς.

(2) Ἄμα οἱ Ἕλληνες κατέσχομεν τὰ κυριώτερα φρούρια τῆς Πελοποννήσου, ὡχυρώσαμεν τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἀνεκτήσαμεν τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ἐθεωρήσαμεν ἔκτοτε τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἀρχὴν διὰ παντὸς ἐκλείψασαν, ἐπειδὴ δὲ οὐδενὸς ἡμῶν τὸ ἡθικὸν ἀνάστημα ὑπερτέρει πολὺ τὸ τῶν ἄλλων, ἦτον ἐπόμενον οἱ πλεῖστοι τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν προκρίτων νὰ ζητήσωμεν ἕκαστος μέρος τῆς διασπασθείσης κυβερνητικῆς μονάδος, καὶ ὡς εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ἀκολουθεῖ, τοῦ ἐνὸς δυνατοῦ ἐνωθέντος μετὰ τοῦ ἄλλου, πολλάι μὲν φατρίαι ἀνεφύησαν τότε, δύο δὲ γενικώτεραι τὰς λοιπὰς ἐπεκάλυψαν, ἡ τῶν πολεμικῶν καὶ ἡ τῶν πολιτικῶν. Ἡ πρώτη, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ στρατοῦ καὶ πλουτήσασα ἐκ τῆς λαφυραγωγίας, ὠνειρεύετο τὴν τῶν ὅπλων Δικτατορίαν, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζε Στρατιωτικὴν Κυβέρνησιν. Ἡ δευτέρα, ἐχούσα μεθ' ἑαυτῆς τοὺς λογίους καὶ ὑπὲρ ἰσχύος καὶ ζωῆς διαμαχομένη, ἐπελαμβάνετο τῶν Εὐρωπαϊκῶν πολιτευμάτων καὶ διεκέρυττε τὴν καθίδρυσιν εὐνόμου καὶ κεντρικῆς Ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζεν Ἀντιπροσωπικὴν Δημοκρατίαν. Χειραγωγούμενη αὕτη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ Θεοδώρου Νέγρου καὶ τοῦ Ἰωάννου Κωλέττου, κατῴρθωσεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ Συνέλευσιν νὰ συστήσῃ τὸ Ἐκτελεστικὸν Σώμα, τοῦ ὁποίου ἔθετε Πρόεδρον τὸν Μαυροκορδάτον αὐτόν, Ἀντιπρόεδρον τὸν Θάνον Κανακάρην καὶ μέλη τὸν Ἰωάννην Ὀρλάνδον, τὸν Σωτήριον Χαραλάμπην καὶ τὸν Ἰωάννην Λογοθέτην μετὰ Πρωθυπουργοῦ ἢ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Νέγρου καὶ Ὑπουργοῦ τοῦ Κωλέττου, οἵτινες ὅλοι, θερμοὶ ἀντίπαλοι τῆς Στρατιωτικῆς Κυβερνήσεως, διωργάνισαν Γραφεῖα Κυβερνητικὰ, ἐτακτοποίησαν αὐτὰ ὅπως οὖν, ἐσχεδί-ασαν κανονισμοὺς διοικητικοὺς καὶ βαθμυδὸν παρεσκεύασαν τὴν Ἑλλάδα εἰς παραδοχὴν συνταγματικῆς πολιτείας. Ὑπὸ

φιλοπρωτείας ὅμως ἡ μερὶς αὐτὴ παρασυρομένη, ἐπίσσε παρὰ καιρὸν καὶ παρὰ πολὺ διὰ κυβερνητικῶν διατυπώσεων τοὺς πολεμικοὺς, διένειμεν ἀπερισκέπτως διπλώματα ὀπλαρχηγίας εἰς ὅλους τοὺς πολιτικούς τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ κατεδίωξε τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην, τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην, πρὸ πάντων δὲ τὸν λογιώτερον καὶ ἀγγινοῦστερον τῶν στρατιωτικῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος Ὀδυσσεύς, υἱὸν τοῦ Ἀνδρούτσου, καθ' ὃν χρόνον ὁ πατριωτισμὸς ὑπηγόρευε τὴν ἐπὶ πλέον σύσφιγξιν τῶν ὀλίγων δυνάμεων τοῦ ἔθνους.

Τὴν ἐξεικόνισιν τῶν διχονοιῶν τούτων ἐνόμισα ὄχι μόνον ἀβλαβῇ ἀλλὰ καὶ ἀναγκαίαν· διότι οὕτω καὶ ἡ ἀλήθεια δὲν παραμορφοῦται, καὶ τὰ συμβάντα αἰτιολογοῦνται, καὶ τὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων λαμπρότερα ἐτι ἀναφαίνονται.

(3) Ἡ Ὁθωμανικὴ Πύλη, μεσοῦντος τοῦ Μαΐου 1821, ἀπέστειλεν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέντε δίκροτα, τρεῖς φρεγάτας καὶ τέσσαρα δικάταρτα πολεμικὰ πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν πολιτῶν τῆς Ὑδρας τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν, οἵτινες καθεῖλον τὴν σημαίαν τῆς ὑπακοῆς καὶ ὕψωσαν τὸν φοῖνικα τῆς ἀναγεννωμένης αὐτῶν ἐλευθερίας. Ἐξήκοντα δύο σιταρσκάφα Ἑλληνικὰ εἰς ἰδιώτας ἀνήκοντα, φέροντα ἕκαστον ὀγδοήκοντα μέχρις ἑκατὸν ναῦτας καὶ στερούμενα ὕλμων μεγάλων καὶ πυροβολιστῶν ἐμπείρων, ἐτρεῖξαν εἰς ἀπάντησιν ἐκείνων. Ἐκ τῶν δικρότων, κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ Βεκτασή Ἀρναούτου καὶ ἀποχωρισθὲν τῶν ἄλλων, οἱ κατὰ πρῶτον ἀποπειρώμενοι ναυμαχιῶν Ἑλλήνες εὐρόντες πλησίον τῆς Μυτιλήνης, ἐδίωξαν καὶ ἠνάγκασαν νὰ προσφύγῃ κατὰ τὰ δυτικὰ τῆς νήσου παράλια εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἐρεσσού· καθὼς δὲ εἰς τὴν ἀρκτικήν θάλασσαν δελφίνες πολλοὶ περιζώνουσι μίαν φάλαιναν ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ τὸ περιεκύκλωσαν ἡμέρας τρεῖς καὶ ματαίως ἐζήτησαν ἐξ ἐπίπλου νὰ τὸ κυριεύσωσιν, ὁ ναύρχος Ἰάκωβος Τομπάζης διέταξε τὴν κατασκευὴν δύο πυρπολικῶν εἰς τινὰ εἰδήμονα τῶν τοιούτων Ἰωάννην Πατατοῦκον, ὅστις ἐκ τοῦ προχείρου ἠτοίμασε τὰ πρῶτα τῆς Ἑλλάδος ἡφαίστεια σκάφη. Ἀλλ' αὐτὰ, μὴ διευθυνθέντα ἐπιδεξιῶς, ἐκάησαν ἀνωφελῶς. Ὁ ἐπίμονος Τομπάζης παρσκευάσε δύο πάλιν ἄλλα καὶ παρέδωκε τὴν ὁδηγίαν αὐτῶν εἰς δύο γενναίους Ψαριανοὺς, τὸν Γεώργιον Καλαφάτην καὶ τὸν Δημήτριον Παπανικολῆν. Τὴν 27 Μαΐου

ὁ εἰς ἕκαιεν εἰς μάτην τὸ πυρόσκαφόν του κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ δικρότου κανονοβολοῦντος πανταχόθεν, ὅτε ὁ γέρων μοίραρχος τῶν Ψαρῶν Νικόλαος Ἀποστόλης, λαῶν τὴν φωνητικὴν σάλπιγγα, ἔκραξεν ἀπὸ τοῦ καταστρώματος πρὸς τὸν ἄλλον. α Παπανικολῆ! Ἔ, Παπανικολῆ! δὲν δοκιμάζεις καὶ σὺ νὰ καύσης αὐτὸ τὸ τουρκοκάραβον; — Μὴν αὐτὸ ἦναι λέμβος; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος. Δὲν τὸ βλέπεις τί βουνὸν θεώρατον;.. Ἄλλ' ὑπάγω, καὶ ὁ Θεὸς βοήθῃ! δ' Ὁ Παπανικολῆς οὖριον ἔχων ἄνεμον καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ναυαρχίδος καὶ πέντε ἄλλων πλοίων φερόντων τὸν Γεώργιον Σαχτούρη, τὸν Ἀντώνιον Κριεζῆν, τὸν Ἀἰζάρων Δαλεχόν, τὸν Ἰωάννην Βούλγαρη καὶ τὸν Ἀἰζάρων Πινότση, ὁρμᾷ εἰς τὸ κινήτων φρούριον τῆς Τουρκίας, ἐμπλέκει τὰς ἀρπάγας εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ πλευράν, περιμένει ἄτρομος ὑπὸ τὰς πυκνάς βολὰς τοῦ ἐχθροῦ τὴν διάδοσιν τοῦ πυρός καὶ, ἀπὸ πρύμνης εἰς πρῶραν ἐλλάμψας, φεύγει ὡς ἀστραπὴ πρὸδρομος κεραυνοῦ μετ' ὀλίγον δὲ ὡς φλογερὸν μετέωρον ἀνατινάσσεται τὸ δίκροτον εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καταπίπτει σωρὸς ναυαγίων καὶ νεκρῶν εἰς τοὺς ἀντιβοῶντας αἰγιαλοὺς.

Ἐκτοτε οἱ μὲν Νησιῶται εἶδον ὅτι ἐδύναντο διὰ τῶν πυρπολικῶν νὰ κρατηθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ Στερεοελλαδίται εἶδον καὶ αὐτοὶ ὅτι ἐδύναντο νὰ ἐλπίσωσιν εἰς τοὺς Νησιώτας.

Τοιαύτην κρίσιμον ῥοπὴν ἐπέφερεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ὡς πρῶτον ναυτικὸν κατόρθωμα, ὁ κατὰ τὴν Ἑρεσσὸν ὑπὸ τοῦ Παπανικολῆ πρῶτος ἐμπρησμός Ὀθωμανικοῦ πλοίου.

(4) Ποία εἶδησι; ἐθορύβει τότε τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ πῶς οὗτος ἐξώκειλεν εἰς τὸν φόνον τῶν ὡς διαδόχων τῆς στρατηγίας του ἀποσταλέντων, ὁ ἀναγνώστης θέλει ἐντὸς τοῦ Ποιήματος ἰδεῖ. Ἀλλὰ τινα οὐσιώδη προηγούμενα, μὴ εὐρόντα ἐν αὐτῇ χώρᾳ ὡς ἀνοίκεια εἰς Ἐποποιίαν, ἔρχομαι νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα.

Ἡ Ἑθνικὴ τῆς Ἐπιδαύρου Συνέλευσις, ἰδρύσασα τὸ Ἐκτελεστικὸν καὶ τὴν Βουλὴν, κατέλιπεν ὡς ἀπλᾶς ἐπιτοπίους Διοικήσεις εἰς μὲν τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Λυτικὴν Ἑλλάδα τὰς Γερουσίας των, εἰς δὲ τὴν Ἀνατολικὴν τὸν Ἄρειον

Πάγον τῆς, τὰ τρία ἐκεῖνα Σώματα τὰ εἰς τὸ 1821 ἔτος δι-
 οργανισθέντα καὶ προεδρευθέντα ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάν-
 του, Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου καὶ Θεοδώρου Νέγρου.

Κατ' ἐκείνην τὴν Σύνοδον ὁ Νέγρης συντάξας μετὰ τοῦ Μαυ-
 ροκορδάτου, Γαλλίνα καὶ τινων ἄλλων τὸ δημοκρατικὸν πα-
 λίτευμα καὶ προαχθεὶς εἰς τὴν Πρωθυπουργίαν, ἔσπευσε διὰ
 τοῦ Ἀρείου Πάγου νὰ καταθλίψῃ τὸν Ὀδυσσεά, ὅστις εἰς τὸ
 παλαιὸν ἀμάρτημα τῆς πρὸς ἐκείνον ἀπειθείας καὶ περιφρονή-
 σεως προσέθετεν ἤδη τὸ νέον τῆς μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου στρα-
 τηγικῆς συνενώσεώς του. Δὲν ἐλησμόνησεν ὁ ἀρτίφηνες Πρω-
 θυπουργὸς ὅτι, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλ-
 λάδα ζητοῦντος αὐτοῦ νὰ θωπεύσῃ τὸ δυσάγωγον τοῦ Ὀδυσ-
 σεως καὶ πρὸς τοῦτον λέγοντος. «Θέλω σὲ διορίσαι χιλιάρ-
 χον», ὁ ὑπερήφανος Ἀρματωλὸς ἀπεκρίνατο «ἐγὼ δὲ σὲ,
 ἑκατόνταρχον».

Τὴν 24 Μαρτίου 1822 ὁ Ὀδυσσεύς, Ὑψηλάντης καὶ Νική-
 τας συνῆλθον εἰς τὴν Γραβίαν, ὅπου, συμβουλίου τῶν ὀπλαρ-
 χηγῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος γενομένου, ἀπεφασίσθη ἐκ-
 στρατεία κατὰ τοῦ ἐν Λαμίας καὶ Ὑπάτῃ σταθμεύοντος Τουρ-
 κικοῦ στρατεύματος. Οἱ τρεῖς οὗτοι πολεμισταὶ, ὀδηγεῦντες
 τέσσαρας χιλιάδας Ἑλλήνων μετέβησαν διὰ θαλάσσης εἰς τὸν
 Ἀχινόν· κατὰ δὲ τὴν ἀπόδασιν συμπλακέντες μετὰ δισχιλί-
 ων Ὀθωμανῶν, ἐτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν μέχρι τῆς Στυλίδος,
 ὅπου καὶ παρεστρατοπέδευσαν. Τότε ὁ μὲν Ὀδυσσεύς, παρα-
 λαβὼν μέρος τῆς τροπαιοῦχου στρατιᾶς καὶ δραμῶν εἰς τὴν
 Ἀγίαν Μαρίναν, ἐκυρίευσεν αὐτήν· ὁ δὲ Ὑψηλάντης καὶ Νική-
 τας, κλείσαντες τὴν ἐπιούσαν διακοσσίους ἐβδομήκοντα Ὀ-
 θωμανοὺς εἰς τέσσαρας τῆς Στυλίδος οἰκίας καὶ πῦρ ἐμβαλόν-
 τες, ἑκατὸν πεντήκοντα ἐξ αὐτῶν ἔκαυσαν, εἴκοσιν ἐσφαξαν
 καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξώγησαν. Ἐν τούτοις ἐξακισχίλιοι ἐχθροὶ
 ἐφορμήσαντες ἀπὸ Λαμίας, ἦλθον εἰς ἀψιμαχίας πρῶτον μετὰ
 τοῦ Ὀδυσσεως καὶ ὕστερον μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ Νική-
 τας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον σφωσματοθέντων ὅλων τῶν Ἑλλή-
 νων εἰς τὴν Ἀγίαν Μαρίναν καὶ μάχης ἐκεῖ τὴν 2 Ἀπριλίου
 κρατερᾶς συγκροτηθείσης, ἐξήκοντα ἱππεῖς καὶ πολλοὶ πεζοὶ
 τῶν Ὀθωμανῶν ἐπέσαν, καὶ ὁ στρατὸς αὐτῶν διεσώθη μὲν
 εἰς τὴν Ὑπάτην, ὅπου ὁ Μῆτρος Κοντογιάννης καὶ ὁ Καλ-
 τσᾶς τὴν ἐπαύριον ἐπελθόντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἀπὸ τῆς πόλεως.

Πρὶν ὅμως οἱ δύο γενναῖοι οὗτοι Ἀρματοῦλοι συνενωθῶσι μετὰ τῶν ἐν τῇ Ἀγίᾳ Μαρίνᾳ ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἑλλάδος, πολλῇ ἐξαιρέσει βαρβαρικῇ στρατιᾷ κατέβη ἀπὸ Λαρίσσης καί, προσλαβούσα τοὺς εἰς τὴν Φθιώτιδα σποράδας Ὀθωμανοὺς, ἐπέπεσεν ἄθρόα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐλθόντες εἰς σύγκρουσιν μετ' αὐτῆς, ἀλλ' ἠττηθέντες διὰ τὸ ἄνισον τῆς δυνάμεως, οὐδὲ λαθόντες ἄλλως τε τὴν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὑποσχεθεῖσαν ἐπικουρίαν, ἠναγκάσθησαν ν' ἀποχωρήσωσιν εἰς τὴν Λεβαδίαν.

Τότε Νεόφυτος ὁ Ἀρχιερεὺς Ἀταλάντης μὴ γνωρίζων, εἰμὴ τὰ τῆς θρησκείας, καὶ Ἀνθιμος ὁ Γαζῆς μὴ ἐπιστάμενος εἰμὴ τὰ τῆς λεξικογραφίας, μόνον δὲ αὐτοὶ μετὰ δύο τιῶν ἀσκήμων ἐν ἀπουσίᾳ τῶν ἄλλων, ἀποτελοῦντες τὸν Ἀρείον Πάγον καὶ ὑπὸ τοῦ Νέγρου μακρόθεν ὑπακινούμενοι, ἔγραψαν πρὸς τὸν Ὀδυσσεᾶ ἐπιπληκτικὴν ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἀπεκάλουν ἄνανδρον. Ὡς ἀπόκρισιν ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸ δῖπλωμα τῆς χιλιαρχίας του. Ὁ Ἀρείος Πάγος ἐδέχθη προθύμως τὴν παραίτησίν του καὶ διώρισε στρατηγέτας τὸν Δημήτριον Τριανταφυλλίαν, τὸν Ἰωάννην Λάμπαν καὶ Σταμούλην τινά· πλὴν ἅμα ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἔμαθε τὴν πᾶσιν τοῦ Ὀδυσσεῶς, διασκορπίσθη δυσανασχετῶν· καὶ ὁ μὲν Ὑψηλάντης, προσκαλούμενος ἐπιμόνως παρὰ τῆς Βουλῆς καθ' ὑπαγόρευσιν τῶν ἐχθρῶν του, ἀπῆλθεν εἰς Κόρινθον, ὁ δὲ Νικήτας εἰς Βελίτσαν.

Μετ' ὀλίγας ὅμως ἡμέρας ὁ ἀκατάβλητος Ὀδυσσεὺς, προελέπων τὴν μεγάλην τοῦ Χουρσίτου ἐπιδρομὴν, κατάρθωσε ὡς ἀπαρτίστη νέον στρατόπεδον παρὰ τὸ Δρακοσπήλαιον καὶ ἀνεφάνη αὐτοχειροτόνητος στρατηγός. Ὁ τοῦ πολέμου Ὑπουργὸς Ἰωάννης Κωλέττης, ὅστις ἀνέκαθεν ἐπιθυμῶν ν' ἀπαλλάγῃ τοῦ τολμηροτέρου τῶν πολεμικῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶχε σκιρτήσει ἐν τῇ χαρᾷ διὰ τὴν μετὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου διένεξιν τοῦ Ὀδυσσεῶς, διώρυσε τότε ἀντ' αὐτοῦ στρατηγούς τὸν Χρῆστον Παλάσκαν καὶ τὸν Ἀλέξιον Νοῦτσον ἔχοντας μυστικὴν παραγγελίαν, ἀφ' οὗ παραλάβωσι τὸν στρατὸν, νὰ συλλάβωσι τὸν στρατάρχην καὶ νὰ τὸν ὑποβάλλωσιν εἰς δίκην.

Ἐπίσυνάπτω ἐνταῦθα τεμάχια τῆς τοῦ Νικήτα μετὰ τοῦ

Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ Κωλέττου περὶ τοῦ Ὀδυσσεὺς ἀλληλογραφίας, εὐρεθείσης εἰς τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ θανόντος ἥρωος τῶν Δολιανῶν. Ἀδύνατον νὰ μὴ καγχάσῃ τις ἀναγινώσκων κρίσεις καὶ ἀποφάσεις ἱερωμένων καὶ διδασκάλων περὶ στρατηγῶν καὶ στρατηγικῆς.

Ἀ' Ἐκ Λιθάρδος τῆς Εὐβοίας, 21 Ἀπριλίου 1822.

«Γενναϊότατε στρατηγὲ Νικήτα!

Ἀ' Ἐπειδὴ ὁ Ὀδυσσεὺς παρητήθη τῆς χιλιαρχίας, διωρίσαμεν τὸν Δημήτριον Τριανταφυλλίαν, τὸν Ἰωάννην Λάππαν καὶ τὸν Σταμούλην νὰ λάβωσι τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ στρατεύματος τῆς Λεβαδίας.

«Οἱ Ἀρειοπαγῖται

«Ταλαντίου Νεόφυτος Πρόεδρος.

«Ἀνθιμος Γαζής.

«Ἰωάννης Βέρηναϊος

«Παναγιώτης Κουσιλῆ.»

Ἀ' Ἐκ Βελίτσης, 27 Ἀπριλίου 1822.

«Σεβασμιώτατοι Ἀρειοπαγῖται!

Ὁ Ἀρειος Πάγος δὲν ἐφέρθη καλῶς· δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀδῶη προσταγὰς πολεμικὰς ὡς στρατηγὸς διωρισμένος ἐπάνω ἡμῶν. Ἡμεῖς, οἵτινες ἐπολεμοῦμεν, οἵτινες ἐβλέπομεν καὶ αὐτὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ στρατεύματος ἡμῶν, ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ τὸ ἀποσύρωμεν μὴπως ἀχαθῇ... Ὅταν ὁ Ὀδυσσεὺς ἔστειλε τὴν παραίτησίν του ὡς ἀεζυβρισθεὶς, ὁ Ἀρειος Πάγος δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν ἀρπάσῃ καὶ ἀνὰ τὸν θεατρίση ὡς ἔνοχον εἰς τὸν κόσμον «Νικήτα.»

Ἀ' Ἐκ Λιθάρδος τῆς Εὐβοίας, 28 Ἀπριλίου 1822.

Στρατηγὲ Νικήτα!

Ἀ' Ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ Βελίτσης γράμμα σου, ἐν ᾧ εἶδομεν ὅτι ἅμα ἠκούσθη τοῦ Ὀδυσσεὺς ἡ παραίτησις τὸ στράτευμα αὐτοῦ διελύθη. Δὲν ἀπέβλεπεν αὐτὸν ὁ Ἀρειος Πάγος· αὐτὸς ἀἔγραψεν ὅτι παραιτεῖται. Τὸ στράτευμα δὲν εἶναι ἰδικόν του ἀλλὰ τοῦ ἔθνους, δὲν ἐσκορπίσθη διὰ τὴν παραίτησίν του, ἀλλὰ διὰ τὴν συμφορὰν, ἥτις τῷ ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἀαγίαν Μαρίναν· αὐτὸ ἀγανακτεῖ ἐναντίον του καὶ ἀποδίδει τὸ ἀδυστύχημα εἰς τὴν ἀτολμον στρατηγίαν του. Ἡ προαίρεσις τοῦ Ὀδυσσεὺς ἴσως εἶναι καλὴ· ἀλλ' ἡ τύχη τὸν κατατρέ-

αχει και εις τὰ στρατηγήματά του ἐναντιοῦται. Τὸ ἐλάττωμά
αυτοῦ εἶναι ὅτι χάνει τὴν εὐκαιρίαν τῶν πράξεων καὶ τὴν ἀκ-
ρίβειαν τοῦ χρόνου εἰς τὸ νὰ μετρή διὰ τοῦ διαβήτου ὅλα καὶ
ἀνὰ μὴ ἐπιχειρῇ τίποτε. . . . Ἡ παραίτ.σι; τοῦ Ὀδυσσεύς θέ-
λει ἀποδοῇ ὠφελιμωτάτη καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸ Γένος.

«Οἱ Ἀρειοπαγῖται

«Ταλαντίου Νεόφυτος Πρόεδρος.

«Ἀνθιμος Γαζής.

«Ἰωάννης Εἰρηναῖος.

«Παναγιώτης Κουσιλῆ.»

«Ἐκ Κορίνθου, 23 Ἀπριλίου 1822.

«Στρατηγὲ Νικήτα!

«Μετὰ λύπης μεγάλης ἡ ὑπερτάτη Διοίκησις ἔμαθε τὴν
ἀμεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ χιλιάρχου Ὀδυσσεύς
ἀσυμβάταν σύγχυσιν, διὰ τὴν διόρθωσιν τῆς ὁποίας ἐστειλεν
ἐπιτήδεις τὴν χιλιάρχον Χρῆστον Παλάσκαν καὶ τὸν εὐγε-
ανέστατον Ἀλέξανδρον Νοῦτσον,

«Ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν

καὶ προσωρινὸς τοῦ πολέμου

«Ἰωάννης Κωλέττης,»

Μεταβαίνω ἤδη καὶ εἰς ὅσα μετὰ τρεῖς περίπου ἐνιαυτοὺς
ἀνωσιουργήθησαν κατὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς μνήμης τοῦ Ὀ-
δυσσεύς. Ὁ Κωλέττης, ἐντολὴς τῆς θανατώσεως αὐτοῦ, ἐρ-
ρίψεν ἐπάνω καὶ τῆς προτομῆς τοῦ μέλαιναν σκέπην, καὶ ὁ
σκληρῶς δολοφονηθεὶς Ἀρματωλὸς θεωρεῖται μέχρις ὥρας ὡς
ἄλλος Πausanias προδῶσας τὴν Ἑλλάδα περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ
βίου του. Ἀλλ' ὑπεράνω ἐγὼ ἱστάμενος μικρῶν τινων κομ-
ματάρχων, οἵτινες καὶ Ὀδυσσεῖς καὶ Καραϊσκούς καὶ Βαρνα-
κιώτας κατεδίωξαν, χρεωστῶ ν' ἀποσπᾶσω ἀπὸ τῆς εἰκόνης
τοῦ ἥρωος τῆς Γραβίας τὸ πελιδνὸν κάλυμμα καὶ νὰ ἐπικρε-
μάσω αὐτὴν ἄσπιλον εἰς τὴν Ποικίλῃν Στοᾶν, ὅπου οἱ τέσ-
σαρες ἐφάμιλλοι αὐτοῦ ἄνδρες, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ
Μάρκος Βότζαρης, ὁ Γεώργιος Καραϊσκούς καὶ ὁ Ἀνδρέας Μια-
ούλης, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διαπρέπουσιν.

Ὅτε κατὰ τὰ 1824 ὁ Κωλέττης κατέστη μέλος τῆς Κυ-
βερνήσεως ἔχων τὴν πλειονοψηφίαν ἐν αὐτῇ καὶ τὸ δάνειον τοῦ
Λονδίνου εἰς χεῖράς του, βουλὴν πονηρὰν ἐβουλήθη νὰ ἐξοντώ-
σῃ τὸν Ὀδυσσεῖα πρὸς διεκδίκησιν τοῦ Παλάσκα. Προβιβά-

σας διὰ τοῦτο καὶ ἀνυψώσας τοὺς μικροὺς τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὀπλαρχηγούς, ἀνεστάτωσεν αὐτοὺς κατὰ τοῦ Ὀδυσσεως, ὅστις ἰδὼν ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον ἔτρεξεν εἰς τὴν Ναυπλίαν, καθέδραν τότε τῆς Ἀρχῆς, καὶ κατέφυγεν ὡς ἐν ἀσύλῳ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀγαθοῦ Νικήτα. Ἀλλὰ μίαν αὐγὴν, ἐν ᾗ ἐκάθητο εἰς τὸ παράθυρον μετὰ τοῦ φίλου του ἔχων εἰς τὰ γόνατα τὸ πενταετὲς αὐτοῦ κοράσιον, ἐξαίφνης ἐπυροβολήθη καὶ ἐκεῖ. Ὁ Νικήτας λαβὼν τὸ ἀβλαβὲς εἰς τὴν ποδιὰν τοῦ Ὀδυσσεως πεσὼν σφαιρίδιον, ἔδραμε πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν, συνεδριάζον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν καὶ μετὰ πολλῆς ἀγανακτήσεως ἐζήτησε τὴν ἀνέυρεσιν τῶν δολοφόνων. Ὁ Κωλέττης ὅμως ἀντιβλέψας ἐκείνον ψυχρότατα, «Νικήτα, εἶπεν, ἄφες αὐτὰ καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου». Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀποσυρθὲς τῆς πρωτευούσης, ἥτις ἔγμε στρατιωτῶν ὑπεικόντων εἰς τὸν Κωλέττην, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ὅπου εὔρε τὸ μὲν φρούριον Ἀθηνῶν εἰς χεῖρας τοῦ φηοναῦντος τὴν φήμην τοῦ Ἰωάννου Γούρα, τοὺς δὲ ὀπλαρχηγούς ἀδρῶς ὑπὲρ τοῦ Κωλέττου μισθοδοτούμενους καὶ πολλοὺς τούτων σκευωροῦντας τὴν ἀπώλειάν του. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ φιλόπρωτος Κωλέττης, καθὼς εἰς τὰ 1822 διὰ τῆς ἀδίκου κατὰ τοῦ Ὀδυσσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ Κολοκοτρώνου καταφορᾶς του εἶχεν ἐμβυθίσαι τὸν Δράμακην εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἤνοιγε πάλιν τὴν εἴσοδον αὐτῆς καὶ εἰς τὸν Ἰβραήμην διὰ τῆς ἐξορίας καὶ φυλακίσεως τῶν ἐπισημοτέρων πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν τῆς. Στερηθεὶς οὕτω καὶ τῶν Πελοποννησίων φίλων του καὶ οὐδεμίαν εἰς οὐδὲν μέρος τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος εὐρίσκων ἀσφάλειαν, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐμηχανεύθη τότε πρὸς σωτηρίαν του ν' αὐτομολήσῃ διὰ τινα χρόνον πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς τῆς Εὐβοίας, νὰ κερδήσῃ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ γενόμενος διὰ δόλου κύριος τοῦ ἐπὶ τῆς Βύρπου ὀχυρωτάτου Καραβαβά, ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν νῆσον ὅλην καὶ νὰ φυλαχθῇ ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ Κωλέττου. Μετέβη λοιπὸν μετὰ τριακοσίων ἐκλεκτῶν του πρὸς τὸν Ὁμέρ Πασᾶν, ἀρχήθεν γνῶριμον αὐτοῦ. Ἀλλ' ἀποπειραθεὶς μετ' ὀλίγον τῆς ὑφαρπαγῆς τοῦ φρουρίου καὶ ἀποτυχὼν, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν Γούραν, ὅστις, λησμονήσας προλαβούσας εὐεργεσίας καὶ καταπατήσας προσφάτους ὄρκους, ἐκλείσεν αὐτὸν εἰς τὸν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν παλαιὸν Πύργον.

Ἐπανέρχοντο τότε οἱ μεγάλοι ἐξόριστοι Ζαήμης, Λόντας, Νικήτας, ἀπελύοντο οἱ μεγάλοι δέσμιοι Κολοκοτρώνης, Δεληγιάννης καὶ Νοταρᾶς, ὅλοι δὲ οὗτοι ἐπιμόνως ἐζήτουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ὀδυσσεύς· καὶ ὁ Καραϊσκος συγχρόνως, σεβόμενος καὶ θερμῶς ἀγαπῶν τὸν ἄνδρα, συνώμνε μετὰ τοῦ Κίτσου Τζαβέλα ὑπὲρ αὐτοῦ. Βλέπων ταῦτα ὁ Κωλέττης, τὸν μὲν Τζαβέλαν ἀπέσπασε τοῦ Καραϊσκου, πρὸς δὲ τὸν Γούραν ἀπέστειλε παραγγείλας νὰ φρονέσῃ ἐν τάχει καὶ κρυφίως τὸν Ὀδυσσεά.

Καὶ μίαν ἀποφράδα νύκτα ὁ Ἰωάννης Μαμούρης, ὁ Παπακώστας καὶ ὁ Μῆτρος Τριανταφυλλίνος, ὅστις ῥηπισθεὶς πρὸ χρόνου ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς ἐμνησικάκει κατ' αὐτοῦ, εἰσέβησαν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου ὁ δέσμιος ἔκειτο ἄγρυπνος καὶ ἀσθενής· καὶ πρῶτον, ζητοῦντες τὴν ἀποκάλυψιν κατορωρυγμένων αὐτοῦ θησαυρῶν, ἀπέσπασαν δύο τοῦ ὁδόντας· ἔπειτα ὁ Τριανταφυλλίνος (ἄλλοι λέγουσιν ἱερῆς τις ἀνόσιος) συσφίγγας αὐτὸν θριωδῶς ἀπὸ τῶν κρυφίων μερῶν, τὸν ἐθανάτωσεν· εἰς δύο δὲ κόψαντες σαθρὸν καλῶδιον, ἐτύλιξαν τὸ ἐν τεμάχιον εἰς τὰς παλάμας τοῦ νεκροῦ, τὸν ὅποιον ἐβρίψαν ἐξ ἐνὸς φεγγίτου εἰς τὴν νότιον βᾶσιν τοῦ Πύργου, καὶ ἀπῆρτησαν τὸ ἄλλο εἰς τὸν τοῖχον ἐκ τῆς ὑπῆς, ὡς νὰ ἐβράχῃ τοῦτο εἰς ἀπόπειραν δῆθεν δραπετεύσεως καὶ νὰ ἐφρονέσθῃ ἐκεῖνος κάτω πεσών. Τὸ λείψανόν του ἐνταφιάσθη τὴν ἐπιούσαν ὑπὸ τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀσωμάτων, εἰς τὸ γήπεδον τῆς ὁποίας ὑπῆρχε ποτε τὸ Ἀγραύλειον.

Τὸ ἀπὸ τῆς θυρίδος τοῦ Γαλατικοῦ κτιρίου δεθὲν τότε σχοινίον ἐσώζετο πολὺν χρόνον ὕστερον ἐκκρεμές, καὶ εἰς τὸ φύσημα τῶν ἀνέμων εἶδον ἐγὼ αὐτὸ ἄλλοτε μὲν τεῖνον πρὸς τὸν οὐρανόν, ἄλλοτε δὲ πρὸς τὸ ἀνάκτορον, ὡς νὰ ἔφερε πρὸς ἑκάτερα τὰ μέρη τὴν μαρτυρίαν τοῦ κακουργήματος.

Ἡ δόξα τοῦ Ὀδυσσεύς ὑπάρχει δόξα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀνακαλύπτων ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν πράττω πράξιν Ἑλληνικὴν. Καὶ Κωλέττης καὶ Ὀδυσσεὺς ἀπέθανον καὶ κεῖνται σήμερον εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν ὃ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον· ἀλλ' ὁ Κωλέττης κεῖται ὡς θεοτιμώρητος σφαγεὺς πλησίον τοῦ σφαγίου του.

Ἄν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρούτσου ἐζῇ, τὰ Μεσολόγγιον ᾔθελε

καταστραφῆ; αἱ Ἀθῆναι ἤθελον ὑποκύβει. Εἰς τὴν περὶ ὁδον, τῆς ὁποίας ἡ Ἐποποιία μου περιγράφει τὰ ἐξαισία, ἡ Ἑλλὰς εἶχε κατὰ γῆν τρεῖς μεγάλους πολεμιστὰς, οἵτινες εἰς τὰ τρία μέρηματα τῆς Ἑλλάδος προΐστάμενοι καὶ στρατόπεδα συγκροτοῦντες, ὑπῆρχον τὰ τρία φόβητρα τῆς Τουρκίας· ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Μάρκος Βότζαρχς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου βοηθούμενος, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου· ὁ Γεώργιος Καραϊσκιος ἀνελαμψε μετὰ ταῦτα.

Μαρτυρεῖ τὸν λόγον μου τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἰδιογράφου ἐπιστολῆς αὐτοῦ τοῦ Βότζαρη πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην αὐτόν·

«Ἐν Μεσολογγίῳ 3 Ἰανουαρίου 1823.

«.... Ἡ γενναιότης σου, καθὼς εἰς ὅλας τὰς δεινὰς περιστάσεις τῆς πατρίδος ἐδείχθη ὄντως πρόμαχος καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῆς, καὶ σήμερον πρέπει, καθ' ἥσονται εἶναι δυνατόν, ἀν' ἀναβάλλης τὴν συγκρότησιν τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως, ἕως αὐτοῦ νὰ προφθάσῃ καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Αὐτικῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ συστυβῇ Διοίκησις τακτικὴ καὶ κατὰ νόμους, ἵνα αὐτὴ ὑπὸ νόμους οὓς αὐτὴ ἐνεργῇ τὰ κατὰ νόμον. Ἐπιβίβω ἐν αὐτῷ ὀλίγῳ νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ ἀδελφός στρατηγός Ὀδυσσεύς, καὶ αἰμὲ αὐτὸν νὰ βάλωμεν τὰ πάντα εἰς δρόμον. Ἐν τοσούτῳ ὑαγιάινει εὐτυχῶν καὶ τὰ συμφέροντα τῇ πατρίδι πράττων.

Ὁ εἰλικρινὴς ἀδελφός σου

«Μάρκος Βότζαρχς».

Καὶ ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης αὐτὸς, τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν ὅλοι τὸν ὑπερήφανον πατριωτισμὸν, γράφων τότε πρὸς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην δὲν ἐδίσταξε νὰ παραστήσῃ τὸν Ὀδυσσεά ὡς εἰδήμονα καὶ τρόπον τινὰ ἐγγυητὴν τῶν φρονημάτων αὐτοῦ εἰς τὴν ἀκόλουθον περιχοπὴν·

Ἐν Διακοπῇ, 20 Φεβρουαρίου 1823.

«.... Ἡ ἐλευθερία τῆς πατρίδος, ἐνδοξε στρατηγέ, δὲν καταγοῦται, εἰμὴ διὰ τῆς εὐνομίας. Εἶθε ἡ θεία Πρόνοια νὰ ἀεμπνεύσῃ τὸ καλὸν εἰς ὅλας τὰς καρδίας! Ὁ στρατηγός Ὀδυσσεύς, μεθ' οὗ ὠμιλήσαμεν ἱκανά, θέλει σὲ πληροφρήσει ἀπερὶ τῶν φρονημάτων μου. Ὁ Σωτήριος Καραλάμης καὶ ὁ Ἀνδρέας Λόντος ἔμειναν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ δὲν ἐλάθον αὐτοὺς τὸν καιρὸν νὰ σὲ γράψωμεν κοινῶς.

Ὁ πρόθυμος ἀδελφός σου

«Ἀνδρέας Ζαΐμης».

(5) Τρεῖς μεγάλοι μάχαι, κατὰ τὴν δόξαν ἀδελφαί, συνεκροτήθησαν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1821, ἡ τῶν Θερμοπυλῶν, ἡ τῆς Γραβίας καὶ ἡ τῶν Βασιλικῶν. Ἡ πρώτη ἐλάμπρυνε τὸν Ἀθανάσιον Διάκον, ἡ δευτέρα τὸν Ὀδυσσεά Ἀνδρούτσου, ἡ τρίτη τὸν Ἰωάννην Γούραν καὶ πὺν συνετὸν γέροντα Ἰωάννην Διωβουνιώτην, ὅστις τὴν ἐσχεδίασε καὶ περὶ μὲν ταύτης θέλω ἀναφέρει ἐνταῦθα, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Τὰ Βασιλικά, στενωπὸς ἐκατέρωθεν ἀνωφερῆς, ἀπέχουσι τῶν Θερμοπυλῶν ὥρας τέσσαρας καὶ τῆς Λεβαδίας ὀκτώ. Ἐκεῖ, τὴν 21 Αὐγούστου, χίλιοι ἑκατὸν Ἕλληνες, οἱ μὲν, ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Γούρα καταλαβόντες τὴν πλησίον κοιλάδα, οἱ δὲ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Παπανδρέου ἐνεδρεύσαντες εἰς τὸ πλησίον δάσος, περιέμεναν τὴν διάβασιν τοῦ Βαϊράμ-Πασᾶ. Ὁ Σατράπης ἐφάνη μετ' ὀλίγον φέρων δώδεκα χιλιάδας ἱππέων καὶ σύρων ἐπὶ πολυαρίθμων καμήλων, ἡμιόνων καὶ ἀμαξῶν πολεμοφόδια καὶ τροφάς· ἕκαστος δὲ ἱππεὺς ἐπροχώρει ἔχων ὀπισθεν ἀνὰ δύο ἢ τρία φορτηγὰ ζῶα καὶ ἱπποκόμον του ἄοπλον ἓνα Ἕλληνα. Παρὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν Βασιλικῶν, οἱ Μωαμεθανοὶ, ἀφ' οὗ προσευχέθησαν, ἐκανονοβόλησαν τοὺς ἄερας, ὥστε εἰς τὸν κρότον αὐτὸν νὰ διασπαρῶσιν ὡς λαγῶσι ἂν πέριξ που ἐλόχευον Ἕλληνες. Ἀλλὰ μόλις προέβησαν εἰς τὰ μέσα τῆς ἀνόδου, ὁ Γούρας ἐντεῦθεν καὶ ὁ Παπανδρέας ἐκείθεν ἐπιφανέντες ἐξεκένωσαν πρῶτον τὰ πυροβόλα των καὶ ὤρμησαν ἔπειτα ξιφήρεις. Ἡ ἐφοδὸς τῶν Ἑλλήνων συμπαιανίζόντων, ἡ ἀφηνίασις τῶν ἵππων συγχεμετιζόντων, ἡ παραγῇ τόσων τετραπόδων συνωθουμένων καὶ καταπιπτόντων ἐνέβαλον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τοσοῦτον τρόμον, ὥστε ἀφ' οὗ ἐστάθησαν ὡς ἐμβρόντητοι στιγμὰς τινάς, ἤρχησαν νὰ ὀπισθοδρομῶσιν ἐδῶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ξιφοκοπούμενοι, ἐκεῖ ὁ εἰς ὑπὸ τοῦ ἄλλου καταπατούμενοι καὶ πανταχοῦ ὑπὸ τῶν ἰδίων των ἀπολλυόμενοι Ἑλλήνων ὑπηρετῶν, οἵτινες δρᾶττοντες τὰς μαχαίρας τῶν φονευομένων ἐσφαζον τοὺς ζῶντας. Δισχιλίοι τετρακόσιοι Τούρκοι ἔπεσαν νεκροὶ καὶ πλείονες ἔτι τραυματίαι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι μετὰ μικρὸν ἀπέθανον εἰς τὸν τόπον τῆς συμπλοκῆς· οἱ λοιποὶ μόλις διεσώθησαν ἀφήσαντες χιλίους πεντακροσίους ἵππους, δισχίλια περίπου ἀχθοφόρα ζῶα, δεκα-

τέσσαρας σημαίας καὶ δύο μεγάλους ὄλμους· ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲ τρεῖς ἐφονεύθησαν καὶ πέντε ἐπληρώθησαν.

(6) Οὐτε δ' ἐν Δακίᾳ πόλεμος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, οὔτε τὰ μέγала ἐκείνου θύματα μνημονεύονται σήμερον ἐν τῇ Ἑλλάδι. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ὅμως ἐξεργάγη τὴν 17 Ἰανουαρίου εἰς τὴν Βλαχίαν, ἐν ᾗ μόλις τὴν 25 Μαρτίου διεδίδετο εἰς τὴν Πελοπόννησον, πρῶτου ἀρχηγοῦ αὐτῆς ἀναφανέντος τοῦ Ἑταιριστοῦ Θεοδώρου Βλαδημιρέσκου, ὅστις μετὰ τινων στρατιωτῶν Ἑλλήνων τοῦ Γεωργίου Ὀλυμπίου ὕψωσεν εἰς Πιτέστιον τὴν σημαίαν τῆς ἀπελευθερώσεως. Μετὰ τὸν Βλαδημιρέσκον, ἓνα περίπου μῆνα πρὸ τοῦ Ἰεράρχου Γερμανοῦ, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐμβάλλων εἰς Ἰάσιον ἔφερε τὸν σεισμὸν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ δὲ Βασίλειος Καραβίας ἐώρταζεν εἰς Γαλάττιον τὴν ἔλευσιν τοῦ μονόχειρος Φαναριώτου διὰ τῆς σφαγιάσεως ἑκατὸν τριάκοντα Μωαμεθανῶν.

Ἡ ἐν Δακίᾳ χώρα εἰσβολὴ τοῦ Ὑψηλάντου, ἀφ' οὗ ὡς σύνθημα ἤγειρεν εἰς τὰ ὅπλα τὴν νῦν αὐτόνομον Ἑλλάδα, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν δι' ἀντιπερισπασμοῦ τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων καὶ τὸν ἀναγκαῖον εἰς προετιμασίαν τῆς καιρὸν. Ἡμῖς οὖν σχεδὸν ἔτος δωδεκακισχίλιοι Ἕλληνες, Βλάχοι, Σέρβοι καὶ Ἀλβανοὶ ἀπησχόλησαν τεσσαράκοντα χιλιάδας Ὀθωμανῶν εἰς τὰς παριστρίους Ἡγεμονείας καί, ὡς πρόδρομοι στρατευμάτων θεωρηθέντες, ἐκράτησαν ἀκινήτους ἄλλας τεσσαράκοντα χιλιάδας εἰς Ἰβραΐλαν, Σιλίστραν, Γύργιβον καὶ Βιδίνιον. Ἡ κρατερὰ τοῦ Ζεβιδινίου μάχη, καθ' ἣν ὁ γενναῖός φρων καὶ φιλόπατρις Ἀναστάσιος Μανάκης, ξιφῆρης φθάσας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Βλαχίαν, ἔτρεψεν εἰς φυγὴν μετὰ διακοσίων πεντήκοντα Ἑλλήνων τρισχιλίους Ὀθωμανοὺς καὶ κατέσφαξε τετρακοσίους, ἢ πένθιμος τοῦ Δραγατσάνιου ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Ἰερὸς Λόχος ἐπέσε σφάγιον, ἢ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Σέκου ἡρωϊκῇ ὀλοκαύτωσις τοῦ Γεωργίου Ὀλυμπίου, αὐτὰ τὰ εἰς Δακίαν ἄθλα καὶ παθήματα τῶν Ἑλλήνων ἐγίνον παρατίττα τῶν εἰς Θερμοπύλας, εἰς Γραβιάνκαις· Βασιλικὰ νικῶν καὶ ἀριστείων τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ πρῶτον σωτήριον ἔτος τῆς ἀναγεννήσεώς της. Ἄλλοι συνέγραψαν λεπτομερῶς περὶ τοῦ ἐν Μολδοβλαχίᾳ προαγωνισμοῦ τῶν Ἑλλήνων. Εἰς ἐνταῦθα περιορίζομαι.

ναφέρω τινὰ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Δημητρίου Σούτσου καὶ ν' ἀποθέσω τὸν ἀμαράντινον τοῦ Μάρτυρος στέφανον αὐτοῦ εἰς τὸν χοῦν, ὅστις ἐπὶ τὸ ὑπὲρ Ἑλλάδος χυθὲν αἷμα καὶ κατέφαγε τὰς ἀκηδεύτους σάρκας του.

Ὅτε τὴν πρωίαν τῆς 7 Ἰουνίου εἰς Δραγατσάνιον οἰνοβαρῆς ὁ Καραβίας ὤρμησε πρὸ τοῦ συνθήματος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ Βλάχοι, Σέρβοι καὶ Ἀλβανοὶ ἐφρευγον ἡττηθέντες, μόνοι δέοι Ἕλληνες ἐσφάζοντο πολεμοῦντες, ὁ ἱερός Λόχος φέρων ἐπὶ τῶν δύο του πτερύγων τὸν Δημήτριον Σούτσον καὶ τὸν Σπυρίδωνα Δρακούλην ἐπέπεσεν ἀετὸς ῥαγδαῖος κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ὀλίγοι κατὰ πολλῶν καὶ πεζοὶ κατὰ ἱππέων, οἱ τριακόσιοι τῶν νέων Θερμοπυλῶν ἐρρίπτον χαμαὶ τὰ ἐκ τοῦ ἐπελθόντος ὁμβροῦ πυροβόλα των καὶ, σπᾶντες τὰς ῥομφαίας, ἐδίδον καὶ ἀντελάμβανον τὸν θάνατον καὶ πρῶτον ἐν μέσῳ τοῦ σιδηροκρότου τῶν μαχαίρῶν ἠκούετο ἀδόμμενος ὁ θούριος Παιὰν τοῦ Φερραίου Ῥήγα· ὕστερον δὲ τὰ ὅρη ἀντεβόων, αἱ Ἕλληνες δὲν παραδίδονται.

Πρῶτος ἐγύμνωσε τὴν σπάθην καὶ τελευταῖος ἐφρονεύθη ὁ Δημήτριος Σούτσος. Γίγας τὸ ἀνάστημα, Γολιάθ τὴν δύναμιν ἔθυσεν ἐπτά καὶ πληγὰς λαθὼν ἐπτά ἐξέπνευσεν.

Ἐκπαιδευόμενοι τότε εἰς Παρισίους ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός Παναγιώτης, ἐλάβομεν ἐπιστολὴν τοῦ Δημητρίου δύο ἡμέρας πρὸ τῆς θανῆς του γεγραμμένην. Σώζεται εἰς χεῖράς μου αὐτὴ διεσχισμένη, καθὼς τὰ ἱμάτια τοῦ εἰς ἀκάνθας καὶ τριβόλους περιπλανωμένου Μάρτυρος ἔπεσαν διεσχισμένα πρὸ τῆς μάχης καθὼς εἰς τὴν μάχην τὸ σῶμά του ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν ξιφῶν ἐπεσε διεσχισμένον. Οἱ χαρακτῆρές της, ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἀλλοιωθέντες ἔγιναν ὡχροκόκκινοι ὥς νὰ ἐγράφησαν δι' αἵματος. Ἰδού ὁλοσχερὴς ἡ ἐπιστολὴ, τῆς ὑποίας μέρος ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε εἰς τὴν παρ' ἐμοῦ γαλλιστὶ συνταχθεῖσαν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

« Εὐκ Δραγατσανίου, 5 Ἰουνίου 1821

« Φίλτατοι ἀδελφοί !

« Ἐξ ὧν τῶν μερῶν τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τὰς ἐσχάτιας της αὐτὰς συνήλθομεν τριακόσιοι, γῆς αμαθηταὶ τῶν Γυμνασίων καὶ σήμερον μαχηταὶ τῆς Ἐλευθερίας. Μὴ τὸ αἷμα ἡμῶν προώρισται νὰ χαράξῃ τὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν τοῦ μέλλοντος Ἑλληνικοῦ Κράτους;

α Εἶθε νὰ καταβῶμεν νικηταὶ μέχρι τοῦ Βοσπόρου καὶ νὰ ἀνεγείρωμεν τὸν θρόνον τοῦ ἐσχάτου Παλαιολόγου, ὅστις εἰ-
αχεν ὅλας τὰς ἀρετὰς τῶν προγόνων καὶ εἰς τὴν ἐντάφιον πορ-
αφύραν τοῦ ἐνέκλεισεν ἅλην τὴν κόνιν ἐκείνων !

« Ἀλλ' ἂν ἡμεῖς πέπρωται ν' ἀποθάνωμεν ἐπὶ τῆς γῆς αὐ-
ατῆς γράψατε σεῖς ἐπιτύμβιον ἡμῶν πέτραι. α' Βυταῦθα κείν-
αται οἱ τριακόσιοι τῆς νέας Σπάρτης, μὴ φροντίσαντες νὰ
α.μ.ᾶς εἰπῶσιν οὐδὲ τὰ ὀνόματά των ».

α Φίλοι μου ! ἔχω τοὺς πόδας αἵματομένους, ἡμέρας ἤδη
α πολλὰς περιπατῶν ἀνυπόδητος· κοιμῶμαι εἰς δυσώδη ἔλη
α καὶ ζῶ τρώγων ἀγρίους καρπούς, σπανίως δὲ ξηρὸν ἄρτον·
α ἀλλ' αἱ κακουχίαι αὐταί, ἡ στρατιωτικὴ αὐτὴ ζωὴ μ' εὐ-
α χαριστοῦσιν· ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ὠνευρόμην τὴν ἀπελευθέ-
α ρωσιν τοῦ Γένους· ἠδύνομαι συζῶν μετ' ἀνδρῶν ἐλευθέρων
α καὶ μετ' ἀδελφῶν Ἑλλήνων... Χαίρετε !... Θέλετε μ' ἐ-
α πανιδεῖ... Θέλω σὰς ἐπανιδεῖ... Ποῦ ;... Κύριος οἶδεν...

α Ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν φωνὴν ἡμῶν, ἐμάθομεν, ἀνωρθώθη...
α Ὡ! διατί δὲν μάχομαι εἰς τὰ ἱερά της ἁλσος... Ἀάκυλος
α Θεοῦ νὰ διευθύνῃ τὰ βήματά της!...

« Δημήτριος Σούτσος. »

(7) Ἴδου οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὅλοι, ὅσοι παρευρίσκοντο εἰς τὸ
στρατόπεδον τοῦ Δρακοσπηλαίου. Ἀπεσιώπησα μόνον, ὡς μὴ
εἶς ἐπαγγέλματος πολεμικόν, τὸν τότε Γραμματέα τοῦ Ὀδυσ-
σέως καὶ νῦν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς Ἀντώνιον Γεωργαντάν.
Αὐτός, ὁ μείνας πιστὸς ὑπερασπιστὴς τῆς μνήμης τοῦ στρα-
τηγοῦ, δύναται νὰ ὁμολογήσῃ ἂν ἐξιχνίασα τὴν ἀλήθειαν ἱ-
στορῶν ἐποχὴν, καθ' ἣν οὐδ' ἐφημερίδες ἐξεδίδοντο, οὐδὲ ἡ-
μερολόγια ἐγράφοντο, καὶ ἥτις ὁμοιάζουσα τοῖς μυθώδεϊς ἐ-
κείνοις τῶν Θησέων καὶ Πειριθόων χρόνους παριστᾷ εἰς ἡμᾶς
τοὺς ἥρωάς της ὡς ἀστέρας εἰς ἀτμώδη πέπλον ἐντετυλιγμένους.

(8) Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1822 ἔτους, εἰς συνέλευσιν τῶν
προκρίτων Ἀθηνῶν, Θηβῶν, Λεβαδίας, Ἀμφίσσης, Εὐβοίας καὶ
Ἀταλάντης ὁ τοῦ Ἀνδρούτσου υἱὸς ἐψηφίσθη ἀρχιστράτηγος
τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, διαζώσαντος τὴν σπᾶρην εἰς αὐ-
τὸν τοῦ Μητροπολίτου Ἀττικῆς.

(9) Ὁ Ἀθανάσιος, ὅστις Διάκος φέρεται διὰ στόματος, γεν-

νηθείς εἰς Ἀρτοτίνην κομόπολιν τῆς Δωρίδος, ἔμεινεν ἐξ ἀπαλῶν οὐνύων ὀρφανὸς πατρός· ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν στερουμένη, τὸν ἀφιέρωσε δωδεκαετὲς μεираκίον εἰς τὴν πλησίον Μονὴν τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου ὅπου μετὰ τρεῖς ἐνιαυτοὺς ἐχειροτονήθη Διάκονος. Ἀλλὰ καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως ὑπὸ τὴν γυναικείαν στολὴν, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐκρυπτε καρδίαν ὀργῶσαν πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν πολέμων δοξάν. Διὰ τοῦτο δράξας μετ' ὀλίγον τὰ ὅπλα συνετάχθη μετὰ τοῦ Καλογέρου Τσάμη, διακριθέντος ἄλλοτε ὑπὸ τὸν μέγαν Ἀνδρούτσον, καὶ ἀπ' ἐκείνου μετέβη πρὸς τὸν Σκαλοδῆμον, μετὰ τοῦ ὁποίου συνῆρξε καθ' ὅλην τὴν Λοκρίδα ἐπὶ πενταετίαν ἀπονέμων πάντοτε εἰς τὸν πρεσβύτην Ἀρματωλὸν τὰ πρωτεῖα ὡς φύσει μετριόφρων καὶ πειθήνιος.

Ὅτε δὲ τὸ πρῶτον τῆς Ἐλευθερίας σάλπισμα ἤχησεν ἀπὸ Ἰστρου μέχρις Εὐρώτου, ὁ Διάκος πρῶτος τὴν 28 Μαρτίου ὑψώσεν εἰς Λοκρίδα τὴν σημαίαν τὴν ἀνταρσίας καὶ ταχὺς ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν ἐν Λεβαδίᾳ Ὀθωμανῶν, συγκρατούντων ἐπὶ τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας ἀκινήτους δι' ἀπουσίαν τοῦ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου· κατέστρεψεν αὐτοὺς, παρέλαβε τὴν Ἀκρὰν τῆς πόλεως, ἀπέστειλε δύο μοίρας ὀπλοφόρων εἰς Θήβας καὶ εἰς Ἀταλάντην, ἀπεδίωξε καὶ τοὺς ἐκεῖ Ὀθωμανοὺς καὶ εἰς ὁκτῶ ἡμέρας ἀνεστάτωσεν ἅπασαν τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.

Μαθὼν ταῦτα ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Τουρκίας Μεχμέτης Χουρσίτης, ἐπεμψε κατ' αὐτοῦ ὀκτακισχιλίους πεζοὺς καὶ ὀκτακοσίους ἵππεις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὁμέρ-Βριώνου καὶ τοῦ Κιοσὲ Μεχμέτου, οἵτινες κατήρχοντο ἤδη ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας καὶ προσεδίαζον τὰς στενάς παρόδους. Ὁ Διάκος μετὰ τοῦ Ἰωάννου Διδουνώτου, τοῦ γέροντος Πανοριᾶ καὶ Μήτρου Κοντογιάννου συλλέξας περὶ τοὺς τετρακισχιλίους Ἕλληνας, ἐτρεξε πρὸς φύλαξιν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ αὐτὸς μὲν μετὰ πεντακοσίων κατέλαβε τὴν ἐπὶ τοῦ Σπερχεῖοι γέφυραν καὶ τὰς ἀντιπέραν ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἔχων τὸ ἄβατον ἔλος εἰς τὰ δεξιὰ, εἰς δὲ τ' ἀριστερὰ ἔθεσε τοὺς τρεῖς συναρχηγούς του μετὰ τῆς λοιπῆς στρατιᾶς.

Τὴν αὐγὴν τῆς 14 Ἀπριλίου, ἐφάνησαν προβαίνοντες οἱ ἐχθροὶ μετ' ὀλίγον ἐστάθησαν ἀφ' οὗ δὲ μετὰ κατανύξεως ἠκροάσθησαν τὴν πρὸς τὸν Μωάμεθ δοξολογίαν τῶν Δερβισῶν, ἐκινήθησαν πάλιν συναλαλάζοντες· καὶ ὁ μὲν Βριώνης μετὰ

τοῦ πεζικοῦ ὤρμησε κατὰ τοῦ Διάκου, ὁ δὲ Μεχμέτης μετὰ τοῦ ἱππικοῦ κατὰ τοῦ Διβουνώτου, Πανοριᾶ καὶ Κοντογιάννου. Μετὰ κρατεράν μιᾶς ὥρας συμπλοκὴν ὁ Διάκος ἐτρεψε τῆς πολυαριθμοῦς τοῦ Βριώνου φάλαγγας, αἵτινες ἔμειναν εἰς τὴν πεδιάδα ἐντρομοί. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐφοδὸν τοῦ Μεχμέτου ἔστρεψαν ἤδη τὰ νῶτα οἱ ἐξ εὐωνύμων τοῦ Διάκου τεταγμένοι. Θαρρήσας τότε ὁ Βριώνης, ἐπανῆλθεν βραγδαιότερος. Ταῦτα ἰδόντες οἱ περὶ τὸν Διάκον ἀπεχώρουν καὶ παρεκίνουν τὸν στρατηγὸν νὰ ἀποχωρήσῃ καὶ αὐτὸς πρὶν κυκλωθῇ πανταχόθεν, καὶ ὁ Διάκος ἐκράζε· «Μὴ φύγωμεν, Ἕλληνες!.. Βλέπουσιν ἡμᾶς ἐκείθεν οἱ τριακόσιοι τῆς Σπάρτης, καὶ μὴ καταισχύνωμεν ἐκείνους! . . .» Ἀλλ' εἰς μάτην· μόναι ὁ Ἐπίσκοπος Ἀμφίσσης Ἡσαΐας, ὁ ἄξιος τούτου ἀδελφὸς Παπαῖ Ἰωάννης καὶ τεσσαράκοντα πέντε παλαιοὶ στρατιῶται μένουσι περὶ τὸν Διάκον· ἱππεῖς καὶ πεζοὶ σφύρρουσιν ἐξ ἐκατέρων τῶν μερῶν ἀμιλλώμενοι τίς ν' ἀποκόψῃ πρῶτος τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀποστάτου· βλέπει αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν του πίπτοντα νεκρὸν, ἀλλὰ θέτει τὸ πτώμα τοῦ ἀδελφοῦ ὡς προμαχῶνα καὶ πολεμεῖ· βλέπει τὸν δεξιὸν του βραχίονα ἐκ μολυβδοβόλου συντετριμμένον, ἀλλ' ἐκκενώνει διὰ τοῦ ἄλλου δύο πυροβόλα καὶ προστατεύει τὴν ζωὴν τῶν ἱερωμένων δύο ἀδελφῶν καὶ τριῶν τεσσάρων ἄλλων τελευταίων συναγωνιστῶν του· ζητεῖ τὸν θάνατον παρ' αὐτῶν, ἀλλ' αὐτοὶ νομίζουσι τὴν πρᾶξιν ἀνόσιον καὶ τὸν δέχονται παρὰ τοῦ ἐχθροῦ· ὑπὸ μυρίων τότε κυκλωθεὶς, συλλαμβάνεται ζῶν ὁ ἥρως.

Αἰχάλωτος καὶ τραυματίας μετεφέρθη πάραυτα πρὸς τὸν Ὀμέρ-Βριώνην, ὅστις ἠρώτησεν αὐτὸν· «Σὺ ὁ Διάκος εἶσαι;
— Ἐγὼ αὐτός. Δός με τὸν θάνατον, ὅστις με ἀπίστησεν.» Οἱ βάρβαροι τὸν ἔδωκαν ὀδυνηρότατον.

- α Τὸν ὠδέλισαν οἱ τίγρεις εἰς ἐλάτινον σουβλίον,
- α Καὶ εἰς τὴν πυρὰν ἐψήθη ζωντανὸς ὡς τὸ ἀρνίον·
- α Ἐρρέυσαν οἱ ὀφθαλμοὶ του οἱ αἱματοθέντες πρῶτοι,
- α Καὶ τὸ δέρμα του πλησίον τῆς πυρκαϊᾶς ἐκρότει.
- α Ἐπριζότριξαν αἱ σάρκες, ἐπριζότριξε τὸ σῶμα,
- α Πλὴν δὲν ἄφησε κάμμιαν οἰμωγὴν αὐτοῦ τὸ στόμα.»

(ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΟΙΤΕΟΣ)

Ὁ ἀνασκολοπιπθεὶς Μάρτυς τῆς Ἐλευθερίας ἐτελεύτησεν εἰς τὴν Λαμίαν τὸ τριακοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ζωῆς του, καθ'

ἦν ἡλικίαν ἐτελεύτησεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ σταυρωθεὶς Μάρτυς τῆς Ἀληθείας.

Εὐσωμος, εὐπρόσωπος, ἔχων μικρὸν τὸ γένειον, σοβαρὰν τὴν βλέψιν, ἀνδρικὸν τὸ βάδισμα, ὁμοίαζε τὸν παρὰ τοῦ Γάλλου Δαυὶδ ἐξεικονισθέντα Λεωνίδα.

(10) Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου ἐπλάτυνε τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν πρὸς τὸν Ὁμῆρ Βριώνην, ὅστις, διαβὰς αὐτὰ μετὰ ὀκτακισχιλίων, ἐπροχώρει ἀκωλύτως. Ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι τῆς Λοκρίδος, τῆς Φωκίδος καὶ τῆς Βοιωτίας ὀπλαρχηγοὶ κατέτριβον τὸν καιρὸν συσχεπτόμενοι, ὁ κατὰ πρῶτον ἀπὸ τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα εἰσπηδήσας τότε Ὀδυσσεὺς ἀπεφάσισε ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν ἐχθρὸν, καταβάντα ἤδη πανστρατιᾷ εἰς τὴν εὐρείαν πεδιάδα τῆς Γραβίας καὶ διαπεράσαντα τὸν Βοάγριον· βλέπων δὲ ὅτι ἐκ τῶν χιλίων πεντακοσίων στρατιωτῶν του ἑκατὸν μόνον ἐτόλμων νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι, κατέλαβε μετ' αὐτῶν μικρὸν τι Πανδοχεῖον περιτετοιχισμένον ἐκ πλίνθων καὶ πέντε ὥρας ἀπέχον τῆς Ἀμπλανῆς. Τὴν 27 Ἰουλίου μόλις εἶχεν ἐκεῖ ὠχυρωθῆ· ὥστε ἡ Τουρκικὴ στρατιὰ ἐφάνη καὶ Δερβίσης τις καλπάζων πρὸ αὐτῆς ἐπαρουσιάσθη πρὸς τοὺς ἐν τῷ περιβόλῳ Ἕλληνας. «Ποῦ τρέχεις; τὸν ἠρώτησε τουρκιστὶ ὁ Ὀδυσσεύς. — Τρέχω κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Προφήτου· ἀπεκρίθη ὁ Δερβίσης· τρέχω εἰς τὰς ἐκκλησίας των νὰ ὑφοκράξω τὴν πρωῒνὴν καὶ τὴν ἐσπερινήν προσευχήν του.

— Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἐδῶ μιναιοπύργους· ἐπανελάθεν ὁ Ὀδυσσεύς βροντοφώνως· μολυβδόβολα ἔχομεν· ἰδοὺ ἡ φωνὴ των» καὶ ὁ πιστὸς τοῦ Μωάμεθ ἔπεσε πυροβοληθεὶς εἰς τὰ στήθη. Παροργισθέντες τότε οἱ Ὀθωμανοὶ διὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀγίου των, ὥρμησαν μετ' ἀλαλαγμῶν κατὰ τοῦ περιφράγματος· πολλοὶ δὲ στοιχηδὸν συγκρατούμενοι καὶ διὰ τῶν ὤμων συνωθοῦντες αὐτὸ ἐζήτουν νὰ τὸ ρίψωσιν, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἐκ προπαρασκευασμένων εἰς τὸν τοῖχον ὅπων πυροβολοῦντες ἐφόνευον ἐκείνους ἔσωθεν. Μετὰ μεγάλην θραυσίν των οἱ ἐχθροὶ ὠπισθοδρόμησαν, καὶ νυκτὸς ἐπελθοῦσας, ἐκ δωδεκαῶρου ἀγῶνος ἀπηυδημένοι περιστρατοπέδευσαν ἐκτὸς βολῆς ὅπλου καὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν ὕπνον. Ἀλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ Ὀδυσσεύς μετὰ τῶν ἀνδρείων του ἀνοίξας τὴν

Οὐραν ἀφορητὶ ἐξῆλθε ξιφήρης καὶ κατασφάξας ὀντακοσίους τοὺς μὲν, ῥογχάζοντας ἔτι, τοὺς δὲ, πρηνεῖς διὰ τὸν φόβον μένοντας, ἐφθασεν αἰμοσταζῶν εἰς τοὺς πλησίον πρόποδας τοῦ βουνοῦ, ὅπου κεῖται χωρίδιόν τι Χλωμός καλούμενον. Ἐκεῖ ἐμετρήθησαν οἱ Ἕλληνες τὴν αὐγὴν καὶ τρεῖς μόνον ἔλειπον, οἱ δύο πεσόντες ἐντὸς τῆς μάχης καὶ ὁ ἄλλος κατὰ τὴν ἐξοδον. Ὁ δὲ Βριώνης, ἰδὼν τὴν φθορὰν τοῦ στρατοῦ του, ἔτρεψε τὰ νῶτα.

(11) Ὑπῆρχε κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον μεταξὺ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου, Δημητρίου Ὑψηλάντου, Νικήτα τοῦ Τουρκοφάγου καὶ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου συνένωσις φανερά σκοπὸν ἔχουσα τὴν τῶν πολεμικῶν πρὸς τοὺς πολιτικούς ἀντίδρασιν, καὶ εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτὴν ἐπεριδόμενος ὁ Ὀδυσσεύς δὲν ἐδίσταζε νὰ κηρυχθῇ ἀντάρτης. Ἀλλ' ἐκτὸς ταύτης, ὑπῆρχεν ἔτι ἄλλη τις μυστικὴ μεταξὺ τοῦ ἰδίου Κολοκοτρώνου, τοῦ Μάρκου Βότζαρη, τοῦ Παναγιώτου Ἰατράκου, τοῦ Ἀλεξάνη Βλαχοπούλου καὶ τοῦ Γεωργίου Σισίνη, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἐξῆς πρωτοτύπου ἐγγράφου εὐρεθέντος μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Κολοκοτρώνου.

α' Ἐν ὀνόματι τῆς θείας Προνοίας

α" Ὅπου ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἀκαγῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἀπεφασίσαμεν νὰ κάμωμεν ἀδελφιακὸν δεσμόν, ὅστις θέλει φροντίζει περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τῆς πατρίδος. Διὰ τοῦτο κάμνομεν τὸν ἱερὸν τῆς ἀμωμῆ-αυτοῦ ἡμῶν Πίστεως ὅρκον.

α'. Νὰ φυλάζωμεν τὰ μεταξὺ μας ἀδελφικὰ χρεὴ ἀδιάσειστα.

αβ'. Πρὶν κινήσωμεν τινα ὑπόθεσιν, νὰ τὴν προβάλλω-σμεν εἰς κοινὴν συνέλευσιν, ἥ, ἂν δὲν ἔμεθα εἰς ἓν μέρος, ν' ἀ-αγοικώμεθα μὲ ἄλλον τρόπον ὅπως ἡ περίστασις ἤθελε μᾶς ἀδυνατήσῃ καὶ ἀφ' οὗ ἀκριβῶς τὴν ἐρευνήσωμεν, νὰ τὴν ἀπο-αφασίζωμεν καὶ ἐντόνως νὰ τὴν ἐνεργῶμεν.

αγ'. Ἄν ἤθελε λάβει χρεῖαν χρημάτων κάνεις ἐξ ἡμῶν εἰδιὰ νὰ κινήσῃ τι πρὸς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος, νὰ τοῦ τὰ ἀχορηγῶμεν ἐξ ἰδίων ὅσον δυνάμεθα, καὶ ἄλλοθεν νὰ τοῦ τὰ ἀπρομηθεύωμεν, καὶ νὰ ἐνεργῶμεν διὰ νὰ λάβῃ τὸ κινούμε-ανον αἴσιον τέλος, πλὴν καὶ τοῦτο μὲ κοινὴν ἀπάντων συ-

αναίνεσιν.

αΔ'. "Αν ἤθελε λάβει κάνεις ἐξ ἡμῶν καταδρομὴν, νὰ αὐτὸν ὑπερασπίζωμεθα ὅλοι καὶ κοινὸν ἐχθρὸν νὰ νομίζωμεν αὐτὸν κατατρέχοντα τὸν ἀδελφὸν μας.

αΕ'. Διὰ νὰ γενῇ ὠφελιμωτέρα ἡ ἐνωσίς μας, νὰ φυλάττωμεν τὸν ἱερὸν τοῦτον δεσμὸν μυστικὸν καὶ ἀπὸ τὸν πλη-
ασιεστέρων μας συγγενῇ, καὶ μόνον ἐκεῖνον νὰ δεχώμεθα εἰς αὐτὴν ἀδελφότητά μας, ὅστις κριθῇ ἄξιος ἀπὸ ὅλους καὶ τὸ αμυστικὸν νὰ φυλάξῃ καὶ τὸ Γένος διὰ τῆς ἐνωσεώς του νὰ αὐφελήσῃ.

αΣΤ'. "Οστις ἐξ ἡμῶν ἤθελε παραβῇ τὰ ρηθέντα χρέη αὐτοῦ, νὰ τὸν παιδεύωμεν ὡς κοινὸν προδότην καὶ τῆς ἀδελ-
αφότητος καὶ τῆς πατρίδος.

α'Εγράφη τῇ 17 Μαΐου 1822.

α Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

α Μάρκος Βότζαρης

α Παναγιώτης Ἰατράκος.

α Ἀλεξάκης Βλαχόπουλος.

α Γεώργιος Σισίνης. »

"Αν ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Παναγιώτης Κρεββατᾶς ἐγνώριζον τὴν συνένωσιν αὐτὴν, ἤθελον, ὁ μὲν ὑποστηρίξει τὸν Μάρκον Βότζαρη, ὁ δὲ παραδώσει τὸν στρα-
τόν του εἰς τὸν Παναγιώτην Ἰατράκον ;

(12) Γράφων ἐποποιίαν καὶ οὐχὶ ἱστορίαν, ἐδυνάμην κατ' ἀρέσκειαν τῆς φαντασίας νὰ μεταπλάσω τὰ γεγονότα. Ἄλλ' ἀπ' ἐναντίας ἠκολούθησα κατ' ἔχνος τὴν ἀλήθειαν, νομίσας ἐπαγωγώτερον ἅμα καὶ ὠφελιμώτερον νὰ παραστήσω ἐν τῷ ποιήματί μου ὡς ἐν κατόπτρῳ τοὺς ἀνθρώπους, τὰς φυσιογνω-
μίας καὶ τὰς πράξεις των· οὐδὲ ἡ δραματικὴ αὐτὴ ἐλθεῖς τῆς μετὰ τοῦ Ὀδυσσεὺς λοχομαχίας καὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Παλάσκα καὶ Νούτσου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴθῶδες ἐπει-
σόδιον.

(13) Μένει ἔτι ἀναξάλειπτος εἰς τὴν μνήμην πολλῶν ὁ με-
ταξὺ τῶν δύο σεβασμίων γερόντων, Ἀναγνώστου Κοπανίτσα καὶ Ἀσημάκου Φωτίλα, ζωηρὸς καὶ εἰκονικὸς διάλογος· α'Ε-

χάθημεν, ἄρχοντες! ἐφώναζεν ὁ Ἡράκλειτος Κοπανίτσας.—
Δὲν χανόμεθα καὶ μὴ φοβῆσθε· ἀπεκρίνετο πρὸς αὐτὸν ὁ Δημό-
κριτος Φωτίλας. Ἀνέγνωσ τὴν ἱστορίαν; Ἐθνὸς ἀποστατήσαν
καὶ διαμεῖναν ἐν ἔτος ποτὲ δὲν ἐχάθη. »

(14) Σώζεται ἡ πρὸς τὴν πρώτην Βουλὴν τῆς Ἑλλάδος ἡ-
ρωϊκὴ ἀπότασις τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλου, πλήρης τοισούτων
αἰσθημάτων, ὅποια ἐκφράζονται εἰς τὴν προκειμένην ὁμιλίαν
του.

(15) Εἰς ἑπτὰ ὥρων ἀπότασιν τοῦ Σουλίου παρὰ τὸ στό-
μιον τοῦ Θυάμιδος, ὅστις ἐκχέει καὶ τὰ ρεύματα τοῦ Κωκυ-
τοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, κεῖται λιμὴν τις Σύβοτα τὸ πάλαι κα-
λούμενος. Ἐκεῖ, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1822 ἔτους, τέσσαρα πλοῖα
Ἑδραϊκὰ ἔφερον μετὰ τριακοσίων Σπαρτιατῶν τὸν Κυριακούλην
Μαυρομιχάλην ζητοῦντα ν' ἀντιπερισπάσῃ τὰς δυνάμεις τοῦ
Μεχμέτου Χουρσίτου, ὅστις, καταστροφεὺς πρὸ μικροῦ τοῦ Ἀ-
λῆ, στενωδὸς ἐπολιόρκει τότε τὴν Ἀκρὰν τοῦ Σουλίου. Ἀρὰ ὁ
στρατηγὸς τῆς Σπάρτης ἀπεβιβάσθη, ὡχύρωσε τὴν δεξιάν
παραλίαν τῶν Συβότων μετ' ὀλίγον δὲ, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς
θέσεως ταύτης, ἐφθασαν ἀπὸ Κιάφας διὰ νυκτὸς ὀδεύσαντες ὁ
μὲν Δάμπρος Ζάρπας μετὰ Σουλιωτῶν ἐξήκοντα, ὁ δὲ Ζωῆς
Πάνου καὶ ὁ Βασίλειος Ζέρβας μετ' ἄλλων ἐπέκεινά τῶν ἑκα-
τόν.

Μαθὼν ταῦτα ὁ Χουρσίτης, ἀπέστειλεν εὐθὺς τρισχιλίους
Ἀλβανοὺς καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Ἰσοῦφ Κεαγιαβέσην τὸν περι-
βόητον, ὅστις, καὶ τοι σωθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυριακούλου εἰς τὴν
αἵματηρὰν τῆς Τριπόλεως αἰχμαλωσίαν καὶ ὁμάδας φίλων
ἀμετάτρεπτον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἔτρεφεν ἐχθρὰν ἀδιάλλα-
κτον κατ' αὐτῆς.

Ὁ Κεαγιαβέσης, ἀνὴρ στρατηγικὸς, διαίρεσας εἰς πολλὰ σὺν-
μάτια τὴν στρατιάν του, διέταξε τοὺς ἀρχηγούς δι' ἄτραπῶν
καὶ κατὰ διαστάσεις νυκτοπορήσαντες νὰ φέρωσιν αὐτὰ μίαν
ὥραν μακρὰν τῶν Συβότων καὶ εἰς τὰ ἐλώδη ἐκεῖ μέρη δι' ὅ-
λης τῆς ἡμέρας κρυπτοὶ νὰ περιμεῖνωσιν ἕως οὗ φθάσῃ καὶ
αὐτὸς μετὰ πεντακοσίων περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας νυκτὸς,
ὥστε ὅλοι ὁμοῦ περὶ τὸ λυκαυγὲς νὰ ἐπιπέσωσιν αἰφνίδιοι κα-
τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ταῦτα ἐξετελοῦντο. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χι-
ο

ρίου Βαλανδράχου βουκόλος τις, ἰδὼν πρὸς τὸ ἑσπέρας τὴν ἀγέλην του φεύγουσαν ἀπὸ τῆς βοσκῆς περιφρόβως διὰ τοὺς ἐκεῖ ἐνεδρεύνοντας καὶ ἀνακαλύψας τὸ μυστικόν, ἐτρέξεν αὐθωρεὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς εἰδοποίησεν.

Ὁ Κυριακούλης δὲν ἐταράχθη, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν γνώμην τινῶν συμβουλευόντων νὰ καταφύγῳσιν εἰς τὰ πλοῖα διανυκτερεύσας ἔξω, συνανήγειρε μετὰ τῶν στρατιωτῶν δυνατὸν πετρότοιχον· καὶ εἰς τοῦτον μὲν κατέταξε τὸν Ζῶην καὶ Ζέρβαν μεθ' ἑκατὸν εἰκοσιν, εἰς πύργον δὲ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ κείμενον ἔθεσε τὸν Ζάρπαν μετὰ πεντήκοντα πλησίον τοῦ στολίσκου, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν κατέλαβε τὴν δεξιάν τῶν Συβότων πλευρὰν ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ μεσημβριανοῦ καὶ κρημνώδους παραθαλασσίου.

Μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἐφάνησαν δρομαῖοι προβαίνοντες οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ πρόμαχος τῶν ὁ ἀρεϊμάνιος Κεαγιαβέης. Οἱ Ἕλληνες ἐδέχθησαν αὐτοὺς ἀκλόνητοι καὶ διὰ πυρὸς ἀκαταπαύστου ἀνέστειλον τὴν ὁρμὴν τῶν. Ἐπιπτος καὶ ξιφῆρης ὁ Κεαγιαβέης ἐνεθάρρυνεν, ἐβίαζεν, ὑπέσχετο, ἠπειλεῖ καὶ τέλος μετὰ πολλῶν περιέζωσε τὸν Ζῶην καὶ Ζέρβαν γενναίως ἀντιμαχομένους. Ἐκπηδήσας τότε ἀπὸ τῶν προμαχόνων τοῦ ὁ Κυριακούλης, τρέχει μετὰ τριῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τοῦ Κεαγιαβέη καὶ βροντοφώνως τὸν ἀποκαλεῖ ἄπιστον... ἀλλὰ πυροβολῶν αὐτὸν πυροβολεῖται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν μασχάλην καὶ πίπτει νεκρός. Ὁ Κεαγιαβέης, πληγείς καὶ οὗτος καίριως εἰς τὸν ἀριστερόν μαστὸν, κλονεῖται... καὶ πρῶτον ἡ μάχαιρά του πίπτει ἀπὸ τῆς παλάμης, ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου.

Τρεῖς ἤδη ὥρας ἡ μάχη διήρκει, ὅτε οἱ Ἀλβανοὶ, ἀναρπάσαντες τὸ πτώμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν καὶ ἀφήσαντες τεσσαράκοντα ὀκτὼ νεκροὺς, διεσκεδάσθησαν εἰς τὰς πλησίον δρυμώδεις φάραγγας. Οἱ Ἕλληνες, συνταραχθέντες διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἥρωος τῆς Βαλτέζης, δὲν ἐδίωξαν τοὺς φυγάδας· καὶ οἱ μὲν Σπαρτιάται ἀπέπλευσαν κομίζοντες τὸ λείψανον τοῦ στρατηγοῦ εἰς Μεσολόγγιον ὅπου ἡ κήδευσις αὐτοῦ ἐτελέσθη πανδήμως· οἱ δὲ Σουλιῶται, θάψαντες καὶ αὐτοὶ τρεῖς φονευθέντας ἀδελφούς τῶν, ἐπανῆλθον σκοταῖοι πάλιν εἰς τὸ Σούλιον

ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΜΑΧΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ.

Ὁ στόλαρχος τῆς Τουρκίας Κάραλης ἐκπλέει μετὰ πολλῆς δυνάμεως πρὸς τὸ Ἀρχιπέλαγος, προσλαμβάνει στίφη βαρβάρων ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ πίπτει αἰφνιδίως κατὰ τῆς Χίου τῆς ὁποίας θύει καὶ ἀπολλύει τὸν ἄοπλον λαόν. Ὁ ναύαρχος τῆς Ἑλλάδος Ἀνδρέας Μιαούλης σπεύσας, ἀλλὰ μὴ δυνήθεις νὰ κεραυνώσῃ τὸν ἐπὶ προσωρμισμένον καὶ σπαταλῶντα ἐκεῖ ἐχθρόν, ὅστις παρὰ πλοίου Βρεττανικοῦ εἰδοποιηθεὶς εὔρε τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν φυγὴν, ἔρχεται εἰς τὰ Ψαρά συμβουλί-
ου δὲ ναυτικοῦ γενομένου, ἀποστέλλει δύο ὑπὸ τοῦ Κωνσταν-
τίνου Κανάρου καὶ τοῦ Ἀνδρέου Πιπίνου ὁδηγούμενα πυρπο-
λικά εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου, ὅπου ὁ Κάραλης ἐπιστρέψας
παρεδόθη πάλιν εἰς τὰς αἰματηρὰς ἐντροφῆσεις του. Ὁ Κανά-
ρης καίει τὴν ναυαρχίδα φέρουσαν τοὺς πρώτους ἀξιωματι-
κοὺς τῆς Τουρκικῆς ναυστολίας, καὶ ὁ Κάραλης, ζητῶν ἐπὶ
λέμβου νὰ διασωθῇ, φονεύεται ὑπὸ κεραίας ἐπιτεσούσης εἰς τὰ
πλευρά του. Ὁ Πιπίνος ὡσαύτως ἐμβάλλει πῦρ εἰς ἓν δίκρο-
τον. Τότε ὁ Μιαούλης μετ' ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ὁρ-
μᾷ κατὰ τοῦ φεύγοντος Ὀθωμανικοῦ στόλου, καὶ τὸν διώκει
πλησίαισις μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅθεν, βορέως σφοδροῦ ἐ-
πιπνεύσαντος, ὁ νικητὴς ἀποχωρεῖ.

Εἰς τὰ ἐνδύμυχα κρυπτομένη

Τῆς καλλιμόρφου ἑξῶθεν Γῆς

Ἄδενδρος, ἄνυδρος, στερουμένη

Οὐρανοπέμπτου χρυσεῆς αὐγῆς

Κοιλὰς βασάνων καὶ θρήνων κείται,

Καὶ μαῦρος Ἀδῆς αὐτὴ καλεῖται.

Λαὸς κακοῦργος ἐκεῖ παμπόλλων

Κολαζομένων κλαίει ψυχῶν,

Ἐν ᾧ εἰς χεῖρας τῶν Διαβόλων

Συρρίζει μάλιστα πολλῶν πτυγῶν.

Ὄταν τὸ στόμα τοῦ Ἀθανάτου

Τὴν τελευταίαν πνεῦσαν πνοὴν

Ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ Γολγοθᾶ του

Ἀέρων ἤρε σφοδρὰν ῥοήν

Κ' ἐκ τοῦ Ὀλύμπου ἔρριπεν ὅλον

Τὸ φαῦλον πλῆθος Θεῶν-Εἰδώλων,

Ὁ Ταξιάρχης του εἰς τὰς χεῖρας

Ἐφάνη τότε βαρυβαστῶν

Τὰς σιδηρίνας τῆς Αἴτνης θύρας,

Ἡφαίστου τέχνημα θαυμαστόν.

Αὐταὶ παρίστανον σφυραλάτους

Τοὺς ἔξ Τιτάνας κατὰ σειρὰν

Καὶ γύρω Κύκλωπας ἐπαράτους

Ἀναρρίπτοντας τὴν πυρὰν.

Αὐτὰς ἐπάνω λίθου γρανίτου

Πρὸ τῶν Ταρτάρων, ὅπου μαγνήτου

Ἐλξίς τὰς ἔχει σφικτοκλεισμένας,

Ὁ θεὸς ἄρμωσε Γαβριήλ,

Μόνος δ' ἐμπρός του ἀνοιγομένας

Ὁ μαῦρος βλέπει Βελζεβούλ.

Εἰς λίμνην αἵματος ἀνθρωπίνου

Ἐκεῖ τις ἔπλεε κεφαλὴ

Καὶ λεοντώδης, αὐτοῦ ἐκείνου

Τοῦ Ἡπειρώτου ἦτον Ἀλῆ·

Εἰς τὸ ἀφρώδες καὶ πορφυρίζον

Ῥεῦμα ὁ λάρυγξ τῆς γαργαρίζων

Μακρὰν παρίστα τὴν ἀγωνίαν,

Κ' ἐν ᾧ ἐκόχλαζεν ὁ πνιγμός

Ἀστραπτὲ μόνος εἰς τὴν σκοτίαν

Ὁ φωσφορίζων τῆς ὀφθαλμός.

Γύρω της ἔβλεπεν εἰς εἰκόνας
 Τῶν ἐγκλημάτων της τοὺς σωροὺς,
 Τοὺς δύο Μάρτυρας Κατσαντώνας
 Ἐχοντας θρύματα τοὺς μηροὺς
 Καὶ τὸν Εὐθύμιον Ἱερέα
 Ὅστις συνάρμοζε τὰ γενναῖα
 Κερματισμένα του ὅλα μέλη
 Καὶ πάλιν δράττων σπάθην κρυφὴν
 Γίγαντος ἀνοίγε δύο σκέλη
 Πρὸς τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορυφὴν(1).

Ἡ νεκροδόχος πύλη ἀνοίχθη,
 Ἐσιδηρότριξαν οἱ στροφεῖς,
 Καὶ ὁ φλεγέθων Σατὰν ἀφίχθη
 Σίφωνα σείων καταστροφῆς·
 Καὶ ἀπὸ χίλια χεῖλη μία
 Φωνὴ ἐχύθη ὡς τρικυμία,
 Φωνὴ μεγάλων μικρῶν Δαιμόνων
 Καὶ τῆς κολάσεως λειτουργῶν·
 Ἦτις ἀσπάσθη τὸν πρὸ αἰώνων
 Συναθλητὴν των καὶ ἀρχηγόν.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἥλιος ἀνατέλλων
 Ἐστάθη ἄχρους εἰς τὸ κενόν
 Δαίμονας βλέπων ἐχθροὺς Ἀγγέλων
 Πολιορκοῦντας τὸν οὐρανόν
 Καὶ οἱ Κομῆται ἀλλάξαν δρόμον
 Πνέοντες φρίκην, πνέοντες τρόμον,
 Καὶ τὴν ἀόματον πανσκοτίαν
 Φυλακισθέντες οἱ ὀπαδοὶ
 Δὲν εἶχον πλέον τὸν ταλμητίαν
 Αἰρεσιάρχην Σατὰν ἰδεῖ.

«Ποῦ, Ἀποστάτα, κρίζουν, καὶ ποία
 Ἦ ἀπεικταία σου φυλακῇ;
 Ἦ γλυκυτάτη ἀθανασία
 Πόσον σ' ἐφάνη πικρὰ ἐκεῖ;
 Ἦ κεφαλὴ σου τριχοκυμένη,
 Τὴν οὐρανίαν ὀργὴν ἐμφαίνει.
 Ἀλλὰ πῶς ἦλθες; τρέμε τὸν Πλάστην.»
 Οἱ καταδόται εἶνε πολλοὶ
 Τῶν ἐλευθέρων πρὸς τὸν Δυνάστην
 Ὁ Ἐωσφόρος τότε λαλεῖ·

«Φόβοι ἀγάπης!... Μ' εὐαρεστεῖτε
 Καὶ μὲ λυπεῖτε, φίλοι, ὁμοῦ!...
 Μὲ ταπεινοῦτε καὶ τὸν ὑμνεῖτε!
 Ἦ κτίσις εἶναι αὐτοῦ κ' ἐμοῦ·
 Αὐτὸς μὲν Δαίμων τῆς δεσποτείας,
 Ἐγὼ δὲ Δαίμων τῆς ἀναρχίας·
 Ἡμεῖς οἱ δύο ἐχθροὶ μεγάλοι·
 Ἄν εἰς τὸν πίνακα τοῦ Παντός
 Αὐτὸς αἰώνιον τὸ φῶς βάλλῃ,
 Ἐγὼ τὸ σκότος ἐάλλω ἐντός.

«Εἰς τ' ἄνω κάθηται τῆς αἰώρας
 Αὐτὸς δεσπάζων τὸν οὐρανόν,
 Κ' ἐγὼ εἰς ταύτης τὰ κάτω, χῶρας
 Ταρταρογείτονας κυβερνῶν·
 Ἐλειψα μόλις; ἢ αἰωνία
 Τοῦ κόσμου ἔλειψεν ἁρμονία
 Ἄν μείνω μένει, ἂν πέσω πίπτει,
 Καὶ ἡ παγκόσμιος μηχανὴ
 Πρὸς τὰς ἀβύσσους τοῦ χάους κύπτει,
 Καὶ κόνις τότε οἱ οὐρανοί.»

Αέγει, καὶ πόδας κινεῖ αὐθάδεις
 Ἐμπρὸς ὀπίσω παρατηρῶν·
 Βαρὺς βαδίζει· τρέμει ὁ Ἄδης·
 Καὶ ὡς ἡ Αἴτνα τὸν φλογερὸν
 Κατακλυσμὸν τῆς μακρὰν ἐκχύνει
 Μαύρη τὰ κάτω, ἄνω κοκκίνη,
 Ὅμοίως ἔχει πυρῶδες στόμα,
 Ὅσιν πυρώδη ὁ Σατανᾶς
 Καὶ μέλαν ὅλον τὸ ἄλλο σῶμα,
 Σάρκας ὡς ἔβενον μελανάς.

Εἰς κύκλον τότε τυράννων φθάνει
 Καὶ τρεῖς τὴν κάραν βαρυκινῶν,
 «Αἷσχος ! φωνάζει αἷσχος ! Ὁσμάνη,
 Σουλτάνε πρῶτε Ὀθωμανῶν !
 Ἔθεσες ὅρια Βασιλείας
 Ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Κασπίας
 Μέχρι τοῦ Ἰστροῦ καὶ τοῦ Εὐφράτου·
 Ἀλλὰ τὸ στέμμα σου διατι
 Ἡ κονισμένη τοῦ ἀποστάτου
 Ἕλληνας πτέρνα καταπατεῖ;

«Εἰς σέ, Μωάμεθ, αἷσχος ἐξίσου !
 Ὅχι, δὲν εἶσαι ὁ πορθητὴς
 Τῆς πολυάνδρου Πελοποννήσου
 Καὶ τοῦ Δραγάσου ὁ νικητὴς,
 Ματαίως μέχρι τῆς Ἰλλυρίας,
 Ματαίως μέχρι τῆς Ἑνετίας
 Ὁ σιδηρὸς σου φήμην μεγάλην
 Ἐβρόαινε λάμπων ὡς ἀστραπή,
 Καὶ ἡ Εὐρώπη κατὰ τὴν πάλιν
 Ἐτρεμε μήπως ξιφοκοπῇ.

«Σὺ, Σολιμάνη, ποῦ οἱ στρατοὶ σου;
 Ποῦ τῶν τρικρότων σου ἡ σειρά,
 Ὅθεν εἰς μίαν ἐξ ἄλλης νήσου
 Ἐκεραυνόπιπτεν ἡ φθορά;
 Ψαρῶν δελφῖνας σχίζοντας εἶδα
 Τὴν καλλιμάρμαρον Προποντίδα·
 Πυρώδεις εἶδα ἐκεῖ ἐκχύσεις·
 Ἀπὸ τὴν Λέσβον ἦλθε τερπνός
 Τῆς ναυαρχίδος πυρακτωθείσης
 Εἰς τοὺς μυκτῆράς σου ὁ καπνός;...

«Τρέξετε, φέρετε τὴν ἀνδρίαν
 Εἰς τοὺς υἱούς σας Ὀθωμανούς
 Εἰς περιπέτειαν αὐτοὶ ποίαν,
 Εἰς ποίους σάλους ἦλθαν δεινοὺς
 Ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ πολυκρότου
 Αὐτοῦ ἐμάθετε Ἡπειρώτου.
 Ἐγὼ ζιζάνια διχονοίας
 Εἰς τῶν Ἑλλήνων σπείρας τὴν γῆν
 Τῆς μισητῆς των ἐλευθερίας
 Κατεφαρμάκευσα τὴν πηγὴν...»

Τὰ σιδηρὰ των δεσμὰ ἐγγίξει,
 Τήκει τὸν σίδηρον ὡς κηρὸν,
 Καὶ πῦρ ῥαγδαῖον ἐν ᾧ σκορπίζει
 Ἐξ τῶν μαύρων πηδᾶ θυρῶν
 Σύρων κατόπιν τοῦ τὸν Ὀσμάνην
 Τὸν Μωαμέτην καὶ Σολιμάνην.
 Οἱ χρυσοχάλινοι τοῦ Ἠλίου
 Ἀφηνιάζουν ἵπποι εὐθύς
 Καὶ τοῦ γραπτοῦ τῶν πέραν σταδίου
 Ἀνατινάσσονται ἀπειθεῖς.

Αὐτὸς πρὸς ἓνα τῆς οἰκουμένης
 Φαλαινοτρόφον πόλον τραπείς,
 Ὡς πῦρ φεγγούσης καὶ σβυνομένης
 Κατὰ τὸ πέλαγος ἀστραπῆς
 Γίνεται ἄφαντος. . . Νεκροβάται
 Οἱ Τουρκομάνοι τρεῖς στρατηλάται
 Εἰς τὸν δυνάστην Μαχμούτην τρέχουν,
 Τρέχουν ἐν σχήματι Δερβισῶν
 Καὶ τοῦ Ταρτάρου εἰς χεῖρας ἔχουν
 Σπινθηρακίζοντα τὸν πυρσόν.

Εἰς τὴν ἐπτάλοφον φθάνει Πόλιν
 Ἡ μανιώδης αὐτὴ Τριάς,
 Τὴν ῥητορείαν της χύνει ὅλην
 Εἰς τοῦ Βοσπόρου τὰς ἀγυῖας,
 Καὶ βροντακούεται ἡ φωνή της
 Εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἥτις,
 Προσκυνητήριον τοῦ Σουλτάνου,
 Πίστιν μετέλλαξε καὶ στολὴν
 Καὶ φέρει κίδαριν Μουσουλμάνου
 Εἰς τὴν μεγάλην της κεφαλὴν.

Τῆς Γῆς τὸν Ἀτλαντα ὁ Σουλτάνος
 Τότε ἀνοίγει ἐρεθισθεὶς
 Καὶ λέγει ταῦτα ὑπερηφάνως·
 Ἄ Στόλαρχοι, δοῦλοί μου εὐπειθεῖς,
 Σκῆπτρα τῆς δόξης μου καὶ ἰσχύος,
 Ἀπὸ τὸν Χάρτην αὐτὸν ἡ Χίος
 Θέλω νὰ λείψῃ κατόπιν ταύτης
 Θέλω αἱ Σπέτσαι καὶ τὰ Ψαρά,
 Θέλω καὶ Ἰδρα ἡ ποληναῦτις
 Ν' ἀφανισθῶσιν εἰς τὰ νερά.

«Καὶ σεῖς ἀλύτους δεκαδακτύλους
 Σφυρηλατήσετε, στρατηγοί,
 Καὶ ὀδηγοῦντες ὅσας καμήλους
 Τὸ μέγα Κράτος μου χορηγεῖ
 Εἰς Μεγαλόπολιν πορευθῆτε,
 Ὅπου οἱ Δαίμονες Μωραῖται,
 Καὶ ὀπισθάγκωνα τοὺς προδότας
 Σφικτοδεθέντας ὅλους ὁμοῦ
 Ἀρματωλοῦς των καὶ προσετῶτας
 Φέρετε ὅλους ἐμπρὸς ἐμοῦ.»

Ὁ Κάραλης τοῦ τὴν ναυαρχίδα
 Ἰππεύει στόλαρχος ἀκουστός
 Καὶ καταβαίνει τὴν Προποντίδα.
 Ἐδῶ ἡ Ἀβυδὸς καὶ Σηστός,
 Ὅπου οἱ ἔρωτες τοῦ Λεάνδρου
 Ἐκεῖ τὰ βέμματα τοῦ Σκαμάνδρου
 Καὶ τὰ ἐρείπια τῆς Τρωάδος,
 Ὅπου ἡ κόνις παιητικῇ
 Πᾶς βράχος μίαν δόξαν Ἑλλάδος
 Εἰς τὰς θαλάσσας λέγει ἐκεῖ

Πλέων ὁ Κάραλης εἰς γαλήνην
 Καὶ βραδυφέρων στόλον πολὺν,
 Ἔρχεται μόλις εἰς Μυτιλήνην
 Τὴν ἑλαιόφυτον καὶ καλὴν
 Ἐκεῖ τὴν τρίχορδον ὁ Ἀρίων
 Παιζων ἐκάθητο εἰς τὸ πλοῖον,
 Καὶ ἡ λιγύφωνος τοὺς δελφίνας
 Ἔσυρεν ὅλους ἐκστατικούς·
 Ἐκεῖ ὁ Κάραλης μικρὸν μείνας
 Σκοποῦς ὑπέκρυπτε φονικούς.

Ὁμοίως ὅταν κατασκοπεύῃ
 Τὴν ἐρημίαν ὁ αἰετός,
 Πτεροζυγίζεται, δὲν σαλεύει
 Καὶ εἰς τὰ νέφη μένει ἐντός·
 Πλὴν εἰς τοὺς θάμνους ἀνακαλύπτει
 Πέρδικας βῆμα, ὡς βέλος πίπτει·
 Ξυνοχρυσίζουσιν καὶ πυρίνῃν
 Αἱ πτέρυγές του ἔχουν χροιάν
 Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἱρὶν κυτρίνῃν,
 Ἥτις σκορπίζει πυρκαϊάν.....

ὦ Χίος! θέλω τὴν μακαρίαν
 Ἐκείνη πέτρα σου ν' ἀσπασθῶ
 Καὶ τοῦ Ὁμήρου τὴν μελωδίαν
 Νὰ ἐκμυζήσω, νὰ ἐμπνευσθῶ (2).
 Θέλω τὴν δάφνην του νὰ μασήσω
 Καὶ τὰ δεινὰ σου νὰ τραγιδῶ,
 Ὡς ἐτραγώδησε τὰ τῆς Τροίας
 Εἰς τοὺς γλυκεῖς σου κόλπους ἐντός·
 Ὅταν αἱ κόραι τῆς Πιερίας
 Ἐλεγαν, ἔγραφε δὲ αὐτός...

Ὁ μαῦρος Κάρλης δεξιὰ του
 Τὴν Σκύρον ἔχων ποντοπορεῖ
 Ὡς ἄλλος Χάρων πορθμεὺς θανάτου·
 Καὶ εἰς τὸν Μίμαντα προχωρεῖ,
 Ὅπου ἐθάθησαν χρυσοῦ πλήρεις
 Τοῦ Ἀγαμέμνονος αἱ τριήρεις·
 Καὶ τὰς Οἰνούσας ἀφῆτας φθάνει
 Τὰς καλλικόλπους Κλαζομενάς,
 Ὅθεν βαρβάρων παραλαμβάνει
 Φυλὰς ἀγρίας καὶ ὀρεινάς.

Ὅρμα᾽ πανάρμενος εἰς τὴν Χίον·

Τῆς Σάμου πάραυτα ὁ στρατὸς
Εἰς τόσῃν φεύγει ἔφοδον πλοίων

Ὡς εἰς βορέαν κονιορτός·

Τὸ πλῆθος τρέχει δίχως προστάτας

Εἰς τοῦ πλησίου βουνοῦ τὰς πλατάς,

Καὶ νέοι γέροντας εἰς τοὺς ὤμους,

Μητέρες τέκνα εἰς τοὺς μαστοὺς·

Φέρουν καὶ τρέχουν εἰς κρημνοδρόμους

Ἀπὸ ἀκάνθας πυκνάς κλειστούς·

Εἰς μίαν ἐπαλξιν τοῦ Φρουρίου

Ὁ αἰμοπότης Διοικητὴς

Τὸν ἱεράρχην κρεμᾷ τῆς Χίου·

Ἦτον ὁ Πλάτων ὁ μαθητὴς

Ἀνδρὸς ἐξέχοντος τοῦ Πρωΐου,

Ὅστις ἐν μέσῳ τοῦ Βυζαντίου

Ἐψῶσε τέμενος εἰς τὰς Μούσας·

Αὐτὰς ὁ Πλάτων, φήμην ζητῶν,

Εἰς τὴν πατρίδα του προσφυγούσας

Ἀσπάσθη πέμπτον ἐναιυτόν.

Ἄριστοι ἄνδρες καὶ θιασῶται

Τοῦ μεγαλόφρονος Κοραῆ

Συναγχονίζονται ὅλοι τότε,

Καὶ φεύγει μία τῶν ἡ πνοή!...

Ἀλλ' εἰς τῆς Χίου τὴν προκυμαίαν

Πήγει ὁ Κάραλης τὴν σημαίαν·

Τὰ τάγματά του εἰς τὰς οἰκίας,

Εἰς τὰ τεμένη τοῦ Ἰησοῦ,

Πρὸς φόνους τρέπονται καὶ ληστείας

Διψῶντα αἵματος καὶ χρυσοῦ.

Εἰς Ἀρχιμήδου σκέψεις βαθεῖας
 Καὶ εἰς ἐκστάσεις ἐπιρρέπης,
 Σχήματα γράφει Γεωμετρίας
 Καὶ θανατοῦται ὁ Τσελεπής.
 Τοῦ Βουνακίου ἡ αὔρα κλαίει,
 Καὶ ὁ Παρθένιος αἶμα ῥεεῖ!
 Ἡ θορυβώδης Ἀπλωταρία
 Τόπος πανέρημος καὶ γυγνός,
 Καὶ δύο μαῦρα νεκροταφεῖα
 Τὸ Παλαιόκαστρον, ὁ Κρημνός!

Ἐφεραν ἄλλοι τὰ θύματά των
 Εἰς τὰς ἀγχόνας, εἰς τοὺς σταυροὺς,
 Καὶ εἰς τὰ ἔγκατα τῶν μνημάτων
 Ἄλλοι ἐζήτησαν θησαυροὺς,
 Καὶ συναισθάνθη τρόμον ὁ Ἄδης
 Μὴν τὸν ἀνοίξῃ θνητὸς αὐθάδης,
 Καὶ ἡ Σελήνη ὠχρὴ ἐστράφη
 Ὅταν τριγύρω σωροῦ νεκρῶν
 Δερβίσας εἶδεν εἰς τὰ ἐδάφη
 Νὰ συνορχῶνται φρικτὸν χορόν.

Ὅμοίως ὕπαισι πειναλέον
 Συνάμα χύνουν ὀλολυγμόν,
 Ἀπὸ τὰ βάθη μαύρων σπηλαίων
 Εἰς ζῶν τρέχουσαι σπαραγμόν·
 Στακτής τὸ δέριμα τῶν ἔχει χρώμα,
 Καὶ τὸ ἰσχρόν τῶν ἀπόζει σῶμα·
 Δὲν τὰς ἐκόρεσαν σάρκες ζῶσαι;
 Σκάπτουν τοὺς τάφους μετὰ μικρόν
 Καὶ ἀγαλλόμεναι καὶ σχιρῶσαι
 Τρώγουν τὰ λείψανα τῶν νεκρῶν.

Τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου κόρη,
 Παιδίσκη μόλις ἑπτὰ ἐτῶν,
 Τὸν ἀκολούθει κατὰ τὰ ἔρη
 Φεύγοντα πλῆθος στρατιωτῶν
 Ἦ μαύρης μοίρας Αἰκατερίνη·
 Αὐτὴ ὠχρόλευκη ὡς σελήνη,
 Ἐρως ὡς Ἥβη ἐνδεδυμένος,
 «Πατέρα!» ἔκραζε μὲ κλαυθμούς·
 Εἰς πᾶν ἐκεῖνος αἶσθημα ξένος,
 Δὲν εἶχεν ὦτα καὶ ὀφθαλμούς·

Πηδήσας βράχους, πλεύσας ἀβύσσους,
 Ἐσώθη μόλις εἰς ἄλλην γῆν·
 Ἀλλὰ τοῦ τέκνου του τὰς ἀλύσους
 Καὶ τῆς συζύγου του τὴν σφαγὴν
 Ἐκείθεν ἔμαθεν· ὁκτὼ χρόνους
 Βαθεῖς ἀκούων καρδίας πόνους,
 Δι' ἐν τὸν κόσμον πλάσμα ἐρώτα
 Κ' ἔκραζε· Κόρη μου ποθινή!
 Εἰς τὰ σκληρὰ μου ἀκόμη ὦτα
 Ἦ παιδικὴ σου ἤχει φωνή·»

Καὶ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἀσίας
 Τὰ βήματά του περιπλανῶν,
 Παρὰ τὰ Μύλασα τῆς Καρίας
 Τὸ περιζήτητον ἦρσεν ὄν·
 Ἄ'Εκεῖ, τὸν εἶπαν, ἡ λυπημένη
 Ἐκεῖ ὀλίγας αἰγας ποιμαίνει·
 Ἀλλαξοπίστησεν ἡ ἀθλία
 Ἰπὸ αὐθέντας Ὀθωμανούς·
 Πλὴν τὴν ἐκόλασεν ὀργὰ θεία,
 Κ' ἐκλείψει πάσχει αὐτῆς ὁ νοθεὺς

Εἰς ἄκραν ἔσπεκε καὶ πρὸς ἓνα
 Ἐκλινε κάτω αὐτὴ κρημνὸν
 Ὅρματα στρέφουσα πλανεμένα,
 Ὅταν ἐκεῖνος ἦλθε θρηνῶν·
 αἰκατερίνη! τέκνον μου! » κρᾶζει·
 αἰκατερίνη! » πάλιν φωνάζει·
 Ἀλλὰ ἡ νέα δὲν ἔχει ὦτα,
 Καὶ ὡς ἐλίχρυσος μαρανθεῖς
 Εἰς τὰ ὠχρά της πλανῶνται νῶτα
 Πλεξίδες, δύο κόμης, ξανθῆς.

αἰκατερίνη! δὲν μὲ λυπεῖσαι;
 Ὁ γέρον λέγει· ὁ θλιβερός
 Πατὴρ σου εἶμαι· δὲν μ' ἐνθυμεῖσαι;
 Τόσον μὲ ἄλλαξεν ὁ καιρός;
 Τοῦ χωρισμοῦ σου μ' ἔχει ὁ πόνος,
 Ἀλλοιωμένον, ὅχι ὁ χρόνος....
 Σ' ἔχασα ἐρέφος· σ' εὗρίσκω νέαν·
 Ὡ γηρατειά μου εὐτυχῇ!
 Τὴν ποθεινὴν σου διψῶσα θέαν,
 Ἦλθ' εἰς τὰ χεῖλη μου ἡ ψυχή..»

Οὐτ' ἐκινήθη, οὐτ' ἐθερμάνθη
 Αὐτὴ ὡς κρύα πέτρα βουνῶν,
 Καὶ οὐτ' ἐννόησεν, οὐτ' αἰσθάνθη
 Ἀλλ' εἰς τὸν ἀσπλαγχχον οὐρανὸν
 Ὑψωσε μόνον βλέμμα γαλήνης·
 Κ' ἔφαλεν ἄσμα παραφροσύνης·
 αὐτὸ Ἅγιόν μου Μῦρον μ' ἐπῆραν
 Οἱ αἰμοσύνοι Ὀθωμανοί·
 Τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
 Δὲν εἶμαι πλέον χριστιανήν.

Κ' ἐκεῖνος ἔκραζε· «Τρισαθλία,
 Μὴν ψάλλης πλέον !.. φρίττω.. μίγω..
 Ἀπεμωράνθης, καὶ ἡ αἰτία
 Τῆς δυστυχίας σου εἰμ' ἐγώ !...»
 Βαρυκυπῶντα μέτωπον, στήθη,
 Αὐτὴ τὸν εἶδε καὶ ἀπεκρίθη
 «Τὸ Ἅγιόν μου Μῦρον μ' ἐπῆραν
 Οἱ αἰμοδόροι Ὀθωμανοί·
 Τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
 Δὲν εἶμαι πλέον χριστιανή».

Ἔγιναν δύο οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς
 Πηγαὶ δακρύου τῆς φλογεροῦ,
 Τὸ τελευταῖον ἡ ἐρημίτις
 Σημεῖον ἔκαμε τοῦ σταυροῦ,
 Καὶ εἰς τὰ βάραθρα ἐκρημνίσθη,
 Καὶ ὁ ψαλμός τῆς συνεβυσθίσθη.
 «Τὸ Ἅγιόν μου Μῦρον μ' ἐπῆραν
 Οἱ αἰμοδόροι Ὀθωμανοί·
 Τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
 Δὲν εἶμαι πλέον χριστιανή».

Καὶ ὁ πατήρ τῆς· «Μὲ ἀπεσπάσθη
 Ἀπὸ τοὺς κόλπους μου τοὺς γυμνοὺς,
 Καὶ τὸν πατέρα τῆς ἐκαταράσθη,
 Καὶ εἰς ἀβύσσους καὶ εἰς κρημνοὺς
 Μ' ἐφυγε δίχως νὰ μὲ γνωρίσῃ,
 Μ' ἐφυγε δίχως νὰ μ' ἐλεήσῃ..
 Ὅλην ἐπάνω μου τὴν ὀργὴν σου
 Ὅλην ἐξάντλησες, οὐρανέ !...
 Ὅλην ἐπάνω μου τὴν γοργὴν σου
 Φλόγα ἐκένωσες, κεραυνέ !...»

Νὰ ἐκδικήσῃ τὴν Χίον στέλλει

Πλοῖα μικρόσωμα ἢ Ἑλλάς,

Ἀλλὰ πετόμεντα καὶ ὡς βέλη

Πρύμνας προφθάνοντα ὑψηλὰς (3).

Ψάλε φωνή μου, τοὺς πολυκρότους,

Τῆς ναυστολίας αὐτῆς τοὺς πρώτους,

Ὅσοι συνῆλθαν τότε εἰς βράχον

Ἵψηλοτράχηλον τῶν Ψαρῶν

Καὶ ψάλε πρῶτον τὸν τουρκομάχον

Μισοῦλην, γέροντα θαλερόν.

Εἰς χιονότριχα ἡλικίαν

Αὐτὸς ὁ γίγας πολεμιστῆς

Ἐναγκαλίσθη τὴν ναυαρχίαν

Ὡς τὴν νεόνυμφον ἑραστής·

Σιδηροκράνιος, σιδηρόπους

Καὶ ὄλος σίδηρος εἰς τοὺς κόπους·

Ἀπ' Ἀμαζόνος μητρὸς μασχάλην

Παιδίον, λέγουν, ἐτῶν ἑπτὰ

Πεσὼν εἰς πέτραν αὐτὸς μεγάλην

Τὴν κατεσύντριψεν εἰς λεπτά.

Καθὼς ἐζήτει νὰ λατομήσῃ

Τοῦ Ἀθωνός τις τὴν κορυφὴν,

Τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ παραστήσῃ

Τὸ σῶμα θέλων καὶ τὴν μορφήν,

Ἦθελα οὕτω τὰ ὑψωμένα,

Πλευρὰ τῆς Ὑδρας εἰς μόνον ἓνα

Νὰ συνετέμνοντο ἀνδριάντα,

Καὶ νὰ ἐγράφετο εἰς αὐτόν·

«Μισοῦλης οὗτος, εἷς ὁ τὰ πάντα

Τῆς Ὑδρας τρόπαια παριστῶν».

Ἄφ' οὗ τοὺς Τούρκους ζητῶν ματαίως
 Τῆς Χίου ἔπλευσε τὰ νερά,
 Ὁ μεγαλόχειρ ἦλθεν Ὑδραῖος.
 Τριαυνοφόρος εἰς τὰ Παρά.
 Ἐκεῖ συμβούλιον συγκαλέσας
 Καὶ τοὺς πλοιάρχους κύκλῳ του θέσας,
 Τῶν θαλασσιῶν Θεῶν-Τριτῶνων
 Ἄναξ ἐφαίνετο Ποσειδῶν,
 Ὅστις εἰς βράχου κάθηται θρόνον
 Ἀπὸ τὰ κύματα ἐκπηδῶν.

Ἐκεῖ Μισοῦλου τὰ δευτερεῖα
 Εἶχε Σαχτούρης ὁ τυχερός,
 Ὁ ὑψικάταρτα πέντε πλοῖα
 Δώσας ἀνάλωμα τοῦ πυρός·
 Καὶ πκρά τοῦτον, ὅταν ὠμίλει,
 Καθένα λόγον ἀπὸ τὰ χεῖλη
 Εὐστόχως ἔρριπτεν ὡς βολίδα
 Ὁ Ἀναστάσιος Τσαμαδός,
 Βρασίδας δόσας εἰς τὴν πατρίδα
 Τὸ ζέον αἷμά του ἀφειδῶς.

Καὶ σὺ ἐκείνων εἶχες τὰ ἴσα,
 Μεγαλοπτέρυγε Κριεζῆ,
 Σὺ τοῦ ὁποίου αὐλοτριβεῖσα
 Ἡ φήμη ἄπειρος ἐτι ζῆ (4).
 Πᾶσά σου μάχη νίκη σου μία·
 Σὲ εἶδαν Κάλυμνος, Ἰκαρία
 Θαλασσογίγαντα τοῦ ἀγῶνος
 Διακοσίας ναῦς ἐχθρικός
 Τοῦ Βυζαντίου, τῆς Κάρχηδόνας
 Ἀπὸ μικρόσκαφον νὰ νικᾷς.

Σχέδια πλάττων, ἔμενε σύννους
 Ἐκεῖ ὁ φέρων τοὺς Ῥαφαήλ
 Καὶ μετ' ἐκείνων εἰς τοὺς κινδύνους
 Πίπτων Τομπάζης Ἑμμανουήλ.
 Λέξιν δὲν ἔλεγεν, ἀλλὰ μόνον
 Ἵπεβρυχάτο αἷμα καὶ φόνον
 Ὁ λεοντόκαρδος Παναγιώτας,
 Ὅστις, βορέας εἰς τὰς ὀρμάς,
 Πρῶτος ἐχύνετο εἰς τὰς πρῶτας
 Τῶν Μουσουλμάνων ἐπιδρομάς.

Μετὰ Πινότσην τὸν κολοσσαῖον
 Ἐπιδρομέα τῶν θαλασσῶν
 Ἐκεῖ, Σαχίνη, ἔστεκες πνέων
 Πατρίδος ἔρωτα καὶ Μουσῶν (5).
 Ἐβλαμψες ἔπειτα εἰς τὸ σκότος,
 Ὅταν ἀκούσθῃ ὁ μέγας κρότος.
 Ὡς νὰ ἐμάχοντο τὰ στοιχεῖα
 Καὶ ἡ τῆς Χίου νυκτερινή
 Ἐσυγκροτεῖτο σκαφομαχία
 Καὶ ἀντεβόων οἱ οὐρανοί.

Αἱ Σπέτσαι ἄριστον υἱὸν ἔνα
 Εἶχαν Λεβέσσην τῶν τὸν κλεινόν,
 Ὅστις δὲν ἄφησεν εἰς λιμένα
 Ἵπνωττον πλοῖον Ὀθωμανῶν.
 Εἰς τὴν μεγάλην καὶ οὗτος ἦτον
 Σύνοδον τότε τῶν ἀτρομήτων.
 Ἐκεῖ καὶ Κούτσης καὶ Λάμπρος ἦσαν
 Ἐκεῖ ἐστέκετο σκεπτικὸς,
 Ἀλλὰ πολέμου ἔπνεε λύσσαν
 Ὁ Ἰωάννης Κυριακός.

Τῆς Βουβουλίνας Ἀρτεμισίας,

Ἦτις ἀνῆλθεν ἡρωϊκῇ

Τὸ μέγα τεῖχος Μονεμβασίας,

Οἱ δύο παῖδες ἦσαν ἐκεῖ.

⁷Εκδῖ ἐκάθηντο βαρεῖς τότε

Καὶ δύο ἐνδοξοὶ Ψαριῶται.

Ὁ Ἀποστόλης ἄγρυπνος γέρων

Καὶ Ἰαννίτσης ὁ πολμηρὸς,

Ὁ εἰς τὰς νήσους τῶν Τούρκων φέρων

Πλημμύραν αἵματος καὶ πυρός.

Πρῶτος ὁ ἔχων πολλήν τὴν κρίσιν

Μηαούλης είπε· «Συναδελφοί!

"Ανθρωποι ζῶσι κατὰ τὴν Δύσιν

Αὐτοκληθέντες λαοὶ σοφοὶ

Καὶ οὐρανόθεν λαβόντες κλῆρον

Μίαν τῶν πέντε τῆς Γῆς ἡπείρων.

Εἰς τούτους ἔφεραν τῶν προγόνων

Αἱ βίβλοι ἄμα καὶ ὁ καιρὸς

Ὅτι ἐν μέσῳ ἐκείνων μόνον

Νοῦς ἐπλαστούργησε ζωηρός.

αὐτοὶ παρέλαβαν τὴν Θρησκείαν,

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ,

Πλὴν εἰς τοῦ Τούρκου τὴν ἐξουσίαν,

Ἐγθροῦ του ἄμ.α καὶ ὕβριστοῦ,

Τὸν Ἅγιόν του Τάφον ἀφίνουν

Καὶ τὸ Κοράνιον μεγαλύνουν.

Αὐτοὶ παρέλαβαν τῶν Ἑλλήνων

Ὅλα τὰ φῶτα καὶ τοὺς θεσμούς.

Πλὴν τοὺς ἀθλίους υἱοὺς ἐκείνων

Ἡμεῖς ἀφίνομεν εἰς τοὺς σφαγμοὺς.

αΧίων ὁ Κάραλης χιλιάδας
 Ἐμπρός των ἔσφαξεν ἑκατὸν,
 Καὶ ἀναστάτωσαν τὰς Κυκλάδας
 Οἱ ποντοπόροι νεκροὶ αὐτῶν
 Καὶ εἰς τῆς Χίου χθὲς τὸν λιμένα
 Ἐν ᾧ τὰ πλοῖά του ἀφειμένα
 Εἰς τὰς πυρφόρους μου ἦσαν χεῖρας
 Πλοῖον μ' ἐπρόδωκε Βρετταν
 Κ' ἔφυγε κόπτων αὐτὸς ἀγκύρας
 Ἐν μέσῳ σκότους νυκτερινοῦ

α' Ἀλλ' ὥς εἰς πτώμα τὰ σαρκοβόρα
 Ὅρνεα πέτονται σωρηδόν,
 Εἰς Χίον πάλιν οἱ Τοῦρκοι τώρα
 Ἦλθαν λαβόντες ἄλλην ὁδόν.
 Αὐτὴν τὴν νύκτα δύο πυρπόλα
 Ὅλα ῥητίνη, πυρίτις ὅλα,
 Εἰς τὰ κυμαίνοντα τούτων δάση
 Ἄς ἐπιπέσωσι κεραυνοί,
 Καὶ εἰς τὸν Βόσπορον ἄς μὴν φθάσῃ
 Παρ' ἡ ἐσχάτη αὐτῶν φωνή.

α Καὶ εἰς τὸν Βόσπορον ἂν σωθῶσιν,
 Ἐκλείσθῃ, ναύαρχε, ἡ ὁδός
 Ὅστε Ἰδραῖοι νὰ μὴν ἐμβῶσιν;
 Ὅ ἦρως ἔκραξε Τσαμαδός·
 Ἄμα πρυμνήσιον τὸν ἀέρα
 Μᾶς ἀποστείλῃ μία ἑσπέρα,
 Ὡς μᾶς κρατήσωσι τοῦ Δαρδάνου.
 Ὅλμοι ἀόμματοι καὶ νεκροὶ
 Εἰς τ' ἀνακτόρια τοῦ Σουλτάνου
 Νὰ μὴν συρρέυσωμεν ἀντικρὺ;

Εἰς τὸ συνέδριον ἄγνωστός τις
 Ἐφάνη τότε πολεμιστῆς,
 Μικρὸς τὸ σῶμα καὶ νέος, ὅστις
 Αὐτοπροσφέρθη πυρπολιστῆς·
 Λέοντος εἶχε τοὺς χαρακτῆρας,
 Αὐτοῦ τὸ στόμα καὶ τοὺς μυκτῆρας,
 Καὶ ὁ Κανάρης ἦτον ἐκεῖνος·
 Πυρακτοστόλοι δύο κρυφοὶ
 Ἐκεῖνος ἅμα καὶ ὁ Πιπίνος
 Συναποστέλλονται παμφηφεῖ.

Ἡ νῆσος εἶχε Ναὸν εἰς μνήμην
 Τοῦ Ποσειδῶνος χριστιανῶν,
 Ὅστις ἀπέλαυε πολλὴν φήμην·
 Εἰς τοῦτον πλῆθος θαλασσινῶν
 Ἐφερε πλῆθος ἀναθημάτων,
 Ἀγκύρας, σκάφη μὲ τ' ἄρμενά των,
 Ὅλα ἐξ ὕλης ἀργυροχρύσου,
 Καὶ πᾶσαν ὥραν ἦτον αὐτός
 Εἰς ἐγχωρίους, ξένους ἐξίσου
 Φωτοχυμένος καὶ ἀνοικτός (6).

Ἐκεῖ κατέβαινε θεῖα χάρις·
 Ἐκεῖ τὴν σκέπην τῆς κεφαλῆς
 Κρατῶν εἰς χεῖράς του ὁ Κανάρης,
 Ὡς ναύτης ἔρχεται ἀφελῆς·
 Εἰς τὴν Ἀγίαν ἐμπρὸς Τριάδα
 Τρέμων ἀνάπτει χρυσὴν λαμπάδα
 Καὶ εἰς τὸν Ἅγιον τρέμων ἄλλην
 Ὅ τῶν τρικρότων καταστροφεὺς,
 Καὶ κράζει ἄρας φωνὴν μεγάλην
 Τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἱερεὺς·

«Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ κάμμία
 Γλῶσσα πρὸς ὕμνον σου δὲν ἀρκεῖ
 Γαίης, στερέωμα καὶ στοιχεῖα
 Ἐν μόνον νεῦμά σου διοικεῖ
 Πνεύσας, ἐκίνησες τοὺς ἀέρας·
 Βλέψας, προσήλωσες τοὺς ἀστέρας·
 Ζωὴ ὧν ἀναρχος, ἀενάως
 Ἄφθονον χύνεις νᾶμα ζωῆς·
 Καθὼς ἐποίησες Πᾶν τὸ χάος,
 Ἄν θέλῃς χάος τὸ Πᾶν ποιεῖς·

«Ὁ χρόνος ὅλος ἀκαριαῖα
 Ἐνώπιόν σου εἶναι στιγμή,
 Καὶ τὸ διάστημα πᾶν κεραία·
 Οἱ κοσμοσκοπικοὶ σου ὀφθαλμοὶ
 Φωτοδοτῆρες δύο, χιλίους
 Σπινθηρακίζουσι ὁμοῦ ἡλίους·
 Τὴν ἐθνομήτορα χώραν ταύτην,
 Θεὲ, σκεπάζει τάφου σποδός·
 Εἰς τὸν ἀτρόμητον αὐτῆς ναύτην
 Τυραννοπλήχτορα νίκησι δός ! »

Σχίζει τὴν θάλασσαν ὁ Πιπῖνος
 Καὶ ὁ Κανάρης πλέων ἰδοῦ
 Νέος Κυναίγειρος Σαλαμῖνος·
 Ἀλλὰ κατὰ μεσα τῆς ὁδοῦ
 Τοὺς δώδεκά του ναύτας ἢ κρύα
 Φλεβοπαγόνει μικροψυχία·
 Ἐκεῖνος ὅλους ἀποστομόνων,
 «Φύγετε, κράζει, καὶ δίχως σᾶς.
 Ἀπὸ τὰς χεῖράς μου αὐτὰς μόνον
 Ἀπόψε καίεται ὁ Πασᾶς ! »

Μετὰ γλυκεῖαν θέρους ἡμέραν,
Τέλος ἀστράπτουν οἱ οὐρανοὶ

Ὡς εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν ἐσπέραν
Ὅταν ἀπλώθησαν κυανοὶ

Καὶ τῶν ἀστέρων ἡ ἄμμος νέα

Διεσκορπίσθη πλέον ὡραία·

Εἰς τὰς φωσφόρους ὑγρὰς ἐκτάσεις

Ἐντὸς χρυσίνου κυματισμοῦ

Ὡς δύο δράκοντες τῆς θαλάσσης

Τὰ δύο σκάφη φεύγουν ὁμοῦ.

Βλέπων προστρέχοντα τὸν Ὑδραῖον,

Ὁ ἥρως ἐκραξε τῶν Ψαρῶν·

«Δὲν σὲ προφθάνω, Πιπῖνε, πλέον·

Νὰ προπεράσω δὸς με καιρὸν

Ἀμα εἰς πλοῖον ἐγὼ πῦρ βάλω,

Πετᾶς σὺ τότε καὶ καίεις ἄλλο.»

Ἐκεῖνος πείθεται μετριάζων

Τοῦ καταρτίου τοῦ τὸν ἰστὸν,

Καὶ μένει ὀπισθεν θυσιάζων

(2) Εἰς τὴν πατρίδα τοῦ ἑαυτὸν.

Καὶ ὁ Κανάρης διπλασιάζει

Καρδίαν, τόλμην, καὶ προχωρεῖ

Καὶ τὰς ἀρπάγας τοῦ ἐτοιμάζει

Καὶ πῶς νὰ τρέξῃ παρατηρεῖ·

Ἀλλ' ὡς νὰ πίπτῃ ὁ Γαλαξίας,

Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς οὐρανίας

Καὶ σαπφειρίνης τότε ἀψίδος

Κύκλος ἀστρώδης γοργοῦ φωτός

Εἰς τὴν μεσαίαν τῆς ναυαρχίδος

Ἴστοκεραίαν πίπτει ἐντὸς (7)·

Δις τρίς σταυροῦται ὁ Ἕλλην ναύτης

Εἰς τόσῃ ἐκχυσιν πυραυγῇ

Καὶ λέγει· «Κύριε! στολοκαῦτις

Ἡ δεξιὰ σου μὲ ὁδηγεῖ»·

Καὶ εἰς τὸν ὄρμον τῆς Χίου φθάνων,

Ὅπου ὁ στόλος τῶν Μουσουλμάνων,

Τὴν ναυαρχίδα των πλησιάζει

Κ' Αἰτνης εἰς ταύτην πῦρ ἐξερνᾷ·

«Φωτοχυσίαν θέλεις; φωνάζει·

Φωτοχυσίαν, θηρίον, νά!»

Εἶχεν ὁ Κάραλης εὐωχίαν·

Ἐκεῖ τοῦ στόλου οἱ ἀρχηγοὶ

Φαιδράν ἐτέλουν ὀλονυκτίαν,

Καὶ τὰ ἐξάρτια φωταυγῇ

Ἀπὸ κανδήλας ἦσαν μυρίας,

Καὶ ὁ Βαλέστας ὁ τολμπτίας·

Ἐκεῖ ἐκρέμετο εἰς ἀγχόνην·

Φιλέλλην, ὅστις τὸν ἀγαθὸν

Καὶ ἀρειότολμον Μεσιδόνην

Αἰχμαλωτίσθη ἀκολουθῶν (8).

Εἰς τὴν ἰδίαν φέρεται ὦραν

Ἡ παντοφάγος πυρκαϊὰ

Καὶ εἰς τὴν πρύμνην καὶ εἰς τὴν πρῶραν,

Καὶ νὰ τὴν σβύσῃ ἀγωνιᾷ

Τρέχων ὁ Κάραλης καὶ γαγγύζων·

Δράκων ὀρθούμενος καὶ σπρίζων,

Αὐτὴ χιλίας γλώσσας ἀπλόνει

Καὶ χύνει νέφη μαύρων ἀτμῶν·

Ἡ τοῦ Βαλέστα τότε ἀγχόνη

Σφίγγει τὸν Τούρκον εἰς τὸν λαμπόν.

Ὡς ὁ ἐλέφας, ὅστις ὁδεύει
 Τρώγων πᾶν ὅ,τι χλωρὸν ξηρόν,
 Ἄρμενα, κάλους τὸ πῦρ χωνεύει
 Χύνουν οἱ ναῦται βροχὴν νερῶν,
 Αὐτὸ τὴν δέχεται ὡς τὴν πόσιν
 Τὴν διδομένην μετὰ τὴν βρῶσιν.
 Ἐδῶ ἀνοίγει, ἐκεῖ κρατῆρας,
 Καὶ τῶν ἐντρόμων ἐπιβατῶν
 Καίει τοὺς πόδας, καίει τὰς χεῖρας,
 Τὸν ναύαρχόν των ζητεῖ αὐτόν . .

Ζητεῖ ν' ἀφήσῃ αὐτὸς τὸ πλοῖον.
 Ἄλλ' εἰς τὸ πρόσωπον τὸν κτυπᾷ...
 Ὁ κρεμασμένος Βαλέστας . . . κρῦον
 Νεκροκολάφισμα! . . σιωπᾷ . . .
 Κ' ἐν ᾧ εἰς λέμβον ἔντρομος πίπτει,
 Θεοῦ ἐπάνω του ὀργὴ ρίπτει
 Δοκὸν συντρίβουσιν τὰ νεφρά του . . .
 Ἐκφαρυγγίζει αἷμα δριμύ,
 Τὸ σκότος ἔρχεται τοῦ θανάτου,
 Καὶ τὴν ψυχὴν του συνεξεμεῖ..

Ἐν ᾧ ἡ Χίος τότε ὀρθώνει
 Τὴν κεφαλὴν τῆς αἵματηρᾶν
 Καὶ εἰς τὸ πέλαγος προσηλόνει
 Βλέμμα ἐκφράζον Ἄδου χαρὰν,
 Μακρὰν εἰς λέμβον πλέει ὁ Ἄρης
 Τῶν θαλασσίων μαχῶν Κανάρης.
 Ὅμοιος, ὅταν τὸν κάμακά του
 Εἰς κῆτος πῆξῃ ὁ ἀλιεύς
 Καὶ λάβῃ τραῦμα βαθύ θανάτου
 Τῶν δύο πόλων ὁ βασιλεὺς,

Ὁ στρατηλάτης τοῦ Κοσμοπλάστου
 Τόξον εἰς χεῖρα-δράττει γοργῶν,
 Καὶ εἰς τὸ τάνυσμα τῆς νευρᾶς του
 Καὶ εἰς τοῦ βέλους τὴν ἐκφυγὴν
 Ὅλος δονεῖται καὶ πᾶλλει ὅλος·
 Ὁ ἐναέριος ἄνω θόλος...
 Τὸ βέλος φθάνει τὴν ὥπλισμένην
 Ἀκόμῃ χεῖρα τοῦ Σατανᾶ
 Εἰς τοὺς αἶρας σταθμιζομένην,
 Τὴν τραυματίζει καὶ τὴν πλανᾷ...

Τὸ καῖον λείψανον τοῦ τρικρότου
 Εἰς ἓν τῆς Χίου πίπτει βουνόν
 Ἐν μέσῳ λάμπει βαθυσκοτότου
 Ὁ Δαίμων τότε τὸν οὐρανόν
 Εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὅλον κλείων
 Σαλεύει ὅλον ἐκ θεμελίων,
 Καὶ τοῦ Σαμφῶνος τὴν λύσσαν ἔχει
 Τὰς στήλας δράττοντος τοῦ Ναοῦ,
 Καὶ τὸ διάστημα πληρῶν τρέχει
 Ὁ γογγυσμός του κατὰ Θεοῦ.

Καὶ ὁ Κανάρης εἰς τὰ Ψαρά του
 Ν' ἀγγείλῃ ἔτρεχε τὴν χαρὰν,
 Καὶ εἰς τὸν ἓνα βραχίονά του
 Σημαίαν ἔσειε πορφυρᾶν·
 Κρότος σημάτων ἀκούσθι μέγας·
 Εἰς τὰ κατάρτια, εἰς τὰς στέγας
 Ἐδραμαν ὅλοι νὰ τὸν ἰδῶσι·
 Πλὴν φεύγων ὅλους εἰς τὸν Ναόν,
 Ὁ ἥρως ἔσπευσε ν' ἀποδώσῃ
 Εὐγνώμοσύνην πρὸς τὸν Θεόν.

Καὶ ὁ Πιπίνος ὠσαύτως φθάσας
 Ν' ἀνάψῃ δίκροτον ἐχθρικόν,
 Ταχύς διέπλευσε τὰς θαλάσσας
 Καὶ εἰς τὴν Ὑδραν ἦλθε νικῶν.
 Τρέξας ἐμπρός του ὄλος παιδρότης
 Ὁ μέγας Λάζαρος Κουντουριώτης,
 Ὁ πρυμνορύλαξ τῆς Πολιτείας,
 Ἀ' Εὐφάνης, εἶπε, σὺ νικητὴς
 Τῆς δυσνικήτου φιλοπρωτείας
 Καὶ τῆς πατρίδος σου λυτρωτής.

Ἐπάνω δύο πλαστίγγων ἴσων
 Ὁμοίως ἔστεκε σκεπτικὸς
 Εἰς γειτονεύουσαν ἄλλην νῆσον
 Ὁ φιλοδίκαιος Διάκος

Τῆς βασιλείας τὸ σκῆπτρον φέρων
 Εἶχε τὰ ἦθη ἀπλᾶ ὁ γέρων,
 Καὶ ὅταν ἔλαβαν νεκρὸν τοῦτον

Εἰς τὰς ἀγκάλας των οἱ Θεοὶ,
 Τὸν παρεδέχθη κριτὴν ὁ Πλούτων
 Ὡστε τὸν Ἄδην νὰ δικαιοῖ (9).

Παρήλθαν δύο αὐγαὶ ἡλίου,
 Ἀφ' οὗ τῶν χαύνων Ὀθωμανῶν
 Ὁ στόλος φεύγων μακρὰν τῆς Χίου
 Νὰ φθάσῃ ἔσπευδε τὸ Στενόν,
 Ὅθεν ὁ τύραννος τῆς Ἀσίας
 Ξέρξης ὠδήγησε ναῦς χιλίας
 Εἰς τοὺς σκοπέλους τῆς Σαλαμίνας,
 Ἀλλ' ὅπου ὕστερον, νικηθεὶς
 Καὶ εἰς ὀλκάδα ῥιφθεὶς ἐκεῖνος,
 Ἐπανεστράφη περιπαθής.

Οὔριος νότος ἔλαμπε πνέων,

Καὶ ὁ Μισαύλης ἀπὸ Ψαρά

Κατόπισθὲν τῶν ἤρχετο πλέων

Καὶ κοῖλα ἔφερε τὰ πτερὰ·

Ἰπὸ τὰ τεῖχη τοῦ πολυβρόντου

Οἱ Τοῦρκοι ἔφθαναν Ἑλλησπόντου·

Οἱ δύο ἔμβαιναν ἤδη στόλοι

Ἄντικτυπώμενοι καὶ μικτοί,

Καὶ ταῦτοχρόνως ἐπυροβόλει

Ἡ ὠπλισμένη διπλῇ ἀκτῇ·

Ἄλλ' ἄνω ἔκειτο τοῦ Γαργάρου

Εἰς τὴν παλάμην του πληγωθεῖς

Ὁ μαῦρος Ἐφορος τοῦ Ταρτάρου·

Ἀνατινάσσεται παρευθύς·

Ἀνοίγει στόμα· βαρυστενάζει

Εἰς τὰ πελάγη σφοδρὸν χεიმῶνα,

Ἰψώνει κύματα ὡς βουνά,

Καὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ σκάφη μόνα

Εἰς τὰς Σποράδας ἀποπλανᾷ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ Β'. ΑΣΜΑΤΟΣ.

—00—

(1) Περὶ τοῦ Ἀποστάτου αὐτοῦ, προδρόμου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὁ ἀδελφὸς Παναγιώτης ἐποίησε τραγωδίαν εἰς πέντε πράξεις καὶ μετὰ χορῶν ὅσον οὕτω ἐκδοθησομένην. Καθὼς ἐγὼ εἰς τὴν Τουρκομάχον Ἑλλάδα ἐζήτησα νὰ ζωγραφίσω τὸν ἐθνουσιώδη καὶ ἡρωϊκὸν κόσμον τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως, τοὺς Ἀχιλλεῖς καὶ Διομήδεις τῆς, τοὺς Λεωνίδας καὶ Θεμιστοκλείς τῆς, ὁμοίως καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Εὐθύμιον Βλαχάδαν ἠθέλησε νὰ εἰκονίσῃ τὸν πρὸ ταύτης ἄρματωλὸν βίον, τὴν ὑψηλὴν ἐρκειάν του, τὰς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀτιθασσοὺς ὁρμὰς τῶν εἰς ὅρη καὶ εἰς θαλάσσας περιπλανωμένων Ἡρακλείων καὶ Ἰσώνων τῆς νέας Ἑλλάδος. Τὸ δράμα τοῦτο, κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ πάθος, κατὰ τὴν ζωηρότητα τῶν χρωμάτων καὶ τὸ καίνουργον τῶν σκηνῶν, ὑπερτερεῖ τὸν Ὀδοιπόρον. Ὁ μὲν Βρημίτης τοῦ Ἀἰῶνος ἐμελεφῶν παρ' αὐτοῦ εἰς λύραν ἔχουσαν δύο χορδὰς, τὴν τοῦ ἔρωτος καὶ τὴν τῆς θρησκείας. Ὁ δὲ Ἀρματωλὸς τοῦ Ὀλύμπου ἐψάλλη προστεθείσης εἰς τὴν βάρβιτον τοῦ ποιητοῦ καὶ τῆς νευρᾶς τῆς ἐλευθερίας. Ἰδοὺ πῶς ἀπὸ τῶν Θεσσαλικῶν Τεμπῶν ὁ Εὐθύμιος, περιελθὼν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα, παριστᾷ τὴν ἐπτάλοφον τοῦ Κωνσταντινίου

- α Μετέβην ὅπου ἄφησε κατὰ τὸν διωγμὸν του
- β Τοῦ Γένους ὁ Σταυραετὴς τὸν ἐσχατὸν κρωγμὸν του,
- γ Κρατῶν εἰς σιδηρόνυχας τοῦ κόσμου τὰ ἡνία
- δ Μετέβην ὅπου γείτονες Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ,
- ε Πλὴν ἐπὶ Ξέρξου ἔχθισται, ἐχθραὶ καὶ μετὰ τοῦτον,
- ς Ἐνέβαλεν τὴν θάλασσαν φραγὴν τοῦ χωρισμοῦ των.
- ζ Φεῦ ! ποίαν ἐστερήθημεν καθέδραν Βασιλείου !
- η Τὴν εἶδα εἰς πορφύρινον βασίλειμα ἡλίου
- θ Τὰ βάθρα τῆς δὲν ἔθεσαν τῆς γῆς αὐτῆς ἐργάται,
- ι Ἀλλ' οὐρανόθεν εἰς τὴν γῆν ἐλθόντες σφυρηλάται.
- κ Αἱ ἀηδόνες ἐψάλλαν εἰς δάση τῆς Ἀσίας,
- λ Καὶ ἡ Εὐρώπῃ ἄκουεν αὐτῶν τὰς μελωδίας

α' Αένος καὶ ποταμῶν πολλῶν μεγαλοπότης,
 α' Ο Εὐξείνος διέβαινεν ὡς ἡ αἰωνιότης·
 α' Νὰ θεαθῶσι τρέχουσαι τὰ κάλλη τοῦ Βοσπόρου
 α' Καὶ ποδοσπεύουσαι ἄτμους κυμαίνοντος φωσφόρου,
 α' Ἀνέβαιναν κατέβαιναν γλαυκώπεις Νηρηίδες·
 α' Ἀστέρες ἄνω ἄστραπταν καὶ κάτω λαμπυρίδες·
 α' Ἐκείνους καὶ αὐτὰς Θεοῦ ἡ χεὶρ ἀεροκράτει·
 α' Μετὰ μικρὸν ἀνέτειλε σελήνη γλυκυτάτη·
 α' Ψαλμὸς γλυκὺς ἀντήχησε καὶ μέλος ἅμα λύρας,
 α' Καὶ ἄνθη εὐωδίασαν μυρσίνης καὶ φιλύρας·
 α' Τὸν τόπον ἤθελαν εὐρεῖ αὐτὸν οἱ ὀφθαλμοί σου
 α' Ὡς ἀντανάχλασιν πιστὴν τοῦ ἄνω παραδείσου·
 α' Ἐκεῖ ὁ Σέρβος, Τριβαλλὸς καὶ Σλάβος διαβαίνων
 α' Κ' εἰς τὴν Ἀγίαν ἐμπροσθεν Σοφίαν ἐνθους μένων,
 α' Ὁμνῶει τὴν ἀνάστασιν τῆς Αὐτοκρατορίας
 α' Καὶ πανταχόθεν καρτερεῖ φωνὴν Ἑλευθερίας . . .
 α' Νὰ δώσωμεν τὸ σύνθημα ἐντεῦθεν, Νικοτσάρα,
 α' Ἡ νὰ μᾶς εὕρῃ καὶ Θεοῦ καὶ Γένους ἡ κατάρα !
 α' Ἄν ἀποθάνω, εὐτυχὴς ἄξεις τοῦ στόματός μου
 α' Τὸ τελευταῖον φύσημα ἑλευθερίαν κόσμου ! . . . »

(2) Εἰς τὴν Χίον, πλησίον τῆς λεγομένης Πηγῆς τοῦ Πασᾶ καὶ τοῦ γηπέδου, ὅπου ὑφούτο πάλαι ὁ Ναὸς τῆς Κυβέλης, ὑπάρχει στρογγύλος βράχος, ἐν μέσῳ δὲ τούτου ἴσταται μικρά τις ἐκ μαρμάρου στήλη καὶ παρ' αὐτὴν ἐξοχὴ τις ἐν εἵδει ὑπόκοιλος. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ὀνομάζουσιν αὐτὸν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως Διδασκαλεῖον τοῦ Ὁμήρου. Ὅτε πρότινων ἐτῶν ἐπεσκέφθην τὸ ἱερὸν τοῦτο, ἀλλ' ἀγάλματος ἔρημον βᾶθρον, ἐνθουσιῶν ἐφώνησα πρὸς τὸν ἀπόντα Θεὸν τῆς ποιήσεως·

α' Τὴν πηγὴν σου ὡς ὁ Νεῖλος Ὁμῆρε, εἰς σκότος κλείων,
 α' Νὰ ἐρίξωσι τὴν δόξαν τῶν λαμπρῶν σου γενεθλίων
 α' Ἐπτά πόλεις θεωρεῖς.
 α' Ἀλλὰ σώζεται ἡ ἔδρα, ὅπου ἐρραψώδεις, κοίλη,
 α' Κοίλη ἐπειδὴ ὡς Γίγας εἰς τὰ πέτρινά της χεῖλη
 α' Ἐπεκάθησες βαρὺς. »

(3) Ἡ πυρὰ τῆς ἐπαναστάσεως ὑψώθη κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος περιφανεστάτη· ἔχουσε δὲ κατὰ πρὶν ἀποσβεσθῇ λάμψεις ζωηροτάτας κατὰ τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον ἐνιαυτόν.

Τὴν πρώτην περίοδον διαλαμβάνουσιν ὁριάμβους κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν προκρίνας τῆς ἄλλης εὐτυχούς μὲν εἰς ναυμαχίας, ἀτυχούς δὲ εἰς πεζομαχίας, διαγράφω καὶ τὰ πρὸ αὐτῆς καὶ τὰ μετ' αὐτὴν ἀνδραγαθήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὸ κείμενον ἐν συντόμῳ καὶ εἰς τὰ σχόλια ἐν ἐκτάσει.

Διὰ τοῦτο, καὶ πρὸς πληρεστέραν ἅμα κατάληψιν τῶν ἐν τῷ ναυτικῷ συμβουλίῳ ἀναφερομένων, συνάπτω ἐνταῦθα πίνακα τῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἀγώνος ἀξιοληνημένων ναυμαχιῶν τὴν ἱστορήσιν δὲ τούτων ἢ ἀπὸ στόματος τῶν ἀδελφῶν Τορπαζῶν, τοῦ Ἀνδρέου Μιαοῦλου, τοῦ Γεωργίου Σαχτούρου καὶ ἄλλων ἄλλοτε ἤκουσα, ἢ ἀπὸ παλαιῶν μου ἀπομνημονευμάτων σήμερον ἐρανίζομαι.

Ὅτε ἡ Ἑλλὰς ὠπλίσθη κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, τρεῖς νῆσοι ἔτυχον ἔχουσαι πλοῖα πρὸς πόλεμον κατεσκευασμένα καὶ ναύτας πεπειραμένους, αἱ νῦν μὲν Σπέτσαι, Ψαρὰ καὶ Ὑδρα, πάλαι δὲ Τιπάρηνοι, Ψύρα καὶ Ὑδρέα καλούμεναι καὶ τὴν μὲν 26 Μαρτίου αἱ Σπέτσαι, τὴν δὲ 11 Ἀπριλίου τὰ Ψαρὰ, τὴν δὲ 14 ἡ Ὑδρα ἀνεπέτασαν τὸν μυθολογούμενον Φοίνικα, σύμβολον τῶν ὡς μυθωδῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους φανησομένων ἀριστειῶν των.

Ἄλλ' ἐκάστη αὐτῶν, καὶ πρὶν συμμαχήσωσιν ἔπραξεν ἰδίως τι ἄξιον λόγου. Αἱ Σπέτσαι, πέμψασαι τὸν Νικόλαον Ῥάπτην, τὸν Ἀναγνώστην Ἀναργύρου, τὸν Βασίλειον Ὀρλόφ, τὸν Γεώργιον Κούτσην, τὸν Ἀναστάσιον Κολανδρουτσην, τὸν Παῦλον Ἀναργύρου, τὸν Νικόλαον Ὀρλόφ καὶ τὸν Γεώργιον Ἀνδρέου, κατέλαβον παρὰ τὴν Μῆλον αὐτανδρὰ δύο μονόκροτα σκάφη τῶν Ὀθωμανῶν ἡ δὲ Σπετσιώτις Λασκαρίνα Βουβουλίνα, ὡς μία τῶν παρὰ τῶν Θερμώδοντα ποταμὸν Ἀμαζόνων εἰς ἴδιον πλοῖον ἐπιβᾶσα, κατέπλευσε μέχρι τῆς Μαλέας ἄκρας καὶ ἀπέκλεισε τὸ φρούριον Ἐπιδαύρου τῆς Λιμηρᾶς. Τὰ Ψαρὰ ὁμοίως, πρὸς ἀναστολὴν Τουρκικοῦ στολίσκου μεταφέροντος ἀπὸ Σμύρνης εἰς Πελοπόννησον τρισχιλίους ὀπλίτας, ἐπλήρωσεν ἑπτὰ πλοῖα· αὐτὰ δὲ καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποθάρσεως ἐκαταίωσαν καὶ φορτηγικὸν πορθμεῖον συγκομίζον διακοσίους Ὀθωμανοὺς συνέλαβον μετ' ὀλίγον δὲ ἡγουμένου τοῦ Ἀνδρέου Ἰαννίτσου καὶ πλοιάρχούντων τοῦ Κωνσταντίνου Φιλίνου, τοῦ Νικολάου Ἰάνναρη καὶ τοῦ Ἀποστόλου Γεωργίου Ἀποστόλου, τέσσαρα ἐτι πλοῖα, ἐπιδραμόντα εἰς τὸν Μέλανα κόλπον τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, ἀπῆλθαν

τοὺς ἐν τῷ ἐπιθαλασσιδίῳ τείχει δισχιλίους Ὀθωμανοὺς καὶ συνήρπασαν εἰκοσιδύο μεγάλους ὀρειχαλκίνοὺς ὄλκους καὶ πολλὰς ἀποσκευὰς καὶ ἄλλην λείαν πολλήν. Ἡ Ὑδρα ὡσαύτως ἔστειλε δώδεκα πλοῖα, ἐξ ὧν δύο κυβερνώμενα ὑπὸ τοῦ Λαζάρου Πινότσου καὶ τοῦ Γεωργίου Σαχτούρου, ἔλαβον μέγα πλοῖον φέρον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ πολύτιμα δῶρα τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Σατράπην τῆς Αἰγύπτου καὶ τὸν πρῶν Πατριάρχην τῶν Μωαμεθανῶν εἰς τὸ ἐν Ἀραβίᾳ προσκυνητήριον αὐτῶν· καὶ μία μὲν ἀνεψία τοῦτου, νεάνις θαυμαστοῦ κάλλους, κατὰ τὴν ἐφοδὸν τῶν Ὑδραίων πεσοῦσα εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπώλετο ἄθικτος ὡς ἡ ἀγνή Βιργινία τοῦ Βερναρδίνου· ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κλήρου, σφαγεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔλαβε καὶ αὐτὸς τάφον τὸ πέλαγος πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ πρὸ μικροῦ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπαγχονισθέντος καὶ εἰς τὸν Βόσπορον ῥιφθέντος Γρηγορίου τοῦ Μεγαλομάρτυρος· καὶ οὕτω κατὰ τὸ αὐτὸ ἔαρ οἱ δύο Πατριάρχαι τῶν δύο ἀντιμαχομένων ἐθνῶν νεκροὶ ἐθαλασσοπόρησαν εἰς τὴν αὐτὴν παλαιστραν τοῦ ἀδιαλλάκτου μίσους των.

Ἰσταμένου δὲ τοῦ Μαΐου, αἱ τρεῖς νῆσοι συμμαχήσασαι καὶ συμφωνήσασαι περὶ τῶν πλοίων, ὅσα ἐκάστη ἐμελλε νὰ συνεισφέρειν, ἐψηφίσαντο καὶ ἑαυτὴν ἐκάστη ναύαρχον, ἡ μὲν Ὑδρα τὸν Ιάκωβον Τορπάζην, αἱ δὲ Σπέτσαι τὸν Παναγιώτην Βοτάσιν, τὰ δὲ Ψαρά τὸν Νικόλαον Ἀποστόλην· ἐπειδὴ δὲ ἡ Ὑδρα καὶ πλοῖα εἶχε πλείονα ἢ αἱ Σπέτσαι καὶ βαρύτερα ἢ τὰ Ψαρά καὶ ναῦτας πολυαριθμωτέρους καὶ προκρίτους πλουσιωτέρους, αὐτὴ μᾶλλον ᾠδήγησεν διὰ τῶν ναυάρχων καὶ ὑποναυάρχων τῆς τὰ κατὰ θάλασσαν.

Τῆς πρώτης ναυστολίας κατόρθωμα ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν 27 Μαΐου ἐν Ἑρεσσῇ πυρπόλησις τοῦ Ὀθωμανικοῦ δικρότου ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Παπανικολῆ· καὶ περὶ ταύτης ἀλλαγῇ τὰ εἰκότα ἐρρέθησαν.

Ἀλλὰ τὴν 1 Ἰουλίου, ὁ στόλαρχος τῆς Τουρκίας Μεχμέτης μετὰ παρασκευῆς δικρότων τεσσάρων, φρεγατῶν ὀκτὼ καὶ βριγιῶν εἰκοσιδύο ἄρας φοβερώτερος ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, εἰς τὴν Σάμον ἐπεραιούτο· τὴν δὲ 4, πολλὴ ἀπὸ Ἑφέσου καὶ Μαγνησίας συρρέυσασα στρατιὰ ἐπεβιβάζετο ἀπὸ τοῦ ἀντικρὸς ἀκρωτηρίου εἰς ἐννέα τῶν λεπτοτέρων αὐτοῦ πλοίων πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Σάμου, ὅτε ὀγδοήκοντα Ἑλληνικά· ὡς ἐκ μηχανῆς ἀναφανέντα ἔσωσαν τὴν νήσον· διότι ἅμα οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς ἰωνίας εἶδον

αὐτὰ ἐπερχόμενα, ἐξεπήδησαν ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων εἰς τὰ τενάγη ὡς βάτραχοι καὶ πρὸς τὰς φάραγγας τοῦ Τρωγίλιου δι-
εσπάρησαν· οἱ Ἕλληνες δὲ, καύσαντες τὰ ὑπὸ τὴν Μυκάλην
ἐννέα πλοῖα, ὥρμησαν συμπαιανίζοντες καὶ κατὰ τῶν ἄλλων·
ἀλλ' οἱ βάρβαροι ἀπεχώρησαν πρὸς τὴν Κῶ κεραυνοβολοῦντες
τοὺς βράχους τῆς Σάμου καὶ ἀσχοῦντες τὴν ἀνδρίαν τῶν κατὰ
πετρῶν. Οἱ ἀπ' αἰῶνων κείμενοι ἐκεῖ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθη-
ναῖοι τοῦ Λεωτυχίδα καὶ Ξανθίππου ἀνεγερθέντες, ἐξεπλάγησαν
ὅτε τὴν αὐτὴν ἤκουσαν γλῶσσαν ὁμιλουμένην καὶ τὸ αὐτὸ εἶ-
δον τρόπαιον ὑψούμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων
κατὰ τῶν αὐτῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας.

Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐκπλουν ἐξέμαθον τὴν χρῆ-
σιν τῶν πυρπολικῶν, καὶ κατὰ τὸν δεῦτερον ἀπὸ τῆς κατὰ
δικρότου ἐφόδου προέζησαν εἰς τὴν κατὰ στόλου παράταξιν·
ἀλλ' ἐκ τοῦ συστάδην οὐδὲ τότε τὸν ἐχθρὸν ἐπολέμησαν.

Ὁ Ἰάκωβος Τομπάζης ὑπῆρξεν ὁ προαλείπτης τῶν Ἑλλή-
νων εἰς τὰς θαλασσίας ἀθλήσεις· ἀνεφάνη δὲ μετὰ μικρὸν καὶ
ὁ εἰς ταύτας ὁδηγός· ἀνὴρ τις τεράστιος ἐκ τοῦ γένους τῶν Γι-
γάντων, τοὺς ὁποίους ἡ Παλαιὰ Γραφή λέγει ὅτι Ἀγγελοι
λαβόντες θυγατέρας ἀνθρώπων ἐγέννησαν! Τὸν Ἰάκωβον Τομπά-
ζην, ἄνδρα καλὸν κάγαθόν, ἀλλὰ περιεσταλμένον, διεδέχθη ὁ
Ἀνδρέας Μιαούλης, γέρον μεγαλεπίβολος καὶ ῥιψοκίνδυνος.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔτος τοῦ κατὰ τὴν θάλασσαν πολέμου
ἔληξεν οὕτω.

Τοῦ δ' ἐπιγινομένου ἔτους, ὁ αὐτὸς Μεχμέτης, καθελκύσας
ἀπὸ τῶν ναυστάθμων τοῦ Βυζαντίου τριάκοντα πέντε ναῦς ἐκ
τῶν μεγίστων καὶ ἀρίστων καὶ ἀναχθεῖς εἰς Ῥόδον, προσέλαβε
δώδεκα ἐτι μονοκρότους πλεούσας ἀπ' Ἀλεξανδρείας· ἀφ' οὗ
δὲ περιέπλευσε τὴν Πελοπόννησον ἀβλαβῶς ἐξ ἀτολμίας, ἐ-
στράφη τὴν 16 Φεβρουαρίου πρὸς τὰς βαθυκόλπους Πάτρας.
Ὁ Μιαούλης, ὅστις ἀντιπληρώσας τεσσαράκοντα πλοῖα ἐπη-
κολούθει αὐτὸν καθωρμίσθη περὶ τὴν δειλὴν ὥσιν τῆς 19 εἰς
Μεσολόγγιον, καὶ καταστάσης ἐκκλησίας τῶν πλοιάρχων περὶ
μέσας νύκτας ὅλοι ἀπεφάσισαν νὰ πλεύσωσιν εὐθὺς πρὸς τὰς
Πάτρας, ὥστε νὰ προσπέσωσιν αἰφνης κατὰ τοῦ ἐχθροῦ φυγο-
μαχοῦντος.

Τὴν ἐπιοῦσαν, ἅμα ἡμέρα ὑπέφαινε, ὁ Μιαούλης πρότερος
τῶν ἄλλων εὐρέθη ἀπέναντι τῶν πολεμίων· μὴ θελήσας δὲ
οὔτε νὰ ὑποστρέψῃ καὶ ν' αὐξήσῃ τὸν πρὸς τὰ μεγάλα πλοῖα

φόβον τῶν Ἑλλήνων, οὔτε γὰρ περιμείνῃ καὶ γὰρ δώσῃ θάρρος εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, μετὰ μόνου τοῦ σκάφους του ἐρρίφθη πλησίστιος κατ' αὐτῶν, οὔτινες ἐκλαβόντες τὸ ἐπερχόμενον πλοῖον ὡς πυρπολικὸν ἀπέκοπτον τὰς ἀγκύρας καὶ εἰς τὴν εὐρυχωρίαν ἐφευγον. Μόνοι ὁ ὑποναύαρχος Ταχίρης καὶ ἄλλος τις πλοίαρχος, ὁδηγοῦντες ἀμφοτέρωι φρεγάταις δύο πρωτόπλους καὶ μεγίστας μετὰ τὴν ναυαρχίδα, ἐδραμον ἐνθεν καὶ ἐνθεν κατὰ τοῦ ναυάρχου τῆς Ἰδρας· αὐτὸς δὲ ἀντέστη ὡς σκόπελος ἀνὰ μέσον τῶν δύο, οὔτινες ὡς ἀπὸ τειγισμάτων ἐπυροβόλουν. Μίαν ἤδη ὥραν ἡ συμβολὴ διήρκει καὶ οἱ περὶ τὸν Ταχίρην ὡς πλησιέστεροι ἐτιτρώσκοντο καὶ ἀπέθνησκον, ὅτε οἱ ἀπ' ἀρχῆς διὰ τὸ θνῖσκον τοῦ ἀγῶνος μικροψυχροῦντες ναῦται τοῦ Μιαούλη ἐστασίασαν τέλος καὶ κατηνάγκαζον αὐτὸν ν' ἀποχωρήσῃ. Ἄλλ' ὁ Μιαούλης ἀρπάσας τὸν οἶακα τοῦ πηδαλίου καὶ προτείνας πλατύστομον πυροβόλον, «τρέμετε! μὴ μὲ πλησιάζετε!» ἐβροντοφώνησε καὶ ὅλους ἐξέπληξε καὶ πειθηνίους κατέστησεν. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἐφθασαν ἐπιδοηοῦντα πρῶτον δύο πλοῖα Ἑλληνικά, ἔπειτα τὰ λοιπὰ, καὶ ἀπαντωμένων τότε τῶν ἐρχομένων Ἑλλήνων μετὰ τῶν φευγόντων Ὀθωμανῶν ἡ ναυμαχία συνέστη κρατερὰ. Ὁ Μιαούλης ἀκατάσχετος ἔτρεχε μετὰ πυρπολικῶν καὶ περιέφερε τὸν τρόμον ἀπανταχοῦ. Ἄλλ' αἰφνης χειμῶν ἐπελθὼν πολὺς ἐπέφερε τὴν διάλυσιν, καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ σποράδες ἀπεκομίσθησαν εἰς τὸ πέλαγος.

Ὁ Ζῶης Πάνου, πολεμιστὴς μᾶλλον ἢ αἰοιδὸς τοῦ Σουλίου, αὐτόπτης γενόμενος ἐκείνης τῆς μάχης ἐποίησε πρὸς τὸν Μιαούλην ὕμνον, τοῦ ὁποῖου διακρίνονται τὰ ἔπη ταῦτα ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐνταῦθα μεταποιηθέντα·

«Ὡς ὁ Κολοσσὸς τῆς Ῥόδου

«Ἐμπρὸς στέκεις τῆς ἐφόδου,

«Ἐκαίεν ὁ Ἀρχιμήδης, σείων κάτοπτρα, τοὺς στόλους·

«Τοὺς Ὀθωμανοὺς σὺ καίεις ῥίπτων σφαίρας πυροβόλους.»

Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Σουλτάνος μετεκάλεσεν ὡς ἄνδρῳ τὸν Μεχμέτην καὶ ἀρχιναύαρχον ἐξελέξατο τὸν Κάραλην. Οὗτος, μεσοῦντος τοῦ Μαΐου, ἀπάρας ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου καὶ εἰς τὴν Βιθυνίδα Θράκην παραλαβὼν τὸν αὐτοκρατορικὸν στόλον καὶ τέσσαρας ἔτι ναῦς τῆς Ἀλγερίας ἐπλευσε κατὰ σπουδὴν εἰς τὰς Κλαζομένας· ἐκείθεν δὲ, εἰς τὰ πλοῖα ἐμβιβάσας Τουρ-

πομένους ὡς δεκατρισχιλίους ἀπὸ τῶν ἀκρωρείων τοῦ Τρωῶν καὶ τοῦ Ταύρου καταβάντας, ἐπέσκηψεν ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν Χίον, ὅπου ἤδηδὸν ἐσφαξε καὶ ἠνθραπόδισε κατὰ τινὰς μὲν ἑκατὸν, κατ' ἄλλους δὲ ὀγδοήκοντα χιλιάδας Ἑλλήνων. Ὁ Μισούλης ἀπὸ ἀνέμων καὶ ἀπλοῖας βραδύνας, ἐπῆλθε τέλος μετὰ πλεόν ἢ τεσσαράκοντα πλοίων εἰς τὴν ἕρμον τῆς νήσου· ἀλλ' εὔρε τὴν ἐφόρμησιν παρὰ Βρεττανικοῦ πλοίου προηγμένην καὶ τοὺς σφαγεῖς εἰς τὸ πέλαγος ἀναγομένους· ἡ Ἑλληνικὴ δὲ ναυαρχίς μόνη ἐφθασε τὴν Ὀθωμανικὴν ναυαρχίδα μόνην, καὶ μετὰ δίωρον μονομαχίαν οἱ δύο ναυαρχοὶ διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων.

Ἐλθὼν ὁ Μισούλης εἰς τὰ Ψαρά, ἔστειλε κατὰ τοῦ Κάραλη ἐπαναστρέψαντος εἰς τὴν Χίον δύο πυρπολητάς, τὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην καὶ τὸν Ἀνδρέαν Πιπῖνον, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἀπετέφρωσεν αὐτανδρὸν τὴν Ὀθωμανικὴν ναυαρχίδα, ὁ δὲ κατέλιπεν ἡμίφλεκτον τὴν ὑποναυαρχίδα. Μετὰ τοιοῦτον πάθος μείναντες οἱ Ὀθωμανοὶ ἀκέφαλοι, ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μέχρι τῶν Δαρδανικῶν φρουρίων.

Τὸν Κάραλην καταστραφέντα διεδέχθη ὁ Ἀβδουλλάκης, ὅστις ἀποδίδων τὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ συμφορὰς εἰς ὀλιγώτατα ναυτικῆς δυνάμειος ἐζήτησε παρὰ τοῦ Σουλτάνου αὐξήσειν πλοίων, καὶ ἰδοὺ μετὰ διαρότων ἑξ, φρεγατῶν δεκαεπτὰ, κορβετῶν εἴκοσι καὶ βρικίων ἐξδομήκοντα δύο κατεβάρυνε τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν. Ἐπειγόμενος δὲ εἰς τὴν ταχίστην ἐπικουρίαν καὶ τροφοδότησιν τῶν πολιορκουμένων Ὀθωμανῶν τῆς Ναυπλίας διέπλευσε τὰς Κυκλάδας, καὶ τὴν νύκτα τῆς 7 Σεπτεμβρίου ἡ σκοπιὰ τῶν Σπετσῶν ἐπερχόμενον αὐτὸν κατείδεν· ἐκ τῶν πολυαριθμῶν λαμπτήρων τὴν δὲ πρωΐαν, ὑπὸ πρυμνησίου ἀνέμου πρὸς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον φερόμενος, ἐπέπεσε παρὰ τὴν Τρικράνην νῆσον κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τόσον βαρὺς καὶ ῥαγδαῖος, ὥστε διέσπασεν αὐτὸν ἐν ἀμαρεῖ καὶ πολλὰ μὲν τῶν πλοίων ἐξώσθησαν ὑποφεύγοντα πρὸς τὴν Ἀπεροπῖαν, πολλὰ δὲ καὶ πρὸς τὸ στενὸν τῶν Σπετσῶν. Γενομένης τῆς τροπῆς καὶ διασπορᾶς, ὁ Μισούλης ἐσήμανε τὴν ἀποχώρησιν πρὸς τὸν ἀντικρὺ λιμένα τοῦ Μάσσης. Τοῦτο ἐσώζε τὸν στόλον· αἱ Σπέτσαι ὅμως κατελιμνιζάντο καὶ ἡ Ναυπλία ἐτροφοδοτεῖτο. Ἀλλ' ὁ Ἀντώνιος Κριεζῆς ἀναλαμβάνει ἐξαίφνης τὴν συνοδείαν ἡφαιστείου σκαφούς, καὶ μετὰ τούτου καὶ μετὰ μόνου τοῦ πλοίου του ῥίπτεται κατὰ μέσον ὕλιν.

τῶν Ὀθωμανικῶν, καὶ αὐτῶν τὰ πληρώματα κραυγάζοντα «*πυρκαϊᾶς πλοῖον!*» πυροβολοῦσι μετὰ τρόμου ἅμα καὶ μανίας. Ὁ Κριζῆς γίνεται ἄφαντος ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τεσσάρων διηρότων κεραυνοβολούντων αὐτὸν ἄνωθεν, κάτωθεν, δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, ἀπανταχόθεν. Ὁ Ἀνάργυρος Λεβέσης, Ἀχιλλεὺς τῶν Σπετσῶν, φθάνει πρῶτος πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀχιλλέως τῆς Ὑδρας. Ὁ Μιαούλης, ὅστις ἀσμένως εἶδε τὴν ἐφόρμησιν, ἔρχεται καὶ αὐτὸς καθὼς ὁ πετῶν πρὸς σωτηρίαν τῶν νεοσσῶν τοῦ αἵτός. Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἥχηρόν τῶν ὅλων κυμβαλισμὸν Λάζαρος Παναγιώτας χύνεται κατόπιν εἰς τὴν πάλην ἀκράτητος καὶ ὑπὸ των δύο Ῥαφαὴλ παρακολουθούμενος. Συστάσης οὕτω μάχης κρατερᾶς, φθάνουσιν ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπιβρασθέντα καὶ ἀναπτεροθέντα ὡς γέρανοι ἐρχόμενοι στοιχηδὸν καὶ παλαίει πλοῖον Ἑλληνικὸν πρὸς πλοῖον Ὀθωμανικὸν ὡς ἀθλητὴς μικρόσωμος, ἀλλ' ἀνδρείος, πρὸς ἀθλητὴν μεγάλω-
 σωμον, ἀλλ' ἀνάνδρον· καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἔχοντες μετωπηδὸν τὰς ναῦς κατὰ τάξιν καὶ μετὰ κόσμου ἐναυμάχουν, οἱ δὲ βάρβαροι ἀτάκτως καὶ μετὰ θορύβου διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος τῶν πλοίων. Τότε ὁ Ἀνδρέας Πιπίνος εἰς μονόχροτον αὐτῶν ἐμβάλλει πῦρ διαδοθὲν ταχέως, ἀλλ' ἀποσβεσθὲν διὰ τῶν ἀντλεῶν. Ἐντρομος εἰς τοιοῦτον θέαμα καὶ ὡς νὰ εἶδε τὸν φλογερὸν Ἄδην, ὅστις τὸν Κάραλην κατέφαγεν, ὁ Ἀβδουλλάχης ἦρε τὰ σημεῖα τῆς φυγῆς καὶ ἀπὸ τῆς στενῆς εἰς τὴν πλατείαν ἐτρέπη θάλασσαν· τὰ δὲ ὀλμοστάσεια τῶν Σπετσῶν ἐφθασαν σφαιροβολοῦντα τὰ χαλκένδευτα ἐκείνου πλοῖα καὶ κατετραυμάτισαν ἱστοὺς καὶ κεραίας.

Αὕτη Ἑλλήνων πρὸς Ὀθωμανοὺς ναυμαχία μεγίστη ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτῆς.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπαλλαγὴν φοβηθεὶς ὁ Ἀβδουλλάχης καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Σουλτάνου, ἐπανεστρεψε κατὰ τὴν 11 Σεπτεμβρίου εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον. Ἀλλ' ὁ Μιαούλης προέθεσεν ἤδη φραγὴν ἀνυπέρβατον τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα· ἐπῆλθον δὲ καὶ λαίλαπες καὶ βρονταὶ σκληραὶ, καὶ κεραυνὸς καταπεσὼν εἰς τὸν ἀκάτιον ἱστὸν τῆς Ὀθωμανικῆς στρατηγίδος ἐνέπλησε τρόμου τοὺς βαρβάρους. Τὴν 12, ὁ εὐλαβὴς πρὸς τὰς δεισσημίας Ἀβδουλλάχης ὑπερλυπούμενος καὶ στοιχεῖα καὶ ἀνθρώπους αἰτιώμενος, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ναυπλιεῖς Ὀθωμανοὺς πλοῖον σιταγωγόν, ἐφ' οὗ συλληφθέντος εὐρέθη ἐπιστολὴ αὐτοῦ γραφοντος πρὸς τὸν προύρραχον ὅτι διὰ τὸ ἀθαβὲς τῶν ὑδάτων

ὁ ἀνίκητος καὶ κραταῖος στόλος δὲν ἐδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ λιμένος· καὶ τέλος, τὴν 14, ἀνεχώρησε πυροβολῶν πρὸς μόνον τοὺς ἐπιδιώκοντας αὐτὸν Ἕλληνας ὡς ἡ ἄρκτος φεύγουσα καὶ ῥίπτουσα ὀπίσω τῆς λίθους.

Οἱ Ἕλληνες ἐθαλασσοκράτησαν τότε καὶ γέρας τῆς καρτεροψυχίας αὐτῶν ἐπεγένετο ἡ παράδοσις τῆς Ναυπλίας.

Ὁ δὲ Ἀβδουλάχης, προσορμισθεὶς εἰς τὰ μεταξὺ Τενέδου καὶ Ἀσίας στενὸν παρα τὴν Τρωϊκὴν παραλίαν, ἔχαιρεν ὅτι ἐξῆλθε σῶως ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν χειρῶν. Ἀλλ' ἐκ τῶν Φαρῶν ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης καὶ ὁ Γεώργιος Βρατσάνος, εἰς δύο πυρπολικά ἐπιβάντες καὶ ὑπὸ δύο κανονοφόρων τοῦ Γεωργίου Καλαφάτου καὶ τοῦ Ἀναγνώστου Σεριγιάνου συνοδεύμενοι ἐφθασαν ἐκεῖ κατὰ τῇ 26 Ὀκτωβρίου μικρὸν πρὸ δυσμῶν ἡλίου καί, ὡς συνεσκότασεν, ἐπέπεσαν ὁμοῦ εἰς τὰ Ὀθωμανικὰ πλοῖα. Ὁ Βρατσάνος ἐκ τῆς βίας ἀπέτυχεν. Ἀλλ' ἅμα ὁ Κανάρης προσήψεν ἐνευστον τὴν γέμουσαν ῥητίνης, δάδων καὶ κληματῖδων ὀλκάδα του εἰς δίκρυτον στρατηγίδα, οἱ Ὀθωμανοὶ κατεπλάγησαν καὶ οὐδὲ ἀντεμνηχανεύθησαν σβεστήρια κωλύματα, καὶ τὸ πῦρ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἄκραν διεδόθη, καὶ φλόγες ἀπὸ τῶν κανονοστοιχιῶν ὡς ἀπὸ καμίνων πολλῶν ἐξεχύθησαν, καὶ τὸ πλοῖον ὅλον ὡς μυριόλυχνος φανὸς ἀνέλαμψε, καὶ οἱ ἑκατὸν ὄλμοι του ἀφ' ἐαυτῶν πυραφθέντες περιεδόμωθησαν, καὶ μετ' ὀλίγον τὸ σκάφος μετὰ χιλίων ἐπιβατῶν ἀνατιναχθὲν ἐγένεν ἄφαντον εἰς τοὺς ἀέρας ὡς ἐγένεν ἄφαντος εἰς τὰς θαλάσσας πηδῆσας ἐπὶ τῆς λέμβου του καὶ διασωθεὶς ὁ Κανάρης· τόσον δὲ φῶς ἐπεχύθη, ὥστε μέχρι τῆς Λέσβου ἀνέτειλεν ἡμέρα νυκτερινὴ καὶ ἀπ' αὐτῆς λαβὼν τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ἐπιτυχίας ὁ ἐκεῖ πλέων Ἀνδρέας Ἰαννίτης τὸν ἔφερεν εἰς τὰ Ψαρά.

Ὁμοίως τιμωρὸς τις Θεὸς, λέγεται, ἀπέστειλε τὸ πάλαι εἰς τοὺς αὐτοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Τρωάδος δύο δράκοντας πυριγλώσσους ἐξ ὧν ὁ εἰς τυλιχθεὶς περὶ τὸν λαοκτόοντα ὡς κισσὸς περὶ δρῦν, κατεβρόχθισεν αὐτόν.

Ἀπὸ τῆς καιομένης ὑπονauαρχίδος ὁ Ἀβδουλλάχης τότε δαδωφτισθεὶς ἐγκατέλιπε μετὰ κυβερνήτου, πρῶτάτου καὶ ἀξιωματικῶν τὴν ναυαρχίδα, τὸ δὲ πλήρωμά της στερούμενον ἀρχηγῶν καὶ μὴ πράττον οὐδὲν μετὰ νοὸς ἐρρίψεν αὐτὴν εἰς τὰς σπιλὰδας τοῦ Σιγείου καὶ ἄπλουον κατέστησεν. Οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Τενέδου, νομίσαντες ὅτι σύμπας ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων ἐπῆλθεν ἐπυροβόλησαν ἀπὸ τοῦ φρουρίου ὡς Ἑλληνικὰ τὰ Ὀθω-

μανικά πλοία, καὶ αὐτὰ ὑπὸ πανικοῦ φόβου κατασχεθέντα διεσκεδάσθην, δύο δὲ πρεγᾶται σχεδὸν ἔρημι νηυσὶν ὑπὸ τῶν ῥευμάτων φερόμεναι πελάγιοι ἐναυύγησαν εἰς τὰς ὑφάλους τῆς Πάρου.

Καὶ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτησεν οὕτως. Ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διπραχθέντα κατὰ τοῦ Κάραλη καὶ τοῦ Ἀδδουλάχου μνημονεύονται μακρότερον εἰς τὸ Πόημα.

Τοῦ δ' ἐπερχομένου ἔτους, ὁ πολύπειρος Γοπάλης, ναύαρχος γενόμενος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἐξεπέλευσε τοῦ Κερατιοῦ κόλπου μετὰ φρεγχιτῶν εἰκοσιτεσσάρων καὶ κορβετιῶν εἰκοσιῆξ, ἀλλὰ μέσον Καλλιπόλεως καὶ Δαμψίκου ἐχροννητρίβησιν ἐπὶ παντοίαις προφάσεσι μέχρι τοῦ θέρους ἀρχομένου· ἔπειτα καθαρμίσθη σιγῶν πῶς εἰς Ἀμφιμάλην τῆς Κρήτης, ὅπου προλαβὼν δώδεκα ναῦς τῆς Ἀλγερίας ἐσχόλαζεν ἐτι καὶ ἀνεβάλλε τὸν εἰς Ἑλλάδα πλοῦν μέχρι τοῦ Αὐγούστου ἱστομένου· ἔπειτα φαινόμενος καὶ πάλιν ἄφαντος, γινόμενος ὅτε μὲν κατὰ τὴν Χίον, ὅτε δὲ κατὰ τὴν Πάρου, ἐζητεῖ τὰς εὐρέας θαλάσας· καὶ τοὺς οὐρίους ἀνέμους καὶ ἀπέφυγε πᾶσαν μετὰ τὸν Ἑλλήνων συμβολὴν ὥς νὰ ἐξεστράτευσεν ἐτὶ σκιπῶ σὺν πολέμου ἀλλὰ καταναλώσῃ χρόνον. Τὴν πρώτην ὥρως τῆς 15 Σεπτεμβρίου, ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης πλεὼν μετὰ νηὸν τεσσαράκοντα ἐνέτυχεν αὐτὸν μετέωρον μεταξύ Λήμνου καὶ Ἀθωνος· ὅμα δὲ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι κατεῖδον ἀλλήλους ἀντιπαρετάχθησαν, καὶ ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Βυζαντινῶν ὁ Μιαούλης ἀντέθεσεν ἑαυτὸν, τὸν Γεώργιον Σαχτούρη, τὸν Κυριακὸν Σκυρτήν, τὸν Ἐλευθέριον Ῥαφαήλ, τὸν Γαίκαν Κοσμάν καὶ τὸν Θεόδωρον Γκιώνην, ἐπὶ δὲ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἀλγερινῶν τὸν Ἀσστάσιον Τσαμαδὸν, τὸν Ἀντ. Κρισζήν καὶ τὸν Λαζάρου Παναγιώταν μετὰ τῶν περιτοίπων· καὶ τότε προσμιχθέντες ἐσυνέχουν, καὶ ἀντείχον πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ πολὺ, καὶ πλοῖον πρὸς πλοῖον ἐπέπιπτε, καὶ πολὺς ἐγένετο θόρυβος· καὶ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τῶν καταστροφῶν ἐπυροβόλουν, οἱ Ἕλληνες δὲ κατὰ τὸ μέγεθος τῶν πλοίων ἠττώμενοι προέταττον τὰ πυρπολικά καὶ δι' αὐτῶν ἐμνηχνώντο νὰ φθείρωσι τὰς μεγάλας ἐκείνων ναῦς· τέλος δὲ ἀπορρήγξει ὁ ἐχθρὸς διασπάρη κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην θάλασσαν, ὅπου ὁ Μαρδάνιος εἶδεν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων νικηθείσας τὰς ὑψηλότητας καὶ βαρεῖας τριήρεις του.

Οἱ δύο ἀντίπαλοι στόλοι μετ' οὐ πολὺ ἀπηντήθησαν πάλιν μεταξύ Παγασαίου κόλπου καὶ Μαλιακοῦ καὶ συνῆσαν δεύτεραν

ναυμαχίαν, καθ' ἣν οἱ συμπολιταὶ καὶ συνώνυμοι πυρπολῆται Κανάρης καὶ Νικόδημος γενναίως, προδραμόντες καὶ οἱ πλοῦργοι ὅλοι ἀπὸ ἐνὸς κελεύσματος συμβοήσαντες ἀπεδίωξαν τοὺς Ὀθωμανοὺς πέραν τοῦ Ἀρτεμισίου, ἐνθα οἱ Ἀθηναῖοι καταπολεμήσαντες τοὺς Πέρσας βωμὸν ἀνήγειρον εἰς Ἀρτεμιν τὴν Προσηφῶν καὶ στήλας κύκλῳ στήσαντες ἐκ λίθου λευκοῦ εἰς μίαν ἐπέγραψαν·

« Παντοδαπῶν ἀνδρῶν γενεάς Ἀσΐης ἀπὸ χώρας
αἱ παῖδες Ἀθηναίων τῷ δέ ποτ' ἐν πελάγει
αναυμαχίῃ δαμάσαντες, ἐπεὶ στρατὸς ὤλετο Μήδων,
ασήματα ταῦτ' ἔθεσαν παρθένῳ Ἀρτέμιδι. »

Μετὰ τὰς δύο ταύτας τροπὰς περιφόβος ὁ Τοπάλης γενόμενος προσέφυγεν εἰς τὰ ὀλμοστάσια τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ναυλοχῶν ἐκεῖ προπαρασκευάζει δι' ἐπιστολῶν μετὰ τοῦ Σατράπου τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Ὑποσατραπῶν Ἀλγερίας, Καρχηδόνος καὶ Τριπόλεως πενταπλὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ναυστολίαν.

Καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὕτω, καὶ τὸ τρίτον ἄμα ἔτος τοῦ πολέμου.

Ἐγγχρονίσας δὲ περὶ ταῦτα καθ' ὅλον ἔτι τὸ ἐπιόν ἔαρ ὁ ναύαρχος τῆς Τουρκίας, ἀρχομένου τοῦ θέρους ἐξέπλευσε τέλος εἰς Μυτιλήνην καὶ προσελάμβανεν ἐκεῖθεν δεκαπεντακισχιλίους Ἀσιανούς πρὸς κατασκαφὴν καὶ ἀνδραποδισμόν τῶν Ψαρῶν.

Τὴν 10 Ἰουνίου, συνελθόντων πανδημεὶ τῶν Ψαριανῶν, οἱ μὲν ἐπρότεινον νὰ πολεμήσωσι τὸν ἐχθρὸν μακρὰν τῆς νήσου, οἱ δὲ νὰ τὸν περιμείνωσιν ἐπ' αὐτῆς. Ἐκ τῶν δύο ἀντιπάλων γνωμῶν ἡ δευτέρα ἐκράτησε, καὶ τὰ πηδάλια ἐξ ὅλων τῶν πλοίων ἀφαιρεθέντα ἐφυλάχθησαν εἰς τὴν γῆν· αὐθημερὸν δὲ καὶ κατὰ σπουδὴν ἐστάλησαν εἰς Ὑδραν καὶ Σπέτσας οἱ ζητήσοντες ἐπικουρίαν. Ἀλλὰ τὴν 13, Γαλλικὴ τις δίκροτος ναῦς, ἀμιλλωμένη πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὑπὲρ τοῦ Κάραλη σπεῦσαν εἰς Χίον Ἀγγλικὸν πλοῖον, ἐφάνη περίξ τῶν Ψαρῶν καταμετροῦσα τὰ βάθη τῶν ὑδάτων, καὶ μετ' αὐτὴν ἄλλη τις Ὀθωμανικὴ μακρόθεν κατασκοπεύουσα τὸν λιμένα· τὴν δὲ αὐγὴν τῆς 20, πρὶν φθάσωσιν οἱ Σπετσιῶται καὶ Ὑδραῖοι, ὁ Τοπάλης μεθ' ὅλων τῶν πολεμικῶν καὶ φορτηγικῶν πλοίων του κατεκάλυψε τὰ παράλια τῶν Ψαρῶν. Δισχιλίοι πεντακόσιοι μαχηταὶ τῆς νήσου ἀντέστησαν εἰς τὴν εἰσόδον. Ἀλλὰ τὴν ὑστεραίαν οἱ ἐχθροὶ ἐπάτησαν τὸ ἐλεύθερον ἕδαφος, καὶ τότε ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τῶν πλοίων ἄθροα ἡ δύναμις προσέβα-

λοῦσα τὴν πόλιν εἰσέβη. Κατὰ πᾶσαν κυρίευσιν οἴκου φωνή γοερά τὸ πρῶτον ἤκούετο, φωνή ἐπικαλουμένη τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ἐλευθερίαν, ἔπειτα βροντὴ μεγάλη ἐξεβρόγγυτο καὶ πτώματα ἡμίκαυστα Ἑλλήνων ἅμα καὶ βαρβάρων ἐπὶ ἐρείπιοις συνεκυλίωντο. Τρεῖς οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπέπεσαν εἰς τὸ τεῖχος τοῦ Παλαιοκάστρου, ὅπου γυναῖκες, γέροντες καὶ παῖδες ἦσαν ἐγκλειστοὶ, καὶ τρεῖς ὠπισθοδρόμησαν· εἰς τὴν τετάρτην ἐφοδὸν εἰσέδουον ἤδη· ἀλλ' αἱ παρθένοι τῶν Ψαρῶν αὐτὰς πέσωμεν αἰχμάλωτοι! ἢ ἀνέκραξαν καὶ μία προσεγγίσασα θαυλὸν εἰς τὴν πυριποθήκην κατέστησεν ἀφανεῖς καὶ φρούριον καὶ ἑαυτὴν καὶ τοὺς μετ' αὐτῆς καὶ πλῆθος Ὀθωμανῶν.

Τοιοῦτῳ τρόπῳ ἀλωθείσης τῆς πόλεως καὶ τῆς ἄκρας, πολλοὶ μὲν ἄνδρες ἀγαθοὶ ἀπέθνησκον, καὶ πολλοὶ κολυμβῶντες ἀνεπθίδων εἰς τὰ στερούμενα τροφῶν καὶ ἀπὸ θαλάσσης· ἐκ δὲ τῶν γυναικῶν ἄλλαι ῥίπτασαι τὰ βρέφη ὡς λίθους εἰς τὴν θάλασσαν ἐρρίπτοντο καὶ αὐταὶ μετ' ἐκεῖνα καὶ συνεπνίγοντο, καὶ ἄλλαι ταχύτεραι δελφίνων νηχόμεναι διεσώζοντο εἰς τὰ πλοῖα· εἰς δεκαπέντε δὲ πολεμικὰ καὶ εἰς πυρπολικὰ ἐπτά ἐπιβάντα τὰ αἱματοσταγῆ, ἀλλ' ἐλεύθερα Ψαρὰ, διέσχισαν τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον καὶ προσήλθον εἰς τὰς Σπέτσας. Εὐρόντες ἐκεῖ ἐφόρμους τεσσαράκοντα ὀκτὼ ναῦς τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετσῶν, οἱ Ψαριανοὶ ἐπανεπλεύσαν μετ' ἐκείνων πρὸς τὰ Ψαρὰ. Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης, ὅστις ἤρχε τῆς ἐκστρατείας, ἀποβάς εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς νήσου καὶ πολεμήσας τοὺς εἰς τὴν πόλιν ὠχυρωμένους ὡς ἐξακοσίους Ὀθωμανοὺς, τοὺς μὲν ἐφάνευσε, τοὺς δὲ ἀπεδίωξεν εἰς τὰς ἐκεῖ ἐλλιμενισμένας εἰκοσι κανονοφόρους τῶν καὶ αὐτὰς μετ' ἐκείνων ἐξώθησεν εἰς τὰ παράλια τῆς Χίου καὶ διέφθειρεν. Ἀφήσαντες μετὰ ταῦτα ἔρημα τὰ Ψαρὰ οἱ μὲν Ὑδραῖοι καὶ Σπετσιῶται ἐπανήλθον εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ Ψαριανοὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Αἴγινα.

Τὴν 22 Ἰουλίου, ὁ Ἀλέξανδρος Κουντουριώτης, ἀνὴρ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον πρῶτος τῶν Ὑδραίων, ἐκάλεσε τὸ συμβούλιον τῶν ἀρίστων τῆς νήσου εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἀγορὰν κείμενον μοναστήριον τῆς Παναγίας. Ἀδυνατῶν ἢ ἀπαριθμήσω αὐτοὺς ἅπαντας. Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι ὅτι νεανίας ὢν εἶδον εἰς τὴν ὁμήγυριν ἐκείνην, ὡς τὸ πάλαι εἰς τὴν Γερουσίαν τῆς Ῥώμης, μετὰ κόσμου καὶ σιωπῆς καθημένους τοὺς δύο Κουντουριώτας Ἀλέξανδρον καὶ Γεώργιον, τοὺς δύο Βουδούρας Σταμάτην καὶ Βασίλειον, τοὺς δύο Τομπάζας Ἰάκωβον καὶ Βριμανοῦλ, τοὺς δύο

Βουλγάρας Φραγκίσκον καὶ Δημήτριον, τοὺς δύο Οἰκονόμους Νικόλαον καὶ Ἀναγνώστην, τὸν Ἀνδρέαν Μιαούλην, τὸν Ἰωάννην Ὀρλάνδον, τὸν Θεόδωρον Γρίκαν, τὸν Γεώργιον Γκιώνην, τὸν Αναστάσιον Θεοδωράκου καὶ τὸν Αναγνώστην Φόνον. Οἱ γεννάδες αὐτοὶ καὶ ἄλλοι, καταβαλόντες ὑπὲρ τοῦ ἔθνους εἰς ἐράνους καὶ εἰς πλοῖα ἕν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον διστήλων, εἶδον ἀγογγύστως ἐπὶ ἑπταετίαν ὁλόκληρον τὴν ἰδίαν οὐσίαν δαπανωμένην ὡς οἱ ἀνοίγοντες τὰς φλέβας των αὐτόχειρες βλέπουσιν ἀδακρυτὶ τὸ ἴδιον αἷμα ἐκρεόν.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ μεγίστου κινδύνου σύσκεψις ἐπρόκειτο, προσκλήθέντες ὡς σύμμαχοι συνεκκλησίασαν ἀπὸ μὲν τῶν Σπετσῶν οἱ ἑξ' ἑκατομμύρια δραχμῶν καταναλώσαντες προὔχοντες αὐτῶν ἀπὸ δὲ τῆς Αἰγίνης οἱ τέσσαρα ὡσαύτως συνεγκόντες πρόκριτοι τῶν Ψαρῶν καὶ παρέδρευσαν ἐκ δεξιῶν μὲν οἱ Σπετσιῶται Ἰωάννης Μέζης, Γρίκας Βότασης, Γεώργιος Πάνου, οἱ τρεῖς Ἀνάργυροι Ἀναγνώστης, Ἀνδρέας καὶ Παῦλος, οἱ δύο Κούτσαι Χριστόδουλος καὶ Γεώργιος, οἱ δύο Ὀρλόφ Ἐμμανουὴλ καὶ Νικόλαος, οἱ δύο Σκλιάδες Ἀνδρέας καὶ Δημήτριος καὶ ἄλλοι ἑξ' εὐνύμων δὲ οἱ Ψαριανοὶ Νικόλαος Ἀποστόλης, Ἰωάννης Κάλαρης, Ἀναγνώστης Μοναρχίδης, Μαρκῆς Μιλαήτης, Ἀνδρέας Ἰαννίτης, Νικόλαος Ἰάνναρης, Ἀναγνώστης Κοντός, Γεώργιος Σκανδάλης, Νικόλαος Ἀργύρης, οἱ τρεῖς στύλοι τοῦ Κοτζαϊκοῦ οἴκου Νικόλαος, Δημήτριος καὶ Γεώργιος καὶ ἄλλοι. Τότε ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης ἐλεξε ταῦτα.

« Συμπολῖται καὶ σύμμαχοι! ἦλθον τριταῖοι ἀπὸ Σάμου ὑπρέσβεις ἀγγέλλοντες ὅτι κατὰ τὴν ἀντιπέραν τῆς νήσου ἤπειρον μυριάδες πολλαὶ Ὀθωμανῶν συνήχθησαν, ὁ δὲ Τοπάλης ἐλέγετο παραπλεῖον τὴν Λέσβον καὶ περαιοῦμενος εἰς τὴν Μυκάλην πρὸς μετακομιδὴν ἐκεῖνων ἐπὶ τῆς Σάμου. Προπέρουσιν οὖοι Ὀθωμανοὶ κατέσκαψαν τὴν Χίον· ἐφέτος ἀπέκωψαν τὸ δεξιὸν πτερόν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, τὰ Ψαρά· ἂν σήμερον ἡμεῖς ἐγκαταλειψόμεν τὴν Σάμον καὶ ἡ εὐέφοδος αὐτῇ νήσος ἀπολεσθῇ, αὐριοὶ ὁ ἐχθρὸς πορθεῖ καὶ Ἰδραν καὶ Σπέτσας.

» Πρὸς τούτοις ὁ μεγαλεπίβολος Μεχμέτ-Ἀλῆς, ναυπηγῶν πρὸ πολλοῦ εἰς Εὐρώπην, συνεκρότησεν ἤδη στόλον δυνατὸν καὶ ὁδηγὸν αὐτοῦ ἐπέστησε τὸν μάχιμον Ἰβραήμην· αὐτος δὲ νεῖς ὀπλιταγωγὰ πλοῖα ἐπιβιβάσας στρατεύμα πολυάριθμον καὶ προσλαβὼν τοὺς στολίσκους τῶν τριῶν Ὑποσατραπῶν ντῆς Ἀφρικῆς ταχυπλέει πρὸς τὴν Ῥόδον, ἐτοιμὸς νὰ συν-

πρόδραμη κατὰ πρῶτον τὸν Τοπάλην εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Σάμου καὶ νὰ ἐπιπέσῃ ἔπειτα εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ Ἀνάγκη λοιπὸν, ὑπὲρ ἄλλοτε προθυμούμενοι, νὰ πληρώσωμεν οἱ μὲν Ἰθραῖοι τριάκοντα πέντε πολεμικὰ πλοῖα, οἱ δὲ Σπετσιώται εἴκοσιν, οἱ δὲ Ψαρινοὶ δεκαπέντε, νὰ παρασκευάσωμεν ἐτι δέκα πυρπολικά καὶ ν' ἀντιτάξωμεν πρὸς δύο ἐχθροὺς δύο ναυστολίας, καὶ ἡ μὲν, ὑπὸ τὸν Γεώργιον Σαχτούρην ἀντιναυαρχοῦντα, νὰ σπεύσῃ κατὰ τοῦ Τοπάλου προλαμβάνουσα τὴν ἀπόβασιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Σάμου, ἡ δὲ, ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Μιαούλην ναυαρχοῦντα, νὰ τρέξῃ κατὰ τοῦ Ἰθραῖμου προλαμβάνουσα τὴν ἑνωσιν τῶν Λιζυκῶν δυνάμεων μετὰ τῆς Βυζαντινῆς. Ἀνάγκη νὰ ἐμβῶμεν σύμπαντες εἰς τὰ ἐξύλινα τεῖχη αὐτὰ ἐπὶ Θεμιστοκλέους, αὐτὰ καὶ σήμερον ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἄλλ' ἄγωμεν, ᾧ συμπολιτῆται καὶ σύμμαχοι, ἐνθυμούμενοι καὶ ὅσας ναυμαχίας ἐνίκησαμεν καὶ ὅσα πλοῖα ἐχθρῶν ἐκαύσαμεν ἀήττητοι ἀναφανέντες διὰ τὴν ὁμόνοιαν καὶ δραστηριότητα, οἱ πρόκριτοι, διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ προθυμίαν, οἱ ναυάρχαι καὶ πλοίαρχοι, διὰ τὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν οἱ ναῦται. Ἡ Ἄλλ' ἄγωμεν, ἀναλογιζόμενοι ὅτι μαχομέθα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κατὰ τυράννων καὶ ὑπὲρ τῶν φῶτων κατὰ βαρβάρων καὶ φέρομεν τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ἀσιανῶν, τῶν ὁποίων τοὺς προπάτορας οἱ προπάτορες ἡμῶν κατετρόπωσαν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ εἰς τὴν Σαλαμῖνα.

Τοιαῦτα εἰπόντα τὸν Κουντουριώτην ἐπευφάνησαν ὅλοι, καὶ φωνῇ συναινέσεως ἐξῶ τῶν θυρῶν ἤκούσθη, φωνῇ τῶν ἐξακισχιλίων κολοσσιῶν μαχητῶν τῆς Ἰθρας, οἵτινες φέροντες εἰς ἐρυθρὰς ζώνας ξίφη μακρὰ καὶ πρὸς πόλεμον ὀργῶντες περιήρχοντο τὴν Ἀγοράν.

Ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης, ἀφελὲς ὢν καὶ δημοτικὸς καθ' ἐκάστην πρῶτον ὅσους τῶν πλοιάρχων καὶ τῶν ναυκλήρων τῆς Ἰθρας ἐγνώριζεν ἀνδρας ἀγαθοὺς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐκάλει, καὶ τὸ φιλότιμον ἐκείνων ὑπεξέκαιε, καὶ μετ' ἐκείνων ἐφαίνετο συσκευεπτόμενος, καὶ δι' ἐκείνων προπαρασκευάζε τὸν λαόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπὸ πάντων ἡγαπάτο, καὶ εἰς τὸ συνέδριον τῶν προκρίτων εὐδοκίμει, καὶ παρ' ὅλων ἐνομιζέτο λέγων καὶ βουλευόμενος τὰ κάλλιστα. Αὐτὸς ἐν τάχει μετὰ τῶν ἐγκρίτων Σπετσιωτῶν καὶ Ψαριανῶν ἡτοίμασε τὰ τῆς διπλῆς ἐκστρατείας, καὶ ἀπέπλευσαν τῆς Ἰθρας ὁ μὲν Σαχτούρης

τὴν 24 Ἰουλίου μετὰ πλοίων πολεμικῶν τριάντα δύο καὶ πυρπολικῶν τεσσάρων, ὁ δὲ Μιαούλης τὴν 10 Αὐγούστου μετὰ πολεμικῶν εἰκοσιοκτὼ καὶ πυρπολικῶν ἑξὲς μέλλων νὰ προσλάβῃ δέκα ἔτι Σπετσιωτικὰ εἰς τὸ Σούνιον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ τάλαινα Ἰδρα καθὼς ἡ διὰ τὴν στέρησιν τῶν τέκνων τῆς ἀπολιθωθείσα Νιόλη, ἔμεινε βράχος πανέρημος, καὶ οἱ μὲν ναυμάχοι τῆς ἡ ἀπέθανον καὶ ἀμνημονοῦνται, ἡ ἐπιζῶσι καὶ πενητεύουσι, τὰ δὲ πλοῖα τῆς ἐκεῖνα ἡφανίσθησαν ὡς οἱ ἀρχαῖοι τῆς Ἑλλάδος θεοὶ καὶ ἥρωες τῶν ὀπείων ἔφερον τὴν ἐπωνυμίαν, φαίνεται μοι παραμυθητικὴ καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὸν ἡ ἐν εἶδει ἐπιταφίου ἐπιγραφῆς ἀπαρίθμους τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ναυστολίαν πλοιάρχων καὶ πλοίων τῆς.

Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης, ἔχων ῥώμην καὶ τόλμην Ἀρεως, ὠδήγει τὸν Ἄρην, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικόλαος Βῶκος τὸν Ἡρακλῆν καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Δημήτριος Βῶκος τὸν Ὀδυσσεά, πλοῖα καὶ τὰ τρία τοῦ Μιαουλικοῦ οἴκου.

Ὁ Γεώργιος Σαχτούρης ἔχων πειθὴ καὶ φρόνησιν Ἀθηνᾶς, ἐκυβέρνα τὴν Ἀθηνᾶν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος τὸν Θεμιστοκλῆν καὶ ὁ Ἰωάννης Βελεσίνης τὸν Ἀχιλλέα, πλοῖα καὶ τὰ τρία τοῦ Βουλγαρικοῦ οἴκου.

Φόβητρα κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἔφερον ὁ Ἀναστάσιος Τσαμαδὸς τὸν Ἄρην, ὁ Ἀντώνιος Κριεζῆς τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ὁ Λάζαρος Παναγιώτας τὸν Ἀγαμέμνονα, ὁ Λάζαρος Πινόττης τὸν Τιμολέοντα καὶ ὁ Γεώργιος Σαχίνης τὸν Μιλτιάδην.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Τομπάζης μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Ῥαφαὴλ διεύθυνε τὸν Θεμιστοκλῆν, ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαφαὴλ τὴν Γερψιχόρην καὶ ὁ Δημήτριος Κιοσῆς τὸν Λεωνίδα, τρεῖς τὰς ὡραιότερας Ἑλληνίδας νῆας, τὰς ὁποίας αὐτὸς ὁ Ἐμμανουὴλ Τομπάζης μετ' ἀφειδοῦς δαπάνης ἀπὸ τῶν δρυμῶνων τῆς Ἡλιδος ἐτεχνούργησεν αὐτὰς ἡγάπα ὡς ὁ Πυγμαλίων τὴν Γαλάτειαν, καὶ αὐταὶ μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς εἰκονισμέναι σώζονται ὡς πένθιμοι ἐρωμένοι εἰς τὴν ἐν Ἰδρα ἐρήμην οἰκίαν του.

Ὅκτὼ πλοῖα εἶχον οἱ ἀδελφοὶ Κουντουριώται καὶ δύο μὲν αὐτῶν τὰ μακρότερα τὸν Ὀρφέα καὶ Ἀχιλλέα, παρὲδωκανεῖς δύο τοὺς γενναϊότερους τῶν ἄλλων, τὸν Ἰωάννην Λαλεχὸν καὶ Ἰωάννην Ζάκαν· τὰ δὲ λοιπὰ ἑξὲς διεύθυναν ὁ Γεώργιος Νέγκας τὴν Ἀθηνᾶν, ὁ Σάββας Ἀνδρέου τὸν Κέρροπα, ὁ Ἰω-

άννης Παντελῇ τὴν Παλλάδα, ὁ Σταμάτιος Φώκας τὸν Θεμιστοκλῆν, ὁ Ἀναστάσιος Σερφιώτης τὸν Ἐπαμεινώνδαν καὶ ὁ Ἥλιος Γεώργιου τὸν Τηλέμαχον.

Τρία πλοῖα εἶχον καὶ οἱ Βουδοῦραι, τὸν Ἰάσονα, τὸν Τηλέμαχον καὶ τὸν Λυκομήδην· ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ἐπηδαλιούχει ὁ Βασίλειος Βουδούρης, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ Σταμάτιος Δοκός, ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου ὁ Γεώργιος Λαλεχός.

Δύο εἶχε καὶ ὁ Ἰωάννης Ὀρλάνδος· καὶ τὸν μὲν Θρασύβουλον ὠδήγει ὁ Σταμάτιος Ῥάφτης, τὸν δὲ Αἰόλον ὁ Θεόδωρος Γκιώνης, ἐμπειρότατος τῶν ναυτικῶν καὶ θαλάσσιος Ἴπποκένταυρος, ὅστις ὡς ἴδιον αὐτοῦ σῶμα ἐκίνει τὸ εὐστροφον σκάφος του.

Ὁ νῦν ἀόμματος καὶ πένης Βελισάριος τῆς Ὑδρας Κωνσταντίνος Μεθενίτης· ἔφερε τότε τὸν Μέντορα, ὁ Ἀλέξαρς Φόνος τὸν Ἡρακλῆν, ὁ Δημήτριος Θεοδωράκου τὸν Ἀριστείδην, ὁ Γκέκας Βίκος τὸν Κίμωνα, ὁ Δημήτριος Χριστοφίλου τὸν Ἀχιλλέα, ὁ Ἰωάννης Γκέλης τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ὁ Ἰωάννης Ἀθηρνός τὸν Διομήδην καὶ τέλος ὁ Ἐλευθέριος Γκιώνης τὸν Ἀριστείδην.

Προπλεύσας ὁ Σαχτούρης μετὰ ἔνδεκα τῶν ταχυτέρων πλοίων, πυρπολικοῦ τοῦ ἐνός, καὶ φθάσας τεταρταίως εἰς τὴν Σάμον, εἶρε κατέναντι περὶ τὰ διακόσια Ὀθωμανικὰ βαρέα καὶ λεπτά καὶ ὑπὲρ τὰς δέκα μυριάδας Ἀσιατῶν συρφετάντων εἰς τὸ ἀκρωτήριο· καὶ ἄνδρες μὲν ἐνοπιοὶ διεβιβάζοντο εἰς τὰς ναῦς ἀγεληδόν· γυναῖκες δὲ, γέροντες καὶ παῖδια ὠδήγουν εἰς τὴν θάλασσαν καμήλους, ἵππους καὶ ἡμιόνους πρὸς μεταφορὰν τῶν ἀπὸ τῆς νήσου συναρπασθησομένων λαφύρων.

Ἀμα οἱ πρὸ τῶν ἄλλων ἐλθόντες ὀλιγάριθμοι Ἕλληνες εἶδον τὸν ὄγκον τῶν πλοίων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν κατεπλάγησαν τὸν κίνδυνον, καὶ τινες παρεκίνησαν τὸν Σαχτούρην εἰς ἐπιστροφὴν ἄλλ' αὐτὸς ἀπεκρίθη· ἀτάφος μου κάλλιαν ἢ Σάμος! »

Τὴν αὐγὴν τῆς 30 Ἰουλίου, ὁ Τοπάλης τάξας πρώτας τὰς ἐλαφρὰς ναῦς καὶ ὑστέρας τὰς στρατιώτιδας ἐφέρετο ὑπὸ πλάγιου ἀνέμου πρὸς τὸν λιμένα τῆς Σάμου. Ὁ Σαχτούρης ἐμβὰς εἰς τὸ πυρπολικὸν τοῦ Δημητρίου Στάπελη καὶ αὐτὸς ἐπιστήσας αὐτὸ ἀντίπρωρον πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν ναυαρχίδα, ἀπέκοψε κατὰ μέσον τοῦ στενοῦ τὴν πορείαν της. Τετράκις αἱ ἐχθροὶ ὤρμησαν κατὰ τῆς νήσου, καὶ τετράκις ἐπανάκαμψαν

φεύγοντες τὸν Ἑλληνα ὑποναύαρχον γενόμενον πυρπολητὴν καὶ φέροντα τὰς δέκα τοῦ ναὸς ὁμοπλόους· καὶ οὕτω πέντε ἡμέρας Ἑλληνες ὀλίγοι καὶ βάρβαροι πολλοὶ ἐπέπιπτον κατ' ἀλλήλων μελετώντες καὶ προετοιμάζοντες τὴν ναυμαχίαν.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 3 Αὐγούστου, ἐφθασαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληνες καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης μετ' ἐκείνων· περὶ δὲ τὸν ὄρθρον τῆς κατὰ πόδα· ἡμέρας σύμπας ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐκινήθη ἐκ νέου κατὰ τῆς Σάμου. Ὁ Σαχτούρης τότε διέκρεσε τὸν ἴδιον στολίσκον εἰς δύο μοίρας, καὶ ἡ μὲν μικροτέρα ἔμεινε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ στόμιον τοῦ ὅρμου, ἡ δὲ ἄλλη, προηγουμένων τοῦ Αἰάντος τῆς Ἑλληνικῆς ναυστολίας λαζάρου Παναγιώτα καὶ τοῦ φιλοτίμου Ἰωάννου Ζάκα, συνῆλυν τὴν μάχην. Ὁ Τσάπελης πρῶτος ἐστρεψε τὸ πυρπολικόν του κατὰ τῆς ὠκυπορωτάτης τῶν Βυζαντιδῶν φρεγάτας· αὕτῃ δὲ φεύγουσα τὸ ἀναδίδον φλόγας Ἑλληνικὸν σκάφος, ἐξετρέπετο πρὸς ἄκραν τινὰ τῆς παραλίας. Δράξας ὁ Κανάρης τὸν καιρὸν, ὤρμησε καὶ αὐτὸς ἐπ' ἐκείνης καὶ εἰς τὰς λευκοζώνους πλευράς τῆς προσῆψε τὸ ἡφαίστειον· καὶ ἀπὸ τῆς δικρότου καὶ ἀπὸ εἰκοσι παραπλευσῶν λέμβων ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ὥραν πυροβολούμενος δὲν ἀπέκαμεν, ἀλλ' ἀφ' οὗ εἶδε τὴν πυρὰν νεμομένην τὸ ξυλόφρακτον φρούριον καὶ τοὺς Ὀθωμανοὺς διὰ τὴν πολυπληθίαν τοῦ καπνοῦ ἀποσκοτούμενους τότε μόνον ἐπήδησεν εἰς τὸ σωτήριόν του σκαφίδιον ἀνακράζας τουρκιστί· αὐτὰ Ψαρά σὰς καίουν Τοῦρκοι! ἐγὼ εἶμαι ὁ Κανάρης!» Τὸ πυρπολούμενον πλοῖον ἔφερεν ὀκτακοσίους ναύτας καὶ δισχιλίους ὁπλίτας Τουρκομάνους ἐξ ἐκείνων, οἵτινες διεπύρρησαν τὰ Ψαρά. «ἐλεος! ἐλεος!» ἐφώναζον αὐτοὶ ῥιπτόμενοι ἐκ τῶν καταστρωμάτων εἰς τὰ κύματα καὶ ἀποπνιγόμενοι· ὁ δὲ Κανάρης ἀπὸ τῆς μακρυνομένης λέμβου ἀντεφώνάζεν· «ἐξεμέσατε εἰς τὴν θάλασσαν, βδέελοι, τὸ αἷμα τῶν Ψαρῶν!»

Καὶ ὁ Δημήτριος Ραφαήλ, τολμητίας τῆς Ἰδρας πυρπολητῆς ἔκαμε τότε μίαν κορβέταν φέρουσαν χιλίους διακοσίους στρατιώτας.

Καὶ ὁ Ἀναστάσιος Ρομπότσης, ἀφ' οὗ πολλὴν ὥραν κατεδίωξε πλοῖον μονόκροτον, καθ' ἣν στιγμὴν ἐδύνατο νὰ ῥίψῃ ἐπ' αὐτοῦ τὰς ἀρπάγας του παρατηρήσας μέγα δίκροτον καὶ πρὸς ἐκεῖνο τραπείς· ὡς πρὸς ἀξιοτέραν βορὰν εἶδε μὲν τὸ πρῶτον πυρακτούμενον ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Βατικιώτου, ἀλλὰ δὲν

ἐδυνήθη νὰ βλάβῃ τὸ δεύτερον, διότι ἐγκατελείφθη παρὰ τῶ ναυτῶν καὶ ἀνεπίστως καὶ παραδόξως διέφυγε.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ τριπλὴ πυρκαϊὰ περιέφεγγε φοβερά, ὁ Σαχτούρης μετὰ τῶν ὀπίσω μεινάντων πλοίων ἐπετέθη καὶ αὐτὸς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ὤρμησαν εἰς φυγὴν καὶ οὐριοδρόμησαν πρὸς τοὺς ἐπικουρικοὺς τέσσαρας στόλους, καταπλείσαντας ἀπὸ τῆς Ῥόδου εἰς τὴν Ἀλικαρνασσόν.

Ἡ μάχη διήρκεσεν ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις δειλῆς· ἀπέθανον δὲ κατ' αὐτὴν Ὀθωμανοὶ ὁπλίται περὶ τοὺς τετρακισχιλίους, ναῦται περὶ τοὺς χιλίους καὶ κυβερνῆται πλοίων τρεῖς.

Ἐχων ἐκ δαφνῶν Σαμίων ἐστεφανωμένους τὰς πῦρας τῶν νικηφόρων πλοίων τοῦ ὁ Σαχτούρης ἠνώθη τὴν πρωΐαν τῆς 24 Αὐγούστου, ἐξῴθεν τῆς Λέρου μετὰ τοῦ ἐξ ἀπλοίας βραδύναντος Μισαούλου, καὶ περὶ τὸ δειλινόν οἱ Ἕλληνες ἀναζητοῦντες τοὺς πολέμιους διέπλεον τὸν Κώϊον πορθμὸν ὅτε καὶ οἱ πέντε στόλοι ἐκεῖνων ἐφάνησαν ὁμοῦ προβαίνοντες ἀπὸ τῆς Ἀλικαρνασσού καὶ πρὸς τὴν Σάμον διευθυνόμενοι. Δὲν δύναμαι νὰ καταλέξω ἀκριβῶς τὸ ποσὸν τῶν βαρβαρικῶν πλοίων· ἀλλ' ἐξ ὧν τότε καὶ ὕστερον ἤκουσα, ὁ μὲν Τοπάλης ὠδήγει περὶ τὰ ἐξήκοντα δίκροτα καὶ μονόκροτα, ὁ δὲ Ἰβραήμης περὶ τὰ πεντήκοντα, οἱ δὲ Λίβυες ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα, τὰ ὅλα ἐκατὸν ἐβδομήκοντα· ὡς διακόσαιο δὲ νῆες σιταγωγαί, στρατιωτίδες καὶ δι' ἐμπορίαν, ἄλλαι παρηκολούθουν. Οἱ Ἕλληνες, ἅμα ἤρθησαν τὰ σημεῖα τῆς μάχης, ἀνεβόησαν καὶ προπλέοντων τῶν πυρπολιτῶν Δημοτρίου Παππανικολῆ, Ἀνδρέου Πιπίνου καὶ Γεωργίου Παπαντωνίου ἦλθον εἰς συμβολήν. Οἱ ἐχθροὶ ἀπὸ τῶν λέμβων διὰ τῶν ψιλῶν ὅπλων καὶ ἀπὸ τῶν πλοίων διὰ τῶν ὅλμων ἐπολέμουν τοὺς ἀτρομήτους ἐμπρηστάς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, φοβηθέντες καὶ τὴν τὸλμην τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ στενὸν τοῦ τόπου καὶ τὰς πλησίον ἐπισφαλεῖς σπιλάδας ὑπεκκλύναντες ἐφυγαν· καὶ ἡ ναυμαχία ἐτελεύτησεν εἰς νύκτα.

Τὴν αὐγὴν τῆς 29 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ὁ αὐτὸς πενταπλοῦς στόλος μετὰ τῆς αὐτῆς συνοδίας ἐρχόμενος ἀπὸ Καλύμνου κατέλαβε τὸν Ἑλληνικὸν διηρημένον καὶ τεσσαράκοντα μὲν πλοῖα τῶν Ἑλλήνων μετ' ὅλων τῶν πυρπολικῶν παρέπλεον τὴν νησίδα Φάρμακον, τὰ δὲ λοιπὰ εἴκοσι, κυβερνώμενα ὑπὸ τοῦ ναυάρχου καὶ τῶν ἀρίστων πλοιάρχων, ἔμειναν εἰς τὸν Ἰασικὸν κόλπον, μὴ δυνάμενα οὔτε νὰ κάμψωσι τὸ ἀχρωτήριον τοῦ Γέροντος δι' ἀντίπνοιναν ἀνέμου, οὔτε ν' ἀντιταχθῶσι πρὸς τὸν ἐχθρὸν δι' ἑλλειψιν πυρπολικῶν. Οἱ Ὀθωμανοὶ τότε μετὰ μου-

σικῶν ὀργάνων καὶ ἀλλαλαγμῶν, ἀναπετάσαντες τὰς ἡμισελήνους αὐτῶν, ἄφησαν τὰ πολλὰ καὶ πρὸς τὰ ὀλίγα ἐστράπησαν ἐπ' ἐλπίδι νὰ τὰ λάβωσιν αὐτανδρα, ἢ νὰ ἐξωθήσωσιν εἰς τὴν ὠπλισμένην παραθαλασσίαν τῆς Καρίας.

Εἰς μάτην ὁ Δημήτριος Παπανικολῆς ἀπὸ τῆς νήσου Φαρμάκου ὤρμησεν ἐξόπισθεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἐν μέσῳ πολλῶν πλοίων εἰσχωρτάς καὶ ὑπὸ πυκνὰς βολὰς ἰδὼν τὸ πυρόσκαφόν του ἄπλου διὰ τὴν πολλὴν θραύσιν, ἐνέβαλε πῦρ καὶ τὸ ἔκαυσεν· αὐτὸς δὲ διέφυγεν ἐπὶ τῆς λέμβου ὡς "Αραψ ἱππεύς, ὅστις πρὶν ἰδῆ αὐτόν καὶ τὸν τραυματίαν ἵππον του λάφυρον τοῦ ἐχθροῦ ἀποπνῆξαι, τὸν φανεύει καὶ πεῖζος διασώζεται.

Εἰς μάτην ὁ Κωνσταντῖνος Νικόδημος ἐπέπεσε καὶ αὐτός· καὶ αὐτὸς ἠναγκάσθη νὰ ἀπισθοδρομήσῃ, διότι κἀνὲν πολεμικὸν πλοῖον κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν δὲν προσέφερε τὴν ἀναγκαίαν συνδρομὴν εἰς τὰ πυρπολικά μὴ δυνάμενα μόνον νὰ ἐνέργησωσιν.

Ἐν τούτοις οἱ ἐν τῷ κήλπῳ Ἀνδρέας Μιαοῦλης, Γεώργιος Σαχτούρης, Ἀναστάσιος Ἰσακίδης, Ἀντώνιος Κριεζῆς, Ἐμμανουὴλ Τομπάζης, Λάζαρος Παναγιώτης, Ἰωάννης Βότσης, Λάζαρος Λεβέσης, Γεώργιος Σαλῖνης, Θεόδωρος Γκιώνης καὶ οἱ λοιποὶ ἀντεῖχον γενναίως· καὶ ὁ μὲν Μιαοῦλης ἐπανυψώσας τὰ ναυαρχικά σημεῖα, καταβίβασθέντα εἰς στιγμὴν δειλιάσεως ὑπὸ τοῦ ναυκλήρου, ἐσάλπιξε πρὸς τοὺς πλοίαρχους παρακελεύων πατρόθεν καὶ ὀνομαστὶ ἕκαστον, οἱ δὲ πλοίαρχοι καὶ οἱ ναῦται ἀντεβόων τὰ ἐπὶ τῶν ἰδίων σημαίων γεγραμμένα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ»· καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονας πολλὰς καὶ βαρεῖας ναῦς ἐμπειροὶ ὀλίγοι καὶ εἰς διέκπλους καὶ εἰς ἀναστροφὰς ἐπιτήδειαι κατὰ πολλὴν ὥραν ἀνθίσταντο. Ἀλλ' ὁ Κριεζῆς πρῶτος, κατόπιν δὲ ὁ Τομπάζης καὶ ὁ Γκιώνης διὰ παρατόλμου λοξοδρομίας καὶ μετὰ δίωρον πυροβόλησιν πολλῶν δικρότων διεκρεύγουσι καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν Φάρμακον. Ἐκεῖθεν ὁ Κριεζῆς λαμβάνων τέσσαρα πυρπολικά καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν κινδυνευόντων ἐπιχειρῶν τὸν εἰσπλου, δίδει αὐτόν κατὰ μέσον τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν πυροσκάφων θορυβοῦνται καὶ πολεμοῦσι τὸν Κριεζῆν ἀτάκτως· τρία δὲ τούτων καιόμενα δὲν καίουσι μὲν τὸν θάρβαρον, ἀλλὰ θιάζουσιν αὐτόν ν' ἀλλάξῃ πορείαν. Τότε καὶ ὁ Μιαοῦλης ἐξελίττων παρὰ τὴν γῆν καὶ μετὰ τῶν πλοίων ὅλων φοβερός ἐξερχόμενος, εὕρισκει τὸν Κριεζῆν πολεμοῦντα τὴν Καρχιδόνιον ναυαρχίδα καὶ τὸν Παπαντωνίου διὰδίδοντα τὸ πῦρ εἰς τὴν πρῶραν αὐτῆς· ἀλλὰ

προβηθεὶς μὴ αἰ φλόγες ἀποσβεσθῶσι στέλλει τὸν Βατικιώτην, ὅστις προσάπτει τὸ πυρπόλον αὐτοῦ εἰς τὴν προσήνεμον πλευράν της, καὶ αὕτη μετ' ὀλίγον ἀνατιναχθεῖσα σπείρει ἄνωθεν ναυάγια καὶ νεκρούς.

Οἱ βάρβαροι καταπλαγέντες ἐτράπησαν πρὸς τὴν Κῶ· οἱ Ἕλληνες δὲ κατεδίωξαν αὐτοὺς μέχρι τῆς Καλύμνου, καὶ ἠγάλλοντο βλέποντες ἐκεῖθεν τὸ πρὸ μικροῦ μέγα καὶ πυκνὸν δάσος τῶν Ὀθωμανικῶν πλοίων, τὸ μετὰ σελπισμάτων καὶ τυμπανισμῶν καλύψαν τὴν θάλασσαν, διακοπὴν, ἀραιωθὲν καὶ φεύγον ἤδη μετὰ σιωπῆλης καταισχύνης.

Κατ' αὐτὴν τὴν συμπλοκὴν ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων τρεῖς ἀπέθανον καὶ οἱ πυρποληταὶ Πιπίνος καὶ Παπαντωνίους μετὰ τριῶν ναυτῶν ἐτραυματίσθησαν· ἐκ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν ὀτακόσιοι ναῦται καὶ τριακόσιοι πεντήκοντα στρατιῶται μετὰ τῆς ναυαρχίδος ἐκάψαν, καὶ ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν θάλασσαν πεσόντες ὁ ναύαρχος καὶ ὁ χιλιάρχος τοῦ πεζικοῦ μετὰ τριάκοντα πέντε ναυτῶν ἐξωγρήθησαν.

Καὶ αὕτη ἐγένετο ἡ ὀνομαστοτέρα τῶν προτέρων καὶ ὑστέρων ναυμαχιῶν εἴτε διὰ τὸν ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πλοίων εἰς τὴν στενοχωρίαν ἀποκλεισμὸν ὀλίγων καὶ μικρῶν, εἴτε διὰ τὴν ἀντιτέχνησιν τῶν πλοιαρχῶν καὶ τὴν προθυμίαν τῶν ναυτῶν μᾶλλον δὲ τις ᾔθελεν αὐτὴν καλεῖσαι μάχην τῆς Καλύμνου ἢ τοῦ Γέροντος, ὡς διακριθεῖσαν πλησιέστερον τῆς νήσου ἢ τοῦ ἀκρωτηρίου.

Τὴν 6 Σεπτεμβρίου οἱ ἐχθροὶ, μὴ παραιτούμενοι τῆς Σάμου ἐπανέπλευσαν ἀπὸ τῆς Κῶ· καὶ ὁ μὲν Τοπάλης πέραν ἐκείνης ἱστοδορμεὶ περισπῶν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ὁ δὲ Ἰβραήμης κατ' ἐκείνης ὠδήγει ἐκατὸν ναῦς πολεμικὰς καὶ ὀπλιταγωγὰς καὶ ἱππαγωγὰς. Ἀλλ' αἶφνης ἐπῆλθε τρικυμία, καὶ ὁ θεὸς ἐπιφανεῖς, ἐσωσε τὴν νῆσον· διότι ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ἐκπαρεύονται ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ φωναὶ, πατάξας τὸν Αἰγύπτιον διεσκόρπισεν αὐτὸν μέσον θαλάσσης καὶ κατεπόντισεν ἐπιλέκτους, ἀναβάτας, τριστάτας καὶ ἵππους φαραῶ. Μετὰ ναυαγίαν μεγάλην, οἱ δύο στόλαρχοι τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας πάλιν συνηνώθησαν· περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς 10, παρὰ τὴν Ἰκαρίαν ἀπεπειράθησαν νὰ διαρρήξωσι τὴν φραγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου καὶ νὰ σπαράξωσι τὴν Σάμον. Οἱ Ἕλληνες ὑπεχώρουν· ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας Μισαούλης, ὁ Ἀναστάσιος Τσαμαδὸς, ὁ Ἀντώνιος Κριεζῆς, ὁ Εὐμανουὴλ Τομπάζης καὶ Λάζαρος Παναγιώτας πέντε μόνοι κυβερνήται μικρῶν

σκαφῶν καὶ χωρὶς οὐδενὸς πυρπολικοῦ ἀνπέστησαν πρὸς ἑκατὸν ἐβδομήκοντα κυβερνήτας ἀστεων συμπλεόντων. Ἡ μάχη ἔγινε παραβολωτάτη πασῶν, καὶ ὁ καπνὸς διὰ τὴν ἀπαυστον πυροβολῆσιν τόσον πικνὸς εἰς τὰ ὕδατα ἐπεκάθησεν, ὥστε οἱ τοῦ αὐτοῦ πλοίου ἐπιβάται μόλις διέκρινον ἀλλήλους. Πολὺς δὲ περιέστη ὁ κίνδυνος εἰς τὸν Τσαμαδὸν καὶ εἰς τὸν Κριεζῆν. Ὁ Ἰβραήμης καὶ ὁ ἀντιναύαρχος τῆς Αἰγύπτου Γιβραλτάρης συνεπιπεσόντες, ἔθεσαν τὰ πλοῖα ἐκείνων μεταξὺ τῶν δύο ναυαρχίδων των· ἀλλὰ τέλος ἐπανέστρεψαν ἀπολέσαντες πολλοὺς τῶν ἰδίων· καὶ τότε δὴ μάλιστα ψευδὴς ἀνεδείχθη ὁ λόγος ὅτι τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν σμικρότητα τῶν σκαφῶν καὶ τῶν ὄλων ἐλαχίστην φθοράν ἐπέφερον εἰς τὸν ἔχθρον. Οἱ πάντες αὐτοὶ Ἕλληνες, δὲν ἐφοβήθησαν οὔτε τὴν ὀξύτητα τῆς ἐφορμήσεως, οὔτε τὴν πολυπληθίαν τῶν πλοίων, οὔτε τὴν ἔλλειψιν τῶν πυρπολικῶν, καὶ οἱ βάρβαροι ἀρχομένης τῆς νυκτὸς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἀνάψαντες πολυαριθμούς φανούς· ἰδόντες δὲ ὕστερον τοὺς Ἕλληνας ἐγκειμένους καὶ προσδιώκοντας ἔσθυσαν αὐτοὺς καὶ σκυταῖοι διεσπάρησαν.

Καὶ ἡ μὲν ναυμαχία τιαυτὴ ἐγένετο· αὐτὴν δὲ ὁ Μισαύλης ἐκάλεσε τρομεράν καὶ ὁ φιλόδοξος Ἐμμανουὴλ Τομπάζης τόσον ἡγάπησεν, ὥστε ζωγραφίσας αὐτὴν διεφύλαττε.

Τοὺς Ὀθωμανοὺς πάλιν ἐπιφανέντας οἱ Ἕλληνες πάλιν ἐπολέμησαν κατὰ τὴν 24 Σεπτεμβρίου ἔξωθεν τῆς Χίου. Ἠλίου δύνοντος ἡ ἀντιπυροβολῆσις ἤρξατο καὶ πρόσω τῆς νυκτὸς ἐξηκολούθησεν ἐν μέσῳ πολυκυμάντου πελάγους. Οἱ ἔχθροί, ἐφ' ὅσον ἡ δεῖλη ἐφεγγεν, ἐμάχοντο γενναίως· ἀλλ' ὅτε ἀναστρας ἐσπέρα ἐπεκάλυψε τὴν θάλασσαν, εἰσδύσαντες εἰς τὸ σκότος ἐξέφυγον φοβηθέντες δὲ τὴν εἰς τὸ ζόφος καὶ εἰς τὸν σάλον σύγκρουσιν τῶν ἰδίων πλοίων ὕψωσαν μετ' ὀλίγον μυρία φῶτα, καὶ ὁ στόλος αὐτῶν διέλαμψεν ὡς φωτόχυτος μεγαλόπολις. Τότε οἱ Ἕλληνες ἐπέδραμον κεραυνοβολοῦντες, καὶ ὁ Γεώργιος Σαχίνης προεκινδύνευσε καὶ ἠρίστευσε συνοδεύων τὰ πυρπολικά, καὶ ὁ ἐμπρηστής Δημήτριος Καλογιάννης ἐπυράκτωσε μονόκροτον Αἰγυπτιακὸν φέρον ναύτας ὀγδοήκοντα καὶ στρατιώτας ἑκατὸν εἴκοσι, καὶ τὴν δευτέραν ὥραν τοῦ μεσονυκτίου ὁ Κωνσταντῖνος Νικόδημος ἔκαυσε καὶ αὐτὸς κορβέτταν Βυζαντινὴν ὑπὸ διακοσίων ναυτῶν καὶ τριακοσίων στρατιωτῶν ἐπιβαينوμένην, ἥτις ἀναπνέουσα εἰς τὸν νεφελώδη οὐρανὸν ἐπέλαμψεν ὡς θόρειον σέλας καὶ ὅλην κατέδειξε τὴν ὑποκάτω σκηνήν. Κατὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν ναυμαχίαν ὡς νὰ ἐπάλαιον ἀόρατα πνεύματα

κατὰ τῶν ἀοράτων στοιχείων, οὐδείς ἐβλεπεν οὐδὲν καὶ πάντες ἤκουον μόνον τὸν σύμμικτον πάταγον τῶν ἀνέμων, τῶν κυμάτων καὶ τῶν τηλεβόλων· τοσοῦτον δὲ οἱ βάρβαροι ἐπτοήθησαν καὶ διὰ τὴν ἐπιμονὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τὰς πυρκαϊὰς καὶ διὰ τὴν τραχείαν καὶ κοίλην θάλασσαν, ὥστε μίᾳ δίκροτος, δύο μονόκροτοι καὶ δέκα φορηγικαὶ αὐτῶν νῆες ἐξώκειλον εἰς σκοπέλους τῆς Λέσβου, καὶ τὴν αὐγὴν αἱ ψαμμώδεις παραλίαι τῆς νήσου ἐγεμον στείρωμάτων, ἰστίων καὶ νεκρῶν. Οἱ νικηταὶ ἔμως δὲν ἐκορέσθησαν· ἀντέχοντας εἰς τὸν κάματον, εἰς τὴν αὐπνίαν καὶ εἰς τὴν τρικυμίαν ἐξηκολούθησαν καὶ μεθ' ἡμέραν τὴν ἐπιδιώξιν, καὶ παρὰ τὴν Ἑρесьόν ὁ πάντοτε γενναῖος, ἀλλὰ πάντοτε ἀτυχὴς Ἀναστάσιος Ῥομπόσης, ἐμβαλὼν πῦρ εἰς τὸν ἐπιδρομον ἰστόν κορβέττας Αἰγυπτίας, κατέκαιεν αὐτὴν ἂν αἰφνίδιος ἀντίπνευσις ἀνέμου δὲν τὸν ἀπέσπα ἐκ τῶν πλευρῶν τῆς.

Ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον νύκτα καὶ ἡμέραν οἱ ἔχθροὶ ἐζήτησαν νὰ προδῶσιν εἰς τὴν Σάμον, ἀλλὰ νύκτα καὶ ἡμέραν εὗρον ἐμποδὼν τοὺς Ἕλληνας· καὶ τέλος ἀπαυδήσαντες, Ὀκτωβρίου λήγοντος, ἀπέπλευσαν ὁ μὲν Τοπάλης μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου εἰς Βυζάντιον, ὁ Ἰβραήμης μετὰ τῶν Ἀφρικανικῶν εἰς Ῥόδον.

Οἱ Ἕλληνες καὶ αὐτοί, ἀφ' οὗ ἀπὸ τῆς 1 μέχρι τῆς 6 Νοεμβρίου, συνέλαβον πέντε μονόκροτα φέροντα στρατὸν Ἀραβικὸν καὶ εἴκοσι περίπου σιταγωγὰς, τέλος ἀπεκομισθήσαν ἐπ' οἴκου, καὶ τὴν ὁμαλῶδη ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς ἐπισκευὴν τῶν ἰδίων πλοίων δαπανῶντες προητοιμάζοντο εἰς νέας ἀριστείας. Καὶ ὁ χιμῶν ἐτελεύτα, καὶ τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ πολέμου ἐτελεύτα.

Τὸ δὲ ἀκόλουθον ἔτος ὁ Ἰβραήμης ἰδὼν τοὺς Ἕλληνας περιπλεγμένους εἰς ἐμφύλιον πόλεμον καὶ δραζάμενος τὸν καιρὸν, ἀπεβιβάσθη τὴν 11 Φεβρουαρίου εἰς Μεθώνην μετὰ τεσσάρων χιλιάδων τακτικοῦ στρατοῦ· ἐμελλε δὲ νὰ μεταφέρῃ ἐκεῖ ἄλλας ἔτι πέντε καὶ νὰ προσβάλῃ τὸ Νεόκαστρον, καθ' ὃν χρόνον ὁ Τοπάλης ἐπέσπευδε καὶ αὐτὸς τὸν εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐκπλοῦν του.

Μαθόντες ταῦτα οἱ πρόκριτοὶ τῶν ναυτικῶν νήσων, ἀπέστειλον κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου τὸν μὲν Ἀνδρέαν Μιαούλην εἰς Κρήτην μετὰ πλοίων πολεμικῶν τριάκοντα καὶ πυρπολικῶν ἑπτὰ πρὸς ἀναστολὴν τῆς ἐπερχομένης νέας δυνάμεως τοῦ Αἰγυπτίου, τὸν δὲ Ἀναστάσιον Τσαμαδὸν εἰς Μεσσηνίαν μετὰ πολεμικῶν τεσσάρων πρὸς βοήθειαν τοῦ Νεοκάστρου· ἐξελεξάντο δὲ καὶ τὸν Γεώργιον Σαχταύρην ἀρχηγὸν τρίτης

μοίρας, ἀναχθισομένης ἀπὸ τῆς Ὑδρας πρὸς ἀπάντησιν τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Μιαούλης ἐξέπλεε τῆς Ὑδρας, ὁ Ἰβραήμης προλαμβάνων ἐξετέλει καὶ τὴν δευτέραν ἀπόβασιν εἰς Μεθώ-
νην. Ἀλλὰ πρὶν αὐτὰς στρατεύσῃ κατὰ τοῦ Νεοκάστρου καὶ
καθέξῃ τὴν Σφακτηρίαν, ἥτις πλησιέστατα τῆς ἡπείρου κειμέ-
νῃ καὶ τὸν λιμένα τῆς Πύλου ὄχυρόν καὶ τοὺς εἰσπλους στε-
νοὺς καθιστᾷ, ὁ Τσαμαδὸς φθάσας ἐγκαίρως εἰς μὲν τὸ φρούριον
ἐνεβίβασεν ἐφόδια εἰς δὲ τὴν πρὸς τὸ πέλαγος πλευρὰν τῆς νή-
σου ὕψωσε προμαχώνας καὶ εἰς τούτους ἐπέστησεν ἑκατὸν ναύ-
τας, ἐντὸς δὲ τοῦ ὅρμου ἔθεσε φύλακας τὸν φοβερὸν Ἄρην τοῦ
καὶ τα ὑπ' αὐτὸν ἄλλα τρία πλοῖα κυβερνώμενα ὑπὸ τοῦ Γεωρ-
γίου Νέγκα, Θεοδώρου Μουλᾶ καὶ Γεωργίου Ἰαννούλα.

Ἀπὸ τῆς Σφακτηρίας ἐξηρτᾶτο τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἀπὸ τῆς
τύχης τοῦ Νεοκάστρου ἢ τῆς Πελοποννήσου ὅλης· τοῦτο δὲ οὐδὲ
τοὺς Ὀθωμανοὺς, οὐδὲ τοὺς Ἕλληνας ἐλάνθανεν. Ὅθεν ὁ μὲν
Ἰβραήμης, ἀφ' οὗ ἐπολιόρκησε κατὰ γῆν τὸ Νεόκαστρον, ἀπέ-
κλεισεν αὐτὸ καὶ κατὰ θάλασσαν παραπλέον μετὰ πεντήκοντα
μεγάλων καὶ μικρῶν νηῶν ἀπὸ τῆς νησίδος Πρώτης μέχρι τῶν
Ὀίνουσων. Ὁ δὲ Μιαούλης, μετὰ τὴν Πελοποννήσου καὶ Κρήτης
ιστιοδρομῶν, καὶ τὸν Ἰβραήμην ἐκώλυε νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατὰ
τῆς Σφακτηρίας καὶ τὴν μεγάλην Λιβυκὴν μύτραν, ἐτοίμην νὰ
περαιωθῇ μετὰ νέου στρατοῦ εἰς Μεθώνην, ἐκράτει ἐγκλειστον
εἰς τὴν Ἀμφιμάλην.

Ἀλλὰ τὴν 25 Μαρτίου Εἰσκανὸς τύχη τῆς Ἑλλάδος ἡγεῖρε
παρὰ τὰ Κύθηρα καταιγίδα, καθ' ἣν ἐκ μὲν τῶν πολεμικῶν
πλοίων τοῦ Μιαούλου δεκαεπτὰ βλαβέντα ἐπέστρεψαν πρὸς ἐπι-
σκευὴν, ἐκ δὲ τῶν πυρπολικῶν τὸ τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρου
συγκρουσθὲν μετὰ τῆς ναυαρχίδος κατεποντίσθη, τὸ τοῦ Δημη-
τρίου Ῥαφαήλ περιπεσὼν ὡσαύτως εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Δημητρίου
Κιοσέ κατέστη ἄπλουν διὰ τὴν θραῦσιν τῶν ἰστών, καὶ τὰ τοῦ
Ἀντωνίου Θεοφάνους, Δημητρίου Τσάπελη καὶ Ἀναστασίου Ῥο-
μπότσου παθόντα καὶ αὐτὰ ἐκ τῆς τρικυμίας ἀπεκομίσθησαν
εἰς τὰ ἴδια ὥστε ὁ Ἕλλην ναύαρχος καταλειφθεὶς μετὰ μόνων
δεκατριῶν πολεμικῶν καὶ δύο πυρπολικῶν, ἐπέστειλεν εἰς
τὴν Ὑδραν ζητῶν ταχίστην ἐπικουρίαν.

Ἄρα ὁ Ἰβραήμης ἔμαθε τὴν φοβρὰν καὶ διαχώρισιν τῶν Ἑλ-
ληνικῶν πλοίων διέταξε τὸν ὅσον τάχιον ἀπ' Ἀμφιμάλλης ἐκ-
πλουν τῶν ἰδίων, σκοπεύων νὰ ἐπιτεθῇ μετ' ὅλης τῆς ναυτικῆς
καὶ στρωματικῆς δυνάμεως κατὰ τῆς Σφακτηρίας καὶ τοῦ Νεο-

κάστρου. Ὁ Μιαούλης ὁμοῦ καὶ μετὰ στολίσκου τέσσερον ἀδυνάτου πρέξας πρῶτον εἰς Κρήτην καὶ τὴν 11 Ἀπριλίου καταβυθίσας ἐν μονόκροτον Αἰγυπτιακόν, ἠνάγκασεν ὁλοκληρὸν στόλον εἰς ἐπαναστροφὴν· ἀναφανείς ἔπειτα πρὸ τῆς Μεσσηνίας καὶ τὴν 22 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συνάψας μετὰ τοῦ Ἰβραήμου μάχην κρατερὰν, ἀπεδίωξεν αὐτὸν εἰς τὴν Μεθώνην· ἀποβιβασθεὶς δὲ εἰς τὴν Σφακτηρίαν καὶ κατιδὼν τὸ ἀσθενὲς τῶν φρουρημάτων τῆς, προσέδωκεν εἰς τὸν Τσαμαδὸν τρία πολεμικὰ πλοιαρχούμενα ἀπὸ τοῦ Βασιλείου Βουδούρου, Σταματίου Ῥάφτου καὶ Ἰωάννου Γρίκα, καὶ εἶπε πρὸς ἐκείνους. « Ὡ τῆς κακοδαιμονίας ἡμῶν! καμμία μέχρις ὥρας ἀπὸ τῆς Ὑδρας βοήθεια, ἐγὼ δὲ μένω στρατιώτης δίχως ξίφους! Δὲν ἔχω ἀρκούντα οὔτε πολεμικὰ, οὔτε πυρπολικά πλοῖα, ὥστε νὰ ταχθῶ ἀνυπερδύλητος φραγμὸς πρὸ τῆς Σφακτηρίας, καὶ μένει νὰ ἐπαγρυπνῶ ἐξωθεν ἀμβλύων μόνον τὰς ἐφόδους τοῦ ἐχθροῦ. » καὶ ὁ Τσαμαδὸς ἀτάραχος· « Ἄφες εἰς ἐμὲ τὴν νῆσον αὐτὴν, ἀσπίδα τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἦ τὰν ἦ ἐπὶ τάν. »

Ἄλλ' ἐν ᾧ ταῦτα εἰς Σφακτηρίαν ἐλέγοντο, κατέπλευσεν εἰς Μεθώνην καὶ ὁ πολὺς Ἀφρικανικὸς στόλος. Ἐχὼν τότε ὁ Ἰβραήμης περὶ τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα βαρέα καὶ λεπτὰ πλοῖα καὶ δεκαοκτὼ χιλιάδας στρατοῦ, ἔταξε τὴν 25 Ἀπριλίου πρὸ μὲν τοῦ Μιαούλου προπλέοντος τὸ Κορυφάσιον τὰς πλείστας τῶν μακροτέρων νηῶν, εἰς δὲ τὸ κατὰ τὴν Πύλον στόμιον τοῦ λιμένος φρεγάτας τρεῖς, αὐτὸς δὲ κατὰ σπουδὴν ἠτοίμαζεν ἰσχυρὰν κατὰ τῆς Σφακτηρίας ἐπίθεσιν.

Καὶ περὶ τὸν ὄρθρον τῆς ἐπιούσης ὁ Τσαμαδὸς, ἰδὼν τὴν παράταξιν τοῦ ἐχθροῦ, ἔλεξε πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν ταῦτα. « Πολλῶν λόγων οὐδ' ἐγὼ φίλος, οὐδὲ σεῖς χρεῖαν ἔχετε· ταῦτα μόνον πρὸς σᾶς λέγω· ἀπὸ τῆς προσεγγιζούσης μάχης κρείμαται καὶ πατρίς καὶ πατῖνοι τάφοι καὶ πάτριος ἐλευθερία· μακάριοι ἂν νικήσαντες ἐπιδώμεν αὐτόνομον τὴν Ἑλλάδα! εὐδαίμονες δὲ καὶ ἂν ἀποθάνωμεν, ἐπειδὴ οὐδεὶς θάνατος ἐνδοξότερος ἢ ὁ ὑπὲρ πατρίδος! »

Τὴν πρωΐαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Ἀλεξάνδρος Μαυροκορδάτος, Ἀναγνωσταρᾶς, Δημήτριος Τσώκρης καὶ Σταῦρος Σαχίνης μετ' ὀλίγων Μεγαλοπολιτῶν καὶ Τριφυλιῶν ἐφθασαν βοηθοὶ ἀπὸ Πελοποννήσου· καὶ μέρος μὲν τῶν ὁχυρωμάτων κατέλαβεν ὁ Τσαμαδὸς μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ Σαχίνου, μέρος δὲ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς μετὰ τοῦ Τσώκρου καὶ ἄλλων.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ Ἰβραήμης ὤρμησε κατὰ τῆς Σφακτη-

ρίας. Αισθόμενος ὁ Μιαούλης τὴν ἐπιδρομὴν, ἥς τὰ σημεῖα τῆς μάχης καὶ μετὰ τῶν δώδεκα πλοιαρίων τοῦ ἐπέπεσε γιγαντομαχῶν κατὰ θαρσάλων ἐπιβαινόντων ἐννεήκοντα πέντε πλοῖα ἐξ ὧν τέσσαρα δίκροτα, δώδεκα φρεγάται, ἑνὲα κορβέτται καὶ τὰ λοιπὰ μονόκροτα κατ' αὐτοῦ δὲ ὁδηγοῦντος τὸ πυρπολικὸν τοῦ Ἀνδρέου Πιπίνου δις καὶ τρεῖς ἐπιπλεύσασαι δεκαοκτὼ ἐκ τῶν μακροτέρων Αἰγυπτίων νηῶν, δις καὶ τρεῖς ἐπαλινδρόμησαν. Ἀλλ' ὁ Μιαούλης εἰς μάτην ἐξήτει νὰ διασπᾷ τὴν πρὸ τῆς Σφακτηρίας διπλὴν καὶ τριπλὴν φραγὴν τοσούτων πλοίων· καὶ τότε ἀπὸ τεσσαρῶν ἐξ ἄλλων ὁ Ἰσραήμης ὀλμοβολᾷ κατὰ τῆς νήσου, ἀπεβίβαζε διὰ τῶν λέμβων τετρακισχιλίους ἐπιλέκτους Ἀραβας. Οἱ περὶ τὸν Τσαμαδὸν, Μαυροκορδάτον καὶ Σαχίνην ἀντεῖχον καὶ πολλοὺς διέσφειρον. Ὁ γηραιὸς ὅμως Νέστορ τῆς Πύλου Ἀναγνωσταρᾶς μετὰ πολὺν φόνον τῶν ἰδίων πληρωθεὶς καὶ μέλλων νὰ συλληφθῇ εὗρε σιγήριον τελευτὴν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὁ Τσώκρης μείνας μετ' ὀλιγίστων ὑπεχώρησεν. Ἐν τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι τῆς Σφακτηρίας ὑπέρμαχοι ἐκυκλοῦντο πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· καὶ οἱ μὲν γενναίωτεροι ἐν αἷς πρώτοις ὁ φιλοτιμώτατος Σαχίνης, μαχόμενοι ἀπέθνησκον, οἱ δὲ λοιποὶ κυλισθόντες προσέφευγον εἰς τὰ πλοῖα· αὐτὰ δὲ παραλαμβάνοντα τοὺς πρόσφυγας ἐξέπλεον καὶ διεσώζοντο· μόνον τὸ πλοῖον τοῦ Τσαμαδοῦ παρήμενε, καὶ ὅτε οἱ ἐπιζῶντες ναῦται ἰδόντες αὐτὸν τραυματίαν τὸν παραινούν· νὰ συναποπλεύσῃ «παύσατε, εἶπεν ὁ μεγάλῳ φρων Ὑδραῖος, συμβουλευόντες με τὴν φυγὴν»· ἐπιστρέψατε εἰς Ὑδραν καὶ ἀγγεῖλατε ὅτι ὁ Τσαμαδὸς ἀπέθανε τὸν καλὸν θάνατον»· καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς ξιφῆρας πάλιν ἐπιπεσὼν ἐτελεύτησεν ὡς ἐξήσεν. Ὁ Μαυροκορδάτος ἀφειδήσας καὶ αὐτὸς σώματος, μόλις ἐφθασεν ἐπιβιβάσθεις εἰς τὸν Ἀρην, ὅστις ὑπὸ τοῦ ναυκλήρου Νικολάου Βιώτσου καὶ τοῦ φρουράρχου τῆς Πύλου Ἀναγνῆτου Σαχτούρου κυβερνώμενος ἐπολέμησε κατὰ τὸν ἐκπλοῖον πέντε μακρὰς ὥρας πρὸς τριάκοντα ναῦς ἀλλεπαλλήλως ἐφορμώσας, πέντε δὲ τούτων καταστήσας ἄπλους καὶ μίαν καταδύσας διεσώθη παραδόξως εἰς Ὑδραν. Λέγεται ὅτι κατὰ τὸν ἔσχατον κίνδυνον ὁ Μαυροκορδάτος ἐκράτει πυροβόλον, ετοιμὸς νὰ τὸ σπρέψῃ καθ' ἑαυτοῦ ἂν ἡ τύχη τὸν κατελίμπανε.

Τὴν 30 Ἀπριλίου ὁ Μιαούλης ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Τσαμαδοῦ, ἐδάκρυσε καὶ μέχρι θλεφάρων καταβιβάσας τὸν πορφυροῦν πῖλόν του, σήνηθες εἰς αὐτὸν σημεῖον ἢ μεγίστης ἀθυμίας ἢ μεγίστης ὀργῆς, ἐμεινεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἄφωνος· ἐμελέτησε δὲ

ἐμελέτησε δὲ παραχρῆμα τὴν παραβολωτάτην τῶν πράξεων ἀπεφάσισε, καὶ κατεχομένης ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Σφακτηρίας καὶ στενωτάτου ἐκατέρωθεν ὄντος τοῦ εἰσπλου, συνοδεύων μόνος δύο βραδυκίνητα πυρπολικά νὰ ἐμβῇ τὰ μεσονύκτιον εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου, ὅπου τὰ πλεῖστα πλοῖα τοῦ Ἰβραΐμου, καὶ νὰ ἐμβάλλῃ πῦρ ἀπανταχοῦ. Εἰς μάτην ὁ Ἀντώνιος Κριεζῆς καὶ ὁ Γεώργιος Σαχίνης ἀνεδέχοντο αὐτοὶ τὸ ἔργον· ὁ γέρον ἐμενεν ἀμετάπειστος. Ἀλλὰ περὶ τὴν δειλὴν Ζακύνθους τις κυβερνήτης ἀκατίου φθάσας ἀπὸ Μεθώνης, ἀνήγγειλεν ὅτι ἐκεῖ ὁ ὑποναύαρχος τῆς Αἰγύπτου ἔστεκεν ἐπ' ἀγκύρας μετὰ τριῶν φρεγατῶν, δύο κορβεττῶν, δεκαεὶ μονοκρότων καὶ ὀκτὼ ἄλλων λεπτοτέρων πλοίων. Ὁ Μιαούλης τότε μεταβαλὼν γνώμην, «ὕπάγωμεν εἰς Μεθώνην, ἀνέκραξε, νὰ κηδεύσωμεν ἀξίως τὸν Τσαμαδόν!» καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν πλοίων ὅλων καὶ ὑπὸ τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν προσελθόντων ἀπὸ τῆς Ὑδρας δύο πολεμικῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαφαήλ καὶ Ἰωάννου Βελεδίνου καὶ τεσσάρων πυρπολικῶν τοῦ Δημητρίου Τσάπελη, Ἀναγνώστου Δημαμά, Μαρίνου Σπαχῆ καὶ Ἀντωνίου Βίκου, ἐπέστη περὶ τὰ μέσα τῆς νυκτὸς εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ὀρμητηρίου· κρατῶν δὲ τὸν ἔχθρον ἐγκλειστον αὐτὸς παρεκέλευσεν, αὐτὸς ὠδήγησε τοὺς αἰτναίους Κύκλωπας τῆς Ὑδρας. Ὁ Πιπῖνος καὶ ὁ Πολίτης ἐπέδραμον εἰς τὰς φρεγάτας, ὁ Τσάπελης καὶ ὁ Δημαμάς εἰς τὰς κορβεττάς, ὁ Σπαχῆς καὶ ὁ Βίκος εἰς τὰ μονόκροτα. Ζεφύρου ἐπιπνέοντος, τὸ πῦρ ταχὺ ἀπὸ μιᾶς ἄκρας τοῦ λιμένος εἰς ἄλλην διεχύθη καὶ εἰς τὸ φρούριον μετεδόθη, καὶ παρεκτὸς μόνης τῆς στρατηγίδος, ἥτις ἐξέφυγεν εἰκοσιοκτὼ πλοῖα καὶ πεντακισχίλιοι ναῦται ἢ στρατιῶται συναπωλέσθησαν. Μία μετ' ἄλλην ἐβόμβησαν εἰκοσιοκτὼ ἐκπυρσοκροτήσεις ὥς εἰς τελετὴν ἐνταφιασμοῦ ὀλμοβολῆσαι βραδεῖαι. Ὁ Μιαούλης ἀπὸ τῆς πρώρας ἀκούων ἐμέτρει αὐτάς καὶ ὅτε ὁ ἄνεμος ἔπαυσε φέρων καὶ τὴν ἐσχάτην μέχρι Μαλέου αἶψ Τσαμαδὲ, ἀνεφώνησεν, ἂν δὲν σὲ διεσώσαμεν, κὰν σ' ἐξεδίκησαμεν!» ὁ δὲ Ἰβράιμης ἐκπλαγείς, ἀπέπλευσε κατὰ τάχος εἰς Κρήτην.

Κατ' αὐτὴν τὴν διμνην ἐκστρατείαν, ἥτις ἐπέδειξεν ὅλον τὸ μέγεθος τοῦ Μιαούλου, ἔξ πλοίαρχοι μάλιστα ἐτιτανομάχυσαν ὁ Ἀντώνιος Κριεζῆς, ὁ Λάζαρος Παναγιώτας, ὁ Ἰωάννης Ζάκας, ὁ Γεώργιος Σαχίνης καὶ οἱ δύο Ῥαφαήλ.

Ὁ Σαχτούρης καὶ αὐτὸς τὴν 20 Μαΐου παρὰ τὸν Καφηρέα ὁρμήσας μετὰ τριάκοντα πολεμικῶν πλοίων καὶ τεσσάρων πυρ-

πολικῶν κατὰ τοῦ Τοπάλου ἄραντος ἀπὸ Μυτιλήνης μετὰ πεντήκοντα τρικρότων, δικρότων, φρεγάτων καὶ κορβετῶν, ἀπεδίωξεν αὐτὸν ἐκ τοῦ Αἰγαίου. Ἡ μάχη ἀρξαμένη τὴν τρίτην ὥραν τοῦ ἑωθινοῦ, παρετάθη μέχρι δυσμῶν ἡλίου. Κατ' αὐτὴν ὁ σωτὴρ τῆς Σάμου κατέστρεψε μίαν δίκροτον μεγάλην φέρουσαν ὀκτακοσίους ναύτας καὶ περίπου ἑκατὸν πεντήκοντα μηχανικοὺς, μίαν φρεγάταν καὶ μίαν κορβετταν. Ὁ Ἰωάννης Μαδρόζος καὶ ὁ Αἰζάρος Μοσοῦς ἐπυρπόλησαν τὴν πρώτην, ὁ Ἐμμανουὴλ Βούτης τὴν δευτέραν καὶ ὁ Ἰωάννης Στύπας, προδιώκοντος τοῦ Αἰζάρου Πινότσου, τὴν τρίτην· καὶ ἀπὸ μὲν τῶν Ὑδραίων πλοιαρχῶν ἤρριστευσαν ὁ Αἰζάρος Πινότσης, ὁ Κωνσταντῖνος Μεθενίτης, ὁ Δημήτριος Βώκος, ὁ Ἡλίας Γεώργιου, ὁ Αἰζάρος Φόνου καὶ ὁ Δημήτριος Θεοδωράκου· ἀπὸ δὲ τῶν Σπετσιωτῶν οἱ δύο Κυριακοὶ Ἀναστάσιος καὶ Ἰωάννης, ὁ Γεώργιος Ἀνδρουῦτος, ὁ Δημήτριος Λάμπρος καὶ ὁ Γεώργιος Κούτσης.

Μὴ ἀρκεσθέντες οὐδ' ὁ Ἐμμανουὴλ Τομπάζης, οὐδ' ὁ Ἀντωνίος Κριεζῆς εἰς τὴν παρά τοῦ Ἀντωνίου Βώκου πυράκτωσιν καὶ ἄλλης κορβεττας Βυζαντινῆς γενομένην κατὰ τὴν 2^η Ἰουνίου ἐξω τῆς Κρήτης, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιδράμωσι μέχρι τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ νὰ φέρωσι τὸ πῦρ εἰς τὸν ἐκεῖ ἐπανεληθόντα στόλον τῆς Αἰγύπτου. Ὦθεν τὴν 20^η Ἰουλίου ἐπιβάντες τὸν Θεμιστοκλῆν καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν καὶ προσλαβόντες τὰ τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρου, Ἐμμανουὴλ Βούτου καὶ Ἀντωνίου Βώκου τρία πυρπολικά ἐλυσαν ἐξ Ὑδρας τὰ πρωμνήσια. Μετὰ πενθήμερον δὲ διάπλουιν εἶδον τέλος τὴν στήλην τοῦ Πομπηίου καὶ τὸν ὀβελίσκον τῆς Κλεοπάτρας καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν πόλιν τῶν Πολεμναίων καὶ οἱ μὲν ἐμπρησταὶ προσέβαινον ἐντὸς τοῦ λιμένος, οἱ δὲ πλοίαρχοι τῶν πολεμικῶν ἔμενον ἐξω παρὰ τὴν νησίδα Φάρων πρὸς σωτηρίαν τῶν πυρπολικῶν λέμβων. Ὁ Κανάρης προπλεύσας τῶν ἄλλων, κατέσχε τὸν λιμενάρχην προσελθόντα καὶ ὥρμησε κατὰ τῆς ναυαρχίδος. Ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ πυρὸς καφον τοῦ Ἑλλήνος ἐπλησίαζεν εἰς ἐκείνην φλογερὸν, ἐξαίφνης ὡς ἀπὸ τῆς πυραμίδος τοῦ Χέοπος ὁ Δαίμων τῶν ἐρειπίων νὰ ἐπεβοήθησε τὸν Μεχμέτ· Ἀλλ' ἄνεμος ἐξώστης ἐπέπνευσε, καὶ αὐτὸ ἐκάη ἀνωφελῶς ἀντικρὺ τοῦ Σεραπίου, ὅπου ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη ἐπυρακτώθη ἀνιλεῶς ὑπὸ τοῦ Ὁμάρου τότε, θορύβου ἐπιγενομένου καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἀλλαλαζάντων, τὰ δύο ἄλλα πυρπολικά ὑψώσαντα τὰς Ἑλληνικὰς σημαίας ἐξήλθον

ἄπρακτα· τότε καὶ ὁ Μεχμετ-᾽Αλῆς ἐξανέστη καὶ κραυγάζων ἀμέχρι τῶν Ἀνακτόρων μου οἱ αὐθάδεις! ἐξέπλευσε μετὰ δεκαεὶς πλοίων πρὸς ἐπιδιώξιν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' αὐτοὶ προέφυγον ἥδη· καὶ ἀπαντήσαντες καθ' ὁδὸν ἐννέα μονόκροτα τοῦ Σατράπου ἐν ἐξ αὐτῶν κατέδυσαν, φθάσαντες δὲ εἰς Ὑδραν ἀπέλυσαν τὸν Ὀθωμανὸν λιμενάρχην ὡς διὰ δόλου ζωγρηθέντα.

Μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἰσραήμης καὶ ὁ Ῥεσίτης κατὰ γῆν, ὁ δὲ Τοπάλης κατὰ θάλασσαν ἐπολιορκήσαν μετὰ πολλῆς Λιβυκῆς καὶ Τουρκικῆς δυνάμεως τὸ Μεσολόγγιον, ὁ Μιαούλης τὴν 22 Ἰουλίου ἐπιδραμὼν καὶ τὸν ἀποκλεισμὸν ἔλυσε καὶ δύο μονόκροτα τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὰς Πάτρας φεύγοντα κατέκαυσε καὶ κανονοφόρους ἑπτὰ εἰς τὸ Βασιλάδιον συνέλαβε· τέλος δὲ τὴν 11 Ἰαννουαρίου πλησίον τοῦ Προκοπανίστου μίαν ἐτι κορβεττὰν μεγάλην διέφθειρε· καὶ τότε, ψύχους δριμυτάτου ἐπικρατοῦντος, οἱ πολιορκούμενοι Ἕλληνες βλέποντες τὴν πυρκαϊὰν ἔκραζον πρὸς τοὺς πολιορκητὰς Ὀθωμανοὺς· «Ἀπλώσατε, δαίλαιοι τὰς χεῖρας νὰ θερμανθῇτε!»

Καὶ τὸ πέμpton ἔτος τοῦ πολέμου ἐτελεύτησε, καὶ τὰ κατὰ θάλασσαν μεγάλα τῶν Ἑλλήνων ἄθλα ἐτελεύτησαν.

Ταῦτα, ὦ φίλε Σπυρίδων Τρικούπη, λαβοῦσα ἡ Κλειὼ τὸν κάλαμον ἀπὸ τὸν δακτύλων τῆς Καλλιόπης, ἔγραψεν ἐκ τοῦ προχείρου· σὺ δὲ ὁ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου συγγράφων τὸν πόλεμον τῶν Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, ἱστόρησον τὰς μεγάλας ἡμῶν πράξεις πλατύτερον. Ἴσως τὰ ἔργα τῶν πατέρων φιλοτιμωτέρους καταστήσωσι τοὺς παῖδας. Ἴσως τὸ ἀποσβεσθὲν πῦρ τῆς ἐλευθερίας ἀναρρίπισθῇ... Φεῦ! τίς Δαίμων ἀλάστωρ μετέβαλεν εἰς σωρὸν λίθων λαὸν ἡρώων; Κεφαλὴ τῆς Ἑλλάδος ἡ Βασιλεία ὡς ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης ἐπέφερεν αὐτὴν τὴν μεταμόρφωσιν!

(4) Δύο πάντη διάφοροι ὀρίζοντες ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ τῆς Αὐλῆς καὶ ὁ τοῦ ἔθνους· εἰς μὲν τὸν πρῶτον στενότης, ἀκίνησις, μικρολογία καὶ τρόμος πρὸς πᾶν μέγα· εἰς δὲ τὸν δεῦτερον εὐρύτης, κίνησις, μεγαλοπραγμοσύνη καὶ πόθος ἐνδόξου παρελθόντος, συναίσθησις ἀδόξου παρόντος καὶ προσδοκία εὐτυχιστέρου μέλλοντος.

Πᾶς ὁ τὴν Αὐλὴν πλησιάζων Ἕλληνα, ἔστω καὶ Ἀντώνιος Κριεζῆς, ὑποβλέπεται ὑπὸ τοῦ ἔθνους καὶ ἡθικῶς καταναλίσκεται.

Ἡ Μοναρχία, δίδουσα μετὰ φειδωλίας πικρὸν ἄρτον εἰς

τοὺς ἐνδεεῖς Γίγαντας τοῦ ἀγῶνος, ὑποκλέπτει τὴν δόξαν αὐτῶν...

Ἡ ἀχάριστος! τί δὲν ἔλαβε παρ' ἡμῶν! τοσαῦτα μαχῶν τροπαια! τοσαῦτα λαφύρων ἀκροθίνια!

(5) Ὁ Γεώργιος Σαχίνης, ἐκτὸς τῶν προειρημένων ἀνδραγαθῶν, τὴν μὲν 29 Αὐγούστου 1826 ἐξωτῆς Χίου προπλέων τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐπολέμησεν ὑπὲρ τὰς τέσσαρας ὥρας τὸν Τοπάλην ἐπὶ τῆς δικρότου ναυαρχίδος του, ἥτις διὰ τὴν νηνεμίαν ὑπὸ εἰκοσιοκτὼ λέμβων ῥυμουλκηθεῖσα ἐξῆλθε τῆς πάλης τὴν δὲ 30 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συνοδεύων μόνος τὸ πυρπολικὸν τοῦ Κωνσταντίνου Νικοδήμου ἀντέστη πρὸς τὸν Ταχίρην ἐπιβαίνοντα τὴν ταχύπλουν φρεγάταν του, καὶ Γαλλικὸς στολίσκος τυχὼν θεατῆς τῆς μάχης ἐθαύμασε τὴν Ἑλληνικὴν μεγαλοψυχίαν. Ὁ φιλότιμος αὐτὸς Ὑδραῖος ἐφάνη πάντοτε καὶ φιλόμουσος.

(6) Τέσσαρες ἐτοιμόρροποι τοῖχοι σώζονται μόνον ἐκ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἐκείνου Ναοῦ, ἀφιερωμένου εἰς τὸν προστατὴν τῶν θαλασσινῶν Ἅγιον Νικόλαον.

(7) Ἡ ἐξ οὐρανοῦ κατάβασις τῶν φωσφόρων ἀτμίδων ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ναυαρχίδος ὡς δάκτυλος Θεοῦ τιμωρὸς νὰ εἰδείκνυνεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἑλληνα πυρπολητὴν δὲν εἶναι ποιητικὴ μου ἐπίνοια.

(8) Οἱ Κρήτες ἐνθυμοῦνται τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ φίλου τῶν Ἑλλήνων, ὅστις συλληφθεὶς εἰς τὴν Κρήτην ἐδασανίσθη σκληρῶς καὶ ἀπηγγονίσθη τέλος ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν.

(9) Εἶθε ἡ λεπτὴ αὕτη λιβανωτὸς, προσφερομένη παρὰ χειρὸς ἐλευθέρου, νὰ εὐαρεστήσῃ τὸν ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὴν ἐγκαταλελειμένην Ὑδραν πρεσβύτην, ὅστις πολλάκις μὲ παρηγόρησε θρηνοῦντα μετ' αὐτοῦ τὰς συμφορὰς καὶ τὴν αἰσχύνην τῆς Πατρίδος.

ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΜΑΧΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ.

Ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Τουρκίας Μεχμέτης Χουρσίτης κινεῖται κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ προστέλλει τὸν μὲν Ὁμέρ-Βριώνην μετὰ τριάκοντα χιλιάδων πολεμιστῶν κατὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, τὸν δὲ Μεχμέτην Δράμαλιν μετ' ἄλλων τριάκοντα κατὰ τῆς Πελοποννήσου, αὐτὸς δὲ μετὰ εἴκοσιν ἀπὸ τῶν Θηβῶν ἐπίκειται φοβερὸς εἰς τὰς Ἀθήνας. Μόλις ὁ Δράμαλης πλησιάζει, καὶ οἱ μὲν πρὸ τῶν στενῶν τεταγμένοι Γεώργιος Σέκερης καὶ Ῥήγας Παλαμῆδης παρὰ τῶν ὀλίγων τῶν στρατιωτῶν ἐγκαταλειφθέντες φεύγουσι πρὸς τὴν Ἀρκαδίαν, ὁ δὲ τὴν Ἀκροκόρινθον φρουρῶν Ἀχιλλεὺς πρὸς τὴν Ἀργολίδα, ὅπου μεταμεληθεὶς αὐτοχειριάζεται. Προχωρήσαντος οὕτω τοῦ Δράμαλη μέχρι τοῦ Ἄργους, ἀποδιδράσκει τότε καὶ ἡ Κυβέρνησις. Ἀλλ' ὁ Μάρκος Βότζαρης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὄχρουσι τὸ Μεσολόγγιον. Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου προμάχεται ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν. Συγχρόνως, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης φθάνει ἀπὸ τῆς Τριπόλεως εἰς τὰς Ἀργολικὰς πεδιάδας ὅπου συσκέπτεται περὶ τῆς γενικῆς σωτηρίας μετὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου, τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλου καὶ τοῦ Παναγιώτου Κρεββατᾶ καὶ ὁ μὲν Ὑψηλάντης καταλαμβάνει τὴν Ἀκραν τοῦ Ἄργους καὶ περισπᾷ τὸν ἐχθρὸν, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν ἄλλων στρατολογεῖ καὶ ταχέως συγκροτεῖ δύναμιν ἀξιόμαχον.

Τοῦ θεοπλήκτου Κάραλη τρέχει

Ὁ φόνος θάλασσαν καὶ ξηράν.

Ἀλλ' εἰς τὸ πάθημα δὲν προσέχει

Καὶ πνέει λύσσαν αἵματηράν

Ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Τουρκίας

Τρεῖς ἐτοιμάζει, τρεῖς ἐκστρατείας

Ὁ τοῦ Σουλίου τὴν γῆν ἀλώσας

Καὶ μετὰ ταῦτα μείνας νωθρός

Χουρσίτης ὄλην ἀναστατώσας

Τὴν Ἀλβανίαν, τρέχει ἐμπρός·

Ὅμοίως ἄνω ἑράχου μεγάλου

Στέκει ἀκίνητον ὡς νεκρὸν

Τὸ σῶμα δράκοντος δικεφάλου·

Ἄλλ' ἐρεθίσθη αὐτὸς μικρόν;

Ὅρμα, συρίζει καὶ ἅμα φέρει

Τρία τοῦ ὅπλα εἰς τρία μέρη·

Μίαν τοῦ κάραν ἐκεῖ προτάττει,

Ἄλλην παρέκει φαρμακεράν,

Καὶ ὡς βαρεῖαν δοκὸν ταραττει

Συστρέφων ὀπισθεν τὴν οὐράν·

Εἰς τὰ μεθόρια μόλις φθάνων

Τῶν μεγαθύμων Ἡπειρωτῶν,

Προαποστέλλει κατ' Ἀχαρνάνων

Τρεῖς μυριάδας πολεμιστῶν

Ἀπὸ Δυρρᾶχιον καὶ Δωδώνην,

Καὶ στρατηγέτην των τὸν Βριώνην,

Ὅστις συμβούλους τὸν Μουχουρδάρην.

Ἐμπειρον ἄνδρα καὶ συνετόν,

Καὶ τὸν ἀνδρεῖον Ταχίρ-Τσαπάρην

Καὶ τὸν Ῥεσίτην ἔχει αὐτόν·

Αὐτὸς δὲ ἄλλοθεν χιλιάδας

Φέρει πεντήκοντα ἐκλεκτάς

Καὶ τῆς Λαμίας τὰς πεδιάδας,

Κενὰς εὐρίσκει καὶ ἀνοικτάς·

Φραγὴν δὲν βλέπει τὴν φρικαλέαν

Τοῦ Ὀδυσσεῶς ἐκεῖ ῥομφαίαν.

Τὰς Θερμοπύλας ἐγγίζων ὁμῶς

Βαθὺν ἀκούει τῆς γῆς σεισμόν...

Τοῦ Λεωνίδου στέλλει ὁ δρόμος

Ἡρώων ἅμα καὶ ἀπελπισμόν...

Καὶ μέγα Φάντασμα εἰς τὰ νέφη
 Σείει τὴν κόμην του μελανὴν,
 Ἀστραπηβόλα ὄμματα στρέφει,
 Τὸν καταρράκτην ἔχει φωνὴν
 Καὶ κράζει· «Στάσου, Χουρσίτη, στάσου!
 Ὅπισω φέρε τὰ βήματά σου!
 Ἐδῶδεν Πέρσαι, Γόθοι, Γαλάται,
 Τοῦ Φλαμινίου οἱ ἀετοί,
 Τούρκων ἐπέρασαν στρατηλάται·
 Ποῦ ὅλοι σήμερον ποῦ αὐτοί;»

Πλὴν οὐδὲ κάτω του κλονουμένης
 Τῆς γῆς αἰσθάνεται τὴν ὀργὴν,
 Οὐδ' ἀκροᾶται τῆς εἰμαρμένης
 Ὁ Τούρκος ἄνω του τὴν κραυγὴν,
 Ὁ Σλάμης Πρόνιος, ὁ Μουχαρέμης.
 Ὁ Ταχιρβάζης, ὁ Βραῖμ-Δέμης,
 Ὁ Βάλλιος Χοῦσος, ὁ ἐξ Ἀγκύρας
 Κεφαλοκόπτης Ἀχμέτ-Πασᾶς,
 Σπαθηφορούσας ὑψύνουν χεῖρας
 Καὶ ῥίπτουν κάτω θήκας χρυσᾶς.

Ὅμοίως βούβαλοι κερασφόροι
 Χίλιοι θαίνουν ἀγέληδόν
 Καὶ βαρυκέφαλοι ὀδοιπόροι
 Μίαν καὶ ἴσπην τρέχουν ὁδόν.
 Ἄσος ἀπάτητον ἀπαντῶσι;
 Τὴν δίοδόν του ὅλοι τολμῶσι·
 Πλὴν μετ' ὀλίγον εἰς πυκνοτάτων
 Δένδρων ἐμπλέκοντες τοὺς κορμούς
 Τὰ καμπυλόμακρα κέρατά των
 Μεταμελοῦνται εἰς μυκηθμούς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὕτως ἀκρίδες πυκναὶ τὸ θέρος
 Ὡς μέγα νέφος καὶ μελανόν
 Ἐν μέσῳ τρέχουσαι τοῦ ἀέρος
 Ἀποσκοτίζουν τὸν οὐρανόν·
 Ὅπου τὰς φέρη ὁρμὴ πτερύγων,
 Ἐκεῖ ἐρήμωσις μετ' ὀλίγον·
 Ἐκεῖ ἀπράσινα γυμνὰ ξύλα
 Τὰ δένδρα ὅλα διὰ μιᾶς·
 Ἐκεῖ αἱ ἄμπελοι δίχως φύλλα
 Καὶ δίχως χλόην ἢ πεδιάς.

Ἡ ἕκτη ἐφεγγεν Ἰουλίου
 Ὅταν ὁ Δράμαλης τὸν Ἰσθμόν,
 Γέφυραν πλάτους πολυσταδίου
 Εἶδε μακρόθεν ἓνα σταθμόν
 Καὶ εἰς τοὺς πόδας ἦλθε τοῦ ὄρους,
 Ὅθεν ὁ Σκείρων τοὺς ὁδοιπόρους
 Ἐντὸς ἐλάκτιζε τῆς ἀβύσσου.
 Ἐκεῖ ἀκοίμητοι καὶ γοργοὶ
 Σέκερης, Ῥήγας, Πελοποννήσου
 Τὸν ἐκαρτέρουν οἱ στραταγοί.

Ἄλλ' ἅμα εἶδαν ἀναριθμήτων
 Πεζῶν, ἱππέων τόσῃν ὁρμῇν
 Οἱ ὀλιγάριθμοι ὀπαδοὶ των,
 Ψυχρὰν αἰσθάνθησαν τὴν θερμὴν,
 Τὴν τουρκομάχον αὐτῶν καρδίαν
 Κ' ἔφυγαν ὅλοι φυγὴν ταχείαν·
 Φεύγει καὶ Σέκερης ὡς στρουθίον
 Ὅταν μακρόνυχον αἰτὸν
 Βλέπη σκιάζοντα τὸ πεδίον·
 Φεύγει καὶ Ῥήγας ταχυδατῶν

Καί εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Μαινάλου
 φθάνει φωνάζων. ἄστρατοι πολλοὶ
 Κατόπιν τρέχουν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου....

“Ὅλοι μὲ ἄφησαν οἱ δειλοί...”
 «Δειλέ! μὴν ἄλλους ἐξαχρειώνῃς»
 Εἶπεν ὁ γέρων Κολοκοτρώνης
 Εὐρὼν ἐκείνον ἀγωνιῶντα·

“Ἀκαρδε! τῶρα εἰς τὴν στιγμὴν
 Ἥ νὰ σὲ κτίσω ἔπρεπε ζῶντα,
 Ἥ νὰ σὲ δώσω φόνου πυγμῆν.

«Εἰς τὰ συνέδρια πρῶτος τρέχεις
 Τὰς ἀρετάς σου νὰ ἱστορῇς»
 Εἰς τὸ νὰ πλέκῃς δόλους ἐξέχεις
 Καὶ τὴν Ἑλλάδα νὰ διαίρῃς»
 Ἄλλ’ οὐδ’ ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων
 Ἐν μέσῳ φαίνεσαι τῶν κινδύνων·
 Εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Βερβαίνων
 Ἄλλος δὲν ἦλθε πολεμιστῆς
 Τὴν πονηρίαν σου ὑπερβαίνων
 Καὶ ἀνανδρότερος κομπαστῆς (1),»

Ἄλλὰ ὁ Δράμαλης φυγαδεύσας
 Τοὺς περὶ Ῥήγαν ἀμαχητεῖ
 Καὶ τὴν Ἑλλάδα ὅλην πιστεύσας
 Ὑπόδουλόν του ὅτι κρατεῖ,
 Τοὺς στρατηγούς του ἀντιβραβεύει
 Καὶ εἰς τὴν Κόρινθον προοδεύει.
 “Ἑλλήν τὸ στήθος του δὲν προβάλλει
 Ἐμπροσθεν τόσων Ὀθωμανῶν·
 “Ὅλοι ἐξ ἄλλων ἐγιναν ἄλλοι·
 Ἐρίδος ἔργον ἐλεεινόν!...

Εἰς τὰς ἐπάλξεις Ἀκροκορίνθου

Ὡς εἰς κλωβίον τότε κλειστός

Καὶ τὴν πικρίαν τρώγων ἀψίνθου

Ἐξ ἡ αἰχμάλωτος αἰτὸς

Τῆς Κορινθίας ὁ πρώην Κροῖσος

Μέγας Κιὰμὶλ-Βεης, ὅστις μῖσος

Καθ' ὅλης ἔτρεφε τῆς Ἑλλάδος·

Ἐμπειροπόλεμος, ταλμηρὸς,

Παλαιοτάτης οἰκίας κλάδος

Φυλλάζων ἦτον καὶ ἀνθηρὸς.

Εἰς τὸ παράθυρον τοῦ κοιτῶνος,

Συνοίκους ἔχων τοὺς λογισμούς·

Μόνος ἐκάθητο αὐτὸς μόνος

Καὶ περιέφερεν ὀφθαλμούς

Μέχρι Κρισαίου κόλπου Φωκίδος

Καὶ μέχρις Ἀργους καὶ Μεγαρίδος,

Ὅπου ἐκτάσεις ἔβλεπε μόνον

Ἀγρῶν ἰδίων του καὶ γαιῶν,

Καλλισταφύλων του ἀμπελώνων

Καὶ πυκνοφύλλων του ἐλαιῶν.

Ἀλλὰ προβαίνει κυπαρισσίνη

Καὶ βλέμμα στρέφει ἐρατεινὸν

Ἡ καλλιπρόσωπος Ναζενίνη,

Κόρη μεγάλων Ὀθωμανῶν·

Πιστὴ συμβία του καὶ ὡραία,

Ἐίδεν ἀνοίξεις δεκαεννέα·

Οἱ δύο ἔλαμπαν ὀφθαλμοὶ τῆς

Ὡς δύο σάπφειροι τιμαλφεῖς,

Οἱ ἐλικόστροφοι πλόκαμοί τῆς

Καστανοχρύσου ἦσαν βαφῆς·

Εὖοσμον ἄθροισμα κοσμημάτων
 Εἶχεν εἰς στῆθος λευκῆς χροιάς·
 Τὰς ἀνοιγμένας μέχρι γονάτων
 Λεπτοῦφάντους της ποδιάς
 Ἔσειεν αὖρα, κ' ἐχρυσοπέτων
 Ὡς λαμπυρίδες αἱ τρέμουσαί των·
 Εἰς τὴν ὁσφύν της λυγίζομένην
 Ἐπιπτε ζώνη τῶν Ἰνδιῶν,
 Καὶ εἰς γλαυκόφλεβα τορνευμένην
 Κνήμην κατάστραπτεν ἡ χιῶν·

»ὦ φίλε, λέγει, τὰς χελιδόνας
 Βλέπεις νὰ κτίζωσι φωλεάς;
 Ἀκούεις γύρω εἰς τοὺς κοιτῶνας
 Τὰς χαρμοσύνους των λαλιάς;
 Καθὼς ἐκεῖναι κ' ἐγὼ γλυκεῖαν
 Εὐρίσκω σήμερον τὴν δουλείαν·
 Εἰς τὰ δεσμά μου εὐχαριστοῦμαι
 Νὰ σὲ λατρεύω, νὰ μὲ πονῆς,
 Οὐδὲ τὸν πλουτὸν μου ἐνθυμοῦμαι,
 Οὐδὲ τοὺς ζῶντας ποθῶ γονεῖς.

»Πρόθυμος δούλη σου εἰς πᾶν νεῦμα,
 Ἰδοὺ σ' ἐτοίμασα καθαρὸν
 Ἀπὸ τὰς χειράς μου αὐτὰς γεῦμα,
 Σ' ἔφερα κρύον πηγῆς νερόν·
 Ἄν σ' ἐκυρίευσεν ἡ βαθεῖα
 Συνειθισμένη σου ἄθυμια,
 Θέλει τὸ ἄσμα μου σὲ πρᾶναι·
 Καὶ ἂν τὸ ἄσμα μου σὲ λυπῇ,
 Θέλουν οἱ λόγοι μου σὲ φαιδρύνει·
 Τὸν ἔρωτά μου θέλουν εἰπεῖ.

Ἄλλα σὺ θλίβεσαι, δὲν προφέρεις
 Λόγον εὐφρόσυνον εἰς ἐμέ
 Καὶ νῆστις μένεις καὶ κρυφοχαίρεις
 Ὅτι ὀλίγαι σου αἱ στιγμαί.
 Ἄχ! ὁμοιάζεις τὴν ἀηδὸνα
 Τὴν γεννηθεῖσαν εἰς τὸν ῥοδῶνα,
 ἥτις παθοῦσα αἰχμαλωσίαν
 Φωνὴν δὲν ἔχει οὐδὲ χαρὰν,
 Κ' εἰς ἀτροφίαν καὶ ἀποσίαν
 Καταδικάζεται θλιβεράν! . .

Ῥοδοδακτύλους χεῖρας ἐκτείνει,
 Τὴν δεξιάν του θερμοφιλεῖ
 Κ' ἐν ᾧ ἐκεῖνος δάκρυον χύνει,
 Πέραν ὑψοῦται βοὴ πολλή,
 Κόνις ὑψοῦται ὡς νέφος πέραν,
 ἥτις σκοτίζει καὶ τὴν ἡμέραν
 Καὶ πλῆθος ῥέει πεζῶν, ἱππέων,
 Τυμpanοφόρων καὶ σαλπιστῶν,
 Κῦμα καχλάζον κῦμα χερσαῖον
 Ἀλαλαζόντων πολεμιστῶν

Αἱματικόκκινοι αἱ σημαῖαι
 Εἰς τοὺς ἀέρας κυματισταί,
 Καὶ πλατυσίδηροι αἱ ῥομφαῖαι
 Ὡς ἡμισέληνοι γυρισταί
 Καὶ εἰς ἀφρίζοντα ἵππον μαῦρον,
 Εἰς χρεμετίζοντα ἵππον γαῦρον,
 Ἐν μέσῳ πλῆθους ἰδοὺ ὁ νέος
 Μεχμέτης Δράμαλης προχωρῶν
 Κιδαροφόρος, γιγαντιαῖος,
 Τριῶν Σατράπης ἀλογουρῶν

Καὶ ἅμα φθάνει Αἰθίοψ γέρων

Ἰελομέλανος τὴν χροιάν

Εἰς τὸν Κιαμίλ-Βην πρῶτος φέρων

Βῖδ' ἔσιν ὅλως χαροποιάν·

«Ὁ Ἕλλην φρούραρχος δραπετεύσας

Ἄφησε, λέγει, νὰ φύγῃ σπεύσας,

Τὴν Ἀκροκόρινθον ἀνοιγμένην

Καὶ συμπαρέλαβε τὴν φρουράν·»

Καὶ ὁ Κιαμίλης παρωργισμένην

Φωνὴν ἀφίνει καὶ θροντεράν.

«Ἕλληνες, φεύγετε δολοφόνοι;

Φύγετε, φύγετε, μισοί!

Στρατὸς γενναῖος σᾶς περιζώνει . . .

Στρατὸς ἀνίκητος προχωρεῖ, . .

Λυτρώσου, σπάθῃ μου δεσμευμένη

Καὶ εἰς τὸν τοῖχον λησμονημένη!

Εἰς τῆς Τριπόλεως τὰς ἐξόδους

Καθὼς ἐθέριζες τοὺς ληστὰς,

Εἰς μάχας, σπάθῃ, καὶ εἰς ἐφόδους

Ἀστράψε πάλιν ἐξακουστάς!

«Καθὼς ὁ Δαίμων σου Παπαῖ-Φλέσσας

Δᾶδας καὶ ὕλας πυρκαϊῶν

Καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς θέσας

Τῶν χρυσορόφων μου οἰκιῶν

Τὰς διεσκόρπισεν εἰς νεφέλας

Καὶ σὺ ἐμπρός μου, Ἕλλάς, ἐγέλας,

Ἀμποτε, χώρα καταραμένη,

Καὶ σὺ ἐμπρός μου νὰ φλογισθῇς

Καὶ οὔτε στάκτη σου νὰ μὴ μένῃ,

Ὅνομα σῶμα ν' ἀφανισθῇς!»

Τὴν Ἀκροκόρινθον καταβαίνει·

Τὴν Ναζενίνην του παραιτεῖ.

Ἐκείνη ὅμως θορυβημένη,

Νὰ τὸν κρατήσῃ ἐκεῖ ζητεῖ

«Φοβοῦ, φωνάζει, τοὺς ἀποστάτας!

Φοβοῦ ἐνέδρας! φοβοῦ ἀπάτας!..

Φεύγεις;.. μὴ φεύγῃς.. τὸ ἔσχατόν μου

Πνεύσιμον πνέω... ἀγωνιῶ...»

Καὶ ὁ Θεός των εἰς τὸν Θεόν μου

Μὴ φέρῃ τραύματα δειλιῶ..»

Ἐξω τοῦ τείχους ἐκεῖνος ἦτον

Ἐχθρῶν νὰ χύσῃ αἷμα ποθῶν,

Ὅταν ὁ Ἕλλην φρούραρχος γείτων

Ἐκεῖ εὐρέθη ἐπανελθών·

Ὅτι μεγάλου Τούρκου τὰ στήθη

Ἄφησε ζῶντα μετεμελήθη·

Ἀλλ' εἰς τὴν τόσῃν του παραζάλην,

Ἐν ᾧ τὸν φθάνει μετὰ πολλῶν,

Τὸν βλέπει, στέκει, διστάζει πάλιν·

Καὶ ὁ Κριαμίλης πικρὰ γελῶν,

«Τί στέκεις; κράζει· τὸν φόγον πράξε

Ἐλέγχους ἔχεις ὡς ἱερεὺς;

Καὶ ἄλλους ἔσφαξες, κ' ἐμὲ σφάξε·

Γνωστὸς ὁ φρούραρχος Ἀχιλλεύς.»

Πληγὰς χιλίας δίδει, λαμβάνει·

Κτυπᾷ, κτυπᾶται πρὶν ἀποθάνῃ·

Καὶ ὁ σφαγεὺς του ἱππεὺς καλπάζων

Τὴν Ἀργολίδα τρέχει δδὼν

Βλέπων τὸ στράτευμα πλησιάζον,

Βλέπων τὸν Δράμαλιν πρὸ ποδῶν.

Ἡ Ναζενίνη τὸν ἐκαρτέρει,
 Ὄταν ὁ γέρων Ἀφρικανὸς
 Γυμνὸν τὸ ξίφος ἐκείνου φέρῃ.
 Ἄνω τῆς σβύνει ὁ οὐρανός·
 «Ποῦ ὁ αὐθέντης σου, ποῦ; . . . φωνάζει.
 Λέγε. . . δμίλει. . .» αὐτὸς διστάζει,
 Κ' ἐκείνη ὅλη τρέμει, κλονεῖται,
 Τὸ πᾶν νὰ μάθῃ ἐπιθυμεῖ.
 Αὐτὸς τὸν θάνατον διηγεῖται,
 Κ' ἐκείνη πίπτει, λειποθυμεῖ.

Ὡχρὰ ὁμοίως ἡ Καρυάτις
 Βίς τὴν Ἀκρόπολιν Ἀθηνῶν
 Ἐκλινε κάτω τὰ γόνατά της
 Ὑπὸ τὴν σφύραν τῶν Βρεττανῶν..
 Χίλια τύμπανα ταῦτοχρόνως,
 Χίλιαι σάλπιγγες ὁμοφώνως
 Ἐντὸς ἀκούονται τοῦ φρουρίου. . .
 Ἦλθεν ὁ Δράμαλης νικητής!
 Ἐκείνη κράζει τοῦ παναθλίου
 Ἀνδρός μου ἦλθεν ἐκδικητής!
 «Τῆς ἐκδικήσεως πόθεν εἶσαι
 Ἡ μέλλουσά μου ὅλη ζωή!
 Πολύθρηνή μου ὄρασις σβῦσε,
 Πολύστονέ μου παῦσε πνοή,
 Ἀφ' οὗ τὸ αἷμά των πλημμυρῆσαν
 Τὴν φλογερὴν μου δροσίση λύσαν! . . .
 Ὅλους τοὺς Ἑλλήνας ἀντικρὺ μου,
 Ὅλους ἐκπνέοντας νὰ ἰδῶ,
 Νὰ εὐφρανθῶσιν οἱ ὀφθαλμοί μου,
 Καὶ νὰ ἐκπνεύσω κ' ἐγὼ ἐδῶ! . . .»

Λεπτὸν ἐμπρὸς τῆς κάλυμμα ῥίπτει

Ἀπὸ τὰς Χάριτας κεντητὸν

Καὶ εἰς τὴν ὄρασιν ὅλων κρύπτει

Μέτωπον, στέμμα μαργαριτῶν·

Καὶ εἰς τὸν Δράμαλιν ἀναβάντα·

«Τὰ θλιβερά μου ἰδὲ συμβάντα·

Τὸν φλογερὸν μου ἄκουσε πόνον·

Οἱ ἀποστάται τὸν δυνατὸν

Κλαμῖλιν σφάζαντες, μ' ἓνα φόνον

Ἐμὲ κατέστρεψαν καὶ αὐτόν.

α' Ἐκδικητὴν τοῦ προωρισμένον,

Ἐκδικητὴν μου σὲ θεωρῶ·

Τὸν θησαυρὸν τοῦ κατωρυγμένον

Νὰ σὲ προσφέρω ἀναχωρῶ·

Δέξου καὶ ταύτην τοῦ τὴν ῥομφαίαν·

Εἰς χεῖρα πρέπει τόσον γενναίαν.»

Εἶπεν· ἀκόμη τὴν ἀκροᾶται

Αὐτὸς ἐν θλίψει καὶ σιωπῇ,

Καὶ τέλος κράζει· «Ἐπαναστάται!

Βουνὰ διέβην ὡς ἀστραπὴ·

α' Ἐπάνω στέκω τῶν πόλεων σας·

Πόλεμος μέλλει καταστροφῆς

Νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν φωλεῶν σας

Ἀνωθεν ταύτης τῆς κορυφῆς,

Πόλεμος μέχρι τῆς συντελείας·

Καὶ ὅσον δάκρυ τῆς παναθλίας

Εἰς ἀκροπόλεις καὶ φυλακὰς σας

Ἡ μισητὴ σας ἐπὶ γῇ,

Αὐτὸ τὸ δάκρυ τῆς με θαλάσσης

Αἵματος θέλει ἀνταλλαγῇ.»

Ἄνδρας, γυναῖκας καὶ ὄσους πρώτους
 Τῶν Δωριέων καὶ Βοιωτῶν
 Ὁ Τοῦρκος ἔσυρεν αἰχμαλώτους
 Εὐθὺς συνάγει περὶ αὐτὸν
 Καὶ ὅλους ζῶντας εἰς τοῖχον κτίζει
 Καὶ τὴν Ἀκρόπολιν καλλωπίζει
 Ἀπὸ ἀνάγλυφα φρικαλέα
 Καλοῦν αἱ πέτραι, ὅπου αὐτοὶ
 Ἀνοίγουν στόματα θνησιμαῖα
 Ὁ Τοῦρκος μόνος ἀναισθητεῖ

 Ἰππεῖς τοῦ ἄγριοι καὶ ἀγρίους
 Χύνοντες γύρω ἀλαλαγμούς
 Ἀρπάζουν δύο λευκογενεῖους
 Ἰεροφάντας εἰς τοὺς βωμούς
 Ἐμπρὸς τοῦ Πλάστου εἰς τὰ τεμένη
 Ἄνω τοὺς πόδας αὐτὸς τοὺς δένει
 Ἀπὸ τὰ ὧτά των τότε ῥέον,
 Ἀπὸ αὐτοὺς των τοὺς ὀφθαλμούς,
 Φεύγει τὸ αἷμα τῶν ἱερέων
 Καὶ ἡ ψυχὴ των εἰς σταλαγμούς

 Μέχρι τοῦ Ἄργους σπάθην ἐκτείνων
 Πατεῖ ὁ Τοῦρκος τὰς Κλεωνάς
 Πολέμων ἄπειροι καὶ κινδύνων
 Καὶ εἰς εἰδήσεις τόσον δεινὰς,
 Πρὸς δύο πλοῖα τρέχουν Ὑδραῖα
 Ὅπου ἡ θάλασσα ἡ Κερναία
 Θάνος, Ὁρλάνδος καὶ Λογοθέτης
 Οἱ διευσθύνοντες τὴν Ἀρχὴν
 Καὶ ὁ Βουδούρης ἀνὴρ προπέτης,
 Ἄλλ' ἔχων λόγου πολλὴν ἰσχύν

Καὶ ὀγδοήκοντα γιλιάδας

Κυθωνιέων, Χίων, Κρητῶν,

Ὅλοι: ἀπάτριδες καὶ φυγάδες,

“Ολοι κατόπιν τρέχουν αὐτῶν,

Γυναῖκες, γέροντες καὶ παῖδιά...

Ἡ δεκάστᾳδιος παράλια

Τρέμει καὶ χύνει μιγάδα θρῆνον

Πλήθους ζητοῦντος φυγῆς ὁδόν,

Καὶ εἰς τὸν κλαίοντα Ἐρασῖνον

Τὰ βρέφη πνίγονται σωρηδόν.

«Ο Ὑψηλάντης ἔφιππος τρέχει

Καὶ διὰ κήρυκος τοὺς καλεῖ·

Ὁ φόβος ὅμως ὥτα δὲν ἔχει·

φεύγουν ἄνδρεῖται, φεύγουν δειλοὶ,

Εἰς τὴν Ναυπλίαν συγχρόνως ὅλος

Τῶν Τούρκων πάλιν πλέει ὁ στόλος·

"Εμπροσθεν Τούρκους εἰς τὰ πελάγη.

*Οπισθεν Τούρκους εἰς τὴν ξηρὰν,

90 Ἑλλήνων Τούρκου ὅπου υπάγῃ

Εὕρισκει μάχαιραν φοβεράν.

Ὁμοίως φεύγων ἀνέμων ζάλην.

Χειμάρρων φεύγων κατακλυσμόν,

Βοσκὸς εἰς μαύρην στοιχείων πάλιν

Στρέφει περίφοβον ὀφθαλμὸν

Καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τὸν ἐκτείνει·

Ἄλλ' οὐτε θάλασσαν διακρίνει·

Τόσον ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη

"Ανώ του μείνας θολός φανός,

Καὶ εἰς τὰ κύματα κατεγύθη

Ὁ πολυνέφελος οὐρανός !

Εἰς τὴν παράλιον πεδιάδα
 Τὸ ἄστρον ἔβλεπε τῶν νυκτῶν
 Λαὸν κοιμώμενον καὶ σποράδα·
 Ἄλλὰ τὸ βλέφαρον ἀνοικτὸν
 Ὁ ὕψηλάντης μόνος ἐκράτει
 Καὶ εἰς τὴν ἄμμον ἐπεριπάτει,
 Καὶ εἰς τὰς μαύρας τοῦ αὐτοῦ σκέψεις
 Καὶ εἰς τοὺς μαύρους τοῦ λογισμοῦ
 Ἄπὸ τὸ ἔθνος μὴν ἀποστρέψης·
 Ἐλεγε Πλάστα τοὺς ὀφθαλμούς! »

Καὶ εἰς τὸ ἄργος προσηλωμένος,
 Τῶν Τούρκων ἔβλεπε τὰς πυράς
 Καὶ θρηνωδίας διὰ τὸ Γένος
 Τοιαύτας ἔχυνε λυπηράς·
 Ἄ ὕπερ πατρίδος κ' ἐλευθερίας
 Ἄν ἀποθάνω δάση Ναυπλίας,
 Καλύψετέ μου τὴν κρύαν κόριν!
 Κύμα θαλάσσης μὴν ἀρνηθῆς
 Τὴν δίχως παῖδας κλαίουσαν μόνην
 Γραίαν μητέρα μου ν' ἀσπασθῆς! »

Τὸν σαπφειρώδη καὶ γαληναῖον
 Τότε διέτρεχεν οὐρανὸν
 Ὁ Παντοκράτωρ ἄρμα δρομαῖον
 Καὶ ἡλιότροχον κυβερνῶν·
 Τὸ πύρινόν του ζεῦγος ἐπέρα
 Εἰς ἐν τοῦ βῆμα ὅσον αἰθέρα
 Τὸ βλέμμα μόλις περιλαμβάνει
 Ἀστερογεῖτονος αἰετοῦ,
 Ὅταν ἀφήσας τὴν Γῆν ἐφάνη
 Ὁ Ταξίαρχης ἐμπρὸς αὐτοῦ.

«Τὸ προσωπὸν σου, Κύριε, λέγει,
 Πυριφλεγέθων ὠκεανός,
 Τὴν κτίσιν ὅλην ἂν θέλῃς φλέγει·
 Μικροῦ Πλανήτου θέτω ἐνός
 Ἐνώπιόν σου, Θεέ, τὴν στάσιν·
 Ὁ τὴν πηλίνην σου θλίψας πλάσιν
 Εἰς τοὺς δακτύλους του Ναπολέων
 Ἀφ' οὗ παρέδωκε τὴν πνοήν,
 Δοῦλα τὰ ἔθνη τὴν πρώτην πλέον
 Δὲν ἀναδίδουν ὅπλων βοήν.

«Μόνον ἡ τάλαινα Ἑλλάς, ἥτις
 Ἐκατοντάδας ἐνιαυτῶν
 Καταναλώθη ὡς φωτοχύτης
 Λύχγος τοὺς ἄλλους ὑπηρετῶν
 Καὶ εἰς βαρβάρους ὑπεδουλώθη,
 Δορατοφόρος πάλιν ὠρθώθη·
 Ἀλλ' ἐπιμένει, ὀκνὸς δὲν στέκει
 Ὁ τερψισκάνδαλος Σατανᾶς,
 Εἰς τὰς σαγήνας του τὴν ἐμπλέκει
 Καὶ διεγείρει στάσεις δεινάς.»

«Τρέξε! χαλίνωσε τὸν ἀντάρτην!
 Ἐκεραυνόκραξεν ὁ Θεός·
 Εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Σπάρτην
 Ἐπανελθέτω σοφὸς λαός·
 Πρὶν τοὺς ἀνθρώπους εἰς φῶς καλέσω,
 Τὴν Ἑλληνίδα χώραν ἐν μέσῳ
 Εὐρώπης ἔθεσα καὶ Ἀσίας
 Ὡστε τοῦ Θεοῦ λόγου πηγὴ,
 Καὶ εἰς τὴν μίαν νάμα σοφίας
 Καὶ εἰς τὴν ἄλλην νὰ χορηγῇ.»

Λέγει, καὶ φθάνει ἀπὸ περάτων

Εἰς ἀπωτάτας ἐσχατίας

Καὶ κόσμον νέον ἵσταται πλάττων·

Ὡς δὲ εἰς στοῖβαν ἀνθρακιᾶς

Φυσῶν βορέας σπείρει σπινθήρας

Ὁ Πλάστης πνέων σπείρει φωστῆρας·

Καὶ Ἀγγελοὶ τοῦ πάλλοντες δόρυ,

Πρὸς νέας ἀστρων ἀνατολάς

Φέρουν χρυσόπτεροι ὁδοιπόροι.

Τὰς ὑπερτάτας τοῦ ἐντολάς.

Ἄλλ' ὁ Ἀρχάγγελος ἐπιστρέφει

Ὅπου τὰς ἄκρας τοῦ φαλακράς

Κρύπτει τὸ Μαίναλον εἰς τὰ νέφη·

Πτέρυγας τείνει δύο μακράς·

Ἡ μία φθάνει τὴν Αἰτωλίαν,

Ἡ ἄλλη στέφει τὴν Βοιωτίαν,

Καὶ ἡ πυρώδης μαρμαρυγὴ τῶν

Χύνει σωτήριον ἐμπρησμὸν

Καὶ εἰς τὰ στήθη τῶν ἀτρομήτων

Ἑλλήνων φέρει δόξης κνισμὸν.

Ὅμοιως ὅπου γεννᾷ τὸ μύρον

Καὶ τὸ θυμίαμα θερμὴ γῆ,

Ὅπου σμαράγδων, ὅπου σαπφείρων

Καὶ ἀδαμάντων λάμπει πηγὴ,

Ἐκεῖ ὁ ἥλιος ἐπιχύνων

Κατακαθέτους δραγμάς ἀκτίνων

Εἰς τῆς θαλάσσης τὴν κοίλην κοίτην

Ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ Τροπικοῦ,

Γεννᾷ εἰς ὄστρεον μαργαρίτην

Ἰδατος στίλβοντος καὶ λευκοῦ.

'Ο ἥρως Μάρκος πριώτην προσφάτως
 Κατὰ τὴν Πλάκην παθὼν φθορὰν
 Καὶ ὁ γενναῖος Μαυροκορδάτος
 Τῆς Πέτας κλαίων τὴν συμφορὰν,
 Εἰς δύο σώματα ψυχὴ μία,
 Ἐν ᾧ δουλοῦται ἡ Αἰτωλία
 Εἰς Μεσολόγγιον συμπετῶσι
 Πρὸ τοῦ Βριώνου ὡς ἀετοί,
 Καὶ πρὸ τοῦ ἄλλου καθεῖς νὰ σώσῃ
 Τὴν Ἀμαζόνα Πόλιν ζητεῖ.

'Ελλήνων φέρει ὀκτὼ δεκάδας
 Εἰς τὸν ὑψίκερμον Ἀετὸν
 Καὶ Τούρκων δώδεκα χιλιάδας
 Κτυπᾷ ὁ νέος Γρίβας πετῶν
 Βοᾷ ἡ μία καὶ ἄλλη ῥάχη·
 Κρατεῖ ἑννέα ὥρας ἡ μάχη·
 Καὶ ὅταν φθάνη αὐτὸς ἀσθμαίνων
 Μετὰ τὴν νίκην δίχως πληγὴν
 Ὡς λύκος ἔχει αἱματωμένον
 Τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ σφαγὴν (2).

Εἰς μίαν ἄκραν τῆς Λυκαωρίας
 Μίσση καὶ πάθη ἀφείς κλειστά,
 Πρὸς τὰς ἐπάλξεις τῆς Κεχροπίας
 Ὁ τοῦ Ἀνδρούτσου υἱὸς πετᾷ.
 Ἐκεῖθεν τρέχει, καὶ οἱ στρατοὶ του
 Κόπτουν τὴν δίοδον τοῦ Χαιρσαίτου·
 «Πελοποννήσιοι! τότε γράφει,
 Μὴ φοβηθῆτε ἄλλους ἐχθρούς.
 Ἐγὼ τοὺς Τούρκους εἰς τὰ ἐδάφη
 Τῆς Βοιωτίας κρατῶ νωθρούς.»

Καὶ ὁ στρατάρχης Κολοκοτρώνης
 Κράζει· αὐτάκε ὑπασπιστά!
 Θέλω νὰ λάβω διὰ τῆς μόνης
 Σπάθης σου σήμερον τὰ πιστά
 Ἄν ὄντως ἦλθεν ὁ Μουσουλμάνος,
 Ἡ ἂν ἐψεύσθη Ῥήγας ὁ πλάνος·
 Εἰς τὰς σκηνάς του αὐτὰς σὲ στέλλω
 Λέων αἰφνίδιος νὰ χυθῇς·
 Ὡς δεῖγμα αἶμα νὰ φέρῃς θέλω·
 Τρέξε κ' ἐπίστρεψε παρευθὺς.»

Καὶ ὁ Φωτάκος εἰς Ἄργος φθάσας,
 Ὅπου ἐδίψα αἶμα ἡ γῆ,
 Καὶ Τοῦρκον ἔνοπλον θυσιάσας
 Φέρει τὴν σπάθην αἰμοσταγῇ.
 Τότε ὁ ἐνδοξος γέρων στέλλει
 Καὶ τὸν ἀλλόφυλον ἀναγγέλλει·
 «Πολῖται, γράφει, Πελοποννήσου!
 Ἐλθετε, φθάσετε παρευθὺς
 Νὰ μοιρασθῶμεν πλοῦτον ἐξίσου
 Ὅστις θεόθεν ἦλθε ριφθείς·

Ὅσους χρυσίου, ὅσους ἀργύρου
 Σωροὺς ἐστοίβαξεν ὁ Ἄλῃς,
 Ὁ νέος Φάλαρις τῆς Ἠπείρου,
 Σπάθας του, ἵππους πολυτελεῖς,
 Ὅλα ὁ Δράμαλης μᾶς τὰ φέρει,
 Καὶ ἡ καρδία μου πολὺ χαίρει
 Ὅτι ἐγγίζω νὰ σᾶς πλουτίσω.
 Ἀκολουθεῖτέ με, ἀδελφοί!
 Ἐγὼ προτρέχω νὰ τὸν κτυπήσω,
 Εἰς τὰ ὀπίσω μὴπως στραφῇ.»

Χιλίους φέρων αὐτὸς Ἀρκάδας
 Ἴππεὺς ἐν μέσῳ των προχωρεῖ
 Κατὰ τοῦ Ἄργους τὰς πεδιάδας,
 Καὶ εἰς τὰς κώμας δημηγορεῖ
 Πρὸς τοὺς ποιμένας καὶ ζευγηλάτας,
 Καὶ σωτηρίου πλέκει ἀπάτας·
 Ἐμπρὸς του φαίνεται ἡ τροχεῖα
 Καὶ χαλικοστρωτος πεδιάς,
 Ὅπου τὰ τείχη καὶ τὰ μνημεῖα
 Τὰ μαρτυροῦντα τὰς Ὑσιᾶς·

Ἐκεῖ ρυάκιον ἀναβλύζον
 Ἀπὸ πλησίου ἑράχου ῥωγμοὺς
 Καὶ εἰς πετράδια κελαρύζον
 Περιεσπᾶτο εἰς ἔλιγμοὺς,
 Κ' ἐσυμφιθύριζαν γηραλέαι
 Ὀλίγαι γύρω ἀγριελαῖαι·
 Ἐκεῖ δρομαῖοι, ἄπληστοι πάλης,
 Σημαίας φέροντες ἀνοικτάς
 Φθάνουν ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης,
 Ὁ Ὑψηλάντης καὶ Κρεββατᾶς·

Ἐκεῖ συμβούλιον συγκροτεῖται
 Καὶ ὁ στρατάρχης πρῶτος λαλεῖ·
 Ἄ Ἡ Πελοπόννησος συγκινεῖται,
 Καὶ στράτευμά της φθάνει πολύ·
 Πλὴν φόβος μέγας, πρὶν τοῦτο φθάσῃ,
 Μήπως ὁ Δράμαλης μᾶς δαμάσῃ
 Τρέχων εἰς Τρίπολιν καὶ δεσπότην
 Καθέδρας θέσιν πολεμικὴν,
 Τρέχων εἰς Πάτρας καὶ ταύτας σώζων
 Ἀπὸ ῥομφαίαν Ἑλληνικὴν.

Ἐκείθεν φέρει μακρὰν τῆς μάχης
 Ὁ Ἕλλην στρατάρχος τὸν δαυλὸν
 Καὶ περιέρχεται τοὺς ἀστάχεις
 Καὶ τὰ βοσκήματα πυρπολῶν.
 Καίει καλύβας καὶ ἀποθήκας
 Καὶ κράζει· α' Ῥῶσσε, οὕτως ἐνίκας
 Τὸν δορυκτῆτορα τῆς γῆς Γάλλον,
 Ὅταν ὀπίσω κ' ἐμπρὸς αὐτοῦ
 Τὰς πόλεις ἔκαιες αὐτὸν βάλλων
 Ἐν μέσῳ πείνας καὶ παγετοῦ.»

Τὰ πρὸς τὴν Τρίπολιν ὀχυρόνει,
 Τὰ πρὸς τὰς Πάτρας ὁμοῦ στενά,
 Κ' ἐν ᾧ τὸ Ἄργος ὁ Τοῦρκος ζώνει
 Ὁ Τοῦρκος ζώνεται εἰς βουνά.

Εἰς τὴν σημαίαν του ἐν τοσούτῳ
 Στρατὸς ἀνδρεῖος ἐσυγεντροῦτο·
 Καὶ πρῶτος ἔφρξεν ὁ Γενναῖος
 Τρεῖς διλογίας Καρυτηνῶν,
 Ὅστις καὶ σῶμα ἔχων Τυδέως
 Φόβητρον ἦτον Ὀθωμανῶν.

Ἐφθασε τρέζας ὁ Φλέσσας· Ἄρης
 Αἵματοβάπτιστος ἱερεὺς,
 Ὁ φιλογύναιος ἅμα Πάρις
 Καὶ φιλοπόλεμος Ἀχιλλεύς·
 Χιλίους εἶχε διακοσίους
 Λεονταρίτας ἀρειμανίους.
 Ἦλθε Νικήτας ὁ αἰμοστάζων,
 Εἰς τὴν νευρώδη του δεξιὰν
 Σίδηρον ἦλθε βαρὺν βαστάζων
 Μίαν ζυγίζοντα στρατιάν.

Ἦλθεν Κεφάλας ὁ σπείρων τρόμον,
 Καὶ Μητροπέτροβας ὁ κρατῶν
 Βαρὺν αἰῶνα εἰς ἶσον ὦμον,
 Καὶ Παπατσώνης τῶν μαχητῶν
 Ὁ πλεόν εὖζωνος καὶ γενναῖος,
 Ὅστις καὶ κάλος εἶχε Νιρέως.
 Ἐκαστος ἔφερεν ἐξ ἰθώμης
 Ἐκατοντάδας Ἑλλήνων τρεῖς.
 Ὅποίας τόλμης, ὅποίας ῥώμης
 Ὀλίγους ἔτρεφεν ἡ πατρίς.
 Ἦλθεν ὁ Τσώκρης ἄγων χιλίους
 Τοῦ ἁλωθέντος Ἀργους υἱούς,
 Καὶ ὁ Δάγραϊος τριακοσίους
 Φέρων εὐκνήμιδας Δαναούς.
 Ἦλθαν ἐξ Ἀστρους τοῦ χρυσηλίου,
 Ἀγίου Πέτρου καὶ Λενιδίου.
 Ὁ Ζαφειρόπουλος καὶ Κοντάκης
 Οἱ κορυφαῖοι τῶν πολιτῶν,
 Πολεμοχάρμας ἄνδρας ἐπτάκις
 Συνάμα φέροντες ἑκατόν.
 Ἦλθε Πλαπαύτας μετὰ χιλίων
 Ὅπισθοκόμης καὶ νεαρός,
 Καὶ τοῦ στρατάρχου αὐτοῦ βραχίων
 Μεγαλοσπάθης καὶ στιβαρός
 Φέροντες ἦλθαν παῖδας Γυθείου,
 Οἰτύλου, Ἐλους καὶ Ἀχιλλεῖου
 Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης,
 Ὅστις μαρτύρων ἔχυνε φῶς,
 Καὶ ὁ Ἀντώνιος τῆς μεγάλης
 Οἰκίας ἐνδοξος ἀδελφός.

'Ο Χατζηχρήστος ἔφερε γαύρους
 Διακοσίους Θράκας ἵππεϊς
 Δορατοφόρους ἵπποκενταύρους
 Καὶ ταχυτέρους τῆς ἀστραπῆς.
 Λόχον ὠδήγει μεγαλοσκήων
 'Η Βουβουλίνα Τιπαρινίων·
 Καὶ Κεφαλλῆνας φίλους τοῦ Γένους,
 'Εχθροὺς 'Αγγλίας τῆς μισητῆς,
 Πεντακοσίους ἀνδρειωμένους
 Τῆς Λάλας ἦγεν ὁ νικητῆς.

'Ο μεγαλόνυμος καὶ ἀνδρεῖος,
 'Ο ἔχων πλοῦτον τὰς ἀρετὰς
 Καὶ μετὰ ταῦτα σφαγεῖς δολίως
 Παναγιώτης ὁ Κρεββατᾶς,
 Χιλίους ἦγεν ὀκτακοσίους
 Τῆς Σπάρτης ὅλους παῖδας γνησίους,
 'Αλλους τὴν Μέσσην καλλιεργοῦντας
 Καὶ τὰς 'Αμύκλας καὶ Αὔγειας,
 Καὶ ἄλλους ποίμνια ὀδηγοῦντας
 Εἰς Ταῦγέτου τὰς ποδιάς·

'Ολος ἀνδρία, ὅλος ἀπλότης
 Καὶ Ποδαλείριος τοῦ στρατοῦ,
 'Ο 'Ιατράκος Παναγιώτης
 'Ο δευτερεύων ἦτον αὐτοῦ·
 Καὶ ὁ Βρεσθένης εἰς τὴν ἁγίαν
 'Επεριδόμενος βακτηρίαν,
 'Εκεῖ εὐλόγει τοὺς πολεμοῦντας
 Διὰ τὸ Γένος καὶ τὸν Σταυρόν
 Καὶ εἰς τοὺς κάτω ἐγκαρτεροῦντας
 Τὸν ἄνω ἐδείχνε θησαυρόν.

Χιλίους φέρων ἐξακοσίους

‘Ο Πονηρόπουλος ἐκλεκτούς,

Τρεῖς οἰωνούς του εἶχεν αἰσίους

‘Υποστρατήγους τρεῖς συνετούς,

Κρίζαλιν, Μῆτρον καὶ Παππατσόρην

‘Ὡς ὀρθαλμοῦ του ἐβλεπε κόρην

‘Ο Πονηρόπουλος τὴν Ἑλλάδα

Καὶ τῶν ἐρίδων κατευναστής

Τὴν φλογεράν των ἐβυνε δαῖδα

Κ’ ἐζῶνε σπάθην ὑπὲρ αὐτῆς.

Χιλίους ἄνδρας ἀνδρίας πρώτης

Εἶχε λογάδας Καρυτηνῶν

‘Η ἐπτακέφαλος ἀδελφότης

Τῶν μεγαθύμων Δελιγιαννῶν

Τετρακοσίους ὠδήγουν ἐπὶ

Καὶ οἱ Ζαρῖφαι καὶ οἱ Ζανέτοι

Τοσοῦτον στραύτευμα συνενώνει

‘Ο περὶ ὅλων ἐκεῖ ἀγών,

Καὶ τόσον πλῆθος ἐνδυναμόνει

Τὸν χθὲς ἀδύνατον στρατηγόν !

‘Ομοίως χεῖλη ἀνοιγοκλείων

Κοκκινισμένα καὶ φλογερά

‘Ο δειψαλέος τοῦ θέρους Κύων

Τὰ τοῦ Ἰνάχου βοφᾶ νερά.

Πλὴν ὁ σὺράνιος βρέχει κάδος ;

Τρέχουν τὰ ρεῖθρα τῆς πεδιάδος,

Τρέχουν οἱ χεῖμαρροι τῶν χασμάτων,

Καὶ εἰς τὴν κλίνην τοῦ ποταμοῦ

Φέροντες ὅλοι τὰ νάματά των

Τὸν μεγαλύνουν ὅλοι ὁμοῦ.

«Ἡ Βουβουλίνα τότε κινεῖται,

Τότε φωνάζει πρώτη αὐτή·

«Πῶς δὲν ὀρμάτε, τί καρτερεῖτε

Τόσοι στρατάρχαι, τόσοι στρατοί;

Γυναῖκες εἰσθε; Ἀλλὰ τί λέγω;

Μὴ τὰς γυναῖκας ἀδίκως ψέγω.

Βρέφος ἐκεῖναι εἰς τὴν μασχάλην,

Σπάθαν εἰς μίαν χεῖρα γοργήν

Καὶ καρύφυλλον εἰς τὴν ἄλλην,

Πετῶσι πρῶται εἰς τὴν σφαγὴν.

«Σεῖς λόγους μόνον, καὶ πράξεις ὄχι!

Ἐτοιμασίας παντοτεινάς!

Τί περιμένετε τόσοι λόγοι,

Τάγματα τόσα εἰς τὰς σκηνάς;...

Τοῦρκοι τοῦ Ἀργούς, ἀκούσετέ με!

Καὶ σὺ, Πασσᾶ των Δράμαλη, τρέμε!

Αὐτὰ τὰ φύλλα πρὶν μαρανθῶσιν,

Αὐτὰ πρὶν πέσωσι τῶν δρυμῶν,

Αὐτῶν τῶν φύλλων θέλουν τὴν πτῶσιν.

Οἱ Τοῦρκοι πάθει ἐμπρὸς ἡμῶν.

«Τὰ κλεῖθρα φέρε με τῆς Μεθώνης

Καὶ τῆς Ναυπλίας καὶ τῶν Πατρῶν

Καὶ τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Κορώνης.

Καὶ μὴν ἐπάνω σπείρης πετρῶν!

Τὴν Πελοπόννησον ὄχι ὅλην,

Ἀλλ' οὔτε μίαν μικράν τῆς πόλιν.

Θέλει βραχίων κατακρατῆσει

Ἐλαφοκάρδου Ὀθωμανοῦ,

Καθὼς δὲν θέλει θνητὸς ἐγγίσει

Ἄστρον τοῦ λάμποντος οὐρανοῦ.

α' Ἐντὸς ἐρήμου χθῆς ἤμουν τόπου
 "Ἀστράψαν αἴφνης οἱ οὐρανοὶ
 Ὡς τὸ πανάχραντον Βῆμα, ὅπου
 Λαμπάδες καίονται καὶ φανοί·
 Λιθάνου μ' ἐθελξεν εὐωδία·
 Ὅργάνου μ' ἔτερψε μελωδία·
 Ἐκράτουν Ἀγγελοι λευκὰ κρίνα
 Ψάλλοντες χίλια Ὠσαννά!
 Κ' ἐγείρου μ' ἐκραζαν, Βουβουλίνα!
 Ἡ Θεοτόκος ἐμπρός σου νά!

α' Πρόσωπον, σῶμα φῶς ἦτον ὅλη,
 Φῶς καὶ ὁ θεῖος αὐτῆς χιτῶν,
 Καὶ εἰς τὸν ἓνα ἡλιοβόλει
 Κόλπον τῆς βρέφος ἀγαπητόν·
 Τρέξε, μὲ εἶπε, καὶ μὴ βραδύνῃς!
 Τρέξε τοὺς Ἑλληνας νὰ θαρρύνῃς!
 Πρὶν ἢ στρογγύλῃ αὐτὴ σελήνῃ
 Γενῇ λεπτότοξος καὶ σβυσθῇ.
 Ἐντὸς τοῦ Ἀργους καθὼς ἐκείνη
 Θέλουν οἱ Τοῦρκοι ἀφανισθῇ.

α' Ἐφυγεν ἄνω ἡ Παναγία·
 Χύνουσα κάτω φῶς ἱλαρόν.
 Ἑλληνες, θάρρος καὶ ἀφοβία!
 Τοῦτο τὸ ἔδαφος ἱερὸν,
 Καὶ προστατεύουν αὐτὸν τὸν τόπον
 Χοροὶ Ἀγγέλων, φυλαὶ ἀνθρώπων!
 Ἐντὸς τοῦ Ἀργους, Ἑλληνες, πλέον! »
 Εἶπεν ἐκείνη, καὶ ὁ στρατὸς
 Τὴν ἀκολουθεῖ πόλεμον πνέων
 Κ' ἐντὸς τοῦ Ἀργους, κράζων, ἐντός!

Ἡ βουβουλίνα ἦτον ώραία·
 Εἶχε τὰ βήματα στιβαρά,
 Καὶ ὡς ἡ Ἀρτεμις κολοσσαία
 Ἐπεριπάτει καὶ φοβερά·
 Μεγάλα εἶχεν ὄμματα Ἦρας
 Καὶ βλέμμά σπεῖρον γοργοῦς σπινθηράς·
 Τὸ χρυσοκέντητον ἔνδυμά της
 Ζώνη συνέσφιγγεν ἀργυρά,
 Καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὰ πλευρά της
 Σπάθη ἐκρέματο ἡχηρά.

Κεῖται εἰς βράχους ἡλιοβάτους
 Ἐρμηον Ἄστυ καὶ ὕψηλόν·
 Τῆς Ἐπιδαύρου κρυπτὰ εἰς βάτους
 Τὰ τεῖχη σώζει· πλὴν τὸν καλὸν
 Χρυσελεφάντινον ἀνδριάντα
 Καὶ τὰ ώραία τεμένη πάντα,
 Ὅσα ὑψώθησαν εἰς τὸν ῥύστην
 Καὶ ζωοδότῃν Ἀσκληπιόν,
 Ἐρρίψε πνεύσας πνοὴν ἐχθίστην
 Ὁ πανδαμάτωρ ἐκεῖ Αἰών.

Στέκει ἐπάνω τῆς πεδιάδος
 Τὸ Ἀραχναῖον ὄρος γυμνόν,
 Ὅθεν τὴν δούλωσιν τῆς Τρωάδος
 Διὰ φρυγάνων νυκτιφανῶν
 Ἡ Κλυταιμνήστρα εἰδοποιήθη,
 Ὅταν ἐγκλείουσα εἰς τὰ στήθη
 Τῶν μιαρῶν της παθῶν τὴν πάλην
 Ἐπαρμόνευε τὸν καιρὸν
 Εἰς τοῦ συζύγου της τὴν ἀγκάλην
 Νὰ πῆξῃ φάσγαγον δολερόν.

Ἄπὸ τὸ Ἄργος ἐκεῖ δρομαῖος
 Ἴππευς ἐφάνη ξιφῆρης τις,
 Σώζων τὸν πύγωνα ἰερέως
 Καὶ τῆς πατρίδος πολεμιστής·
 Τὸν σιδηρόνυχτα, ξανθοχαίτην
 Ἴππον τοῦ δώσας εἰς ὑπρέτην
 Κατέβη μέχρι τῶν παραλίων,
 Ὅπου παιδίον ἀβρὰ γελῶν
 Ἐφρίπτεν ὄστρακα εἰς τὸν λείον
 Καὶ σιγαλέον αἰγιαλόν.

Ἐκεῖ Γαλλίνας, Μαυροκορδάτος,
 Νέγρης ἐν μέσῳ τῶν ἐλαιῶν
 Εἶχαν κηρύξει πρῶτοι τὸ κράτος
 Θεσμῶν ὠραίων καὶ παλαιῶν (3).
 Ἐπάνω τόπων αὐτὸς ἁγίων
 Ἐστησεν ὄμμα γέμον δακρύων,
 Καὶ εἰς λαβύρινθον βυθισμένος
 Πολυπλανήτων συλλογισμῶν
 Ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ὡς ἐκ πυθμένος
 Ἀντλησεν ἔσχατον στεναγμόν·

«Εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, ὅπου
 Ἐζῶν εἰρήνης ἄρτον εὐρών,
 Ἄφησα, εἶπε, τοῦ Θεανθρώπου
 Τὸ Εὐαγγέλιον, τὸν Σταυρόν,
 Κ' ἐζώσθην σπάθην κατ' ἀλλοφύλων
 Τὴν πρόσκαιρόν μου ζῶην ὀφείλων
 Εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὸν Θεόν μου.
 Πλὴν παραπέτασμα μελανόν
 Σήμερον κρύπτει ἐνώπιόν μου
 Ὁμοῦ πατρίδα καὶ οὐρανόν·

«Θεέ, νὰ πράξω τί ἐδυνήθην !

Τὴν Ἀκροκόρινθον τί παθὼν

Ἐΐψασπις ἄφρησα, καὶ ἀρνήθην

Θρησκείαν, Γένος καὶ παρελθόν!

Εἰς μάχας ὅλοι τρέχουν οἱ ἄλλοι,

Παῖδες, γυναῖκες μικροὶ μεγάλοι·

Εἰς τὰ στενώματα, εἰς τὰ δάση

Ἐλευθερίας σάλπιγγ' ἑοῶ·

Ἢ γῆ σαλεύει ὅθεν περάσῃ

Γλαυκὴ τοῦ Φοίνικος ἡ σκιά·

«Φωνάζει γέρον ὀπλίζων νέον·

Κτύπα τοὺς Τούρκους καὶ δι' ἐμέ!

Σύζυγος κράζει· ἄς ἔλθουν πλέον

Καὶ τῆς χηρείας μου αἱ στιγμαί!

Καὶ μήτηρ λέγει· τέκνον μου, τρέχε

Καὶ τὴν Ἑλλάδα μητέρα ἔχε ! ...

Καταισχυμμένον τοῦ κόσμου ἕαρος,

Τὸν κόσμον φεύγω μόνος ἐγώ.

Μόνος δὲν ἔχω προσώπου θάρρους

Νὰ σφάζω Τούρκους καὶ νὰ σφαγῶ...

«ὦ σὺ φρουράρχου ἀθλιεστάτου

Καὶ τῆς αἰσχύνης του ὁπαδὲ,

Τοῦ φοβεροῦ μου λοιπὸν θανάτου

Τὰς ἐγγιζούσας στιγμὰς ἰδὲ,

Καὶ τὰς ἐσχάτας μου αὐτὰς θλίψεις

Καὶ τὰς ἐσχάτας μου αὐτὰς τύψεις

Εἰς τὴν πατρίδα εἰπέ ! ... Ἄν πταίαν,

Πταίστης ὀλίγων εἶμαι στιγμῶν..

Πρῶτος τὴν πλάνην μου, πρῶτος κλαίω

Καὶ εἶμαι ἄξιος οἰκτιρῶν...

«Μίαν ἡμέραν πραῦνομένη

 "Ἴσως ἐκείνη μ' εὐσπλαγχνισθῇ,
Καὶ εἰς τὸν τάφον μου μισημένη

 "Ἴσως ἡ μνηῆμ' μου δὲν κλεισθῇ..

Ξίφος μου εἶχε τὴν ἀδικήσει,

Ξίφος μου θέλει τὴν ἐκδικήσει. . .

Λέγει καὶ σφάζεται· πλησιάζει

 "Ὁ ἵππος ῥόθωνας ἀνοικτοῦς,

Τὸ αἶμα βλέπει, ἀφηνιάζει

 Καὶ φεύγει χύων γόους φρικτούς,

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ Γ'. ΛΣΜΑΤΟΣ.

—00—

(1) Γράψας ὅτι, ἀφ' οὗ οἱ κατὰ τοὺς Ἀέρας φυλάττοντες τὰς στενάς παρόδους ὀλίγοι στρατιῶται τοῦ Γεωργίου Σέκερη καὶ τοῦ Ῥήγα Παλαμῆδου ἀπέδρασαν ἐνώπιον τοσούτων ἐπερχομένων Ὀθωμανῶν, τότε καὶ οἱ δύο οὗτοι ἀρχηγοὶ ἐφυγόν μετ' ἐκείνους, ἀνέφερον συμβάν μαρτυρούμενον ὑπὸ τοῦ ἀψευδοῦς Πλία Τσαλαφατίνου, ὅστις ἐγένετο αὐτόπτης τῆς συμφορᾶς.

Ἡ πρὸς τὸν Παλαμῆδην ἐπιπληκτικὴ ἀποστροφὴ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου, ἀληθεστάτη ἐπίσης οὖσα, μοι ἐγνωστοποιήθη καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Κολοκοτρώνου αὐτοῦ.

Ὅθεν διηγῆθην καὶ τὰ πράγματα ὡς ἠκολούθησαν καὶ τοὺς λόγους ὡς ἐρέθησαν.

Ἀλλ' ὁ Κολοκοτρώνης, ὃν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀρχηγὸς τῆς ἐν Πελοποννήσῳ στρατιωτικῆς μερίδος, δὲν ἔτρεφεν ὀργὴν τινα κατὰ τοῦ Παλαμῆδου ὡς δεξιοῦ βραχίονος τοῦ Θάκου Κανακάρου, ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπάλου πολιτικῆς φατρίας; καὶ ἡ ὀργὴ αὕτη δὲν ἐμφαίνεται εἰς τὴν πρὸς τὸν Παλαμῆδην σκληρὰν ἐπιτίμησιν;

Ἐπειτα, πῶς εἰσβάλλοντες τοῦ Δράμαλι πάντες οἱ Πελοποννήσιοι ὀπλάρχηγοι καὶ ὁ Κολοκοτρώνης αὐτὰς ἔμειναν κατ' ἀρχὰς ἀκίνητοι; Πῶς δὲν ἔτρεξαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Ἰσθμὸν, ἀλλ' ἄφησαν τὴν φρούρησιν τῶν τῆς Χερσονήσου Θερμοπυλῶν εἰς δύο μόνους ἀπειροπολέμους παῖδας προκρίτων;

Κατ' ἐμὲ, ἡ ἀποχώρησις τοῦ Σέκερη καὶ τοῦ Παλαμῆδου μετὰ τὴν λειποταξίαν τῶν περὶ αὐτοὺς ὑπῆρξε μέγα δυστύχημά των καὶ οὐχὶ ἀνεξάλειπτον στίγμα. Δὲν ἔχουσι πάντες τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀναστασίου Τσαμαδοῦ.

Τελῶν ἐγὼ σήμερον τὸ μνημόσυνον ὅλων τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος ἐπ' ἐκκλησίᾳς ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, χρεωστῶ ἀπονομὴν δικαιοσύνης καὶ πρὸς τὸν οὐδαμῶς φίλον μου Παλαμῆδην.

(2) Ὁ Θεόδωρος Γρίβας, ὅστις παρὰ τὸν Ἀστὸν καθὼς ἀναφέρω εἰς τὸ Ποίημα ἐπέπεσε μετὰ ὀγδοήκοντα μόνων Ἑλλήνων

κατὰ δωδεκακισχιλίων Τούρκων καὶ μετὰ πολλὴν φθορὰν τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, ἐπολιόρκησε κατὰ τὸν Μάιον τοῦ προλαβόντος ἔτους μετὰ τοῦ Γεωργίου Βαρνακιώτου, τοῦ Ἀλεξίου Βλαχοπούλου καὶ τοῦ Δημητρίου Μακρῆ ἐν τῷ Ἀγρινίῳ τρισχιλίους Ὀθωμανοὺς καὶ κατασφάζας αὐτοὺς ἀπελευθέρωσε τὴν Τριχωνίαν. Μεταβὰς ἐκεῖθεν μετὰ τῶν αὐτῶν ὀπλαρχηγῶν εἰς Μακρυνόρος, ὅπου ἐστρατοπέδευον ὁ Ἀνδρέας Ἰσκού ὁ Γῶγος Βακόλας καὶ ὁ Ἰωάννης Κοτυλίδας, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐκεῖ συμβῆσσαν καταστροφὴν τῶν Ὀθωμανῶν.

(3) Ἄν ὁ Θεόδωρος Νέγκρης ἐδειξε πρὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμακῃ ἀκαιρον καὶ υπερβάλλοντα ζῆλον πρὸς σπερέωσιν τῆς βασιλείας τῶν νόμων καὶ διὰ τοῦτο κατεκρίθη παρ' ἐμοῦ, ὁ αὐτὸς ὅμως θεμελιωτὴς τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐπαινεῖται παρ' ἐμοῦ.

Φιλόδοξος ὦν εἰς ἄκρον, ἀλλ' ἀγαπῶν θερμῶς τὴν πατρίδα, εἶχε καὶ ἀπέθανε παραινῶν καὶ πράττων ἀείποτε τὸ καλόν. Ὁξυνοῦστατος ἅμα καὶ βαθυνοῦστατος εἶχεν ἐτοιμότητα πολλὴν περὶ τὸ λέγειν καὶ περὶ τὸ γράφειν, ἀλλὰ μετὰ τινος στρυφνότητος ἐπιτετηδευμένης. Οἱ πλείστοι τῶν ἐπιζόντων πατέρων τοῦ ἔθνους ἐνθυμοῦνται σήμερον αὐτὸν μετὰ δακρύων καὶ μεταμελοῦνται ὅτι δὲν ἤκουσαν τὴν φθεγγὴν τοῦ ἐκείνου προφητείας περὶ τῆς βαρέως καθυδρυσισομένης Εὐρωπαϊκῆς Μοναρχίας ἐπὶ τῆς τέφρας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

Ταῦτα λέγω ἀληθῶς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀνθ' ὧν εἶπον ἀληθῶς κατ' αὐτοῦ. Μὴ γένοιτο νῦν ὑπάρξῃ ψυχρότης μεταξὺ ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ ἂν ποτε συνκνηθῶμεν εἰς τὰ Ἠλύσια!

ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΜΑΧΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κινεῖται κατὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ καὶ παρά τῃ Ἀργῷ ἐρχεται εἰς πρώτην σύγκρουσιν μετ' αὐτοῦ. Οἱ ἑσθλὰ μετὰ πάλιν ἐπίμονον φεύγουσιν ἤδη, ὅτε καλὸς τις εἰς μίαν τῶν Ἑλληνικῶν φαλάγγων τεταγμένος κυριεύεται ὑπὸ πανικοῦ φόβου, ἡ δειλία τούτου μεταδίδεται εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήλων, καὶ ἡ νίκη ἀφίπταται ἀπὸ τῶν χειρῶν των. Τὴν ἐπιούσαν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης δημηγορεῖ τὸ στρατόπεδον, φέρει αὐτὸ ἐνθουν εἰς δευτέραν συμπλοκὴν καὶ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου ἀπὸ τῆς Ἀκρας ἐπιβοηθήσαντος νικᾷ τὸν Δράμαλην. Τότε οὗτος ἐταπιάζεται νὰ ὀπισθοδρομήσῃ πρὸς τὴν Κόρινθον. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, κατέχοντες ἤδη τὰς ἔμπροσθεν στενάς θέσεις, ἀποφασίζουσι νὰ καταλάβωσι καὶ τὰς ἐξόπισθεν· καὶ ὁ μὲν Κολοκοτρώνης τρέχει πρὸς τὸ Δερβενάκιον, ὃ δὲ Ὑψηλάντης μετὰ Νικήτα τοῦ Τουρκοφάγου καὶ Δικαίου τοῦ Φλέσσα πρὸς τὸ Ἀγνὸριον· συγχρόνως δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου εἰδοποιηθεὶς, καταλείπει μέγα μέρος τῆς στρατιᾶς του εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ φθάνει μετὰ χιλίων εὐζώνων εἰς τὰς μεταξὺ Μεγάρων καὶ Κορίνθου στενωποὺς τῆς Γερανείας.

Τίς τὴν κιθάραν μου, τίς ἐγγίζει;

Ἀῦρα τὴν ψαύει τις μυστικῇ,

Καὶ εἰς τὸ δῶμά μου ψιθυρίζει

Τοῦ παρελθόντος μέλος γλυκὺ;

Ὡ τῶν δοράτων σύντροφος λύρα,

Εἰς τὴν νεκράν μου σκίρτησε χεῖρα

Καὶ ἀναμνήσεις φέρε γλυκείας

Τῶν τῆς Ἑλλάδος καλῶν καιρῶν,

Τῆς ῥωμαλέας τῆς ἡλικίας,

Τῶν ῥωμαλέων μου ἡμερῶν!

Σ' ἀκούω, φίλη, καὶ μεταβάλλω
 Εἰς πάντα ἡγόν σου τὴν χροιάν
 Καὶ σπάθην ἔλκω καὶ λόγχην πάλῳ
 Εἰς τὴν πυρώδη μου δεξιάν.
 Χαρᾶς ἡμέραι, ἡρώων χώρα,
 Πόλεμοι, νίκαι, ποῦ εἴσθε τώρα;
 Φεῦ! τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους ψάλλων,
 Ὅλα τὰ τότε ἀνακινῶν.
 Περιπλανῶμαι εἰς κόσμον ἄλλον
 Καὶ καταρῶμαι τὸν τωρινόν.

ὦ! πόσον μέγας δ' Ἕλλην τότε!
 Ἐνθουσιῶντες, περιχαρεῖς
 Καὶ στρατηλάται καὶ στρατιῶται
 Καὶ ἱεράρχαι καὶ ἱερεῖς
 Εἰς τὰς χαράδρας καὶ εἰς τὰ ὄρη
 Ἐτρεχαν ἄτρομοι ὀπλοφόροι.
 ὦ! ποῖος τότε εἰς τὰς καρδίας
 Πατρίδος ἔρωσ μεγαλουργός!
 Στράτευμα ὅλον εἰς τολμητίας
 Πολλάκις ἔτρεπε γεωργός.

Ἡ Μοναρχία σήμερον φθεῖρει
 Τὸν χαρακτῆρα τῶν πολιτῶν.
 Καὶ τὸ δουλόφρον ἦθος ἐνσπείρει
 Κολάκων τρέφουσα συρφετόν.
 Ἐντὸς ματαίου κύκλου προγόνων
 Ἐπικαθεύζεται εἰς τὸν θρόνον
 Αὐτὴ ἀγέρωχος καὶ βαρεῖα
 Εἰς χώραν, ὅπου ὑποτελεῖς
 Παιδοδιδάκτας ἢ Σικελία
 Ἐστελλε πάλαι τοὺς βασιλεῖς.

Ἐμπρός της, παῖδες καλῶν πατέρων,
 Νέοι, μὴ κύπτετε ταπεινοί!
 Ἄς σὰς ὑψώσῃ τῶν ἐλευθέρων
 Αὐτῶν Ἀσμάτων μου ἡ φωνή!
 Ἐγὼ δὲν τρέμω οὔτε τυράννους,
 Οὔτε ἀλύσεις, οὔτε βασάνους,
 Ἐὰν ἡ δόξα ἐμοῦ μεγάλη
 Τοὺς ἀπωτάτους φθάσῃ θνητοὺς,
 Καὶ εἰς τὴν μνήμην μου στῆθος πάλῃ
 Μετὰ χιλίους ἐνιαυτούς ...

Ἐντὸς τοῦ Ἄργους εἰς ἀστεγάστου
 Ἀμφιθεάτρου τὸ ἐμβαδὸν
 Εἶχεν ὁ Δράμαλης τὰς σκηνάς τοῦ
 Καὶ εἰς τὴν Ἄκραν τῶν Ἀτρειδῶν
 Τὸν Ὑψηλάντην κλειστὸν ἐκράτει
 Τὰς ἀκοάς του βοὴ ταράττει·
 Ὅρμματα στρέφει καὶ προχωρούντων
 Ἑλλήνων ἑλέπει μυρμηκίας,
 Ἑλλήνων ὅλων λευκάς κινούντων
 Περικνημίδας καὶ ποδιάς.

Ἀπὸ τοὺς πρόποδας τῆς Λυκώνης,
 Ὅπου Ἀρτέμιδος ἱερὸν
 Ἐκ λευκοπέτρας ὑψοῦτο μόνης,
 Τοῦ Πολυκλείτου ἔργον λαμπρὸν,
 Μέχρι τῶν Κήπων ἡ μακροτάτη
 Τῶν Πανελλήνων γραμμὴ ἐκράτει.
 Πεζῶν, ἵππέων τρεῖς μυριάδας
 Καὶ τηλεβόλα του ἑκατὸν
 Εἰς τοῦ Ἀτρέως τὰς πεδιάδας
 Κινεῖ ὁ Δράμαλης κατ' αὐτῶν.

Ὁ Ταξiάρχης, Θεοῦ δπλiτης

Καὶ εἰς βραχίονα φωτεινόν

Ὡς σπάθην ἔχων Ἰριδα, ἥτις

Εἰς δύο κόπτει τὸν οὐρανόν,

Εἰς τῆς Λυκiόνης τὴν ἄκραν φθάνει

Καὶ ὑπερμάχου στάσιν λαμβάνει.

Ἄλλ' ἀντιπέραν ὁ Ἐωσφόρος

Τὴν σκυθρωπὴν του τάττει μορφὴν

Καὶ ἀνυψοῦται ὡς μέγα ὄρος

Κρύπτον εἰς νέφη τὴν κορυφὴν.

Καθὼς ὁπότεν ἀπὸ τὰ ὕψη

Προβάλλη σύννεφον μελανόν

Καὶ εἰς τὰ δάση χάλαζαν ρίψη,

Ἄνεμον ρίψη καὶ κεραυνόν,

Καὶ βαρυκρούῃ πεύκῃ τὴν λεύκην,

Καὶ ἀντικρούῃ λεύκῃ τὴν πεύκην,

Καὶ χιλιόχρονοι ρίζοσπῶνται

Πλάτανοι πίπτοντες εἰς τὴν γῆν,

Καὶ λύκοι λέοντες ἀπαντῶνται

Μίαν ἀφίνοντες ὠρυγὴν,

Τοιοῦτον ἔχουσε μικτὸν θρόνον

Ἡ κλονουμένη Ἀργολικὴ

Ὅταν τῶν δύο στρατῶν βωόντων

Ἡ πρώτη ἔγινε συμπλοκή·

Σώματα πίπτουν κερματισμένα

Ὡς σιτοκάλαμα θερισμένα·

Ὁ ἵππος μένει δίχως ἵππεά,

Δίχως ἡ μάχαιρα μαχητὴν·

Κλαίει τὸν πρόμαχον ἡ σημαία,

Ἡ σάλπιγξ κλαίει τὸν σαλπικτὴν.

Ἴππεὺς δ' Ὀϊώκης λαμπρὸν ἵππεά
 Μακρόθεν βλέπει καὶ τὸν ζητεῖ·
 Βλέμματα ῥίπτοντες φρικαλέα
 Καὶ ἅμα τρέχοντες πτερωτοί,
 Ἕλλην καὶ Τοῦρκος συνάπαντῶνται
 Καὶ συνωθοῦνται καὶ συγκτυπῶνται·
 Οἱ δύο ἵπποι των γονατίζουν,
 Αὐτοὶ δὲ σπάθας αἰμοχαρεῖς
 Ἀκόμῃ ἄνωθεν ἀντικρύζουν
 Καὶ ἀντιδίδουν κτύπους βαρεῖς.

Καθὼς εἰς ὄνυχας περιζώνει
 Ὅφιν πεντάπηχυν ἀετὸς
 Καὶ ὑψονόμενος τὸν ὑψώνει,
 Ἄλλ' ἀντιστέκει δ' ἐρπετὸς
 Ἐχθρὸς συρίζων καὶ κάτω κλίνων
 Καὶ κρώζει τ' ὄρνεον ἄνω ταῖνον,
 Ὅμοιως ἔφιππος συναρπάζει
 Ὁ Τσώκης ἔφιππον τὸν ἐχθρὸν,
 Πλὴν ὃ ἀποσπάσῃ αὐτὸς σπουδάζει
 Σῶον τὸ σῶμά του ἢ νεκρόν.

Οἱ δύο τότε εἰς ἓν των μόνον
 Πήδημα φθάνουν ὀρθοὶ τὴν γῆν,
 Καὶ πρῶτος δίδει ὁ Ἕλλην φόνον·
 Ὁ Τοῦρκος χύει φρικτὴν κραυγὴν,
 Καὶ ἡ ψυχὴ του χωριζομένη
 Ὡς μαῦρον νέφος ἀεροβαίνει·
 Τὴν χρυσωμένην του πανοπλίαν
 Ἀπὸ τὸ πτῶμά του ἀφαιρεῖ
 Ὁ Τσώκης χαίρων διὰ τὴν λείαν
 Καὶ ὑπερήφανος τὴν φορεῖ.

Ὁ μακροκόμης Ηλαπούτας φθάνει

Ἐνα τοῦ Δράμαλη λοχαγόν

Καὶ κράζει· «Πίστεως, Μουσουλμάνοι,

Πατρίδος, Γένους αὐτὸς ἀγών!

Σήμερον, Πέρσαι, νὰ μᾶς ἰδῆτε!

Μάχαιραν Ἕλληνας νὰ γευθῆτε!»

Βαρὺ τὸ ξίφος καταβιβάζει

Καὶ εἰς τὴν κίδαριν τὸν κτυπᾷ.

Πλὴν ἀντ' ἐκείνου αὐτὴν διγάζει

Καὶ εἰς τὸ σάγμα τὸ ξίφος σπᾷ.

Κατὰ τοῦ ὅπλου του ἐν ᾧ χύνει

Ὁ Ἕλληνας ὅλην του τὴν χολήν,

Φεύγει ὁ Τοῦρκος καὶ κάτω κλίνει

Τὴν ξυρισμένην του κεφαλὴν.

Ὅμοίως ὅταν ἡ δρυμοβᾶτις

Ἐλαφος χάσῃ τὰ κέρατά της

Φεύγει καὶ κύπτει γυμνοὺς κροτάφους,

Τρέμουσα ὅπου καὶ ἂν σταθῇ

Μὴν εἰς χαμόκλαδα τοῦ ἐδάφους

Καὶ μὴν εἰς δένδρων κορμούς τρωθῇ.

Ἄλλ' ὁ Ηλαπούτας ἄλλην λυμβάνει

Σπάθην παρ' Ἕλληνας νικητοῦ

Καὶ ἄλλον Τοῦρκον πεζὸν προφθάνει

Τρέχοντα ἔμπροσθεν τοῦ στρατοῦ.

Ἐν ᾧ ἐκεῖνος φεύγει τὸν φόνον,

Τὴν κοπτεράν του αὐτὸς ὑψώνει

Πέραν καὶ πέραν τὸν διχοσχίζει.

Διχοσχιζόμενος ὁ θλιβερός

Βήματα δύο τρία βαδίζει

Καὶ πίπτει ἐνθεν κ' ἐνθεν νεκρός.

Μάχαιραν ἔτρεξε ν' ἀντιτάξῃ
 Καὶ ἄλλος Ἕλλην, ὡς ἀέτος
 Πατῶν τὸ ἔδαφος πρὶν πετάξῃ·
 Ὁ Παπατσώνης ἦτον αὐτός·
 Νέον ὥραϊον εἴκοσι νέοι
 Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλοι ὥραϊοι,
 Ὅλοι ὡς κρῖνα λευκάς φοροῦντες
 Περικνημίδας καὶ ποδιάς,
 Ὅλοι τὰ ξίφη γυμνά κρατοῦντες,
 Κ' ἔλαμψε γύρω ἡ πεδιάς.

Ὁ ἐφεδρεύων εἰς τὴν Λυκώνην
 Καὶ χύνων κάτω χρυσῇ σκιάν,
 Ἄγγελος θέλει τὸν Παπατσώνην
 Ὑπὸ τὴν θείαν του δεξιάν,
 Σκέπην τοιαύτην ἔχων ὁ ἥρως,
 Τρέχει καὶ μάχεται διαπύρως·
 Πίπτουν ἐπάνω του πυροβόλα,
 Βολὴς τὸ βῆμά του δὲν κρατεῖ·
 Ἀποστομόνει τὰ ξίφη ὅλα
 Καὶ τὰ συντρίβει καὶ τὰ πατεῖ.

Οὕτω ρινόκερος σπάθην σείων
 Πρὸ τοῦ μετώπου του κοπτεράν,
 Πηδᾷ ἐν μέσῳ ἐχθρῶν χιλίων·
 Θωρακισμένος ἀπὸ δορὰν
 Δωδεκαδάκτυλον εἰς τὸ πάχος,
 Ἀδιαπέραστος στέκει βράχος·
 Δέχεται λόγχας, δέχεται βέλη
 Καὶ μολυβδόβολα φλογερά·
 Σίδηρος ποῖος τοιαῦτα μέλη,
 Μόλυβδος ποῖος διαπερᾷ !

Ἴππον δλόμαυρον ὡς τὴν πίσσαν

Ἄλλος ἐδίωκε, καὶ αὐτοῦ

Στολὴ καὶ γένειον μαῦρα ἦσαν,

Καὶ εἰς τὴν χεῖρα τοῦ μαχητοῦ

Ἡ αἰμοστάζουσα μάχαιρά του·

Ἦτο τὸ δρέπανον τοῦ Θανάτου·

Ἐμπρός του ἔστιλβαν χρυσὸς ὄλα

Τὰ τοῦ Χουρσίτου πολυτελῆ·

Σμαραγδοκόλληκτα πυροβόλα,

Καὶ ὄλος τόλμη καὶ ἀπειλή,

Ὁ Φλέσσας ἦτον· φθάνει νικῶντα

Τῆς Δαλματίας Ἀρματωλόν·

Τὸν φθάνει τρέχοντα καὶ βοῶντα

Καὶ τὸν φονεύει πυροβολῶν.

Λευκὴν σημαίαν σείων εἰς δόρυ,

Λευκὴν ὁ Τοῦρκος στολὴν ἐφόρει·

Λευκὸς ὁ ἵππος του ἐξεπέρα

Ὅλους ὡς ἔλαφος ἑλαφρὸς

Καὶ ἀνεπήδα εἰς τὸν αἶρα

Ὅλος χρεμέτισμα καὶ ἀφρός.

Βοᾷ ὁμοίως ἄνω σκοπέλων

Ὅταν ἀπλόνον λευκὰ πτερὰ

Καὶ κάτω μέλαιναν σκιὰν στέλλον

Τὴν παλαιὰν ταχυπερὰ

Τὸ μέγα ὄρνειον τῆς ἀγρίας,

Θαλασσοκτύπου Ἀκαρνανίας·

Πλὴν πυροβόλου τὸ φθάνει σφαῖρα;

Κλίνει καὶ πίπτει κατὰ μικρὸν

Καὶ κυλινδεῖται εἰς τὸν αἶρα

Καὶ εἰς τὰς πέτρας βροντᾷ νεκρόν.

Τρις ὁ Σατράπης ἦλθεν εἰς πάλιν

Καὶ τρις ἀπῆλθε μετὰ φθοράν,

Καὶ πνέων λύσσαν ἔτρεξε πάλιν

Νὰ τεταρτεύσῃ τὴν συμφοράν.

Ὅμοίως πέραν τοῦ Καφρέως

Εἰς τὰ φυσήματα τοῦ βορέως

Πηδᾷ ἡ θάλασσα μανιώδης

Καὶ τὰ παράλια πλημμυρεῖ,

Ἀφρούς τῆς χύνει καὶ πεισματώδης

Ἐφόδους νέας ἐπιχειρεῖ.

Οἱ Τοῦρκοι φεύγουν καταισχυμένοι,

Καὶ ὁ προστάτης των Σατανᾶς

Ματαίως ἄνωθεν τοὺς θερμαίνει

Μυστηριώδεις στέλλων φωνάς·

Ἄλλ' ἓνα μόνον ἄνανδρον ὄντα

Βλέπει καλόγηρον δειλιῶντα

Εἰς μίαν πτέρυγα τῶν Ἑλλήνων·

Νέα στρατεύματα καὶ πλαστὰ

Ὡς ἐπερχόμενα κατ' ἐκείνων

Εἰς τὸν καλόγηρον παριστᾷ.

Ὁ ῥασοφόρος τότε «σταθῆτε!»

Κράζει καὶ παύει νὰ κυνηγῇ·

Βλέπων ὁ γείτων του τὸν μιμεῖται,

Καὶ στρατιῶται καὶ στρατηγοὶ

Ὅλοι ἀκίνητοι συγχρατοῦνται

Καὶ τῆς διώξεως παραιτοῦνται·

Ἀναπτεροῦνται οἱ Μουσουλμάνοι

Θρασεῖς γενόμενοι ἐκ δειλῶν,

Καὶ ὁ στρατὸς των εἰς Ἄργος φθάνει

Φεύγων καὶ ἅμα πυροβολῶν.

«Φύγε, κατάρατε Σατάν! κράζει

Ὁ Ταξιάρχης ὅλος ὀργή·

Ἡ μαύρη ὥρα σου πλησιάζει,

Καθ' ἣν ἡ χεὶρ μου, αἰμοस्ताγῇ

Ἀφ' οὗ ὡς ἄλλοτε σὲ κυλίσῃ,

Ἐντὸς τοῦ Ἄδου θέλει σὲ κλείσει

Μακρὰν τῆς δρόσου καὶ τοῦ αἰθέρος,

Μακρὰν τῶν ἀστρων καὶ τοῦ Παντός,

Ὅπου δὲν σίζει πνοὴ αἴερος,

Ὅπου στερεῖται τὸ πῦρ φωτός.

«Ἐστρεφες ὄμμα λύσσης καὶ μίσους

Καὶ κάτω εἶχες τὴν κεφαλὴν

Ὅταν κατέβαινες τὰς ἀβύσσους

Ἡμέρας δέκα ἐμῶν χολῆν.

Τὸ στράτευμά σου διεσκορπίσθη

Καὶ εἰς τὰ Τάρταρα ἐβυθίσθη·

Πᾶς λοχαγός σου ἀπελιθώθη

Ἐν ᾧ εἰς δρόμον ἦτον φυγῆς·

Ἐκεῖνος Καύκασος ἀνυψώθη·

Ἐμείνεν Ἀτλας αὐτὸς τῆς Γῆς.»

Φεύγει ὁ Δαίμων, πλὴν ἀντικράζει·

«Ἄν τοῦ Θεοῦ σου, δοῦλε, τὸ πῦρ

Ἀπὸ τοῦ σώματός μου ἔτι στάζῃ,

Ἡ ἀποστᾶτις αὐτῇ μου χεὶρ

Διὰ τὴν νίκην τῆς τότε πάλης

Πολὺ σ' ἐβίασε ν' ἀμφιβάλλῃς.

Ἐλθ' αἰθέριος μὲ συνθέτει·

Αὐτὴ δὲν ἔχει καταστροφὴν.

Σὺ αὐλοδοῦλε, ὑπηρετεῖ·

Ἐγὼ δὲν κλίνω τὴν κορυφὴν.

α' Ἐμὲ πεσόντα συνεταράχθη
 Δεχθεῖς ὁ μέγας ὠκεανός
 Καὶ μέχρις ἄστρον ἀνετινάχθη,
 Καὶ κατεκλύσθη ὁ οὐρανός·
 Ἀπὸ Λιθύαν δὲ ἡ Εὐρώπη
 Κατὰ τὰ Γάδεια ἐξεκόπη
 Ὃταν ἐκεῖνος βαρὺς ἐστράφη,
 Καὶ ἡ Μεσόγειος εἰς ξηρά
 Καὶ οἰκημένα πρῶην ἐδάφη
 Ὕδατα ἔλαβεν ἀλμυρά.»

Τὴν ἐπιούσαν αὐγὴν θαρρύνων
 Τὸν δειλιῶντα ἔτι στρατὸν
 Ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων,
 Τοιαῦτα ἔλεξε πρὸς αὐτὸν
 Ἀπὸ τὸ ὕψος ἐλαιοτρόφου
 Καὶ καλλικρήνοος ἄλλοτε λόφου·
 «Θάρρος, ὦ Ἕλληνες ! μὴ φοβῆσθε !
 Οἱ χθὲς ποιμένες καὶ γεωργοί
 Δὲν ἐδοξάσθητε, δὲν καλεῖσθε
 Σωτῆρες ἔθνους καὶ στρατηγοί ;

α' Ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον εἰς τὴν Μάννην
 Ὃταν ἐρρίφθην διὰ μιᾶς,
 Εἰς τὰς Καλάμας ὅταν ἐφάνην
 Ἀπὸ τῆς Μάννης τὰς Κυτριάς,
 Ῥόπαλα, δρέπανα ἐκρατεῖτε,
 Ἀλλὰ τοὺς Τούρκους ἐκυνηγεῖτε
 Μέχρι Τριπόλεως καὶ Ναυπλίας,
 Μέχρις ἀκόμη καὶ τῶν θυρῶν
 Τῆς δυσαλώτου Μογεμβασίας
 Καὶ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Πατρῶν.

«Σώους σᾶς ἔφερα διαβαίνων

Φρούρια Τούρκων καὶ στρατιάς

Εἰς τοῦ Παπάρεως, τῶν Βερβαίνων

Καὶ τῶν Τρικόρφων τὰς ποδιάς

Καθὼς ὁ γέρανός, ὅστις τρέχει

Καὶ εἰς τὰ νῶτά του στρουθοὺς ἔχει.

Εἰς τὸ Λεβίδιον, εἰς τὴν Θάναν

Πόση τῶν Τούρκων φυγὴ σφαγὴ!

Εἰς τὴν Βαλτέζην καὶ εἰς τὴν Γράναν

Πόση τῶν Τούρκων σφαγὴ φυγὴ!

«Εἰς τὴν κρημνώδη Μονεμβασίαν

Ἐνθυμηθῆτε ὅταν αὐτοὶ

Ἀπὸ τὴν δίψαν καὶ αἰσιτίαν

Ἐπεριπάτουν ὡς σκελετοὶ!

Ἐνθυμηθῆτε τὴν λαμπροτέραν,

Τὴν φαιδροτέραν πασῶν ἡμέραν,

Ὅταν ἡ Κόρινθος παρεδόθη

Καὶ σᾶς ἐμβίβασα εἰς αὐτήν,

Ὅταν ἡ πύλη της ἐσταυρώθη

Τρίς μὲ τὸν Φοῖνικα νικητὴν!

«Σὺ Ἀρχαγγέλου ῥομφαίαν ἔχων

Καὶ εἰς τὰς πτέρνας φέρων πτερὰ,

Ψυχὰς δὲν ἄρπαζες Τούρκων τρέχων

Εἰς τὰς σκηνὰς των, Νικηταρᾶ;

Νύκτα τοῦ Ἀργους πατῶν τὰ τεῖχη

Ἐν ᾧ τῶν Τούρκων σάλπιγξ ἀντήχει,

Σὺ δὲν ἀπέσπας πέρυσιν ὅλον

Τὸν μόλυβδόν των ἐκ τῶν Ναῶν,

Πολεμεφόδιον τηλεβόλον

Διὰ τοὺς λόχους τῶν Δαναῶν;

«Βοσκούς ὀλίγους καὶ ζευγηλάτας
 Ἐμπρὸς ὠδήγεις τῶν Δολιανῶν,
 Καὶ τὰς δεγλάς των σ' ἔστρεφαν πλάτας
 Ἐξ χιλιάδες Ὀθωμανῶν.
 Δύο πρὸς εἴκοσι τότε ἦσθε,
 Καὶ δύο σήμερον τρεῖς φοβεῖσθε (1) ; »
 Αὐτὰ δ' γέρων προφέρει μόλις,
 Καὶ διακόπτει αὐτὸν κραυγὴ
 Τῆς στρατιᾶς του βοώσης ὅλης,
 Καὶ ἡ Ἀργεῖα σείζεται γῆ·

Καὶ ὁ Δημήτριος Δελιγιάννης
 Κράζει τὴν σπάθην του ἀνυψῶν.
 «Κολοκοτρῶνη, καιρὸν μὴ χάνης ! »
 Καὶ ὁ Νικήτας αἶμα διψῶν
 Μίαν σημαίαν εὐθὺς ἀρπάζει
 Καὶ αἰς τὸ Ἄργος, Ἐλληνες ! » κράζει.
 Βλέπων τὴν κίνησιν τῶν Ἑλλήνων
 Κινεῖται τότε καὶ ὁ ἐχθρὸς,
 Καὶ ἀναβάται ἔππων πυρίνων
 Δύο Λαλαῖτοι τρέχουν ἐμπρός.

Ἐφόρει κόκκινα καὶ βαστάζων
 Ὅ εἰς ῥομφαίαν δαμασκηνὴν,
 Ἐλεγεσ ὅτι αἱματοστάζων
 Ἄφησε τότε φόνου σκηνήν·
 Εἶχε βραχίονας ὀρθανοίκτους
 Καὶ τούτους ἅμα βελονοστίκτους,
 Καὶ εἰς τὸν ἕνα εἰκονισμένην
 Ἐχιδνα ἔστρεψε τὴν οὐρὰν,
 Καὶ εἰς τὸν ἄλλον ζωγραφισμένην
 Τίγρις ἐκράτει ζῶσαν βορὰν·

Ἀπὸ τὸν ἵππον δις τρεῖς κενόνων
 Τὰ πυροβόλα του καὶ πετῶν,
 Ὅ ἄλλος ἔστελλεν ἅμα φόνον
 Κ' εἰς νέφος ἔκρουπτεν ἑαυτόν
 Ἡ πράσινός του στολὴ χρυσίνους
 Ἐπάνω εἶχεν ἡμισελήνους.
 Τὸν ὠμοσκέπαζεν ἐπενδύτης
 Δέρμα καὶ πρόσωπον καὶ οὐρά
 Ἀρκτου μεγάλης καὶ μαύρης, ἥτις
 Ὅλη ἐσεῖστο φοβερά·

« Νικήτα, τρέξε, αὐτὸς φωνάζει,
 Νὰ μετρηθῶμεν ἐδῶ ἡμεῖς !
 Καὶ ὁ Νικήτας ἀέθασα » κράζει
 Κράζων καὶ φθάνων ἐντὸς στιγμῆς.
 Καὶ σύρων ξίφος σταυροῦται τότε
 Καὶ λέγει· « Ἄγγελοι Θεοῦ, δότε
 Νὰ καταφέρω σπάθην βαρεῖαν
 Εἰς τοῦ Λαλαίου τὴν κεφαλὴν,
 Κ' ἐγὼ λαμπάδαν ν' ἀνάψω μίαν
 Εἰς τὰς εἰκόνας σας ὑψηλὴν ! »

Εἰς τοῦ ἐχθροῦ του πετὰ τὰ στήθη
 Καὶ φθάνει δίδων κτύπον σφαγῆς·
 Ἄνω τοῦ ἵππου του ἐκλονήθη
 Κ' ἔπεσεν ὑπτίος κατὰ γῆς,
 Καὶ εἰς τοῦ Ἀρεως τὸ πεδίον
 Ἐβαρυγδούπησε τὸ θηρίον·
 Τὸ φοβερόν του ἀνοιξε στόμα
 Καὶ εἰς αἱμάτων πλημμυρισμὸν
 Ἐπάνω ἔχυσεν εἰς τὸ χῶμα
 Τὸν τελευταῖόν του γογγυσμόν.

Θερμός ἀκόμη ὁ Τουρκοφάγος

Κατὰ τοῦ ἄλλου ἐν ᾧ πετᾶ,

Ἐξαίφνης στέκει . . . γίνεται πάγος . . .

« Ἡ ὄψις, κράζει, μὲ ἀπατᾷ ; . . »

Ἀλῆ-Φαρμάκη σὺ, φίλε, εἶσαι ; ..

— Ἐγὼ· τοὺς πύργους μου ἐνθυμεῖσαι ; ..

Συνεπολέμεις εἰς τὴν πλευράν μου . . »

Καὶ ὁ Νικήτας· « Ποῦται στιγμαί !..

Λάβε ὡς φίλην τὴν μάχαιράν μου . . .

Τὴν ἰδικήν σου δὸς εἰς ἐμέ (2). »

Καὶ ὁ Πλαπούτας ὀκνὸς δὲν μένει·

Περάσας τάγματα ἐχθρικά,

Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀναβαίνει·

Βήματα τότε ὀρμητικά

ἽΟ Ὑψηλάντης κάτω κυλίων

Προφθάνει τοῦτον μετὰ χιλίων.

Τοὺς Μουσουλμάνους κατέχει φρίκη

Καὶ ὅλοι τρέπονται εἰς φυγὴν,

Ἐν ᾧ τοὺς Ἑλλήνας στέφει νίκη

Καὶ ὅλοι δίδονται εἰς σφαγὴν.

Φονεύει Τούρκους πρῶτιστος ὅλων

Καὶ ἀργυρόχρυσος τὴν στολὴν

Σεῖει τὴν κόμην ἀκτινοβόλον

Εἰς τὴν ὠραίαν του κεφαλὴν

ἽΟ Γεωργάκης Μαυρομιχάλης

Βλαστὸς ὁ νέος ῥίζης μεγάλης,

ἽΙππον διώκει, ὅστις γνωρίζων

Τὸν βαρυσπάθην του μαχητὴν

Πηδᾷ χορεύων καὶ χρεμετίζων

Κ' ἔχων τὴν χαίτην περιχυτήν.

Μετά τὴν δῖωξιν ἡ σελήνη

Μόλις προβαίνει σιωπηλῇ,

Ὁ ἀρχιστράτηγος δὲν βραδύνει

Καὶ τοὺς ἀρίστους εὐθὺς καλεῖ.

Εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ δοῦ ἑμβάντες

Οἱ λοχαγέται κάθηνται πάντες,

Καὶ ἀνθοσμῖαν εἰς ὄλους χύνει

Ὁ οἰνοχόος τότε πολὺν,

Καὶ τὴν ἀφρίζουσαν καθεὶς πίνει

Καὶ ἀναβράζουσαν σταφυλὴν.

Εἰς τὴν ὁμήγυριν τῶν Ἑλλήνων

Ὁ στρατηγέτης ἐν μέσῳ στᾶς

«Κέρνα, φωνάζει, κέρνα τὸν οἶνον

Εἰς τοὺς γενναίους πολεμιστάς»

Εἰς τοὺς γενναίους αὐτὸς ἀνήκει·

Γλυκὺ τὸν ἔχει ποτὸν ἡ Νίκη.

Καμήλων δέκα καὶ δέκα ἵππων

Εἰς πάντα πρόμαχον ἀμοιβή,

Ἄμα τὸν ἔσχατον λάβῃ κτύπον

Ὁ Μουσουλμάνος καὶ συντριβῇ.

Ἐκ τῶν βαρέων μας βραχιόνων

Θανατηφόρον λαβὼν πληγὴν,

Τὴν Ἀκροκόρινθον ἔχει μόνον

Ὁ Μουσουλμάνος καταφυγὴν.

Ἐδῶ νὰ μείνωμεν οἱ ὀλίγοι,

Κ' ἐμπρὸς οἱ ἄλλοι μὴ μᾶς προφύγῃ.

Πέραν Κορίνθου τὸν Ὀδυσσεά,

Ἐὰν ἐντεῦθεν διασωθῇ,

Θέλει ὁ Τούρκος εὐρεῖ σφαγέα

Καὶ κατὰ κράτος ἀπολεσθῇ.»

Εἰς Δερβενάκιον μεταβαίνει

Ὁ ἀρχιστράτηγος τὴν αὐγὴν·

Ὁ Ὑψηλάντης, ἀν καὶ ἀσθμαίνῃ

Ἀπὸ τὸν μόχθον καὶ τὴν σφαγὴν,

Ὡς δύο λέοντας ὁμοῦ ἄγων

Τὸν Παππα-Φλέσσαν καὶ Τουρκοφάγον

Εἰς Ἀγηνόριον ἐκστρατεύει·

Τῶν δὲ μεινάντων ὀπλαρχηγός

Κατὰ τὴν Λέρναν παραμονεύει

Ὁ Ἰατράκος ὡς οὐραγός.

Ἐν ᾧ τὰ ἐνδον τῆς Χερσονήσου

Στενὰ κατέχονται τοῦ Ἰσθμοῦ,

Ὅλα τὰ ἐξω αὐτῆς ἐξίσου

Κλείονται τότε ὡς ἐκ φραγμοῦ·

Εἰς τὴν Γεράνειαν ἐπεκτάθη

Τοῦ Ὀδυσσεὺς μακρὰ ἢ σπάθη·

Πρὸς τὰς παρόδους τῆς Μεγαρίδος

Καὶ Κορινθίας ὑψιπετῶν,

Ἐστάθη πρόμαχος τῆς πατρίδος

Ἐν μέσῳ δύο αὐτὸς στρατῶν.

Εἰς τὰ ὑψώματα ὅπου κάτω

Ποιμένες ἐπαιζαν τὸν αὐλόν,

Ὅθεν ἡ ὄρασις ἐπλανᾶτο

Εἰς γαλῆναῖον αἰγιαλόν,

Τοὺς κεραυνούς των εἶχαν ἐτοίμους

Καὶ εἰς εὐώδεις εἴψαλλαν θύμους

Χίλιοι Ἕλληνες ἐκλεκτοὶ του,

Οἵτινες σύροντες τὸν χορὸν

Ἐμπρὸς τοῦ Δράμαλι καὶ Χουρσίτου

Εἶχαν ἐκάτερον τὸ πλευρόν.

Καὶ ὁ στρατάρχης τῶν αὐγῆν μίαν,
 Ὅπόταν εἰσάλλαν τὰ πτηνὰ
 Καὶ εἰς τὴν ἔναντι Κορινθίαν
 Ἐροδοδάφοντο τὰ βουνά,
 Πρὸς παραλίου ἔρημα μέρη
 Ὀχρὸς καὶ σύννους τὸν Κάρπον φέρει·
 Χύνει αἰθρία θέρους ἡμέρα
 Εἰς τὴν μορφὴν τοῦ δραγμᾶς φωτὸς,
 Καὶ ἄνωθέν του εἰς τὸν ἀέρα
 Κρώζει ξανθόχρυσος ἀετός·

αΦίλε μου, λέγει, βαρεῖται τύψεις
 Τοῦ συνειδότης μὲ τυραννοῦν
 Καὶ σκοτισμένον ἀπὸ τὰς θλίψεις
 Ἡμέραν νύκτα ἔχω τὸν νοῦν,
 Ὅστε ἀκόμη καὶ λεπτοτάτη
 Ἀχνη οὐαίρου νὰ μὲ ταραττή
 Ἐν ᾧ αὐτά μου ποτὲ τὰ στήθη
 Ἐν μέσῳ φόνων παντοτεινῶν
 Νὰ διασείσῃ δὲν ἐδυνήθη
 Θέα κινδύνων ἀληθινῶν.

αὖννευσιμένην ὅτι πλησίον
 Τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν
 Κατὰ τὴν Πνύκα καὶ τὸ Θησεῖον
 Εὐρέθης βῆμα περιπλανῶν·
 Τὰ βλέμματά σου θολὰ ὑψοῦντο
 Καὶ ὡς μὴ θέλοντα προσηλοῦντο
 Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἄνω μόνον,
 Εἰς ἓνα πύργον Γαλατικόν,
 Ὅστις ὑπῆρξεν ἡ ἀπ' αἰῶνων
 Ὀχυρωτάτη τῶν φυλακῶν.

«Σκέλεθρα δύο ἐκεῖ πλησίον

Εἰς τῶν ἐπάλξεων τὴν σκιάν,

Δόρυ δεκάπηχυν καθὲν στίον

Εἰς κροταλίζουσαν δεξιάν,

Ὡρμησαν ἄγρια ἐν κατ' ἄλλου·

Ἄλλ' ὡς μεγάλοι ῥάβδοι κρυστάλλου

Οἱ ἄκοντές των ἔγιναν θρύμμα

Εἰς τῆς συγκρούσεως τὴν δρμὴν,

Καὶ ἀπεσύρθησαν μακρὸν βῆμα

Βροντοσμιχθέντα μίαν στιγμὴν·

«Καὶ πάλιν ἤλθαν νὰ δευτερώσουν

Κ' ἔσυραν σπάθας δύο μακράς,

Τὰς δύο κόρας των νὰ πληγώσουν,

Νὰ διχοκόψουν τὰς φαλακράς·

Πλὴν ἐσκορπίσθησαν εἰς σπινθῆρας

Αἱ μάχαιραὶ των ἀπὸ τὰς χεῖρας,

Καὶ ἀνωθέν των διπλοῦς ἀκούσθη

Κρότος σαλεύοντος οὐρανοῦ

Ὡς κεραυνός τις νὰ ἐσυγκρούσθῃ

Μετ' ἄλλου πίπτοντος κεραυνοῦ.

«Τὸ ἐν τοῦ ἄλλου ἄρπασε τότε

Κ' ἐπαλαμόσφιξε τὸν λαιμὸν,

Καὶ μανιώδεις τρέξασαι πρῶται,

Πρῶται εἰς πάλιν καὶ σπαραγμὸν,

Κύκλῳ ἐκείνων ἐταχυπέτων

Ὡς μαῦρα σύννεφα αἱ ψυχαὶ των·

Ἄλλ' ὡς νὰ εἶχε θραύσει τὸ σκέλος

Τὸ ἐν ἀπλώθῃ χῦνον ἀφροῦς,

Ἐν ᾧ τὸ ἄλλο χαρὰ καὶ γέλως

Πόδας ἐκίνησεν ἐλαφροῦς

«Πρὸς ἓνα πέτρινον στυλοβάτην,
 Ὅριον δύο ἀγρῶν βαρὺ
 Καὶ τὸν ὁποῖον φέρων εἰς πλάτην
 Ἐλέφας μόλις ὁδοιπορεῖ,
 Καὶ τοῦτον ἔσπυσε νὰ κυλίσῃ
 Καὶ τὸν ἐχθρόν του νὰ θρυμματίσῃ.
 Σὺ τότε τρέξας ἐκραξες· Στάσου!
 Ὁ Ἄδης σ' ἔμεσεν εἰς τὴν γῆν,
 Καὶ εἰς τὰ μαῦρα ἐνδόχυμά σου
 Δαίμονος κρύπτεις μαύρην ὀργήν;

«Εἰς τὴν φωνὴν σου αὐτὸ ἐστάθη
 Καὶ χεῖλῃ ἀνοιξε ὀλιβερά·
 Εἰς τῆς ψυχῆς μου, εἶπε, τὰ βάθη
 Γνωρίζεις ποῖα καίει πυρά;
 Κάθου ἂν θέλῃς καὶ ἀκούέ με,
 Κ' ἐν ᾧ μ' ἀκούεις φρίττε καὶ τρέμε!
 Αὐτὸς ὁ πλάνος ὁ Γούρας ἦτον·
 Ὁ Ὀδυσσεύς σου ἦμουν ἐγώ...
 Φεῦ! εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀμετρήτων
 Δυστυχιῶν μου ἔτι ῥιγῶ!..

Μικρὸν τὸν εἶχα ἐγὼ ὑψώσει·
 Ἀλλ' ὁ ἀγνώμων αὐτὸς εὐθύς
 Τὴν χάριν ἔτρεξε ν' ἀποδώσῃ
 Μὲ τοὺς ἐχθρούς του συνενωθεῖς,
 Καὶ εἰς τὸν πύργον μ' ἐκλείσε τοῦτον,
 Καὶ τὸν πολὺν μου ἄρπασε πλοῦτον,
 Καὶ μίαν νύκτα ἐν ᾧ κλινθήρης
 Ὑπνον δὲν εἶχα καὶ νυσταγμόν,
 Τὸν ἔσχατόν μου αὐτὸς ξιφθήρης
 Ἀκόμῃ ἄρπασε στεναγμόν.

«Αὐτὰ σὲ εἶπα· καὶ εἰς μεγάλην
 Ὅργην ἐκ νέου παραδοθεῖς,
 Νὰ τὸν ἰγδίσω ἔτρεξα πάλιν.
 Τὸν στυλοβάτην ἐγκολπωθεῖς·
 Ἄλλ' ὥς ὁ δράκων, ὅστις συρίζει
 Καὶ τὸν ἀέρα μακρόθεν σχίζει
 Καὶ τὸν ἀκούει ὁ ταῦρος φρίττων
 Πρὶν ἰδῇ τοῦτον στιγμὰς πολλὰς,
 Σκέλεθρον ἄλλο, σκέλεθρον τρίτον
 Φθάνει καὶ σείεται ἡ κοιλάς.

«Αὐτὸ, πρὶν φθάσω νὰ τὸ γνωρίσω,
 Αὐτὸ ἐπάνω ἐμοῦ πετᾷ·
 Καὶ εἰς τὰ ἰσθία μου ἐξοπίσω.
 Τὰ φρικαλέα λέγει αὐτά·
 Εἴμ' ὁ Παλάσκας, ψυχὴ δολία·
 Εἴμ' ἡ δευτέρα σου παρουσία·
 Γύρισε βλέμμα νὰ μ' ἀτενίσῃς
 "Ἄν δὲν φοβῆσαι μὴ τυφλωθῇς·
 "Ἄνοιξε χεῖλει νὰ μὲ λαλήσῃς
 "Ἄν δὲν φοβῆσαι μὴ βωβαθῇς.

Ἡ κεφαλὴ μου τὸ ἄνομόν σου·
 Ἀκόμη κτύπημα παριστᾷ·
 Ἀκόμη ἔχω τὸν μόλυβδόν σου.
 Εἰς τοῦ μετώπου μου τὰ ὀστᾶ·
 Δὲν ἐσεβάσθης δεσμοὺς φίλεις,
 Δὲν ἐνθυμήθης εὐργεσίας,
 Κ' ἐχθρὲ πανοῦργε! εἰς τὴν σκηνὴν σου
 Ἐμνηχανεύθης φόνον διπλοῦν,
 Σφάξας τὸν Νοῦτσον τὸν λυτρωτὴν σου
 Κ' ἐμὲ τὸν εὐπίστον καὶ ἀπλοῦν·

«Δράξας δ' Γούρας τὴν εὐκαιρίαν,

Μ' ἔφυγε τότε καὶ εἶπε· Νά!

Δικαίαν σ' ἔδωκε τιμωρίαν

Ὁ Πλάστης, ὅστις μᾶς κυβερνᾷ.

Τοὺς κοπτεροὺς σου λοιπὸν ὀδόντας

Εἰς τὸ κρανίον μου τί ἐβρόντας;

Ἐγὼ ἀχάριστος ἂν ἐστάθην,

Καὶ σὺ ἐστάθης ψυχὴ σκληρῇ·

Ἐδωκες σπάθην κ' ἔλαβες σπάθην·

Τὸ σφάγιόν σου τὸ μαρτυρεῖ.

«Καθὼς ὁπτόταν ὑπὸ τὰ δάση

Λέων πρὸς τίγριν παροργισθῇ

Πῶς νὰ τολμήσῃ αὐτὴ ν' ἀρπάσῃ

Τὸ σπάραγμα τοῦ πρὶν κορεσθῇ

Καὶ τότε τότε βρύχημα χύσῃ

Καὶ τὴν χαλκίνην οὐράν του σείσῃ

Καὶ εἰς τὸ μέγα του καὶ νευρῶδες

Στῆθος ἢ χαίτη του πεταχθῇ

Καὶ εἰς ἓν πῆδημα μανιώδες

Εἵκοσι βήματα τιναχθῇ,

«Τὴν κεφαλὴν της χαμηλωμένην

Ἡ τίγρις σείουσα καρτερεῖ

Καὶ γλῶσσαν δείχνει ἐρυθρωμένην,

Ἦτις τὴν λύσσαν της μαρτυρεῖ·

Ἄλλ' ἂν συγχρόνως πάρδαλις φθάσῃ

Ἀπὸ τὰ πέριξ ἀκόμη δάση

Κρίκους σαλεύουσα εἰς τὴν ῥάχην,

Ὀνυχας τείνουσα σουβλερούς,

Τότε ἡ τύχη ἐχθροὺς εἰς μάχην

Τρεῖς συνενόνει, τρεῖς φοβερούς·

«Οὐτω κτυπῶντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον
 Τέλος ἐλάβομεν θλιβερόν
 Καὶ διελύθημεν εἰς κοκκάλων
 Συντετριμμένων οἱ τρεῖς σωρόν.
 Αὐτὰ καὶ ἄλλα συγκεχυμένα
 Εἰς τὴν θόλῃν μου ἔδραμαν φρένα.»
 Εἶπε, καὶ ἐστήριξεν εἰς τὰς χεῖρας
 Τὴν σκεπτομένην του κεφαλὴν,
 Εἰς τοὺς ἀγρίους του χαρακτῆρας
 Ψυχῆς ἐμφαίνων θλίψιν πολλήν(3).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ Α'. ΑΣΜΑΤΟΣ.

—00—

(1) Ὁ λόγος αὐτὸς τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου περιέχει τὰς ἐξακουστοτέρας ἀνδραγαθίας, ὅσαι ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη ἐδόξασαν τὴν Πελοπόννησον.

Ἄλλ' ὁ Κολοκοτρώνης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἔλεξε τοιαῦτα ; μάλιστα.

Ἔσχεν ἔτι τοιοῦτον ὑψηλὸν ἀνάστημα καὶ ὑπῆρξε κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἀνώτερος καὶ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου ; καὶ τοῦτο ἀληθέστατον.

Ὅτε ὁ Ὑψηλάντης μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Ἀργους ἔφθασεν εἰς τοὺς Λερναίους Μύλους, μεγάλα καὶ μικρὰ πλοῖα ἐπέκεινα τῶν διακοσίων κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπὸ τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων τῆς ἡπείρου ἐρχόμενα, φεύγοντα καὶ πάλιν ἐπιστρέφοντα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὸν ἡρώτων· « ἦλθεν ὁ Κολοκοτρώνης ; » αὐτοῦ δὲ ἀποκρινομένου « ἔρχεται ἀδελφοί, καὶ θάρρος ! » οἱ ναῦται ἀποκαλυπτόμενοι τὴν κεφαλὴν ἐποίουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

(2) Κατὰ τὸ 1809 ἔτος ὁ Ἀλῆ-Φαρμάκης, πρῶτος τῆς Ἀάλας, πολεμούμενος ὡς ἀποστάτης ὑπὸ τοῦ Βελῆ-Πασᾶ, Διοικητοῦ τῆς Πελοποννήσου, ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου καὶ Νικήτα τοῦ Τουρκοφάγου, φίλων του διατριβόντων τότε εἰς Ζάκυνθον. Ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Νικήτας προσελθόντες συνηγωνίσθησαν ἀπὸ τῶν πύργων ἐκείνου κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Βελῆ· ὅτε δὲ ὁ Ἀλῆ-Φαρμάκης συνεβιάσθη, ὡς ἐν τῶν κυριωτέρων ἄρθρων τῆς συνθήκης ἔθεσε τὴν ἐλευθέραν ἀποχώρησιν τῶν δύο Ἑλλήνων.

(3) Δὲν ἐδυνάμην μετὰ τὸν φόνον τοῦ Παλάσκα καὶ τοῦ Νούτσου γὰρ ἐπαναφέρειν εἰς τὴν ἐπικὴν σκηνὴν τὸν Ὀδυσσεύς,

εἰμὴ περιστοιχισμένον ὑπὸ τῶν πικρῶν ἐλέγχων τῆς συνειδή-
σεως καὶ τῶν θλιβερῶν μελόντων συμβάντων του. Ὁ ἔνοχος
στρατηγός, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς Νεμέσεως, γίνεται ἄξιος
τῆς συμπαθείας ἡμῶν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ Ε

32

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας